

Engel. Vollmann.

PETRI BALLERINII

PRESBYTERI VERONENSIS, VIRI PERDOCTI

OPUS

DE ROMANO PONTIFICE.

TEXTUM RECOGNOVIT ET EDIDIT

E. W. WESTHOFF

Paroch. Diested. SS. Theol. Dr.

PARS I.

De vi ac ratione Primatus Romanorum Pontificum et de ipsorum infallibilitate in definiendis controversiis fidei.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Monasterii Westphalorum

SUMPTIBUS J. H. DEITERS.

1847.

PETRI BALLERINII

PRESBYTERI VERONENSIS, VIRI PERDOCTI

OPUS

DE ROMANO PONTIFICE.

TEXTUM RECOGNOVIT ET EDIDIT

E. W. WESTHOFF

Paroch. Diested. SS. Theol. Dr.

PARS II.

De Potestate ecclesiastica summorum Pontificum et Conciliorum generalium una cum vindiciis autoritatis Pontificiae contra opus J. Febronii.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Monasterii Westphalorum

SUMPTIBUS J. H. DEITERS.

1847.

PETRI BALLERINII

PRESBYTERI VERONENSIS

DE

POTESTATE ECCLESIASTICA

SUMMORUM PONTIFICUM ET CONCILIORUM GENERALIUM

LIBER

una cum vindiciis autoritatis Pontificiae contra opus Justini Febronii.

TEXTUM RECOGNOVIT ET EDIDIT

E. W. WESTHOFF

Paroch. Diested. SS. Theol. Dr.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Monasterii Westphalorum

SUMPTIBUS J. H. DEITERS.

1847.

« Definimus Sanctam Apostolicam Sedem et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri principis Apostolorum et verum Christi vicarium totiusque Ecclesiae Caput et omnium Christianorum Patrem et Doctorem existere, et ipsi in B. Petro pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis oecumenicorum Conciliorum et in sacris canonibus continetur. »

Definit. S. oecum. Synodi Florent. a. 1439.

PRAEMONITUM
IN NOVAM EDITIONEM.

„Super soliditate Petrae, ut verbis exordiar Pii papae VI., (in Brevi dato die 28. Novembr. 1786.) fundatam a Christo Ecclesiam, Petrumque singulari Christi munere prae ceteris electum, qui Vicaria potestate Apostolici Chori Princeps existeret, totiusque adeo gregis pascendi, fratres confirmandi, totoque orbe ligandi ac solvendi summam curam autoritatemque in Successores omni aevo prorogandam susciperet: *Dogma Catholicum* est, quod ore Christi acceptum, perenni Patrum praedicatione traditum ac defensum, Ecclesia universa omni aetate sanctissime retinuit, saepiusque adversus novatorum errores Summorum Pontificum Conciliorumque decretis confirmavit. In hoc scilicet Apostolicae Cathedrae Principatu firmum voluit Christus constrictumque teneri unitatis vinculum, quo Ecclesia per universum mundum propaganda, ex membris quantumcunque dissitis, mutua omnium in uno Capite consociatione, in unam corporis compagem coalesceret, fieretque adeo, ut hujus vis potestatis non ad primae Sedis amplitudinem, sed et maxime ad corporis totius integritatem incolumitatemque valeret.“

Posito hocce Pontificum Romanorum primatus dogmate catholico; qui non solius honoris, sed *plenae,*

supremae et *ordinariae* potestatis rectoriae, seu *jurisdictionis* est, ut Conciliorum verbis utar; de facultatibus Pontificiis adeo inter eos, qui se catholicos habent, vehementer disceptatum est, sive quod propter obfuscantia intellectum praejudicia ingeniive naturalis hebetudinem ea quae cum dogmate connexa sunt, haud perspiciunt, sive quod hostili in Dei Ecclesiam sanctamque Petri Sedem odio aguntur, „ut disjecto (Pius VI. l. c.) si fieri posset fundamento, ac dirempta Ecclesiarum cum Capite conjunctione, qua potissimum nituntur, vigent ac efflorescunt, ipsammet Ecclesiam, fractis viribus misere afflictam ac dilaceratam, libertate spolient, qua Christus eam donavit, indignaeque servituti addicant.“

Praecipuae autem Pontificii primatus facultates, quae ad spirituale regimen pertinentes in gravem disceptationem vocantur, sunt hae duae: prima, quale sit jus Romanorum Pontificum in definiendis controversiis fidei; secunda, quaenam sit eorundem potestas collata cum potestate Concilii oecumenici.

Quod ad primam attinet facultatem definiendi controversias fidei, in quibus et quaestiones morum ad naturale ac divinum jus pertinentes comprehenduntur, eam autor noster cum infallibilitatis Pontificiae praerogativa conjunctam evicit egregio illo numerisque omnibus absoluto opere: „*De vi ac ratione primatus Romanorum Pontificum et de ipsorum infallibilitate in definiendis controversiis fidei;*“ quod opus altero abhinc anno nova editione in lucem emisimus.

Altera autem facultas Pontificia collata cum jure Conciliorum generalium, quaenam et cujusmodi sit, quaeque non unicum fidei negotium respicit, sed disciplinae quoque materiam complectitur, aliis atque aliis indigens principiis, in hoc quod nova editione publicae utilitati nunc consecravimus, volumine explicatur atque constituitur.

Quanto cum jure quamque concinne autor noster ad haec duo capita omnem de primatu Pontificio disceptationem revocaverit, neminem fugiet. Evictis enim hisce

duobus capitibus, cetera omnia primatus jura ineluctabili nexu consequuntur, et sarta tecta persistunt. Secutus autem est hac in re autor Patrum vestigia, secutus est clarissimi olim nominis Anselmum, Havelbergensem Antistitem, qui a Lothario II. Imperatore a. 1135. legatus Constantinopolim missus, in Graecorum celebri, quem instituendum curavit, Conventu totius Latinae Ecclesiae nomine, Graecis omnibus et praecipuo adversario suo Nechiti, Nicomediensi Archiepiscopo, intrepide opposuit: „Constat Romanam Ecclesiam *divinitus* habere *duo* privilegia, videlicet prae omnibus incorruptam puritatem fidei, et super omnes potestatem judicandi,“ quae privilegia ad constituendam tum fidei tum regiminis in Ecclesia unitatem respiciunt. „Ecclesiae enim salus, teste S. Hieronymo in Dialogo contra Lucifer. in Summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non *exsors* quaedam et ab omnibus *eminens* detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot sacerdotes.“

Potestatem, quam Pontificius jurisdictionis primatus in se continet, diximus *plenam, supremam, et ordinariam.* Plena ea dicitur, quod omnis potestas, quae a Christo Domino pro regimine Christiani populi spirituali collata est, integra Romano Pontifici inest: suprema dicitur, quod Romanus Pontifex reliquis Episcopis, sive distributive sive collective sumptis, dispersis vel congregatis superior est, utpote „*totius* Ecclesiae Caput, et *omnium* Christianorum Pater et Doctor, cui in B. Petro pascendi, regendi et gubernandi *universalem* Ecclesiam a D. N. J. C. *plena* potestas tradita est.“ (Concil. Florent.) Ordinaria eadem potestas est, quia vi muneris habetur, et non est delegata.

Usque ad saeculi XV. initium nulla inter Catholicos disceptatio de recensitis duabus Pontificii primatus facultatibus invenitur. Omnes enim Catholici, Theologi, Patres et Concilia Pontificis Romani certi ac legitimi supremam et infallibilem autoritatem ubique agnoverunt, statuerunt et propugnarunt, quibus plane ignota fuit di-

stinctio nuper invecta inter Episcopos distributive et collective sumptos. Ante deploranda magni schismatis tempora nullus Patrum, nullus Theologorum (graecos schismaticos post Photii Caerulariique tempora aliosque haereticos excipio, quorum autoritas hac in re omnino nulla est, quippe cum horum omnium ea sors sit, ut, Card. Bellarmini verba sunt, „dum in aliis dogmatibus non minus inter se, quam a nobis dissentiunt, in hoc tamen conveniant, ut totis viribus summaque contentione Romani Pontificis primatum oppugnent) proferri potest in medium, qui publicas et ex Cathedra loquentium Summorum Pontificum de fide definitiones errori esse obnoxias, ipsosque Pontifices Romanos quibuscunque Episcoporum coetibus subjectos esse docuerit; verum enim vero quotquot de Pontificum Romanorum tractaverunt autoritate, eam et supremam esse et infallibilem semper testati sunt. Dissidium illud inter Bonifacium VIII. et Philippum Pulchrum multos Gallorum animos exasperaverat, ut hoc inter mortales fieri assolet; nihilominus ipsi adversarii initio saeculi XIV. in scripto nomine Gallicanae nationis contra Bonifacium VIII. Clementi V. oblato: „non quaeritur, inquiunt, de haeresi Papae quondam ut Papae, sed ut privatae personae; nec ut Papa potuit esse haereticus, sed ut privata persona. Nec unquam aliquis Papa ut Papa potuit esse haereticus. Et ideo, cum de ejus mortui haeresi quaeritur, non habet congregari Concilium generale. Estis enim vos, Pater Sanctissime! Jesu Christi Vicarius, totum corpus Ecclesiae repraesentans, qui claves regni coelorum habetis: nec congregatum totum Concilium generale sine vobis, et nisi per vos posset cognoscere.“ Haec verba, attentis simul circumstantiis, nomine totius nationis prolata, tam perspicua ac luculenta sunt, ut nihil magis. Famosus ipse Academiae Parisiensis quondam cancellarius, Joannes Charlier, Gersonius passim appellatus, lib. de Potestate Ecclesiastica, Considerat. XII. „Ante celebrationem, inquit, sacrosanctae hujus Constantiensis Synodi sic

occupaverat mentes plurimorum litterarum magis quam litteratorum ista traditio (nempe quod Papa sit infallibilis et supra Concilia), ut oppositorum dogmatizator fuisset de haeretica pravitate vel notatus vel damnatus."

Verum tamen tantum abest, ut Concilia generalia sibi arrogaverint potestatem Summum Pontificem cogendi, aut jus, sententiam in eum ferendi, ut Concilium oecumenicum VIII. (Constantinopolitanum IV., celebratum anno 869.) art. X. can. 13. contrarium aperte statuerit, cujus sententia haec est: „Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius et Dioscorus, sive scripto, sive non scripto, insanias quasdam contra Cathedram Coryphaei Apostolorum Petri audeat jactare, eandem atque illi damnationis sententiam subeat. Si qua vero oecumenica Synodo collecta, de Romana etiam Ecclesia controversia extiterit, licebit cum decenti reverentia de proposita quaestione venerantes percontari, responsumque admittere, et sive juvari sive juvare; non tamen impudenter contra senioris Romae Pontifices sententiam dicere." Quapropter attentis etiam illis, quae in Lugdunensi II. (a. 1274.) declarata et in Lateranensi V. (a. 1512.) a Leone X. Sess. XI. sacro approbante Concilio constituta, nec non in Florentino (a. 1439.) in Decreto definita existunt, non desunt graves autores, qui eam de suprema Concilii generalis autoritate opinionem vix haereseos non incusent. Sane Cardinalis Bellarminus in egregio opere suo, quod de Romano Pontifice composuit, cap. 17. cum statuisset hanc propositionem: „Summus Pontifex simpliciter et absolute est supra Ecclesiam universam et supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se judicium agnoscat," adjecit: „*Haec* (propositio) *est fere de fide.*"

Ne autem quem verus controversiae status lateat, autumetve totam versari quaestionem in lana caprina, hic cum cl. J. Perrone S. J. Praelectionum vol. VIII. de locis theol. p. I. c. III. §. 621. obiter monemus, controversiam agitari de praeeminentia non dubii, sed certi, le-

gitimi ac viventis Romani Pontificis supra Concilium generale; neque hic sermonem esse de Concilio oecumenico, cui Romanus Pontifex aut per se, aut per suos legatos praesederit, quodque ipse confirmaverit; hoc enim perinde foret, atque adstruere, Romanum Pontificem, a quo Conciliorum decreta omnem firmitatem accipiunt, esse sibi superiorem. Quodsi decreta, pontificia autoritate firmata, vim habent, ut autor noster cap. 3. existimat, ad cogendum ipsum Pontificem, id non ex intrinseca eorum virtute, sed ab extrinseca provenit, scilicet naturali divinoque jure, ut autor ipse explicat; alii tamen censent Conciliorum etiam oecumenicorum canones et decreta disciplinaria, de quibus solum hic sermo, nunquam habere in Pontifices vim coactivam, sed solum directivam. Controversia itaque nostra de relativa Romani Pontificis seorsum sumpti praeeminentia movetur supra Concilium, sive Episcoporum coetum seorsum pariter spectatum a Romano Pontifice. Talis coetus a Romano Pontifice praecisus non amplius utique dici potest Concilium generale; quod autem adversarii eo nomine utuntur, non in nostra est culpa, sed potius eos insipientiae arguit. Scimus utique, salvis Christi promissionibus pro Ecclesiae unitate factis, quae vero aeternum salvae inconcussaeque persistent, fieri non posse, ut vel Caput a corpore Ecclesiae, vel Ecclesia a Capite suo visibili divulsa aliquando atque sibi opposita sint; corpus siquidem sine capite nonnisi membrorum compago acephala ac sine vita, caput vero sine corpore monstrum esset, quapropter sine Episcopis ei adhaerentibus Pontifex Romanus non erit; et qui ipsi uniti sunt, cum eo et sub eo Ecclesiam repraesentant; ast qui a Capite separati sunt, quantumvis numerosi, Christi promissiones non amplius sibi habent, quae nonnisi unitis cum Capite sint factae; cum tamen ex adversariorum monstrosa opinandi licentia, quae nequaquam nobis culpae est, schismatibus sternatur via, obedientia Christi vicario debita suffocetur, et perturbatoribus detur ansa molestias

pro libitu in Ecclesia excitandi et tumultus, quum insuper, veritati contraria, errores innumeros producat, ecquis refutationem ab autore nostro susceptam non maximi habeat, quippe cum novitia opinio ista et praepostera haud paucos nacta fuerit patronos atque miris modis invaluerit. Et haec praesertim ratio, cur nobis hic praefantibus scopum praefixerimus mali fontem indagare, quae sit erroris scaturigo, quando et quibus praesertim mediis, quibus cooperantibus adeo invaluerit, horrendumque in modum fuerit divulgatus. Qua in re, dum novitiae hujus opinionis de Conciliorum praeeminentia patroni recensendi sunt, veritas nobis primo in loco posita sit oportet, neque concedendum, ut hominum errantium praetensa autoritate unquam offuscetur et obnubiletur. Multa autem, quae percensemus, quantum potuerimus, probatorum autorum, qui veritatis testes sint, verbis ipsis studebimus referre, ne cui, dum falsae gloriae umbras dispellimus, videamur petulanti aliquem lingua consectari. De personis non agemus, sed de eorum erroribus, neque nobis est studium nova dicendi, sed nove, secundum illud Vinc. Lerin. Comm. cap. XXVII. „Eadem quae didicisti, ita doce, ut cum dicas nove, non dicas nova."

Ad saeculi XV. initium usque de duabus, ut diximus, Pontificii primatus facultatibus inter Catholicos nulla disceptatio invenitur: tempore autem magni schismatis, quod regnante Urbano VI. (electo a. 1378.) exarsit, et electo Martino V. (die II. Novembris 1417.) exstinctum est, in Concilio Pisano, quod ad schisma occidentale tollendum contigit a. 1409, primum de superioritate Concilii supra Pontificem vestigium occurrit, quae tamen propositio non sine horrore excepta est, ut docet autor noster Cap. 5. §. 3. Cum vero nullum attulisset remedium Pisana Synodus, immo malum non parum auxisset, in Constantiensi (a. 1414.) quae Pisanae continuatio, illa opinio recruduit, autore cum primis J. Gersonio, qui eam, habita adeo in Concilio oratione, defendere ausus est: et dum corpori medelam quaesivit, Capiti eam

laesionem inflixit, quae simul totum corpus affligeret. Tum primum patronos nancisci coepta est, ut in ejusdem Concilii Sess. IV. et V., non paucis tamen refragantibus etiam ex Obedientia, ut vocant, Joannis XXIII. qua sola tunc constituebatur Concilium, absente et repugnante eodem Joanne XXIII., per modum Constitutionum synodalium ad schisma tollendum asserta fuerit; rursum vero a Concilio Basileensi (a. 1431.) Sess. II. est adstructa: quae tamen Constantiensia et Basileensia decreta, quibus vero Romani Pontifices saepius sunt refragati, eaque sua confirmatione non roborarunt, ne absoluta dixeris, sed coarctantur ad casum de dubio Pontifice *ac pro extirpando illo schismate*, ut expressis verbis Constantiensis Synodus edicit (cfr. Sardagn. Theol. Dogm. tom. III. a. III. controv. VI. n. 397.); quo in casu utique solum Concilii munus erit inquirere in qualitates conditionesque electionis Pontificis, quin tamen ullam potestatem seu autoritatem in Pontificiae autoritatis detrimentum exerceat, in quam Concilium nihil omnino potest. Electio enim Romani Episcopi est juris ecclesiastici; electus autem Romanus Pontifex jure divino potitur primatu, atque non est Ecclesiae subditus sed Caput.

Quam justa haec sint et Ecclesiae perennitati conformia, quae super soliditate Petri fundata media habere debet pro conservanda et continuanda Romanorum Pontificum legitima successione, qua in episcopatu Romano B. Petro succedunt, nihilominus occasione magni istius schismatis praeposteri sensus circa autoritatem Pontificiam ex notionum confusione sunt exorti. Verae enim et propriae democratiae semina ibi sparsa sunt et praejudicia; ac si ad resarcienda mala tempore schismatis seu dubii Pontificis necesse esset, Conciliorum praeeminentiam supra Pontificem Romanum constituere. Ex illo porro tempore factiosi quique, Richerius, Jansenistae, aulici, Febronius, Eybel, Emsensium conventus aliique ejusdem furfuris homines non solum

doctrinam hanc novam ac toti antiquitati adversantem pertinaciter propugnarunt, verum etiam decreta Constantiensia et Basileensia, quae autem ob defectum Pontificiae confirmationis nullius sunt roboris, summis laudibus extulerunt. Vix credi potest, quod et quam perversae rebellesque canonicae notiones atque divinae illius, cujus fundamento Ecclesia innititur, legis falsae interpretationes inde exortae sint, quibus etiamnum „vexatur acerrime (Gregorii XVI. encycl. 15. August. 1832.) Romana Petri Sedes, et vincula unitatis in dies magis labefactantur;" ut „nullum (ejusdem encycl. 15. August. 1840.) prope laboris ac moliminum genus praetermittatur, quod ad inconcussum sanctae civitatis aedificium ex imis, si fieri posset, sedibus evellendum non insumatur."

Tempore atque circumstantiis assignificatis, ubi ea de Conciliorum praeeminentia supra Romanum Pontificem opinio exorta fuerit, reliquum est, ut praecipuos ejus patronos atque posteriores fautores et asseclas cognoscamus. Principalem strenuumque saltem promotorem, ne dicam fabricatorem, Joannem Gersonium passim nominant cum magistro Petro de Alliaco, Cardinali et Cameracensi Archiepiscopo, qui tamen discipulo Gersonio longe moderatior fuit, quum opinionem suam post decretum Sess. IV. et V. Synodi Constantiensis non pro certa et definita venditet, sed tantum ut probabilem tradat, eamque non in omni, sed in aliquo tantum casu valere contendat, ut legere est in Tractatu, quem *de Ecclesiae Potestate* in ipso Constantiensi conscripsit. Futili democratiae errore autor hic laborabat, quum, uti Lutheranus Vonderhart tom. II. Hist. Concil. Const. fol. 201. narrat, in scripto quodam, quod Patribus Constantiensibus a. 1414. obtulit, non esse de fide divina assereret certam Conciliorum infallibilitatem, sed tantum toti Ecclesiae eam esse a Christo promissam, prout illa continet etiam Presbyteros et Laicos; quod certe nullus Catholicorum nostra aetate asserere audebit. Eisdem ac magister addictus erroribus Gersonius, exuta omni mo-

destia, opinionem de Conciliorum superioritate defendit, gravissimis tum ex Patribus tum ex Theologis contradicentibus, inter quos Cardinalis Joannes a Turrecremata et Joannes Capistranus.

Quam exiguae, quin immo nullius hac in re sit Gersonius autoritatis, juvat ex Illustrissimi Petitdidier, Macrensis Episcopi dissertatione *De Mente Concilii Constantiensis* cap. I. paucis hic notare. „Sed quae, inquit, Gersonius in *Tractatu de Mediis readunandi et reformandi Ecclesiam in Concilio generali* contendit, ita praepostera sunt et tam parum Ecclesiae doctrinae conformia, ut vix una pagina legi possit, quin errorem offendas et animum sentias Summis Pontificibus adeo infensum, ut Wicleffi errores et haereticas pravitates saeculi XVI., si non superaverit, certe aequaverit. Operae pretium habeo ad finem meum, eorum quae dicit in hoc tractatu partem narrare, ut eos rubore suffundam, qui hunc theologum in illis, quae Ecclesiam, Concilia et Romanos Pontifices concernunt, tanquam magistrum venerantur.“ Dein horrendos turpissimosque errores, quos Gersonius Richerium docuit, atque cum Wicleffo et Hussio communes habet, speciatim fuseque proponit; de quibus etiam vide Bolgenium *L'Episcopato* tom. III. cap. V. n. 262. et seqq. — *Antifebronium vindicatum* diss. I. cap. V. pag. 148, et cum primis Sardagnam Theolog. Dogm. tom. III. art. III. controv. VI. n. 406 et 407. qui praesertim Gersonium arguit imperitiae in SS. Patrum doctrina atque in historia ecclesiastica, eumque incusat „doctrinae stigmate omniumque execratione dignae, quia concitandis seditionibus est aptissima.“ Numero subsequenti 407. ad quindecim capita reducuntur turpissimi, quibus repetendis, utpote pias aures offendentibus hic supersedeo, „errores Donatistarum, Wicleffi et Hussii, in quos lapsus est Gersonius, suorumque ac posteriorum temporum haereticos intemperantia animi et maledicentia erga Romanos Pontifices si non superavit, aequavit certe.“ Quibus recensitis: „Haec, inquit, plu-

raque alia, quae Gersonius impio ore eructavit, omnium catholicorum confessione partim sunt manifeste haeretica, partim fanatica, impia, seditiosa, falsa ac temeraria. Atque hic erit nobis autor, quem in hac de Summis Pontificibus materia velut magistrum sequamur? Cui circa sensum, quem Concilii Constantiensis decretis affingit, plenam ac plane caecam adhibere teneamur fidem? Id unum adhuc observo, summa prudentia Ludovicum XIV. Galliarum regem prohibuisse, ne Gersonii, autoris adeo periculosi opera, citandis etiam contra saeculares principes seditionibus aptissima, in suo regno praelo iterum subjicerentur." Ceterum haud nos latet, Gersonium de Romanorum Pontificum primatu nonnunquam apprime catholice sensisse, et nonnullos contendere, injuria illi multa a Richerio, Dupinio et Lutherano Vonderhart attribui; sed haec nobis amplius curae non sunt, dum de Gersonii persona non agimus, doctrinam potius impetimus, quae hujus magistri nomine a Gallicanis, Richerianis, Jansenistis, Febronianis neotericisque Canonistis hodieque traditur; quibus proin culpae detur, quod, quae Gersonius peccavit, caritate non obtegantur. Quae forsitan aetate provectiorem in amaritudine cordis eum poenituerit, quemadmodum Nicolaus Cusanus aetate provectus palinodiam cecinit eorum, quae juvenili aetate disputationisve aestu eidem exciderant, seu incaute scripserat in opere de *Concord. Cathol.* lib. II. c. 13. Similiter vir praestantissimus Aeneas Sylvius, postea Pius II. adolescentiae errata retractavit et emendavit.

Sparsa in Constantiensi democratiae semina ab Edmundo Richerio, Doctore Sorbonico et Facultatis Parisiensis Syndico, quum Protestantium vestigiis insisteret, penitissime explicata sunt. Hic omnium primus inter Catholicos in libro quem a. 1611. *de Ecclesiastica et politica Potestate* in lucem edidit, apertius ausus est docere, Ecclesiam seu fidelium omnium corpus subjectum esse illud, in quo autoritas et ecclesiastici regiminis jurisdictio ex Christi institutione resideret. Ex hoc porro

principio collegit, Pontificem Romanum, Episcopos aliosque pastores esse totius corporis fidelium ministros, qui de mandato et nomine universitatis fidelium pastoralem autoritatem exercerent. Itaque tota Ecclesia, seu fidelium universitas ea est, quae in hoc systemate principaliter ac radicaliter claves obtinuit Pastoribus communicandas, quod Ecclesia seu fidelium universitas illis uti non posset: immo ipsum primatum universae Ecclesiae tanquam subjecto inhaerere, quae proinde per quemlibet illum posset exercere, eum ex uno transferendo in alium. In hoc systemate, quod postea Jansenistae et Febronius recoxere et amplexi sunt, potestatis, quae a Christo proxime Ecclesiae seu fidelium corpori data sit, usus atque exercitium ab ipso Christo Apostolis sunt concessa; verum post Apostolorum tempora hunc usum, hocce exercitium ab Ecclesia suis ministris electione aut alio canonico modo deferri contendunt.

Richerii liber statim anno proxime sequenti (1612.) a Synodo Senonensi, praeside Card. Du Perron, proscriptus est tanquam continens propositiones erroneas, scandalosas et, ut sonant, haereticas et schismaticas. Autor bis palinodiam cecinit, alteram non multo post libri damnationem, cujus palinodiae sententia haec est: „Protestor et declaro me semper voluisse atque etiamnum velle, et meipsum et libellum praefatum et quascunque ejus propositiones earumque interpretationem omnemque meam doctrinam Ecclesiae Catholicae Romanae et sanctae Sedis Apostolicae judicio subjicere, quam Matrem et Magistram Ecclesiarum et *infallibilem Veritatis judicem* agnosco;“ alteram vero longe pleniorem una cum refutatione suorum errorum, quos in septem propositionibus complexus erat, moriens in suo Musaeo reliquit futurum etiam posteris sincerae mentis suae perpetuum et indubitatum testimonium. Ceterum spopondit autor in prima sua declaratione a. 1612., 1622. et 1629. edita, „semper se prae se tulisse, nullo alio unquam animo, proposito, consilio aut cujusquam hortatu

vel suasione se libellum *De Eccl. et pol. Potest.* a. 1611. scripsisse, quam ut breviter demonstraret, quaenam essent principia doctrinae majorum scholae Parisiensis;" et revera a Richerio vix absunt Almainus, Joannes Major, Gersonius, aliique scholae Parisiensis majores atque notus ille Hispanus, Alphonsus Tostatus, episcopus Abulensis, cujus *Defensorium* iis in locis, ubi de Summo Pontifice disputatur, caute esse legendum Bellarminus observat in libro *De Scriptoribus ecclesiasticis;* quem Tostatum autem tum Richerius tum Febronius saepius citant. Quae cum ita sint, satis superque patet, quanta infausto illo magni schismatis tempore praejudicia et praepostera principia in Romanorum Pontificum primatum suscitata fuerint, clarosque ceteroquin oculos obnubilaverint.

Consideranti mecum in animo ac volventi infaustum illud magni schismatis aevum, quae in Romanam Petri Sedem molimina, quive assultus, ut inconcussum sanctae Civitatis aedificium ex imis, si fieri posset, evelleretur; dein quae aevo proxime insequenti ex haereticis furientibus ad internecionem usque, si non obstarent Dei veracissimi promissiones, contra Petri Cathedram oborta bella diraque certamina: cogitanti mihi cuncta ista, maxime manifesta apparet Numinis Dextra in tuenda Sponsa intemerata, quam acquisivit sanguine suo. Enim vero inter maxime periculosa illa tempora, ut videlicet damna nuper inflicta resarcirentur, et dehinc irruentibus errorum procellis agger quidam opponeretur, en! pax datur Ecclesiae, Graeci quoque schismatici resipiscentes ad obedientiam redeunt, et Ecclesiae uniuntur, ut sic in Florentina Synodo oecumenica una voce, omnes ad unum, Petri Cathedrae divina jura testentur, vindicent atque tueantur edito clarissimo illo Decreto, quo sarta tecta omnia habentur. Quo factum est, ut, dispulsis errorum nebulis, jampridem etiam fuisset praecautum, ne Richerii aliorumque novitiis placitis respublica Christiana quid detrimenti pateretur.

Inconcussum illud et per omnem Ecclesiam ab initio atque a cunctis retro saeculis validum axioma: *„Prima Sedes a nemine judicatur,“* tristissimis Constantiensis Synodi temporibus exceptionem in casu schismatis et haeresis quibusdam, obnitentibus tamen multis et pietate et scientia eximiis Theologis, pati debere visum est. Tempore enim istius schismatis non adfuit certus indubiusque Romanus Pontifex, Sedes censenda fuit vacans, atque penes Ecclesiam medium et jus certi indubiique eligendi Pontificis; ecquis autem sanae mentis aestimet ad hoc necessum Synodi autoritatem supra Pontificem constituere? Nihilominus duce praecipuo Gersonio Romanus Pontifex ut singularis persona, seu privata seu etiam publica, scilicet tanquam *Sedens* ab *ipsa Sede* distinctus, Synodo oecumenica inferior a nonnullis credebatur in iis, quae ad propriam ipsius haeresin (in quam tamen nullus Pontificum hactenus prolapsus est, certoque confidimus id nunquam eventurum, simulque negamus, ob promissiones Christi Petro ejusque Successoribus factas, Romanum Pontificem ut personam publicam, ex Cathedra loquentem errare posse) seu schisma spectarent. Haec, licet extra modum fidei absona, quidam Galliae doctores a Constantiensi Synodo, neutiquam vero universi, amplexi sunt; ita tamen, ut et supremae autoritatis et inerrantiae privilegium tantum Sedenti in Petri Cathedra denegent, ipsi vero apostolicae Sedi, Romanae scilicet Ecclesiae cum suo Capite, Petri Successore, conjunctae, nihil unquam suae praerogativae denegare voluerint; et haec fuit lubrica quorundam pristinae Parisiensis scholae opinio, quae tandem, proh dolor! cum maxime inter se diversa permiscerentur, et, quae ad casum schismatis et haeresis restricta erant, evulsis terminis ad alia extenderentur, in famosam illam et Romanis Pontificibus maxime infestam degeneravit desiitque Declarationem, quae 1682. lucem aspexit. Quam importuna ista paucorum Praesulum, laicali potestati servilius concedentium, et ab avita Patrum, qui pro au-

toritate Pontificia apertissima semper et fortissima dedere testimonia, fide aliena sit Declaratio, inter alios docet Card. Litta litteris suis, et cl. Victorii Amadaei Soardi opus: „*De suprema Romani Pontificis autoritate hodierna Ecclesiae Gallicanae doctrina*," autorque noster, ita ut mirum cuilibet videri debeat, quod pauci istius conventus Praesules, qui tamen palinodiam canere et errorem deprecari adacti sunt, antiquam suae Ecclesiae et Majorum suorum doctrinam deserere maluerint, ut Joannis Gersonii novitiam opinionem non solum amplecterentur, sed etiam ad alia extenderent, et Richerii placitis, qui solam canonum exsequendorum facultatem servavit Primati, fere appropinquarent Febroniumque praecurrerent. Constantiensis enim illa opinio magis in speculatione haeret, haec autem Declarationis vel maxime ad praxim respicit; quippe non solum Pontificis *personalia*, sed et Apostolicae Sedis, scilicet *Romanae Ecclesiae* una cum Capite suo conjunctae judicia superiori quodam judicio reformabilia declarantur, eoque commentitio judicio non tantum *collectae*, sed et *dispersae* Ecclesiae, ut satis aperte in Declaratione insinuatur, secus ac in Constantiensi judicatum. Neque rem bene perspiciunt, qui eandem Ecclesiae dispersae quam collectae autoritatem praetendunt: non enim de autoritate tantum, sed de autoritatis exercitio hic quaeritur, id est de judicio uniformi totius Ecclesiae, quo Apostolicae Sedis sententia reformaretur, quale judicium a collecta solum, neutiquam vero dispersa Ecclesia instituí, formari et publicari posset. Id quoque accedit, quod inter adversarios ipsos ne convenit quidem de conditione judicii Episcoporum, quo Romani Pontificis decreta reformentur; cum alii sufficere putent consensum notabilis Episcoporum partis, alii majoris, quidam denique unanimitatem Episcoporum, si non omnino physicam, saltem moralem requirant.

Jure divino, adversariis confitentibus, Romanus Pontifex super omnes Ecclesias particulares omnesque Epi-

scopos primatum jurisdictionis tenet, nempe „ipsi in B. Petro pascendi, regendi et gubernandi *universalem Ecclesiam* a D. N. J. C. plenam potestatem traditam esse" Synodus oecumenica Florentina definivit; adversarii novitia adhibita distinctione inter Episcopos distributive et collective sumptos, fatentur, omnes Episcopos distributive sumptos Romano Pontifici vera obedientia internoque mentis obsequio subditos esse. Ecquis Episcoporum ergo insurgere audebit Superiori suo, cui jure divino subditus est? Et quo pacto orietur judicium universalis Ecclesiae dispersae, quo illud Romani Pontificis reformetur?

Gallicanae istiusmodi Declarationis doctrinae, quam haeretici, neoterici, sublestaeque fidei homines magno semper applausu receperunt, cuique etiamnum, licet constanti Apostolicae sedis renisu jamdudum oppressa sit, pertinaciter adhaerent, haud parvum fulcimen praetensa Jacobi Benigni Bossueti, Episcopi Meldensis, auctoritas apud imperitos conciliavit. Attamen ne cui mirum videatur judicium Bossueti, viri ceteroquin doctissimi et perquam modesti, sciendum est complures litteratos viros vehementer dubitare, num *Defensio* illa *Declarationis,* quae Meldensis nomen praetendit, genuinus sit Illustrissimi Meldensis foetus. Enim vero viginti sex annis post Meldensis mortem primum edita est, non in Galliis, sed Luxemburgi a. 1730. dein Amstelodami a. 1745., quum tamen Meldensis Praesul sedulo curavisset, ut a se compositi libri, dum viveret, ederentur; dein quanti apud Gallos habeatur germana Bossueti doctrina, profecto nemo nescit; huic tamen operi Gallia typos suos constanter recusavit. Et quod magis considerandum, antilogiis satis frequentibus liber scatet, testimonia Patrum et Conciliorum mala fide et oscitanter prolata sunt, detruncata, a nativo et proprio in alienum sensum et improbum detorta, tum injuriae et convicia in pietate et doctrina conspicuos viros jacta; denique ad extremum plures libri sub ementito Meldensis nomine editi sunt a Bossueto juniore, Episcopo Trecensi, Meldensis nepote,

Jansenianis partibus perquam addicto, qui quod Jansenianum pus olerent, a compluribus Galliarum Episcopis damnati sunt. Certum autem est, Defensionem illam, cui edendae Gallia typos suos constanter negavit, divulgatam esse typis externis curante Bossueto Trecensi. Jure merito proin vehementer ambigunt, num liber iste Meldensem habuerit autorem, an potius Jansenistarum perfidia ac solitis artibus fuerit interpolatus. Quae quum ita sint, quis prudens genuinam Meldensis de Pontificia autoritate doctrinam ex eo volumine expiscetur? quis germanas autoris lucubrationes, quas, dum vivebat, publicae luci atque utilitati ipsemet consecrandas curavit, non potius adeundum esse censebit, quam crambem istam rejectaneam, autor ipse quam tenebris voluerit et oblivione consepultam? Itaque celeberrimi Galliarum Antistites opus illud, „quod nonnisi post obitum Bossueti vulgatum sit, nullius autoritatis“ esse affirmarunt, ut aperta habes verba Ruthenensium Episc. Doc. pastor. part. I. p. 375.

Testes accipe et Cardinalem de Tecin et Illustrissimum de Belsunce, Massiliensium Episcopum, quorum prior in Mandato pastor. dato die 15. Decemb. 1755. „Cum Meldensis, inquit, olim Antistes opera, quae paucis abhinc annis sub ipsius nomine prodierunt, obscura manere diligenter curaverit, jure merito existimamus haec eadem, qualia nunc prostant, ipsi visa haud fuisse suis numeris absoluta, sed talia, quae ultimam sibi manum imponi exigerent.... ea semper, qua par est aequitate Bossuetum ipsum imitati, ea quae sub ipsius oculis vulgata sunt opera, ab aliis semper secernemus, quae publica luce haud satis digna judicavit.“ Alter in Docum. pastor. pag. 27. „Bossuetum eo fidentius, inquit, appellamus, quod novatores ad errores suos confirmandos ejus autoritate abuti non semel attentaverint. Hic est eruditus Antistes, qui illos expugnabit non in aliquo opere posthumo post plures ab illius morte annos impresso; sed in sermone, quem ipsemet coram numeroso

cleri gallicani conventu (a. 1682.) habuit, et qui ipso vivente, nec non et jubente eodem conventu, editus est.“ Deinde paulo post in eodem Documento pastorali Massiliensis de Apostolicae Sedis hostibus amare conqueritur, quod Bossueti nomen et autoritatem post ejus mortem sibi vindicare non erubescerent, a quo dum vivebat, saepe lateque profligati damnatique fuissent.

Tandem testis nobis sit Archiepiscopus Lugdunensis olim Ebredunensis: „Ea nobis, inquit in Docum. past. dato die 5. August. 1733. objiciuntur posthuma Bossueti opera, quae nec habebunt unquam, nec habere possunt laudatorum illorum operum autoritatem, quae autor ipsemet edidit, quaeve Clerus Gallicanus tanquam spectatissima doctrinae et fidei suae monumenta pretiosissima conservabit. Cariorem sui memoriam nobis reliquit magnus Meldensium Antistes, quam ut ea veneraremur scripta in eum finem, uti videtur, fabricata, ut Bossuetum cum Bossueto male committerent; quae quidem si illum autorem ac parentem vere habeant, jure merito judicare possimus, ejus illa generis Bossueto visa fuisse, quae publicam aspicere lucem non mererentur; quaeve si vulgare voluisset, non prius id facturum, quam illa emendasset, qua severa diligentia suum ipse calamum adversariis formidandum reddiderat. . . . Ea igitur oblivioni demus, quae Bossuetus oblivione sepulta voluit: praesto sunt nobis opera ipsius genuina, quibus de aliorum doctrina recte judicemus.“ Attamen in libris genuinis, quos, dum vivebat, Meldensis ipse publicae luci consecravit, Summi Pontificis autoritatem strenue defendit. Ceterum obiter hic animadvertimus, ipsam interpolationis graviter suspectam Declarationis Defensionem particulari Ecclesiae Romanae Sedique Apostolicae concessum a Christo fidei indeficientis privilegium, ita ut error in Sede Apostolica, in Ecclesia Romae constituta perinde ac in Ecclesia universali obtinere non possit, ubique vindicare. Summopere ergo nostris temporibus hallucinantur omnes isti, qui plenis buccis affirmare haud verentur, Bossuetum

Romanae Sedi, particularive Romae constitutae Ecclesiae infallibilitatem denegare; eo usque audaciae enim ne praetensa quidem *Defensio Declarationis* procedit.

Scimus equidem Defensionis exemplar, paulo ante mortem in multis ab autore emendatum, dici conservari in regia Bibliotheca Parisiensi: sed haec omnia nobis amplius curae non sunt. Quodsi enim Bossuetus reprobatam a Sede Apostolica Declarationem tueri voluerit, de quo nobis non satis constat, ejus autoritatem tanti non facimus, ut eas sequamur opiniones, quae sub Meldensis nomine divulgatae pontificio primatui multa detrahant, quas autem Ballerinius noster solide refutat. Ceterum operae pretium esse duxi, etiam gravem illam Benedicti XIV. censuram hic referre, qua in epistola pro Card. Henrico Norisio apologetica, data 31. Julii 1748. Meldensem perstringit: „Notum tibi, ait, procul dubio erit opus non multis abhinc annis editum typisque impressum, quod etsi nomine autoris careat, omnes tamen probe sciunt esse Bossueti, Episcopi Meldensis, quod ipse, dum viveret, composuerat, ita jubente Gallorum Rege Ludovico XIV. sed manuscriptum in nonnullis Bibliothecis reliquerat. Totum opus versatur in asserendis propositionibus a Clero Gallicano firmatis in conventu anno 1682. Difficile profecto est aliud opus reperire, quod aeque adversetur doctrinae extra Galliam ubique receptae de Summi Pontificis ex Cathedra definientis infallibilitate, de ejus excellentia supra quodcunque Concilium oecumenicum, de ejus jure indirecto, si potissimum Religionis et Ecclesiae commodum id exigat, super juribus temporalibus Principum supremorum. Tempore fel. record. Clement. XII. Nostri immediati Praedecessoris, serio actum est de opere proscribendo, et tandem conclusum fuit, ut a proscriptione abstineretur, nedum ob memoriam autoris ex tot aliis capitibus de Religione bene meriti, sed ob justum novorum dissidiorum timorem.“

Habemus simul hic, ut obiter admoneam, omni fide dignissimum testem, Benedictum XIV. doctrinam de

Romani Pontificis infallibilitate et praeeminentia extra Gallias, ubi tamen gravissimos semper quoque habuit patronos, *ubique* fuisse receptam. Neve unum ex Hispanis, A. Tostatum eximas, qui Eugenio IV. Pontifici imprudenter iratus, juvenili impetu contra Pontificiam autoritatem scripsit. Idem enim Tostatus, postea Abulensis Episcopus, pacato per aetatem animo, ut nobis Spondanus Apamiensis in Galliis Episcopus testis est, Pontificiae autoritatis vindicem se exhibuit. Quod ad Germanos attinet, cl. J. G. Kauffmans in Apologetico suo Coloniae 1767. impresso, nobis se testem pag. 151. exhibet, cujus sententia haec est: „Nullus Episcopus Germaniae, Belgii, Flandriae docuit in Synodo aut per litteras pastorales, nulla etiam schola publica Germaniae utriusque docuit fallibilitatem Romani Pontificis." Quae autem ex eo tempore in rebus sacris et profanis innovandi studium, opus non est hic multis referre. Quid ergo mirum, quod innovandi pruritu multi abrepti sint novosque articulos adoptarint?

Quod autem Declarationem de 1682. Sedis Apostolicae oraculo pluries reprobatam cum primis suspectam semper cordatis viris reddidit eosque adduxit, ut ab ea caverent, illud est, quod Ecclesiae hostes tam ferventer istis opinionibus adhaereant, pro iisque tanquam pro aris et focis pugnent. Theses fuerunt Theologis, arma haereticis et pseudopoliticis: disputantibus illis isti agunt et Ecclesiam opprimunt. Sed satis de hoc, reliquos ordiamur.

Quum, ut Illustrissimus Cameracensis Inst. pastorali a. 1728. data admonet, „omnium haereticorum interest, hoc principium statuere: *Claves immediate Ecclesiae a Christo datas esse;* siquidem ut haereses invalescant, necessaria est independentia, nec possunt aequo animo ferre legitimam potestatem, quae eas oppressura est;" inde factum, ut Richerii errores prae ceteris magno studio propagaverint Janseniani et Quesnelliani, genus hominum Pontificiae autoritati infensissimum, qui toti in

eo sunt, ut Papam Episcopis coaequent, Episcopos presbyteris, presbyterosque plebi, atque omnem tandem Ecclesiam sub laicale imperium cogant, ut tandem, constituto sociali contractu omnique potestate sublata, sine principe degant, sine lege. — En, systema orco eructatum, quo tandem omnia susque deque vertantur. Huc omnia redeunt, ut autoritatem Ecclesiae populo vindicent, qui eam per Pastores, de *consensu saltem praesumpto* corporis, exerceat. Audias famosum illum apud Jansenianos magni nominis Espenium: „Quantumvis autem labentibus saeculis, ait (Tractat. de censur. cap. II. §. 1.) exercitium clavium atque ab his dependens autoritas excommunicandi transierit ad solos Ecclesiae ministros et ecclesiasticos judices, ut nec multitudinis nec Ecclesiae particularis consilium expetatur, nihilominus ipsa clavium potestas principaliter remanet et remansura est penes Ecclesiam, cui a Christo in persona Petri et Apostolorum data est, cujus nomine eam exercent ejus ministri."

De hoc Jansenianae partis Coryphaeo pauca ex W. T. Backhusii Lovaniensis opere: *Acta Z. B. Van Espen . . . circa Missionem Hollandicam* edit. Mechlin. 1827. depromam.

Zegerus Bernardus Van Espen in alma Lovaniensi Universitate J. U. Doctor et SS. Canonum Professor, a puero in Collegio Pontificio Lovanii famoso Doctori Huygenio Jansenianae doctrinae labe infecto, quoad vixit, cohabitavit. Quesnelli quoque in intimis fuit, atque inde acerrimus ipse Jansenianae factionis fautor et patronus. Ultrajectini etiam schismatis promotor factus, eorumque deinceps, qui gravi odio Romanos Pontifices persequuntur, deque eorum potestate multum detrahunt, fortasse concessit nemini. Omnem spem suam pro tuenda Janseniana parte in laica potestate reponebat; quam ideo, ecclesiastica imminuta immo depressa, ad astra usque extollebat juribusque fictitiis amplificabat: quippe laica amplificanda erat, ab altera quia sibi timebant. Hunc in

finem Espenius magnae molis opus a. 1700. in lucem edidit: *Jus ecclesiasticum universum*, quo in libro nihil ipse omittit, quo Romanorum Pontificum autoritatem imminuat, sugillet, arrodat, mordeat, eamque suspectam et contemptam reddat. Espenii hoc opus Janseniani asseclae mirifice ubique praedicant; at Catholici affirmant maximam partem id excerptum ex libris pessimis, quos Sedes Apostolica jamdudum proscripsit. Quidquid autem Espenius laudandum habet, eamque, quae suum opus commendat historiae et antiquitatis cognitio, plerumque ex Thomasino *De vetere et nova Ecclesiae disciplina* desumpsit. Damnatum a Sede Apostolica hoc opus est speciali Brevi a. 1704. et cetera ejusdem opera omnia 1734. Idem enim laboris scopus fuit in libello *De recursu ad Principem* — et in — *Tractatu historico-canonico de censuris*, et — *De Promulgatione legum ecclesiasticarum.* Intendebat autor ecclesiasticam potestatem in laicos transferre, illosque de aequitate censurarum ecclesiasticarum judices constituere, et horum patricinio omnes avertere Bullas contra Jansenianos errores. Nonne id quoque ipsum movit, ut magna contentione urgeret placeti regii necessitatem? „Quare nullatenus ambigo, pergit Backhusius in opere citato pag. 126., quin omnes .... probe Catholici tam Theologi quam Jurisperiti, iis quae judicio ipsorum subjeci mature perpensis, mecum vel nomen Espenii deinceps cum execratione sint audituri, et in dies magis magisque ejus pleraque opera sint detestaturi, quae quinquaginta fere annorum spatio solius Jansenianae factionis in Belgio contra potestatem Ecclesiasticam fovendae ac conservandae gratia in lucem edidit.“ Hanc de Espenio censuram attulit quoque nuper edita Dissertatio dogmatico-canonica *De Romani Pontificis Primatu ejusque attributis*, autore A. Kempeneers, Lovanii 1841.

Quinimo Illustrissimi Galliarum Praesules editis pastoralibus instructionibus ab impiis Espenii libris caverunt. Sic, ut pauca producam, „Quis audiens Espenium hic

laudari, inquit Card. de Byssy in Instructione pastorali impressa Parisiis 1722., non protinus eum pro quopiam primae classis Theologo acciperet, cujus sententia venerabilem haberet in Ecclesia autoritatem? Et tamen Espenius ille non est, nisi juris peritus, principiorum sanae doctrinae parum gnarus, quem factioni Ecclesiam hodie turbanti mordicus adhaesisse nemo ignorat. Liber adeo ipse, qui nobis hic objicitur (*Tractatus de promulgatione legum*) anno primulum 1712. in lucem prodiit, eo utique consilio, ut Constitutionem *Unigenitus*, quam tunc Romae cudi sciebat autor, in antecessum infirmaret. In hoc tractatu lucubrationum e novaturientium officina prodeuntium character statim dignoscitur e studio palpabili, invidiam conflandi Summo Pontifici ejusque autoritatem in contemtum adducendi.“

Dein Espenii fata concinne depingunt Cameracensis et Ebredunensis Archiepiscopi in pastoralibus suis Instructionibus, quas anno 1731. gallico idiomate adversus illum edidere, quorum prior pag. 39. „Ad constituenda, inquit, nova istius sectae placita quadraginta illi Jurisperiti nihil protulerunt nisi maxime famosi Espenii, Jansenianae parti contumaciter dediti, contemnendum nomen; cujus scripta, quae erroribus scatent, publica autoritate proscripta sunt: qui ipse, lata propter eosdem errores sententia per Universitatem Lovaniensem, professoris munere exutus atque expulsus et a sacerdotalibus quoque suspensus officiis, quum apud Belgas catholicos asylum non amplius invenire potuisset, necessitate constrictus, hoc inter suos haereticos quaeritavit, ubi etiam mox in publico schismate, quod defendendum in se susceperat, et in errore, a quo abduci noluerat, animam exspiravit.“

Alter vero: „Espenius Canonista belgicus, inquit pag. 6. cujus late famosa memoria per catholicos Belgas horrorem dispergit, Jansenianis partibus et erroribus addictissimus est assecla. Anno 1725. opusculum epistolarum forma compositum divulgavit, quod adeo ipsius

Imperatoris judicio et jussu declaratum fuit Sanctae Sedi injuriosum, scandalosum, unde pericula quoque sequerentur, atque ut tale publice est dilaceratum. Anno 1728., sententia lata die 7. Februarii, autor condemnatus est ad periculosum hunc libellum retractandum, et simul tum a sacris tum a ceteris academicis officiis suspensus. Denique ad extremum, quum omnes cavillandi vires exhausisset, ut sese in possessione retineret Ecclesiam in patria sua catholica oppugnandi, necessitate adactus ad haereseos asylum alibi quaerendum, in Hollandia, ut vixerat, diem in schismate et haeresi obiit supremum.“ Sed de Espenio satis superque; plura desiderans adeas J. C. Deckeri *Annotationes .... in librum cui titulus: Jus eccles. univers.* Leod. 1718. — et *Animadversiones in librum damnatum cui titulus: Tractatus de promulgatione legum eccles.* Hasseleti 1716., — et P. Govaerts *Opuscula adversus Espenii doctrinam de placeto regio* edit. P. F. X. Ram. Lovanii 1830.

Espenio quasi socium adjungimus Ludovicum Ellies Dupinium, quem datis ad Regem Ludovicum XIV. litteris Clemens XI. vocat „nequioris doctrinae hominem temerataeque pluries Apostolicae Sedis reum, a Rege exulare jussum, ut palam fieret impune non licere turbulentis ingeniis et nunquam cavillandi finem facientibus ecclesiasticas simul ac regias leges infringere.“ Quodsi plura desideras, consule Carrich de Ecclesiae Romanique Pontificis Potestate lib. I. tom. I. cap. I. a. I. §. IV. et F. A. Zaccariae Antifebron. tom. I. Introduct. cap. VI. §. I. ubi adeo J. Frickius Lutheranus Dupinium laudat, quod *semel iterumque* in opere *De Potestate ecclesiastica et temporali, principiis Protestantium accessit.* — De moribundo Dupinio tamen addam, quae Autor Veritatis Consilii Burgefontae initi tom. I. p. 3. §. V. pag. 314. refert: „Cum jam, ait, ad extrema vitae ventum esset, ille majora magistris suis ausurus, et omni metu, ne Hugonotti instar mori videretur, superior, noluit primum admittere sacrum viaticum, sed cum, qui

circumsistebant moribundum Jansenistae, acriter eum admonerent, quanti sua intersit, ut credantur christianae adhuc religioni addicti esse, et injuriam ac dedecus ipsius oculis subjicerent, quod toti factioni incurrendum foret, si palam fieret, eum in hac suprema hora sacramenta repudiasse; his magni momenti rationibus commotus est, ut eorum obsequeretur monitis, et rem sibi persuaderi sineret."

Dupinii sodalem et errorum fertilissimum Joannem Launojum dixeris, qui ideo opuscula videtur varia composuisse, ut libros malos atque proscribendos augeret. Etenim viginti octo opusculis, quae in librorum prohibitorum indicem relata sunt, diversis tum Protestantium tum Jansenistarum et Richerii erroribus patrocinatus est, ut haeretici illum ceu testem et confessorem suae veritatis acatholicae depraedicent. Quantopere Launojus pro Richerii erroribus laboraverit, perspicere est ex lib. II. epist. 5. ad Hadrian. Vallantium, ubi septuaginta congessit testimonia ex Patribus, Conciliis et Scholasticis, ut adversus Bellarminum evinceret, claves S. Petro collatas esse in persona Ecclesiae, seu gestanti Ecclesiae personam.

Quum Janseniana haeresis mirum quantum grassaretur, innumeri illius aevi scriptores novarum studio rerum abrepti istiusque labe infecti inveniuntur, qui passim, proh dolor! Ecclesiae autoritatem atque cumprimis Romanae Petri Sedis praerogativas coarctare et impetere student. Infinitus forem, si omnes etsi majoris nominis autores, qui temporis infortunio ad id seducti sunt, hic vellem nominare, eorumque errores perstringere. Ecquis autem hisce non admonitum se sentiat debilitatis suae, potiusque sanctorum Patrum ac probatorum autorum, qui et pietate erga Ecclesiam et humilitate floruerunt, sectari velit doctrinam, quam animi vanitate ac novarum studio rerum abreptus errantium vestigia premere? Verum ad quid non mortalia cogit pectora sacra novitatis fames!

Ut Jansenianae partis asseclae Sedis Apostolicae Bullas eluderent, imprimis Constitutionem Alexandri VII. a. 1656.

editam, in qua Summus Pontifex declarat ac definit, quinque propositiones ex libro Cornelii Jansenii Iprensis, cui titulus *Augustinus*, excerptas, atque in sensu autoris damnatas esse, varia excogitarunt effugia, quibus fucum imperitis facerent, inter quae illud potissimum recoxerunt, quod jam veteres haeretici, nempe Arriani (cfr. Socrates hist. lib. I. cap. 14. pag. 42. edit. Cantabrig. 1720.), et Nestoriani usurpasse dicuntur, celebrem scilicet distinctionem, quae est inter quaestionem *juris* et *facti*. Quaestionem juris doctrinam respicere dixerunt damnatam, quaestionem facti ejus attributionem libro Jansenii: Ecclesiam judicare posse de quaestione juris, num haeretica sit aliqua doctrina, non autem de quaestione facti, num contenta in aliquo libro: haereticas esse quinque damnatas propositiones concesserunt; at eas in Jansenii libro contineri, negarunt. Jansenistae ergo discrimen illud, quod intercedit inter factum purum seu mere personale, et factum cum jure seu dogmate connexum expunxerunt, atque Ecclesiae adeo ipsi potestatem ausi sunt denegare circa facta sic dicta dogmatica, utpote cum dogmate connexa, quale illud, quae doctrina in aliquo libro prout jacet, considerato contextu, contineatur, qui sensus objectivus autoris nominatur. Quaestio enim, qui sit libri autor, quemque in mente forte habuerit sensum in libro non expressum, mere personalia seu facta pura sunt, quae aliis argumentis expenduntur. Hanc autem potestatem circa facta dogmatica Ecclesia omnibus retro saeculis, obganniantibus licet haereticis, semper tanquam divinitus sibi traditam exercuit, discernendo bonos libros a malis, salutaria pascua a venenatis. Quodsi autem haec potestas Ecclesiae non inesset, qui posset infallibili judicio, nixa Patrum testimoniis, hoc est sententiis quae ex toto eorum operum contextu educuntur, de vero sacrarum Scripturarum sensu ex contextu judicare? qui potuisset Tridentina Synodus Sess. 4. Canonem sacrarum Scripturarum decidere atque Vulgatam authenticam declarare?

Quae cum maxime aperta et intellectui mani-

festa sint, ecquis non stupeat Ludovicum Antonium Muratori, in Historia et Philologia bene versatum, minus tamen in rebus theologicis, qui lib. I. *De ingeniorum moderatione* cap. 20. quem sub ementito Lamindi Pritanii nomine edidit, huic de Ecclesiae potestate circa facta dogmatica doctrinae refragatur? Utinam suo ingenio in hac re moderatus esset, scopulosque praetervectus istos, quos etiam eruditissimus Benedictus XIV. notat in epistola pro Cardinali H. Norisio apologetica data Romae 31. Julii 1748., quam supra jam allegavimus, et habetur in Supplemento ad novam editionem Bullarii Benedicti XIV. volum. 13. edit. Mechlin. 1827. pag. 107. „Notum denique, ait, tibi erit nomen Ludovici Antonii Muratori adhuc viventis, multorum librorum communi plausu receptorum editoris. Oh, quam multa in eis reperiuntur censura digna! Quot hujus furfuris nos ipsi eos legentes offendimus! Quot nobis ab aemulis et accusatoribus oblata sunt! et nos usque adhuc abstinuimus et abstinebimus ab operum condemnatione, Nostrorum Praedecessorum exemplis edocti, qui pacis et concordiae amore a proscribendis iis, quae proscriptionem merebantur, cessarunt, quando videlicet censuerunt plus mali, quam boni ex proscriptione derivandum.“

Hanc de Ecclesiae potestate circa facta dogmatica doctrinam copiose accurateque explicatam qui desideraverit, adeat egregium cl. Bolgenii opus Brixiae a. 1788. editum, cui titulus: *Fatti dogmatici, ossia della infallibilita della chiesa nel decidere sulla dottrina buona o cattiva de' libri;* ubi et adversariorum argumenta abunde exploduntur.

Inter eos, qui Declarationis gallicanae de 1682. per Sedem Apostolicam reprobatae doctrinae adhaerere haud verentur, tum Natalem Alexandrum, tum Claudium Fleury, tum etiam Honoratum Tournely nominamus. Ad Natalem quod attinet, is strenuus est opinionis de superioritate Concilii supra Romanum Pontificem propugnator, nititurque adeo Diss. IV. Saecul. XV. et XVI. art. 3.

§. 3. ostendere, in decretis Sess. IV. et V. Concilii Constantiensis agi de Concilio seorsum sumpto a Romano Pontifice, et cui Pontifex collaborare nolit, ejusque recuset mandatis parere. Decretum Florentinum eo interpretatur, ut quidem Romanum Pontificem superiorem esse ex divina institutione affirmet Episcopis seu Ecclesiis distributive sumptis, at simul contendat, Episcopos seu Ecclesias collective sumptas sive in Concilio sive extra Concilium superiores esse Romano Pontifici; immo vero Concilium generale, seu coetum Episcoporum seorsum sumptorum a Romano Pontifice, cogere posse Pontificem ad servanda Disciplinae decreta, ipsumque praeterea reluctantem deponere. Quodsi a me quaesiveris, unde et quo ex principio erroneo Natalis descenderit ad ista consectaria, systema nomino Richerii adoptatum esse; quinimmo Natalis ipse haud obscure indicat, aristocratico suo systemati Richerianam democratiam fundamentum esse. Quum enim Diss. VIII. Hist. Eccl. Saec. XV. et XVI. multis Richerismum probasset, tandem n. 54. concludit: „Ex his porro omnibus evidens est,... inconcussum manere principium illud ex Scriptura sacra et Traditione acceptum, et a S. Augustino aperte, frequenter, perseveranter traditum et inculcatum, *claves toti Ecclesiae a Christo datas, immediate ipsi* collatam a Sponso autoritatem ligandi et solvendi; potestatem jurisdictionis in tota universalitate Ecclesiae principaliter residere: quod unum est ex fundamentis sententiae, quam Ecclesia et S. Facultas Parisiensis propugnat, asserentis, Concilium oecumenicum superius esse Romano Pontifice.“ Itaque Natalis nobis etiam se testem offert, Declarationem istam gallicanam de 1682. Richerii fundamento inniti; jure merito proin tum reprobata est a Sede apostolica ista Declaratio, tum Natalis, eam defendentis, opera, quae et Jansenianis partibus miris modis non uno in loco favent, proscripta sunt et in prohibitorum librorum indicem relata; in quibus quantopere antiquam orthodoxamque Ecclesiae doctrinam de Pontificio primatu oppugna-

verit, per Annotationes et Animadversiones Lucensi operum Natalis editioni insertas Constantinus Roncaglia solide evincit. Quapropter haecce Lucensis emendata editio, sublata etiam excommunicatione, Brevibus Innocentii XI. die 10. Julii 1684., 6. Aprilis 1685. et 26. Februarii 1687. lata, permittitur Decreto 8. Julii 1754. Ceterum multus etiam Natalis est in carpendis, quos praejudiciis suis circumseptus ante oculos habet, abusibus Romanorum Pontificum: contra quam petulantissimam improbamque maledicendi lasciviam calamum stringens cl. Mamachius tom. I. epist. III. pag. 257. „Liceatne, inquit, privato, abusus condemnare eum, qui excubans in specula consistat, omnia circumspiciat, potestateque utatur ita, ut e re christiana publica esse putet. . . . . Profecto si (Natalis) considerasset animadvertissetque, non esse ovis de Pastoris consilio judicare; non eo sese abripi sivisset, ut id in Pontificibus reprehenderet, quod in aliis probaret laudaretque, quorum gratia in hoc certamen descenderat.“

Ad Claudium Fleury, Historiae Ecclesiasticae scriptorem quod attinet, iste animum turpiter malevolum Romanis Pontificibus sanctaeque Petri Sedi satis in propatulo et aperto habet. Historici imprimis est, res gestas seu facta memoriae digna, sive elapsi sive sui temporis, sine partium studio, neque quidquam alienum admiscendo neque, quod e re est, decurtando, omni cum fidelitate referre. Considerationes breves atque rei innixae, quibus se jucunde utiliterque retineri lector haud gravabitur, ne omnino quidem necessariae sunt, quin potius haud raro de partium studio historicum suspectum reddunt. Dein observet necesse est Ecclesiae historicus celebre illud S. Augustini monitum in epist. 54. ad Jan. „Si quid universa per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, intolerantissimae insaniae est.“ Quodsi Claudius Fleury ad hasce regulas animum semper attendisset, sine dubio abstinuisset a peramplis superfluisque et ad nauseam usque repetitis considerationibus,

quippe quae supremam Ecclesiae promissam Dei assistentiam ejusve Justitiam Providentiamque rarissime respiciant, sed fere semper eo tendant, ut autor carpat sugilletque Sedem Apostolicam Summosque Pontifices, et eorum jura arrodat, et dum abusus notam legitimae autoritatis exercitio inurit, ipsam autoritatem concutiat. Ideo totus est in vindicandis suis praejudiciis, quae non solum multoties per Sedem Apostolicam reprobatae Declarationi gallicanae a. 1682. mirum quantum respondent, sed et Jansenianae parti in multis patrocinantur. Conqueritur immutatam falsis Isidori Decretalibus disciplinam ecclesiasticam, rara Concilia, Episcoporum jura imminuta, et appellationes ad Romanum Pontificem introductas. Quid quod talis considerationum immixtarum abusus convincit, autorem adgressum esse ad historiam scribendam, ut Romanorum Pontificum nomina maculet, eorum jurisdictionem et venerandam autoritatem suspectam reddat, et vincula unitatis labefactet? Quae Claudii Fleury machinationes et molimina jampridem publicam excitarunt indignationem. Dudum contra eum enim maximi nominis et doctrinae insignis viri calamum strinxerunt, inter quos cl. Alphonsus Mazzarelli in opere cui titulus: „*Il buon uso della logica in materia di Religione*" vol. III. opusc. X. et cl. Dr. J. Marchetti, qui in opere italico idiomate conscripto et secundum 4^tam^ editionem Venetiis 1794. in linguam gallicam translato, cui titulus: *Critique de L'Histoire ecclésiastique de Claude Fleury*, Besançon 1829. vol. II. hujus autoris errores, fraudes atque fallacias sedulo detexit, et jure optimo in malevolum opus animadvertit; de quo et M. Stevart gravem censuram hic addo: „Viginti illa, inquit, volumina Historiae autore Claudio Fleury, judicio omnium orthodoxorum Theologorum, annumerandi sunt malis et perniciosis libris; continent enim injuriosas blasphemias, quas haeretici maxime furiosi eructarunt contra Ecclesiam Romanam, sanctam Sedem Apostolicam et multos Romanos Pontifices; libri sunt, qui fide-

lium venerationem et obedientiam, quam hucusque praestarunt Romanis Pontificibus ceterisque Episcopis eorumque decisionibus, valeant pessundare; qui Miracula, Reliquias sacras et Indulgentias detrectent, immunitatem et ecclesiasticam jurisdictionem lacerent, et qui non sibi habeant addictos, nisi rerum novarum studiosos." Quid proinde mirum, quod malae doctrinae homines laudibus maximis Claudii Fleury opera extollant atque celebrent. Sufficit nobis, quod attulit Lutheranus Grüber, praefat. in *Inst. Jur. Ecclesiast.* autore C. Fleury, quod opus Decreto 21. Aprilis 1693. proscriptum et in librorum prohibitorum indicem relatum fuit, laudis testimonium de Claudio Fleury: „Plenus est, inquit, bonae frugis; nam et de primatu Pontificio ita loquitur, eum ut magis destruere, quam adstruere videatur; haud dubie a nostratibus (Lutheranis) inter testes veritatis (Lutheranae scilicet Reformationis), qui nostra aetate vixere, maximos referendus."

Honoratum Tournely, qui ceteroquin multas res theologicas bene tractavit, circa duas Pontificii primatus facultates, quae ad spirituale Ecclesiae regimen pertinentes in gravem disputationem adducuntur, nobis adversarium esse haud diffitemur. Autor enimvero isthic futilibus illis saepiusque reprobatis placitis, sic dictis *libertatibus gallicanis* adhaeret, quae „versantur, ait tom. II. *de Ecclesia* q. V. a. II. in duobus generalibus capitibus . . . Primum est, Romanum Pontificem nihil omnino posse in res nostrorum Regum temporales; nec teneri eorum subditos illi obtemperare, si forte ab iis quidquam exigeret, quod huic supremae in temporalibus auctoritati adversaretur. Secundum, quod etsi Summus Pontifex in rebus spiritualibus supremus sit, potestas nihilominus absoluta et illimitata apud nos locum non habet, sed regulis ac canonibus ab antiquis conciliis statutis et confirmatis atque apud nos receptis retineatur ac caarctetur. Et in hoc maxime consistit Libertas Ecclesiae gallicanae, ajebat Universitas Parisiensis, cum intercedebat, ne Bullae, quibus Car-

dinalis d'Amboise Legatus apud Gallos nominabatur, reciperentur . . . Eadem Facultas (Parisiensis) . . . jura Imperii et libertates gallicanae Ecclesiae servandas esse declaravit a. 1663. his sex articulis . . . .“

4. „Doctrinam Facultatis esse, non probare nec unquam probasse propositiones ullas Regis Christianissimi autoritati, aut germanis Ecclesiae gallicanae libertatibus et receptis in regno canonibus contrarias: v. g. quod summus Pontifex possit deponere Episcopos adversus eosdem canones.“

5. „Doctrinam Facultatis non esse, quod Summus Pontifex sit supra Concilium oecumenicum.“

6. „Non esse doctrinam Facultatis, quod Summus Pontifex nullo accedente Ecclesiae consensu sit infallibilis.“

„*Regio jussu* dicta sacrae Facultatis Declaratio in publicis omnium tribunalium tabulis inscripta fuit, atque Decreto supremi Senatus Parisiensis dato die 30. Maji a. 1633. omnibus tam Magistris quam Baccalaureis facta inhibitio, ne ullum ex praedictis articulis impugnare aut rejicere audeant.“ Haec Tournelius.

Quae cum ita sint, et Honoratus Tournely Facultatis Parisiensis Doctor et per viginti quatuor annos Professor ibidem publicus exstitisset, ecquisnam demirabitur, cum spuriis illis libertatibus, quae famosa illa Declaratione anni 1682. proposita sunt, irretitum captumque fuisse? *) Quo factum est, ut licet ceteroquin de rebus theologicis scite perquam disputaverit,

---

*) A. Kempeneers in Dissertatione dogmatico-canonica *De Romani Pontificis Primatu ejusque attributis*, Lovanii 1841. edita pag. 19. „Germanam profecto, inquit, nunquam dixerim illustrium Galliae Antistitum doctrinam esse eam, quam tradunt Launojus, Dupinius, Maimburgus, Fleurius, Tournelius, Natalis Alexander, Hoocke atque Jansenii sequaces. — Notandum praeterea, hosce Doctores aperte fateri aristocratico suo systemati Richerianam democratiam fundamentum esse; Tournelii . . . . . verba hic afferam . . . . *Jurisdictio formalis*, ait, *in fonte, origine ac radice toti societati collective competit, executio vero et usus praecipuis hujus societatis membris, atque inde*

quae vero circa Romanum Pontificem ab eo prolata sunt, minus perspicua sint, neve inter se plane cohaereant.

Quum autem gallicani illi Theologi, qui aristocratiam (systema episcopale) supremam cum monarchia

---

est, quod uni Petro nominatim detur potestas clavium seu jurisdictio in utroque foro, interiori et exteriori, quantum ad usum et ministerium, ipsi vero toti Ecclesiae quantum ad fontem, originem et radicem. Num Richerius quid clarius habet?" Ita A. Kempeneers l. c.. Immo vero Tournelius tom II. *de Ecclesia* q. III. a. VI. adducit Alliacensis verba, neque ea improbat, dicentis: „Plenitudinem potestatis esse in Papa tanquam in subjecto eam recipiente et ministerialiter exercente; esse in universali Ecclesia tanquam in objecto ipsam *causaliter* (ut causae inest effectus) et finaliter continente." Ceterum concedo equidem, Tournelium expresse docere „tanquam rem inter Catholicos omnino certam et exploratam, regimen Ecclesiae plebi et multitudini Christianae non esse concessum, atque populo non alias quam obsequii partes esse assignandas; Petro tanquam Capiti Ecclesiae eamque repraesentanti claves a Christo *immediate* esse datas atque primatum non solum honoris sed etiam jurisdictionis: qui tamen primatus, quia potestas sit *tantum ministerialis,* non absoluta, idcirco juxta leges Scripturae et canones praefixos exercenda. S. Petrum Ecclesiam universam figurasse quidem et repraesentasse in recipienda clavium auctoritate, non autem in auctoritate, per quam solus de rebus fidei supremo et infallibili judicio pronunciaret. S. Petro tanquam Apostolo divinitus inspirato datum esse, ut errare non potuerit; hoc autem ad ejus Successores, Romanos Pontifices, non transmissnm fuisse. Etiam Unitati, i. e. omnibus Apostolis eorumque Successoribus, Episcopis, claves *immediate* datas a Christo fuisse, attamen ipsum regimen Pastorum Ecclesiae esse duntaxat ministeriale externum, legibus a Christo positis adstrictum juxta illud S. Pauli I. Cor. 4, 1. Summum Pontificum esse verum et proprium Ecclesiae Caput visibile et externum, non symbolicum duntaxat et figurativum, ut dicebat, ait, Richerius: an autem dici debeat cum eodem Caput ministeriale, accidentarium et non necessarium, quaestio in aequivoco laborat. Non est quidem Caput ministeriale ad sensum Richerii, quasi omnem suam auctoritatem acceperit ab Ecclesia, illiusque duntaxat simplex sit minister *quoad executionem potestatis*, ut ille volebat... Recto nihilominus sensu Romanus Pontifex dici potest Ecclesiae Caput ministeriale .... respectu etiam Ecclesiae, cujus et ipse omnium primus decreta observare tenetur, et ut ab omnibus observentur, ex officio invigilare. Aliquo pariter sensu Romanus Pontifex dici potest Ecclesiae Caput accidentarium et non necessarium, quia scilicet deficere potest sive per mortem sive per voluntariam abdicationem; attamen non immerto Caput essentiale ac necessarium dicitur, quia sicut deficere nunquam potest publicum ac visibile Ecclesiae ministerium, ita nec Pontifex, qui Caput est totius administrationis" .... Ita vero, ubi de Romano Pontifice Tournelius disserit, et jurisdictionis primatum adstruit, nullibi *imperium* ejus in universalem Ecclesiam memorat, quin potius semper Summum Pontificem Ecclesiae canonibus subjicit, et ad praetensas, quae ejus mentem praeoccupaverant, gallicanas libertates jurisdictionis Romanorum Pontificum primatum coarctat.

provisoriae et subditae jurisdictionis defendunt, eidem ac Richerius inniti fundamento dicantur, Richerii propositiones huc pertinentes, ut amplius attendantur, oculis subjiciendas esse duxi; sunt vero quae sequuntur:

Propositio I. (pag. 8.): „Christus suam fundando Ecclesiam prius, immediatius et essentialius claves seu jurisdictionem toti dedit Ecclesiae, quam Petro et aliis Apostolis.“

Prop. II. (pag. 9.): „Tota jurisdictio ecclesiastica primo proprie et essentialiter Ecclesiae convenit; Romano autem Pontifici atque aliis Episcopis instrumentaliter et quoad executionem tantum, sicut facultas videndi oculo competit.“

Prop. III. (pag. 10.): „Christus non tam uni Petro, quam Unitati infallibilem clavium potestatem detulit.“

Prop. IV. (pag. 12.): „Status Ecclesiae ab ejusdem regimine distinguitur. Status enim monarchicus est.... regimen vero aristocraticum.... quia omnium optimum et naturae convenientissimum.“

Prop. V. (pag. 18.): „Petrus claves jurisdictionis accepit a Christo Domino, non pro se, sed pro Ecclesia, et nomine totius Ecclesiae, non ut Pastor oecumenicus et princeps, sed ut minister tantum et executor decretorum Ecclesiae.“

Hisce Richerii propositionibus adde propositiones II. et III. Synodi Pistoriensis, damnatas a Pio VI. litteris apostolicis: „*Auctorem fidei;*“ datis die 28 August. 1794. adjunctis censuris:

Prop. II. „Propositio quae statuit, *potestatem a Deo datam Ecclesiae, ut communicaretur Pastoribus, qui sunt ejus Ministri pro salute animarum*:

sic intellecta, ut a communitate fidelium in Pastores derivetur ecclesiastici ministerii ac regiminis potestas, — haeretica.“

III. „Insuper quae statuit, *Romanum Pontificem esse caput ministeriale:*

sic explicata, ut Romanus Pontifex non a Christo

in persona B. Petri, sed ab Ecclesia potestatem ministerii accipiat, qua velut Petri Successor, verus Christi Vicarius ac totius Ecclesiae Caput pollet in universa Ecclesia, — haeretica.

Istae haereticae propositiones erroneo, ut omnibus manifestissime patet, innituntur fundamento, *claves immediate Ecclesiae a Christo datas esse.* Quum vero apertissime sacrae Litterae testentur, Petro eas immediate a Christo esse collatas, ut adversarii illud evincerent, interposuerunt, a Petro Ecclesiam fuisse repraesentatam. Utique Petrus repraesentabat Ecclesiam, cum claves a Christo acciperet, at ut Caput et Ecclesiae fundamentum a Christo constitutus: et sic Ecclesia in S. Petro accepit claves, ut schola loquitur, *finaliter;* non autem proprie et *formaliter:* siquidem Petrus constitutus potestatis ecclesiasticae immediatum subjectum, Doctor et Pater universalis Ecclesiae, Centrum unitatis non solum fidei sed et obedientiae Christianae societatis, cui subsint agni et oves: et pariter ceteri Apostoli, salvo Petri primatu, acceperunt claves, ast non aliter nisi cum Petro, utpote suo Primate, conjuncti. Petrus ergo, non ut persona privata, sed ut Caput et fundamentum Ecclesiae, accepit claves, ut ita dicam *active;* fidelium autem Communitas *passive,* quandoquidem in fidelium commodum et aedificationem adhibenda est potestas ecclesiastica.

Probe scimus Galliae Theologos quosdam, dum asserunt *claves Ecclesiae datas,* non semper sibi constare; nam per Ecclesiam modo docentem, modo fidelium coetum intelligunt. Ita quoque inconstans sibi Richerius fuit; postquam enim asseruit, totam jurisdictionem proprie Ecclesiae datam esse, tamen adjecit, Christum immediate et per se claves sive jurisdictionem ordini hierarchico contulisse per immediatam et realem omnium Apostolorum et discipulorum missionem (cf. Veith pag. 9.); quod Febronius aliique ita conciliant, ut jurisdictio immediate a Christo Episcopis dici possit concessa, quia sic Ecclesiae ab ipso collata fuerit, a qua ipsi eam habeant.

Diximus tum solum Petrum, tum Apostolorum Collegium, et quod consequitur, tum solum Romanum Pontificem, tum corpus Episcoporum cum Papa repraesentare Ecclesiam universalem, quia scilicet uterque regit et docet ecclesiam discentem, atque ita ratione autoritatis suae immediate a Christo acceptae repraesentat coetum fidelium. Caveas tamen, ne ullam repraesentandi vim adstruas ex delegatione autoritateve, quae descendat ex fidelium coetu seu ecclesia discente, quod democraticum foret et a sensu catholico alienum. Neque in corpore Episcoporum a Romano Pontifice praeciso (chimaerica haec foret hypothesis, ut alias jam observatum est, si omnes Episcopos poneres a Papa praecisos) ulla repraesentandi Ecclesiam vis adstrui potest, quia a Petro praecisis nulla a Christo concessa est auctoritas, nullaque vis Ecclesiam repraesentandi.

Reliquum est, ut de Febronio, Pistoriensibus et horum Josephinae epochae asseclis, qui omnes unanimi nisu, Protestantium, Jansenistarum et Richerii vestigiis insistentes, toti in eo sunt, ut Romani Pontificis primatum coarctent, labefactent, pessumdent et concutiant, pauca addam.

Ad Febronium quod pertinet, sub quo fictitio nomine Nicolaus ille ab Hontheim, Episcopus quondam Myriophytanus *in partibus* et Suffraganeus Trevirensis latet, cujus impia opera decretis 27. Febr. 1764., 3. Febr. 1766. et 3. Martii 1773. proscripta et in prohibitorum indicem relata sunt, Richerianae democratiae principia recoxit et fovit *), atque delegatam ab hac aristocra-

*) Sensisse Febronium cum Richerio, tam planum est exploratumque, quam manifestum, Richerio praeluxisse Abulensem, cujus doctrinam Febronius exscripsit probavitque. En Abulensis verba a Febronio tom. I. cap. I. §. 6. pag. 34. descripta ex quaest. XLIX. in Cap. XIII. Numer. „Ecclesia suscipit claves a Christo, et Apostoli tanqnam ministri Ecclesiae; et nunc Ecclesia illas habet et Praelati etiam: sed aliter Ecclesia quam Praelati; nam Ecclesia illas habet secundum originem et virtutem, Praelati autem habent secundum usum earum. Dicitur Ecclesia habere secundum virtutem claves, quia potest illas conferre Praelato per electionem.... Omnia autem ista descendunt ex

tiam supremam cum Gallicanis defendit. Dempto jurisdictionis primatu in universalem Ecclesiam, Romano Pontifici solum in omnes ecclesias *particulares* autoritatem reliquit *directivam* et inspectionis, cujus iterum jura pro libitu coarctat, in essentialia et accidentalia seu falsis Isidori decretalibus acquisita dispescit, et expunctis hisce, illa ad vigilantiae et inspectionis reducit. Potest Summus Pontifex (sic Febronio placet!) quamquam potestas legislatoria respectu universalis Ecclesiae penes ipsum solum non resideat, nihilominus in magna generalium Conciliorum difficultate condere leges generales, eosque toti Ecclesiae proponere observandas, non ante tamen vim habituras, quam communi consensu fuerint receptae. Item definitiones de fide et moribus dare poterit, quibus provisorie obsequendum sit ad non dogmatizandum contrarium, quam diu Ecclesia non reclamat: potest item in legibus etiam generalibus de praesumpto saltem consensu Concilii, seu eo in casu dispensare, quo Concilium ipsum dispensaturum esset. Episcopos in generali Concilio congregatos docet esse judices omnium controversiarum ecclesiasticarum et personarum atque ipsorum etiam Pontificum Romanorum, si in fide, officio vel moribus peccent. De autoritate Episcoporum singulorum docet, ex Christi institutione aequalem esse omnium Episcoporum auctoritatem, sive jurisdictionem universalem, qualem habuerunt Apostoli per universam Ecclesiam, quae tamen ad rectam ordinatamque Ecclesiae administrationem ad certam dioecesin limitetur, exercendaque habeatur juxta Ecclesiae canones; verum extra ordinem eam ad omnem Ecclesiam porrigi.

---

hoc, quod Ecclesia non est aliquid *unum per se*, potens habere administrationem clavium; si autem posset per se administrare, non committeret alicui Praelato." Et l. c. pag. 32.: „Illud, inquit Febronius, volebamus et debebamus inferre, Petrum solum non esse subjectum immediatum potestatis Ecclesiasticae, sed clavium potestatem *Universitati Ecclesiae proprie* et ita transscriptam esse, ut illa per eos ministros pro sua cujusque portione ac inter hos per Summum Pontificem exerceatur. Juvat hanc (sententiam) dilucidare et firmare verbis Abulensis."

Haec fere futilis quod accurate exposuit F. A. Zaccaria in Antifebronio vindic. p. I. c. II. Febroniani systematis summa, in quo elaborando Myriophytanus varia auxilia habuit ejusdem furfuris, imprimis Georgium Christophorum Nellerum, SS. Canonum in Academia Trevirensi Professorem, quem haeretici pro praestitis collatisque in Febronianis operibus compilandis auxiliis, miris laudibus celebrarunt. Interpolatores isti Trevirenses omnes sentinas malorum librorum congesserunt. Compilarunt scientiam ab apostata illo famoso M. Antonio de Dominis et Melanchthone aliisque haereticis; expilarunt etiam Petrum de Alliaco ejusque discipulum Joannem Gersonem, Tostatum Abulensem, Nicolaum Cusanum; si quae nempe hi auctores inconsiderate sive praepostere scripserant, avide sibi arripuerunt. Cumprimis autem undique omnia corraserunt ex Edmundo Richerio, Paulo Sarpio, Joanne Launojo, Ludovico Dupinio, Natali, Claudio Fleury: hos aliosque ejusmodi Febronius laudatissimos habet majores suos et magistros: tantos videlicet viros, veras Ecclesiae in et extra Concilia columnas longe praefert Scholasticis, et illis opitulantibus Summum Pontificem ab eo potestatis et dignitatis fastigio, in quo a Christo ipso tanquam legitimus Petri Successor locatus est, dejicere ac deturbare conatur. Has item ad sentinas etiamnum advolant omnes qui labefacturi sunt impio conatu sanctam Petri Sedem. Ast lapidem verberant inconcussum! Itane vero confugiunt ad illos, lapsis quaesitum oracula rebus!

Febronium solide refutarunt F. A. Zaccaria in opere cui titulus: *Antifebronius*, et *Antifebronius Vindicatus*, nec non autor noster Petrus Ballerinius. Ceterum Myriophytanus a. 1778. palinodiam cecinit, in qua inter cetera profitetur „claves concessas esse a Christo et uni Petro et Unitati; scilicet datas esse uni Petro, quatenus ille primatum et regiminis potestatem acceperit a Domino, idemque personam totius Ecclesiae ceu supremus ejusdem post Christum et sub Christo Rector et Mo-

derator gereret; datas claves quoque Unitati, seu in bonum Unitatis et Petro praecipue et aliis etiam Apostolis eorumque Successoribus, Episcopis, seclusa plebe, attamen cum dependentia a Petro et cum subordinatione ad ipsum, qui eas communicandas ceteris solus acceperit. Ecclesiam non collegium esse sed societatem, in qua baptizati fideles ex institutione Christi sub legitimorum Pastorum, ac praecipue Summi Pontificis regimine degant, et cujus regiminis potestas a Christo constituta veram subjectionis et obedientiae obligationem multitudini seu universitati imponat. Dei filium, dum suam Ecclesiam fundare eamque unam esse vellet, formandae ac regendae huic unitati primatum in illa instituisse, huncque S. Petro commisisse. Non habere Petri haereditatem, qui Petri sedem impia divisione discerpat; siquidem ubi Petrus, ibi esse Ecclesiam: Petrum Ecclesiae fundamenta (Apostolos sibi ut Capiti subordinatos) in fidem suam recepisse; eidem Petro, in quo primatus excellenti gratia praeemineat, ipsorum etiam Apostolorum curam a Christo esse commissam; ipsum esse Os et Principem apostolici coetus.“

„Hunc primatum (qui non ordinis, inspectionis ac directionis tantum sit, sed verae auctoritatis ac jurisdictionis), quia non minus, quam unitas ipsa, pro cujus conservatione ac regimine institutus sit, perpetuus esse debeat, in Petri successores, Romanos Pontifices Sedemque Apostolicam, hujus unitatis centrum et radicem, *jure divino* transiisse, ut nulla ratione transferri a Romana ad aliam sedem valeat: ad hanc Ecclesiam *propter potiorem principalitatem necesse esse omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles; a qua,* teste Bonifacio I. *quisquis se abscindat, fieri a Christiana Religione extorrem.* Romano Pontifici in B. Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. J. C. plenam potestatem traditam esse. Sicut autem pascendi et regendi potestas sine conveniente autoritate, jurisdictione ac co-

actione subsistere non possit, sic talem a Christo ipso promanantem in Romano Pontifice, tanquam universalis Ecclesiae Capite, Principe ac Magistro residere."

„Romanum Pontificem esse summum judicem controversiarum in rebus fidei et morum, a quo appellare non esse permissum; fieri non posse ut a vero aberret corpus Episcoporum, qui Capiti suo, Romano Pontifici, adhaereant: sic haeresim Lutheri jam ante Concilium Tridentinum ab Ecclesia, praeeunte Pontifice, per ejus oraculum ultimato et irrevocabiliter damnatam fuisse; quandoquidem Ecclesia Capiti unita, sive per orbem universum dispersa, sive congregata in Conciliis generalibus (in quibus Episcopi jure proprio ac judiciaria potestate sibi ex institutione Christi cohaerente, una cum Summo Pontifice definiant) in dictis causis definiendis errare non possit, nec ab ea Cathedra discedere, ad quam, teste Cypriano, perfidia non valeat accedere; et in qua manente dispositione veritatis, B. Petrus in accepta fortitudine Petrae perseverans, Ecclesiae gubernacula non derelinquat, ac per Successores suos sedere ac loqui non desinat."

„Datam Ecclesiae a Christo autoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, librorum et autorum, ac fideles compellendi ad subscribendum suae sententiae; hos proinde teneri eidem acquiescere interna mentis et judicii adhaesione, non solum religioso, ut vocant, silentio ;atque hujusmodi judicium nullatenus errori esse obnoxium."

„Romano Pontifici jure divino competere jus indicendi, dirigendi et confirmandi universalia Concilia, quae per ejus concursum plenam sortiantur firmitatem et infallibilitatem, independenter a quacunque alia acceptatione. Summo Pontifici proprio et originario divinoque jure competere potestatem causas aliquas criminum graviores suo peculiari judicio reservandi; eundem Pontificem proinde habere et jure exercere in universa Ecclesia potestatem dispensandi ex legitima causa in lege per generale Concilium lata."

Haec in finem nostrum fere praecipua istius retra-

ctationis, cujus acta integra adnexa sunt Cardinalis Littae epistolis recens (1844.) editis.

Instaurata per Febronium contra Romanam Petri Cathedram proelia Pistoriensis schismatica Synodus dioecesana, cui 1786. Scipio de Ricciis, Episcopus Pistoriensis et Pratensis praesedit, omni cum ardore continuavit. Hujus Synodi errores Pius VI. concinne ad 85 propositiones reduxit atque damnavit, editis die 28. Augusti 1794. litteris „*Autorem fidei*". Propositiones ad nostram materiam spectantes II. et III. supra jam attulimus; quibus VI., VIII. et XI. adnectimus, quippe quae principiis a Febronio constitutis perquam respondeant.

Prop. VI. „Doctrina Synodi, qua profitetur, *persuasum sibi esse, Episcopum accepisse a Christo omnia jura necessaria pro bono regimine suae dioecesis;*

perinde ac si ad bonum regimen cujusque dioecesis necessaria non sint superiores ordinationes spectantes sive ad fidem et mores, sive ad generalem disciplinam, quarum jus est penes Summos Pontifices et Concilia generalia pro universa Ecclesia, — schismatica, ad minus erronea."

Prop. VIII. „Item quod et sibi persuasum esse ait, *jura Episcopi a J. C. accepta pro gubernanda Ecclesia nec alterari nec impediri posse; et ubi contigerit horum jurium exercitium quavis de causa fuisse interruptum, posse semper Episcopum ac debere in originaria sua jura regredi, quotiescunque id exigit majus bonum suae Ecclesiae;*

in eo quod innuit jurium Episcopalium exercitium nulla superiori potestate praepediri aut coërceri posse, quandocunque Episcopus proprio judicio censuerit minus id expedire majori bono suae Ecclesiae; — inducens in schisma et subversionem hierarchici regiminis, erronea."

Prop. XI. „Sententia enuntians veteri majorum instituto ab Apostolicis usque temporibus ducto, per meliora Ecclesiae saecula servato, receptum fuisse, *ut*

decreta aut definitiones aut sententiae etiam majorum Sedium non acceptarentur, nisi recognitae fuissent et approbatae a Synodo dioecesana, — falsa, temeraria, derogans pro sua generalitate obedientiae debitae constitutionibus Apostolicis, tum et sententiis ab hierarchica superiore legitima potestate manantibus, schisma fovens et haeresim.“

Hisce adjungimus *fraude plenae temeritatis* censuram gravem, qua Pius VI. Pistoriensem Synodum multat, quod „pridem, ait, improbatam ab Apostolica Sede conventus gallicani Declarationem anni 1682. ausa sit non amplissimis modo laudibus exornare, sed quo majorem illi auctoritatem conciliaret, eam in Decretum *de fide* inscriptum insidiose includere, articulos in illa contentos palam adoptare, et quae sparsim per hoc ipsum Decretum tradita sunt, horum articulorum publica et solemni professione obsignare. Quo sane non solum gravior longe se Nobis offert de Synodo, quam Praedecessoribus nostris fuerit de comitiis illis expostulandi ratio, sed et ipsimet gallicanae Ecclesiae non levis injuria irrogatur, quam dignam Synodus existimaverit, cujus auctoritas in patrocinium vocaretur errorum, quibus illud est contaminatum Decretum.“

„Quam ob rem, pergit Pius, quae acta conventus gallicani, mox ut prodierunt, Praedecessor Noster Ven. Innocentius XI. per litteras in forma Brevis die 11. Aprilis 1682., post autem expressius Alexander VIII. Const. *Inter Multiplices* die 4. Augusti a. 1690. pro Apostolici sui muneris ratione improbarunt, rescinderunt, nulla et irrita declararunt: multo fortius exigit a Nobis pastoralis sollicitudo recentem horum factam in Synodo tot vitiis affectam adoptionem, velut temerariam, scandalosam, ac praesertim post edita Praedecessorum nostrorum Decreta, huic Apostolicae Sedi summopere injuriosam reprobare ac damnare, prout eam praesenti hac nostra Constitutione reprobamus, et damnamus, ac pro reprobata et damnata haberi volumus.“

Quae cum ita sint, ecquis ergo audeat Pistorienses imitari, Declarationemque illam, seu doctrinam in ea contentam laudare, adoptare et amplecti, ac si in utramque partem quoad illos reprobatae Declarationis articulos libere disputari posset? Quis non potius humili submissione amplectatur et sequatur Summi Pastoris venerandam vocem, adeo solliciti, agnos et oves a venenatis arcere pascuis?

Febronii et Pistoriensium multos ad unguem similes asseclas sic dicta Josephina epocha novarum contra Petri Cathedram rerum veterumque errorum restaurandorum fertilissima progenuit. Soboles erat illa, quae nihil non moliebantur, quo Petri Sedem vexarent, et oppugnarent, avitaque praeeminentiae autoritate spoliarent. Ut ex uno omnes discas, Eybelium memoro, procacis virum ingenii, qui edito libello, cui titulus: Was ist der Papst? nihil momenti attulit, praeter petulantiorem quandam (verba sunt Pii VI.) in veteribus calumniis retexendis licentiam: „quemlibet Episcopum vocatum a Deo ad gubernationem Ecclesiae non minus quam Papam, nec minori praeditum esse potestate: Christum eandem per sese Apostolis omnibus potestatem dedisse.... Voluisse Christum Ecclesiam reipublicae more administrari: ei quidem regimini opus esse Praeside pro bono unitatis, verum qui non audeat se aliorum, qui simul regunt, negotiis implicare; privilegium tamen habeat negligentes cohortandi ad sua implenda munia. Vim primatus hac una praerogativa contineri supplendae aliorum negligentiae, prospiciendi conservationi unitatis hortationibus et exemplo. Pontifices nihil posse in aliena dioecesi praeterquam extraordinario casu; Pontificem Caput esse, quod vim suam ac firmitatem teneat ab Ecclesia. Pontifices licitum sibi fecisse violandi jura Episcoporum etc.“ Haec sunt quae impia eructantur eo in libro, quem Pius VI. litteris datis 28. Novembris 1786. „*Super Soliditate*,“ damnavit, quemque solide more suo refutarunt cl. Mamachius: „*Le lettere di pisto Aletino*,“

1790. in II. vol. et cl. Gerdil: „*Confutazione di due libelli*," 1789. II. vol.

Ad hanc epocham dira illa, quae nemo nescit, contra Petri Cathedram pertinent conamina Embsanorum Punctatorum. Annus agebatur, nigro notatus calculo, a Christo nato 1786., quo Archiepiscopi illi quatuor, Moguntinus, Trevirensis, Coloniensis et Salisburgensis, quum jam a. 1769. eorundem Archipraesulum officiales Confluentiae congregati gravamina fecissent, et Imperatori, cujus sensa ex aliquot collegerant indiciis, porrexissent, quorum sententia haec fuit: „Ut causae appellationum non amplius consueto more ad Sedem Romanam ejusve Nuntium pervenire, sed simul tota legatorum in Germania jurisdictio hactenus exercita cessare deberet," per electos denique servos curialistas pro deliberatione „non in Ecclesia Dei (ut loquitur auctor operis: „*Quis est Petrus?*" Ratisbonae 1790. pag. 433.), sed in balneo Emsano tanquam aliud agentes convenerunt, . . . ubi quatuor isti Praelati in quatuor Papas se transformarunt a Romano absolute independentes, ubi schisma completum et omnis relatio ad Ecclesiae Caput formaliter abolita est, ... ubi disciplina ex fundamento destruitur, hierarchia omni ex parte concutitur." Abrupto enim omni cum Romano Pontifice communicandi nexu, recurrendi ad Sedem Apostolicam libertas praeciditur, constitutionibus Pontificiis, nisi ab Episcopis statuque civili probentur, omnis obligandi vis adimitur, atque Episcopis per se potestas asseritur illimitata in generalibus quoque legibus dispensandi. Quae ne putes veritatem excedere, primam Punctationum, ex qua ceteras facile dignosces, sufficit ut proponamus propositionem, cujus sententia haec est: „Christus, S. Ecclesiae nostrae fundator, Apostolis eorumque successoribus, Episcopis, illimitatam dedit potestatem ligandi solvendive pro omnibus illis casibus, ubicunque id necessitas vel utilitas Ecclesiarum aut fidelium ad illas pertinentium exigat."

XXIII Articulis, sic dictis Embsani Balnei, odia sua

et simultates in sanctam Petri Cathedram, ex domesticis facti adversarii, comprehenderunt, quo tamen tempore, divina sic disponente Providentia, tum Elector de stemmate domus Bavaricae suorum proavorum pietate animatus, tum Serenissimus Borussorum Rex, cui Archiepiscoporum invasiones in aliena jura perspectae erant, maxime amicos Romano Pontifici sese exhibuerunt. Pius VI. in articulos illos graviter animadvertit, eosque non solum reprobavit, sed plenissime quoque refutavit, edita ad praedictos quatuor Metropolitanos Responsione typis Romae mandata 1789.

Innumeri quidem supersunt istius temporis scriptores, retexendis veteribus erroribus famosi, quos nominare non vacamus, ast Petrum illum Tamburinum, haereticorum novatorumque vestigiis addictissimum silentio prorsus praeterire non possumus. Hic nihil non egit, ut omnem primatus potestatem Romanorum Pontificum, si fieri posset, funditus exstirparet, ut in eruditissimo opere, cui titulus: „*Sanctae Sedis et Ecclesiae Triumphus*,“ ad refutandum cumprimis hunc Petrum Tamburinum conscripto, fel. rec. Gregorius Papa XVI. part. II. cap. IX. pag. 263. edit. Ratisbon. 1833. jampridem, antequam Summus Pontifex electus est, expresse observat. Hunc in finem Tamburinus ejusque asseclae Romani Pontificis primatum non esse potestatem episcopalem, sed ejusdem affirmant esse speciei ac jura metropolitica et patriarchica, addito tantum jure repraesentandi universalem Ecclesiam, atque in toto orbe procurandi puritatem fidei, morum ac disciplinae vigorem per Conciliorum praesertim convocationem, ut l. c. cap. VI. pag. 215. observatur. Cfr. etiam cl. J. Perrone S. J. Praelect. Theol. tom. VIII. cap. III. §. 602.; et in hoc Tamburinum praecurrit Febronius, qui tamen Romano Pontifici jus ademit repraesentandi universalem Ecclesiam, cum hoc solius oecumenici Concilii esset. Tamburini opera varia proscripta et in prohibitorum indicem relata sunt Decretis 5. Febr. et 2. August. 1790., 11. Jan. 1796. et 6. Sept. 1819.

Hosce tantorum errorum Antesignanos infinita de plebe turba insequebatur, ut „nempe (verba sunt autoris jam citati opusculi: „*Quis est Petrus?*") saeculum XVIII., quod excurrimus, a posteritate sera, si qua adhuc superest, infamiam feret et execrationem perpetuam. Non unus hodie falsorum mercium fabricator datur, qui Isidorus audiat, sed Bonnensium ex fabrica aut foedere mille jam dicas prodiisse impostores. . . ." Hic tamen non stitit malum, quin potius errantium numerus in diem augebatur, qui nempe etiamnum dictitant et scripturiunt, corpori Apostolorum seorsum a Petro, et corpori Episcoporum seorsum a Romano Pontifice inesse supremam potestatem et jurisdictionem: Petro autem quaedam jura singularia ad certos scilicet fines facilius assequendos data esse, unde in Ecclesia monarchia quaedam divini juris, ast solius provisoriae subditaeque jurisdictionis. Dein illos fines eaque primatus jura in Febronii castris militantes alii aliter arbitrio suo definiunt in classesque dispescunt, et genuina primatus jura, quae nonnisi ex primorum Ecclesiae saeculorum observantia erui possint, ab accessoriis, quae injuria arrepta ideoque exstinguenda sint, quasi ex tripode discernunt; alii ecclesiasticae potestati contra omne fas multa detrahunt, ut ea laicae potestati adscribant; itaque etiamnum, saeculo quo vivimus „divexatur cumprimis (Encyclica epist. Pii VIII. 24. Maji 1829.) Romana Beatissimi Petri Sedes, in qua posuit Christus Ecclesiae suae firmamentum, et vincula unitatis in dies paulatim abrumpuntur".

Ex his ergo, quae praefati sumus, palam est, mala, quae lugemus, paucis abhinc saeculis ex Galliis orta, quod non sine dedecore hujus nationis, alias tamen de Ecclesia meritissimae, memorari potest, animis, prout fieri solet inter mortales, plus aequo exacerbatis, et commentitiae libertatis, quae multam molestiam graveque onus genuit, ultra quam par erat, studiosis. Ibi contra antiquam Patrum fidem, ut Illustrissimus Petitdidier demonstravit, Summi Pontificis jura, unanimi antea consensu agnita

et venerata, primum a quibusdam fuerunt restricta et negata. Pristinae fidelitatis laus Germaniae nostrae fere usque ad elapsi proxime saeculi finem immota constitit; tum demum inter nos consilia commutata, serioque coeptum de Papae suprema autoritate et infallibilitate disceptari; moxque pristina illa a patribus tradita doctrina jam aperta fronte falsitatis arguebatur, immo et conviciis ceu *ultramontana insipientia* proscindebatur. Quo factum est, ut impetu semel dato ruptisque jam antiquitatis repagulis temere in sanctissima divinaque Sedis Apostolicae jura involaretur, quum Galli interim dura experientia usuque magistro meliora edocti caute quidem pedem retraherent ab erroris via, et in sola Petri navi ex naufragio sibi salutem quaererent.

Quod hodiernis diebus maxime deplorandum est, ut verba prosequar citati jam operis: „*Quis est Petrus?*“ pag. 2. cum altissima Religionis divinae dogmata plerumque jam patrio sermone tractentur accedente saeculi nostri libidine ad scribendum; nostri scripturientes, haud raro theologicarum rerum immo et principiorum oppido ignari, aliqua ecclesiasticae materiae lectione non satis decocta jam animantur ad calamum imperita quamvis manu arripiendum, quo gravissimos contra fidem christianam errores vel inscii per terrarum orbem spargunt. Inde enim vero nostra aetate juri quoque ecclesiastico tam lethale vulnus infligi manifestum est, quod ignari novarumque rerum studiosi sacerrima Ecclesiae jura nihilominus audent censorio naso discutere, dum simul divini eloquii autoritatem et SS. Patrum testimonia negligunt, venerandaeque antiquitatis documenta seu parum aestimant, seu in alienum sensum, cavillatorum more, detorquent.

Qui ita dirum in modum Romanam Petri Cathedram impetunt, carpunt, vellicant et pungunt, in eo mihi omnes videntur peccare, quod ratione duce, Ecclesiam sibi velint construere, ratiociniis eam constituere, et sacrae Scripturae textibus, quos ad libitum interpretantur, et

factis quae in alienum sensum detorquent, eam temperare, aut potius suo libitu componere. Quoniam de societate positiva et voluntaria Christi agitur, a quo omnis, et sine quo nulla in Ecclesia concessa potestas, nihil potest esse absurdius, quam si miseri mortales circumscribendum ambitum determinandamque rationem et formam sibi arrogant illius divini aedificii, quod jam aedificavit ac Sponsam intemeratam sibi acquisivit sanguine suo immaculatus Agnus, Christus Jesus. Mortalium ergo nostrum est, non aedificare Ecclesiam, sed eam super Petrum divinitus a Christo aedificatam credere; rationem ejus et formam non circumscribere, sed a Christo circumscriptam ex sacrae Scripturae et Patrum ac cumprimis ipsius Ecclesiae testimonio agnoscere, et quod rerum caput est, Ecclesiam audire et ei morem gerere.

„Hujus muneris Sacramentum, ut verbis utar S. Leonis Magni (epist. 89. ad Episcopos per Viennensem provinciam constitutos) ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro, Apostolorum omnium Summo, principaliter collocaret; ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere.... Cui quisquis principatum aestimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiae suae semetipsum in inferna demergit."

Diestedde die Cathedrae S. Petri Rom. sacra
1847.

E. W. WESTHOFF, PAROCHUS.

AUCTOR AD LECTOREM.

Cur confutatio Februniani operis, quo Pontificia auctoritas multis nominibus impetitur, tamdiu dilata fuerit, non obscuram rationem afferre licet. Cum totum Febronii opus falsis principiis innitatur; nisi ipsorum falsitas antea detegeretur, et principia contraria apte constituerentur; inanis prorsus inutilisque fuisset omnis confutandi labor. Explicanda primo erat natura et ratio Pontificii primatus, a quo omnis Pontificia auctoritas dimanat, et praecipua primatus praerogativa in materiis fidei, id est infallibilitas definitionum dogmaticarum, quae ab adversariis catholicis in magnam controversiam adducitur, ex fine et ratione primatus, ac ex principiis, quae ab iisdem adversariis probentur concessa, ita erat deducenda, ut qui concesserunt principia, cohaerenter nequeant repugnare. Num id ex aequo praestitum sit in libro ante biennium vulgato, cum titulo *De vi et ratione primatus* etc. lector non praeoccupatus dijudicet. Secundo explicanda erat Potestas Pontificia comparata cum potestate Conciliorum generalium, de qua non levis est cum iisdem adversariis quaestio praesertim in Canonibus disciplinae antiquae, pro quibus Febronius maxime laborat; et in hanc rem discutienda erant multa circa jurisdictionem Epi-

scoporum, jurisdictionisque originem atque propagationem, et circa celeberrima decreta Concilii Constantiensis, quae longam meditationem atque disputationem postulabant. Hoc est argumentum ejus operis, quod mox subjicietur inscriptum: *De Potestate Ecclesiastica Summorum Pontificum et Conciliorum generalium.* His principiis praemissis et praestitutis brevior et evidentior fiet Febronii confutatio hoc titulo edenda: *Vindiciae auctoritatis Pontificiae contra opus Justini Febronii.* Accedet tandem *Appendix de infallibilitate Pontificia in definitionibus dogmaticis* *), quae in hoc themate non pauca utilia, vel etiam necessaria suppeditabit. Ita pro uno tria opera prodeunt.

---

*) Annexa est operi: *De Vi Primatus.* pag. 349. nostrae editionis a. 1845.

TITULI CAPITUM ET SECTIONUM.

I.

DE POTESTATE ECCLESIASTICA SUMMORUM PONTIFICUM ET CONCILIORUM GENERALIUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

CAPUT IX.

CAPUT X.

II.

VINDICIAE AUCTORITATIS PONTIFICIAE CONTRA OPUS JUSTINI FEBRONII INSCRIPTUM:

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

DE POTESTATE ECCLESIASTICA
SUMMORUM PONTIFICUM
ET
CONCILIORUM GENERALIUM.

PRAEFATIO AUCTORIS.

1. In praefatione operis praecedentis inscripti, *De vi ac ratione primatus Romanorum Pontificum et de ipsorum infallibilitate in definiendis controversiis fidei, liber singularis,* ubi utrumque explicavi atque constitui ex principiis concessis ab iis ipsis adversariis catholicis, contra quos tantum agendum suscepi, memini me promisisse alias, si vacabit, disputaturum de eorumdem Pontificum potestate collata cum potestate concilii oecumenici: quod ad eam quaestionem refertur tantopere inter catholicos Theologos agitatam, num Romano Pontifici ratione primatus jus et potestas sit supra ipsa concilia generalia, an generali concilio jus et potestas sit supra summum Pontificem. Nunc promissum libens solvam. Adversarii catholici, quibuscum tantummodo non minus in hoc quam in praecedenti opere est disputatio, dum contendunt concilia potestatem habere in summos Pontifices, non conciliis particularibus, sed generalibus tantum hanc praerogativam vindicandam existimant. Ultro enim fatentur, alia quaevis concilia, quae non sint oecumenica, jurisdictionem non habere in summum Hierarcham, quem cuique personae, seu concilio parti-

culari, etiam amplioris regionis, et ex pluribus provinciis coacto, quod universalem Ecclesiam non repraesentat, nec totius Ecclesiae jurisdictionem continet, jure universalis primatus superiorem agnoscunt; nullus siquidem inferior in superiorem suum jus habet, aut habere potest.

2. Neque aliter sentire queunt, qui in hac materia Constantiensis synodi Patres duces suos praeferunt, atque sequuntur. Hi enim cum ex una parte solis conciliis generalibus, quae universam Ecclesiam repraesentant, jus in summos Pontifices asserunt celebribus ejusdem synodi decretis actionum IV. et V., tum ex parte altera act. VIII. propositionem 41. Joannis Wicleffi, *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*, censura *erroris* notarunt, *pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares.* Primatum, qui ex catholica doctrina tribuendus est Romanae Ecclesiae, eique praesidenti Romano Pontifici, non esse meri ordinis et honoris, sed praecipuae jurisdictionis, propriae et personalis solius Petri et successorum ejus, libro praecedenti (De vi primat. c. 2. et 3.), catholicis quoque adversariis concedentibus, probatum fuit. De primatu ergo jurisdictionis accipienda sunt Constantiensium Patrum verba in memorata censura, ita ut *erroris* notam affixerint Wicleffianae propositioni 41. quatenus negaret summis Pontificibus primatum jurisdictionis, seu jurisdictionem propriam *super alias Ecclesias particulares.* Hinc in eandem Constantiensium censuram Bossuetus (lib. 5, al. 9. Defens. declarat. Cler. Gallic. c. 15. t. 1, p. 416. novis. edit.) animadvertit: *En ut Ecclesias particulares . . . . Pontifici submiserint;* additque exinde Gallicanos cum Gersone illa sumpsisse, *Dandam esse supremam et plenam Pontifici potestatem*, *sed in com-*

paratione ad fideles singulos, *et*[1]) *ad particulares Ecclesias:* quod idem est ac profiteri, Ecclesias particulares, seu particularium Ecclesiarum concilia, quae non ita repraesentant universam Ecclesiam, uti repraesentatur a conciliis oecumenicis, subjici *supremae et plenae* potestati Pontificum, nullumque in eos jus ac potestatem habere. Hac de causa lib. 10. *Defensionis* al. 15, c. 20. expresse docuit: *Sit ergo profecto NOBIS ETIAM AUCTORIBUS Romani Pontificis sacrosancta majestas. Nulla eam synodus particularis judicare audeat.* Hoc pariter sensu malos quoque Pontifices *non subesse particulari concilio* affirmavit lib. 11, cap. 4., illudque vulgatissimum axioma *Prima sedes non judicatur a quoquam,* ne suae et adversariorum nostrorum sententiae obsit, ita (laudat. lib. 10. al. 15, c. 20.) interpretatur, ut valeat *de Romana et particularibus Synodis* tantum, non autem de generali, cui soli memorata Constantiensia decreta ceterique adversarii catholici potestatem in summos Pontifices tribuunt[2]).

3. Hac vero in re, de qua una nunc superest quaestio (num scilicet concilium oecumenicum potestatem habeat supra Romanos Pontifices) antequam decidatur, praemittenda sunt nonnulla de Ecclesiasticae jurisdictionis origine, ac de distinctione juris inter Episcopos ac summum Pontificem, sine quibus Romani Antistitis et generalium conciliorum jus probe discerni ac definiri non posset. Cum porro editum nuper

---

[1]) Vide, si placet, eundem Bossuetum lib. 1. *Defensionis*, nunc in Appendicem novae editionis traducto c. 3, p. 9.

[2]) Hac de causa idem Bossuetus lib. 10. *Defensionis* c. 12, p. 204. affirmare non dubitavit: *Sedes Apostolica, tametsi subjecta est universali Ecclesiae, eamque repraesentanti concilio generali; tamen suprema est respectu singularum Ecclesiarum, quemadmodum tradit, non modo schola Parisiensis, verum etiam ipsum Constantiense concilium, ut saepe diximus.*

Justini Febronii opus, quo Pontificia auctoritas pluribus impetitur, *Vindiciis* ejusdem auctoritatis lucubrandis ac subjiciendis occasionem dederit, in quibus non pauca mox constituenda, aliis identidem momentis confirmanda fuere; aliquot *Vindiciarum* loca sive ad marginem, sive in notationibus aliquando allegabuntur, ut ea, quae ibidem adjicientur, lector, si libuerit, conferat, veritasque quoad fieri possit, magis magisque elucescat. Praecedentem vero librum ***De vi et ratione primatus,*** cum opus erit, allegaturi, brevius indicabimus sic: ***De primatu,*** vel ***De vi primatus.***

DE

POTESTATE ECCLESIASTICA
SUMMORUM PONTIFICUM
ET
CONCILIORUM GENERALIUM.

CAPUT I.

De jurisdictionis Ecclesiasticae origine, et de discrimine juris inter S. Petrum et ceteros Apostolos eorumque successores, qui in varios Episcoporum gradus distinguuntur.

§. I.

Jurisdictio Ecclesiastica Petro et Apostolis immediate collata fuit a Christo, nec Ecclesiae immediate tradita dici potest, perinde ac si Petrus et Apostoli illam acceperint ab Ecclesia quoad merum ministerium.

1. Jurisdictio Ecclesiastica a Christo ducit originem, qui eandem S. Petro et Apostolis immediate tradidit, quando ipsis una cum clavibus regni coelorum dedit potestatem ligandi atque solvendi, quae potestas idem est ac jurisdictio; ac propterea haec in origine est juris divini. Haec quidem potestas, seu jurisdictio S. Petro et Apostolis immediate tradita fuit in aedificationem et bonum Ecclesiae; at tradita antequam Christus in coelum ascenderet, et [1]) antequam ab iis-

---

[1]) Ita sane S. Cyprianus scribens in epist. 73. *Ecclesia una est, et super unum qui et claves ejus accepit, Domini voce fundata,* Petrum

dem Apostolis ipsa aedificaretur Ecclesia: ac proinde dici non potest immediate collata eidem Ecclesiae, quae nondum ab illis erat aedificata, nec ita immediate tradita Ecclesiae dici potest, ut illam Petrus et Apostoli acceperint ab Ecclesia, quos ab ipso Christo eam accepisse Evangelica verba testantur. Id autem multo minus dici potest, si Ecclesiae nomine tota Christi-fidelium societas intelligatur comprehensis etiam laicis atque mulieribus, quos omni spirituali Ecclesiastica jurisdictione carere omnibus catholicis certissimum est.

2. Hocce commentum ab haereticis inductum, et a refractariis deinde susceptum, ut Pontificum et Episcoporum auctoritatem sibi infensam eluderent, plures Theologi etiam ex adversariis disertissime confutarunt. Hinc etiam Richerianum systema, quo Ecclesiastica jurisdictio primario et proprie et essentialiter Ecclesiae data et convenire traditur, Romano autem Pontifici atque aliis Episcopis *ministerialiter* competere, *et quoad executionem* tantum; hoc, inquam, systema ab Edmundo Richerio propositum in libro *De Ecclesiastica potestate*, ut primum in Galliis prodiit, statim in duobus provincialibus Conciliis Senonensi et Aquensi reprobatum fuit, et a doctis Gallicanis Scriptoribus, manifestis Scripturae et traditionis documentis confutatum. Vide inter alios P. Dionysium Petavium lib. 3. *De Hierarchia Eccles.* c. 14 et sqq. Quodsi S. Augustinus aliique nonnulli Patres alicubi affirmant, claves regni coelorum, id est jurisdictionem Ecclesiasticam, a Christo datas fuisse Ecclesiae in S. Petro, qui Ecclesiae figuram gerebat; non ea mente affirmarunt, ac si claves, seu jurisdictionem ipsi immediate Christus non dederit, nec promiserit: (quod repugnat verbis *Tibi dabo claves*); sed duplici ratione affirmarunt, tum quia Petro[1]) unitatis et Ecclesiae

---

claves Ecclesiae, seu jurisdictionem Ecclesiasticam a Christo accepisse indicat, antequam idem Christus super ipsum aedificaret Ecclesiam. Petro quidem, non autem *Ecclesiae* claves a Christo traditas, ipsa Christi verba palam significant, cum post verba *Ecclesiam meam*, non dixerit *Ei*, sed *TIBI dabo claves regni coelorum.*

[1]) Unitatis et Ecclesiae figuram ac typum in Petro non esse disjungendum a jure coactivo ad unitatem, probavi in praecedenti libro *De vi et ratione primatus* c. 9, pag. 41 et 44. ibidemque praeterea ostendi, Chri-

typum gerenti datae fuerunt in bonum et aedificationem Ecclesiae (neque enim illas Petrus accepit sui causa, et propter se, at Ecclesiae gratia, ut Christianis omnibus in commune prodesset); tum etiam quia voluerunt intelligi veram jurisdictionem Ecclesiasticam non inveniri nisi in Ecclesia et in unitate cum Petro, quem Christus catholicae unitatis et Ecclesiae caput centrumque constituit: qua de re post pauca redibit sermo. Alia ratio satis congrua ex Petavio subjicietur numero 4.

3. Neque vero moveant illa Christi verba apud Matthaeum 18, 17. quibus Petro dixit, *Dic Ecclesiae.* Haec quam male a nonnullis afferantur ad confirmandum systema de clavibus immediate datis universae societati Ecclesiae, non vero Petro et Apostolis nisi tanquam ministris Ecclesiae, ex toto contextu et ex perpetua Ecclesiae praxi manifestum est. Agitur ibidem de correctione fratris, qui Petrum offendisset. Hunc privatim primo fraterno amore corrigendum Christus docuit. Quodsi inutiliter cedat, jussit adhiberi unum testem vel duos; et siquidem hi quoque nihil proficiant, *dic Ecclesiae,* inquit; addensque statim: *si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus,* excommunicationem aperte significavit, qua ille praecisus ab Ecclesiae corpore habendus sit velut ethnicus et publicanus. *Ecclesiae* igitur nomine, cui denuntiandi sint criminosi, ut, si non acquiescant ejus judicio, excommunicandi sint, quinam intelligendi nisi illi, qui jus clavium et ligandi solvendique potestatem acceperunt a Christo? Hos autem non fuisse totam societatem Ecclesiae, laicis quoque feminisque comprehensis, sed Petrum et Apostolos, patet ex iis quae mox ipse Christus subdidit: *Amen dico Vobis: Quaecunque alligaveritis super terram etc. Vobis,* inquit, non omnibus ecclesiae membris. Jure ergo S. Joannes Chrysostomus in Matth. c. 18. illa *dic*

stum ipsi non merum officium repraesentandae unitatis tribuisse, sed vim praecipuam ad eam formandam, continendamque in Ecclesia, quae vis primatui non meri honoris et ordinis, sed verae jurisdictionis necessaria est. Quam in rem conferenda erunt adnotata in Pacianum et Optatum ibidem c. 13, n. 17 et 19.

Ecclesiae explicavit *de Praepositis Ecclesiae*[1]), quibus tantum ea clavium potestas data fuit. Ipsa praxis, quae in Ecclesia universa perpetuo fuit custodita, id ipsum confirmat. Inobedientes enim et contumaces Ecclesiae Praepositis delati fuerunt, nec aliis quam Petro et Apostolis eorumque successoribus, quibus non nudum ministerium tantum, sed jus ipsum clavium a Christo traditum catholica Ecclesia perpetuo credidit. Hinc maneat certum hoc principium, Ecclesiae nomine, cum de potestate clavium et jurisdictionis Ecclesiasticae agitur, intelligi Praepositos Ecclesiae; ea item omnia, quae jurisdictionem eandem involvunt, cum dicuntur proficisci atque pendere a consensu et approbatione Ecclesiae, ex eorundem successorum Petri et Apostolorum consensu vel approbatione vim habere: quae animadversio non exiguum abusum vocis *Ecclesiae* apud nonnullos adversarios non infrequentem deteget. Quare cum S. Petrus et Apostoli eorumque successores appellati inveniuntur *Ecclesiae ministri;* non idcirco hic titulus iisdem tributus intelligi potest, quasi ab Ecclesia acceperint potestatem clavium, quam illos non ab Ecclesia, sed a Christo immediate accepisse vidimus (unde frequentius vocantur *ministri Christi*); sed quia potestas ejusmodi ipsis immediate tradita a Christo fuit, ut in Ecclesiae bonum ea potestate uterentur, ipsique Ecclesiae sacra ministrarent.

§. II.

Eadem jurisdictio Petro et Apostolis immediate tradita in bonum Ecclesiae non debebat cum Petro et Apostolis extingui, sed in Petri et Apostolorum successores debebat transire, ac in istis aeque immediate residere et permanere usque ad consummationem saeculi, sicut usque ad saeculi consummationem debet permanere Ecclesia, ob cujus regimen a Christo fuit instituta.

4. Cum porro regimen Ecclesiae, cujus causa haec jurisdictio S. Petro et Apostolis tradita fuit, ex Christi institutione ita futurum esset perpetuum, ut perpetua futura erat

---

[1]) Hac de causa si S. Augustinus serm. 195, num. 2. scripsit, claves *non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiae*, sese explicans serm. 24. de Sanctis al. 147, n. 2. *unitatem omnium Pastorum* in Petro significatam prodidit, propterea quod corpori pastorum clavium jurisdictio a Christo data fuit.

Ecclesia; jurisdictio, Petro et Apostolis collata ob regendam Ecclesiam, non debebat cum illis extingui, sed ad eorum successores debebat transire. Hac de causa optime Petavius lib. 3. de Hier. Eccl. c. 16. n. 8. hanc maxime congruam rationem addidit, *cur interdum a Patribus antiquis non tam Petro quam toti Ecclesiae communicata dicatur Ecclesiastica jurisdictio: ut hoc pacto demonstrent non sic affixam et addictam uni illi fuisse, et quasi circumscriptam unius persona, ut eo sublato, etiam illa periret, nec amplius in Ecclesia maneret. Ergo eatenus Ecclesiae traditam fuisse intelligunt, quod perpetuo habet illa successores potestatis ac dignitatis istius. Quemadmodum qui dicit Francorum populo regiam potestatem concessam fuisse, nihil significat aliud, nisi esse ibi semper aliquem qui regnet, et potestatem illam non exequatur modo, sed in se haerentem ac residentem circumferat.* Hoc quidem sensu Christus perpetuam durationem significaturus, Petro et Apostolis dixit: *Ecce, ego vobiscum sum* (utique in successoribus) *usque ad consummationem saeculi* (Matth. 28, 20.). Eadem itaque potestas seu jurisdictio Ecclesiastica, ex Christi institutione in Petri et Apostolorum successores propagata, ad Romanos Pontifices, qui succedunt S. Petro, et ad alios, quos Apostoli constituerunt Episcopos, quique Apostolorum successores existunt, pervenit: atque idcirco eodem divino jure his competit; atque in iisdem, qui constituunt corpus primorum Pastorum, immediate residet, ut in Petro et Apostolis residebat. Hinc autem liquet, quam iners et inane sit illud quorundam adversariorum argumentum, qui ut probent claves immediate non fuisse collatas Petro et Apostolis, hac ex sententia sequi dictitant, ipsas claves cum eorum morte defecisse in Ecclesia: neque enim defecisse dicendae sunt, quae post illorum mortem Christo instituente in eorum successores debebant transire, et in successoribus ipsis semper manere *usque ad consummationem saeculi*[1]).

---

[1]) Ipse primatus, licet singulari personae S. Petri tributus a Christo, cum ejus morte non desiit, quia debebat ad successores ejus transire;

§. III.

Jurisdictio propria S. Petri ratione primatus ipsius singularis ac personalis ea fuit, ut ceteris omnibus etiam Apostolis potestate ceteroquin aequalibus praeesset non mera ordinis et honoris, sed peculiaris in ipsos juris praerogativa bono unitatis, jusque ipsi esset in omnes non distributive solum, sed etiam collective sumtos ad custodiam unitatis. Idem omnino jus competit similiter Romanis Pontificibus successoribus S. Petri, ad quos idem primatus ob idem unitatis bonum jure successionis pervenit.

5. Discrimen potestatis inter Petrum et Apostolos, nec non inter Romanos Pontifices S. Petri successores et alios Episcopos successores Apostolorum notandum maxime est. S. Petrum et Apostolos omnes potestate pares fuisse excepto tantum jure proprio ac personali primatus, qui fuit non meri honoris et ordinis, sed praecipuae jurisdictionis primatus, exploratum fecimus ex iis, quae annuentibus quoque adversariis catholicis probavimus libro *De vi ac ratione primatus* c. 2 et 3. Ex hoc autem praecipuae jurisdictionis primatu, quem uni Petro inter Apostolos Christus tribuit, jus aliquod peculiare ipsi debuit competere, quod aliis commune non fuerit: alias primatus ipsius mane nomen fuisset meri honoris, non juris. Hoc porro jus primatus proprium ex fine instituendi ipsius primatus est colligendum (Vid. lib. De vi ac ratione primatus c. 8 et 9.): qui cum ob formandam et perpetuo custodiendam in tota Ecclesia unitatem fuerit institutus a Christo, jus ad hanc totius Ecclesiae unitatem compingendam atque tuendam praecipuum S. Petro collatum fuisse dicendum est, quo omnes Christiani ad unitatem cogantur. Hoc jure S. Petrus praestabat omnibus etiam Apostolis ratione primatus, adeo ut licet hi aliis Apostolicis facultatibus Petro essent aequales, in jure tamen cogendi ad unitatem subessent Petro, quippe qui debebant unitatem cum ipso tanquam unitatis catholicae centro servare necessariam Ecclesiae, nimirum non solum unitatem communionis, sed etiam, immo potissimum fidei unitatem, quae potior est Ecclesiae unitas; et in eandem unitatem Ecclesias, quas aedificabant, et Episcopos, quos

---

vis autem primatus in unitatem fidei, quae Ecclesiae est maxime necessaria, sede etiam vacante, viget in Pontificiis definitionibus decretisque dogmaticis, quae Pontificibus mortuis vim suam non amittunt.

praeficiebant Ecclesiis, debebant informare, ut ostendi in memorato opere cap. 12. n. 49 et sqq. Ita et ab Apostolis et ab Episcopis et a cunctis fidelibus eadem unitas cum Petro tenenda erat, ac in eandem unitatem ab omnibus exigendam jus erat Petro peculiare ratione primatus.

6. Hinc porro jus istud primatus proprium fuit jus in omnes Episcopos et fideles omnes, non distributive tantum sumptos, sed etiam collective: neque enim obtineri potuisset finis a Christo sibi propositus in instituendo primatu, unitas scilicet totius Ecclesiae, nisi omnes et Episcopi et fideles, qui sunt Ecclesiae membra, ad eam cogerentur. Ex his principiis de jure primatus S. Petri clare deprehenditur, quodnam jus peculiare Romanis Pontificibus S. Petri successoribus competat ratione primatus, qui in ipsos tantum eadem cum jurisdictione transiit: est enim jus in omnes totius Ecclesiae Episcopos et fideles omnes idem omnino ac fuit in Petro; inanisque cognoscitur illa quorundam adversariorum distinctio, qua idem Pontificium jus in totam Ecclesiam ex primatu proveniens institutione divina, in omnes quidem Episcopos et Christianos distributive, non autem collective sumptos accipiendam comminiscuntur, de qua re plura dicenda erunt cap. 4. §. 3.

7. Ex hoc proprio primatus jure in universam Ecclesiam, quod bono unitatis S. Petro et successoribus ejus jure divino tribuendum est, dimanant ceterae praerogativae jurisdictionis Pontificiae in totam Ecclesiam, quas hic recensere non vacat, nec opus est. Ideo enim iis praerogativis et facultatibus Romani Pontifices uti possunt in universa Ecclesia, quia ex primatu universae Ecclesiae Christo instituente praepositi sunt. Id autem verum est agnoscendum non tam ex jure divino, quod divinae institutioni primatus annexum est, quam ex naturali ordinis jure, quo si[1]) Paulo docente infe-

[1]) Cum ait Paulus ad Hebr. 13, 17. *Obedite praepositis vestris, et subjacete eis*, verbo *subjacete* subordinationem, quae naturali lege ordinis aeque ac divina praescribitur, indicat; verbo autem *obedite* non meri honoris externi, sed actualis jurisdictionis subordinationem cum debito obedientiae conjunctam declarat. Cum duo Episcopi in una civitate facultatibus omnino pares esse non possint sine subordinatione unius ad

riores quicunque subesse, et subordinati esse debent praepositis suis, multo magis summo omnium praeposito, atque pastori subordinati esse debent omnes inferiores Ecclesiae pastores etiam Episcopi: sublata enim subordinatione inferiorum pastorum ad summum pastorem superiorem suum, et omnimoda aequalitate juris inter ipsos constituta, quis non videat facilem patere aditum ad dissensiones et schismata, ex

---

alterum, ne ex omnimoda aequalitate oriantur dissidia et scissurae contra bonum unitatis Ecclesiae necessarium; Nicaenum Concilium c. 8. de Catharis statuit, ut ipsorum Episcopis ad catholicam Ecclesiam accedentibus, si sint iis in locis, ubi inveniuntur Episcopi catholici, presbyterii honor, aut merum Episcopi nomen absque episcopali jure tribuatur, *ne in una civitate duo Episcopi probentur existere*, quorum neuter alteri sit subordinatus. Hanc subordinationem unitati conservandae penitus necessariam, suo cuique Episcopo ab omnibus inferiorum clericorum gradibus praestandam S. Ignatius Martyr, aliique Patres maxime commendarunt. Huic quoque subordinationi erga S. Petrum Apostolorum Principem, et ex primatu jurisdictionis superiorem suum ipsi Apostoli fuerunt obnoxii et obligati, non quod in Apostolicarum facultatum usu, et in Ecclesiarum regimine iidem afflati S. Spiritu, qui caritatis et unitatis Spiritus est, possent a Petro desciscere, sed in Episcoporum, qui sibi succederent, nec eodem Sancto Spiritu futuri erant confirmati, institutionem et exemplum: ac propterea Gallicani Episcopi ad Apostolicam sedem detulerunt, jureque damnatam agnovere propositionem de bicipiti Ecclesiae capite Petro et Paulo eo sensu proscriptam *et explicatam, ut ponat omnimodam aequalitatem inter S. Petrum et Paulum SINE SUBORDINATIONE et subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema et regimine universalis Ecclesiae.* Enimvero si nemo dubitare potest, quin S. Petrus Apostolorum omnium, ac ipsius S. Pauli princeps fuerit verae et propriae jurisdictionis primatu; neque poterit ambigere, quin S. Paulus superiori et supremae potestati S. Petri fuerit subordinatus in regimine universalis Ecclesiae. Vide quae hac de re notavi lib. *De vi et ratione primatus* c. 3. n. 2. Hanc eandem S. Pauli subordinationem ad S. Petrum ex primatu debitam, quam adversarii nequeunt inficiari, nisi contra Constantiensis doctrinam primatus jurisdictionem negent etiam in Apostolos et Apostolorum successores distributive sumtos ex adnotatis in prooemio hujus operis; hanc, inquam, subordinationem S. Pauli ad S. Petrum satis indicasse videtur S. Cyprianus epist. 71. ad Quintum, ubi laudans S. Petri moderationem, dum Sancto Paulo sibi in faciem resistente nihil sibi arroganter assumsit, animadvertit eum primatum suum non opposuisse, ex quo *sibi a novellis et posteris* (id est ab ipso Paulo) *obtemperari oportebat.* Id subordinationem inferioris superiori debitam innuit. Quodsi aliquam ipsius Petri subordinationem erga Paulum fraterna correctione utentem in contextu indicavit, ea non est subordinatio Petri quasi inferioris Paulo, sed pertinet ad subordinationem debitam divino ac naturali juri, quod *veritati et rationi legitimae* a Paulo licet inferiore propositae ipsum Petrum consentire et acquiescere jubebat: de qua subordinatione eidem divino ac naturali juri a summis quoque Pontificibus praestanda inferius plura.

quibus regimen et unitas Ecclesiae detrimentum capiant? Qua vero moderatione hac summa potestate uti oporteat, cum potestas a Deo sit in aedificationem, non in destructionem; ad aliam disputationem pertinet, de qua hic mihi agendum non est, alibique (Vid. infra cap. 3. §. 3. et Vindicias c. 5. n. 10.) dicentur plura. In rem enim praesentem de primario tantum et radicali, ut vocant, primatus jure statuisse sufficiat.

§. IV.

In Episcopos Apostolorum successores non idem omnino jus Apostolorum transiit. Jus, quod illis in initiis competebat Apostolis in universam Ecclesiam, extraordinarium fuit, quod in Episcopos eorum successores non transiit: in solo autem S. Petro fuit ordinarium ratione primatus, et idcirco competit Romanis Pontificibus ejusdem primatus heredibus jure ordinario. Nulli Episcopo, nisi successoribus S. Petri, competit jurisdictio in alios Episcopos Apostolorum successores institutione divina, sed jure tantum Ecclesiastico quibusdam insigniorum sedium Episcopis tributa fuit, ita tamen, ut omnes cum successoribus S. Petri in unitatis bonum conspirent: nihilque haec institutio Ecclesiastica praejudicare potest juri S. Petri et successorum ejus, quod est institutionis divinae.

8. Praestituto et explicato hactenus praecipuo ac radicali jure primatus Romanorum Pontificum successorum S. Petri, ut aliqua dicamus etiam de jure Episcoporum, qui successerunt Apostolis, non eadem omnino potestas ad ipsos pervenit, quae in Apostolis extitit. His enim jus fuit in totum mundum, cum aeque omnes in totum mundum missi fuerint a Christo, ut Evangelium praedicarent omni creaturae: sic enim illis in initiis utile vel necessarium erat. At cum Apostoli Episcopos certis in locis constituerint, ut iis suam curam et operam impenderent; expediret autem hos iisdem locis alligari; ipsorum jurisdictio non in totum mundum, ut Apostolorum erat, sed intra certos fines circumscripta et circumscribenda fuit ob Ecclesiae bonum, ut quilibet suo cujusque gregi studiosius vacaret, juxta illud Petri: ***Pascite, qui in vobis est gregem Dei*** (1. Petr. 5, 2.) nec distraheretur in greges aliis Episcopis assignatos, quod scissurarum et dissensionum seminarium esse solet non sine magno unitatis, pacis et boni publici detrimento. Quodsi ob hoc unitatis bonum, Episcoporum, qui succedunt aliis Apostolis, jurisdictio certis locis alli-

gata et circumscripta esse debebat; non idem dicendum de Romanis Pontificibus, qui cum in divinae institutionis primatum succedant S. Petro, ex eadem institutione divina ob catholicae unitatis custodiam jus obtinuerunt in universam Ecclesiam, aeque ac obtinebat S. Petrus; nec quispiam poterat aut poterit eidem divino ejusmodi juri aliquid detrahere aut derogare. Hinc Apostolorum jus in totam Ecclesiam *extraordinarium* quodammodo fuit, quod in Episcopos eorum successores non descendit, uti cum Petro de Marca alii docti Gallicani etiam adversarii appellarunt: Petri autem fuit *ordinarium*, quod una cum primatu transiit in Romanos Pontifices ejusdem primatus et juris heredes.

9. Sicuti porro nullus Apostolorum, qui inter se potestate erant aequales, jure divino aliis Apostolis praeerat nisi solus Petrus, qui ratione primatus ex institutione Christi non tam universae Ecclesiae, quam ipsis etiam Apostolis Ecclesiae Principibus peculiari jure praestabat; ita nulli quoque Episcoporum, qui in Apostolorum locum successerunt, jure divino competit jurisdictio in alios Episcopos, nisi Romano Pontifici, in quem idem S. Petri primatus divinae institutionis descendit. Hac quidem de causa nulli Patriarchae, Metropolitae nulli[1]) jure divino instituti sunt, quibus jurisdictio in suae regionis aut provinciae Episcopos eodem divino jure competat; sed omnes Ecclesiasticae aut Apostolicae institutioni sicut originem, ita et auctoritatem referunt. Cum enim S. Petrus ejusque successores Romani Pontifices nec ubique praesto esse, nec omnibus Episcopis per orbem dispersis, quotiescunque opus esset, possent pro suo jure aeque et immediate prospicere; Ecclesiastica vel Apostolica institutione provisum fuit, ut in singulis provinciis singuli, et alii rursum in amplioribus regionibus majorem, quam simplex Episcopatus fert, in ipsos provinciae aut amplioris regionis Episcopos haberent auctoritatem, quae soli Petro ejusque successoribus jure divino competebat; et hac ratione, quam

---

[1]) Vide S. Petri Damiani Epistolam ad Hildebrandum Archidiaconum tom. 4. Rerum Italic. col. 27. a.

verissimam arbitror, jurisdictio Petri et successorum ipsius peculiaris ex institutione divina jure primatus, Ecclesiastica quodammodo delegatione aliis, qui subinde appellati sunt Patriarchae, Exarchae, vel Metropolitae, communicata fuit. Huic profecto Ecclesiasticae institutioni, et quasi delegationi bono publico maxime necessariae S. Petrum ac successores ejus aliqua ratione consensisse dubitare non licet [1]): nemo enim alius per se ea jurisdictione expers, illam potuisset cuipiam communicare, eo inscio vel invito, qui eandem solus non humano, sed divino jure obtinebat, ut notavi in Observationibus ad dissertationem V. Quesnelli tom. 2. editionis S. Leonis col. 979. Quodsi Apostoli pro extraordinario Apostolatus jure in universam Ecclesiam, quod in successores ipsorum non transivit, cum supra Episcopos jurisdictionem haberent, poterant hanc aliquibus communicare; eamque reipsa quibusdam majorum sedium Episcopis communicasse praesumantur; quandoquidem hac in hypothesi communicassent jurisdictionem, quae jure ordinario ac divino uni Petro et successoribus ipsius competebat, non sine aliquo saltem tacito istorum consensu eam communicasse dicendi essent; vel saltem sine ipsorum Petri successorum praejudicio, ne jurisdictio, quae ordinario ac divino jure ad ipsos pertinet, detrimentum caperet.

10. Memorati porro gradus hierarchici inter Episcopos cum peculiari ipsorum jurisdictione constituti fuerunt in idem unitatis bonum, cui tuendo primatus S. Petro ejusque successoribus divino jure tributus fuit: ita ut hi omnes gradus in

---

[1]) Quin immo Patriarchales sedes Alexandrina et Antiochena, teste S. Gregorio M. lib. 7. epist. 40 ad Eulogium Alexandr. a solo S. Petro originem et dignitatem habent. „Quum multi sint, inquit, Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Principis Apostolorum Sedes in auctoritate convaluit, quae in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, et praesentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit Sedem, in quam Evangelistam Discipulum misit. Ipse firmavit Sedem, in qua decem annis, quamvis discessurus, sedit. Quum ergo unius atque una sit Sedes, cui ex auctoritate divina tres nunc Episcopi praesident etc.“ De Hierosolymitana et Constantinopolitana Sede per Romani Pontificis consensum ad patriarchalem dignitatem evecta documentis ecclesiasticis satis constat. (Nota editoris.)

promovendam et custodiendam communionis et fidei unitatem cum S. Petri sede unitatis catholicae centro debeant conspirare. Ipsi sunt centrum unitatis earum provinciarum vel ampliorum dioeceseon, quibus praesunt: at centrum unitatis omnium est sedes Petri, cui ut omnes, qui ipsis subsunt, adhaereant, debent contendere, maximeque cavere, ne quis ab ea unitate desciscat. Haec est explorata S. Leonis Magni doctrina, quam cohaerentem cum aliorum Patrum traditione alibi fusius exposita idem Sanctus Pontifex in litteris ad Anastasium Thessalonicensem (Ep. 14. al. 12, 11.) perspicue declaravit his verbis: *Haec connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit; sed praecipue exigit concordiam Sacerdotum, quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis: quoniam et inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis; et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris praemineret. De qua forma quoque Episcoporum est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus constituti, sollicitudinem susciperent ampliorem, PER QUOS (nota scopum unitatis) AD UNAM PETRI SEDEM universalis Ecclesiae cura conflueret, et NIHIL USQUAM A SUO CAPITE DISSIDERET.* Id intelligendum esse, ne quis praecipue dissideret a fide capitis vi ac ratione primatus, qui unitatem fidei potissimum respicit, colligere licet ex ejusdem epistola 10. ad Episcopos provinciae Viennensis c. 1. ubi sermonem faciens de fidei praedicatione, *Hujus muneris sacramentum*, inquit, *ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo PRINCIPALITER collocarit, et ab ipso quasi quodam capite dona sua velit in corpus omne manare, ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuerit a Petri soliditate recedere.* Adverbium *principaliter* subjectum vocibus *Apostolorum omnium summo* ad primatum refertur; verba autem *a Petri soliditate* solidam

fidem a Petro praedicatam et in Romana sede depositam, quam idem Petrus ex Christi institutione fundamentum totius Ecclesiae posuit, et semper in suis successoribus loquutus est, atque loquetur, eam, inquam, fidem innuunt, a qua nemo ob necessariam fidei unitatem absque salutis periculo recedere potest.

11. Ex his omnibus patet Episcoporum et summi Pontificis jurisdictionem esse quidem juris divini, sed ita, ut jus in Episcopos ipsos, soli Romano Pontifici competens institutione divina, aliis majorum sedium Episcopis in suae provinciae aut amplioris regionis Antistites Ecclesiastica tantum institutione communicatum sit ea lege, ut cum eodem summo Pontifice omnes unitatem communionis et fidei, quam primatus ratio ab omnibus exigit, custodiant atque conservent, nihilque ex hac Ecclesiastica institutione (sicut neque ex jurisdictione divini juris ipsis Episcopis competenti) praejudicii inferatur utrique unitati cum Romano Pontifice ex primatu debitae, et nulla jurisdictio majorum sedium possit huic Pontificiae auctoritati et unitati reluctari quocunque nomine, aut eam impedire. Hinc quorumcunque Episcoporum jus jurisdictioni Pontificiae in unitatis bonum subordinatum ita subest, ut nihil illi possint nisi in unitate cum Apostolica sede, nunquam vero contra eam unitatem. *Bono* enim *unitatis*, ut notavit Optatus (l. 7. in Parm. c. 3.), *B. Petrus et praeferri omnibus Apostolis meruit, et claves regni caelorum communicandas ceteris* [1] ***SOLUS** accepit:* potestas autem ligandi et solvendi, quae e clavium potestate pendens Ecclesiasticam jurisdictionem significat, etsi ceteris quoque Apostolis ab ipso Christo tradita fuit; non tamen ita cuilibet singillatim fuit tradita; ut S. Petro: (Quodcunque ligaveris Matth. 16, 19.), sed in commune et collective cum Petro, qui utique cum aliis erat, cum Christus dixit: *quaecunque ligaveritis super terram* etc. (Matth.

---

[1]) Id factum ob conservationem unitatis affirmat S. Thomas lib. 4. adversus Gentes c. 6. *Petro SOLI promisit* (Christus): Tibi dabo claves regni caelorum, *ut ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda ad conservandam Ecclesiae unitatem.* Idem indicavit etiam S. Anselmus in cap. 16. Matth. *Eam potestatem* (clavium) *quasi uni Petro concessit specialiter, ut ad unitatem nos invitaret.*

18, 18.) [1]) ut omnes intelligerent, Episcopos Apostolorum successores nihil posse nisi in unitate cum Petro et successoribus Petri, qui *solus* claves aliis communicandas acceperat, quemadmodum animadverterunt inter adversarios Petrus de Marca, Bossuetus, atque Nicolius. Primus in dissert. *De discrimine cleric. et laic.* c. 3. n. 2. considerans Ecclesiasticam jurisdictionem Petro promissam illis verbis: *Tibi dabo claves regni caelorum, et quodcunque ligaveris* etc. quae ceteris quoque Apostolis eorumque successoribus communicata fuit, idcirco ea verba ad unum Petrum directa affirmat, *ut scirent omnes Pontificii, potestatem semper cum Petri, Ecclesiae capitis, communione et unitate continendam; ad quod ipse praecipue cum potestate ligandi contumaces huic unitati cogere posset.* Clarius autem Bossuetus in celebri sermone de Unitate Ecclesiae ad Comitia Cleri Gallicani an. 1681. *Discimus ex doctrina S. Episcopi Ecclesiae Gallicanae* (allegat in margine S. Caesarium Arelatensem in epistola ad Symmachum t. 1. Conciliorum Galliae) *auctoritatem Ecclesiasticam, primum constitutam in unius persona, non fuisse propagatam nisi sub conditione, ut revocetur semper ad principium suae unitatis, et quicunque eam exercendam susceperint, omnes debeant se praestare inseparabiliter unitos cum eadem cathedra*, id est cum Romana, de qua multa statim subjicit. Nicolius tandem in articulum 9. Symboli Apostolorum part. 1. c. 2. brevius et expressius idipsum declarat. Interroganti enim: *Nonne Apostoli ceteri eandem Petri potestatem accepere?* respondet: *Verum est ipsos eam accepisse, sed ut eandem exerceant in unitate cum S. Petro.* Num si qui potestate clavium uterentur contra voluntatem Petri aut successorum ejus eadem praerogativa fungentium, eam exercerent in unitate ipsius Petri, an contra unitatem? Recolatur illud principium, centrum et ra-

---

[1]) Alvarus Pelagius, quem adversarii quoque maximi faciunt, lib. 1. *de Planctu Ecclesiae* c. 55. id paucis explicat: *Petro ergo dictum est sine aliis, et non aliis sine Petro, ut intelligatur sic ei attributa potestas ejusmodi, ut alii sine ipso non possint, ipse sine aliis possit ex privilegio sibi collato, et concessa sibi plenitudine potestatis.*

dicem unitatis catholicae ratione primatus situm esse in Petro et successoribus ejus, ut unitas servetur ab omnibus, et schismatum ac dissensionum occasio eorundem auctoritate auferatur. Nonne si quidam Episcopi contra istos aliquid molirentur et auderent, aperta scissurarum causa contra bonum unitatis prodiret? Quis in hoc conflictu praevalere dicendus esset? nonne ille, cui vindicandae unitatis cura jure primatus fuit a Christo commissa cum potestate ad ipsum finem obtinendum idonea? ut ex adversariorum consensu probavi lib. *De vi et ratione primatus* c. 9. Irritum ergo et inane esse deberet, quidquid alii Episcopi contra hanc unitatem tentarent; illaque tantum rata, quibus jus suum exercent in unitate cum Petro et successoribus Petri.

§. V.

Episcoporum jurisdictio, licet sit institutionis divinae, subest tamen juri Romanorum Pontificum, ita ut Episcopales illorum facultates in bonum Ecclesiae possint ab istis limitari et restringi quoad usum et exercitium.

12. Ex hac porro divini juris potestate summorum Pontificum supra ipsos Episcopos in bonum unitatis Ecclesiae catholicae dimanat illa suprema potestas et plenitudo potestatis Ecclesiasticae iisdem Pontificibus tributa a SS. Patribus atque Conciliis, ob quam Episcoporum jurisdictio, tametsi institutionis divinae [1]), ita subest jurisdictioni summorum Pontificum,

---

[1]) Haec summorum Pontificum potestas eam subordinationem ipsorum Episcoporum requirit, qua inferiores jure divino ac naturali superioribus subjiciuntur. Cum enim Deus sit Deus ordinis, ordinem inter Potestates omnino servandum constituit. Ordo autem naturalis omnino exigit, ut inferiores sint superioribus subordinati atque subjecti juxta illud Petri ep. 1. c. 2. v. 13. *Subjecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum, sive Regi quasi praecellenti, sive Ducibus* etc. nec non ex illis Pauli ad Romanos c. 13. v. 1. *Omnis anima Potestatibus SUBLIMIORIBUS subdita sit; non est enim Potestas nisi a Deo: quae autem sunt, a Deo ORDINATAE sunt.* En *ordinem* inter Potestates a Deo ita dispositum, ut inferiores quantumvis potestate aliqua praediti, *sublimioribus* sint subordinati atque subjecti. Vide, quae attuli supra not. 5. ubi ipsum S. Paulum Petro Apostolorum principi aliqua ratione subordinatum ostendi; et confer quae addentur in *Vindiciis* c. 2. n. 3. et seqq. Hinc inane prorsus agnoscitur illud nonnullorum argumentum pro asserenda aequalitate juris Apostolorum et Episcoporum cum S. Petro et successoribus Petri ductum ex illis Christi verbis ad Apostolos Joan. c. 20. v. 21. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: quasi Apostoli eorumque successores Episcopi ita sine ulla restrictione

ut ab his justas ob causas in Ecclesiae bonum tendentes moderari et restringi queat. Episcoporum quidem potestatem a Christo in Apostolis institutam, non omnino illimitatam, sed ob subjectionem et subordinationem sedi S. Petri, in qua est potestatis Ecclesiasticae plenitudo, posse ab hac aliquot limitibus circumscribi, notavit Clerus Gallicanus in Comitiis extraordinariis diei 8. Maji an. 1728. Loquens enim de Episcopali potestate a Christo instituta ait: *At Jesus Christus ipse sua institutione limites praescripsit huic potestati, quam subjecit sedi Petri, in qua posuit plenitudinem Apostolicae potestatis.* Perspicue Gerson in tractatu *De statibus Ecclesiasticis* sermonem faciens de statu Praelatorum, postquam docuit Episcoporum institutionem esse juris divini, tradit eorum *Statum* subesse summis Pontificibus, non ita tamen, quod *illum possit Papa annullare*, sed ita, ut *quoad usum et exercitium* possit potestatem illorum *limitare et arcere.* Et consideratione tertia: *Status praelationis Episcopalis habuit in Apostolis et successoribus usum vel exercitium suae potestatis sub Petro et successoribus ejus, tanquam sub habente vel habentibus plenitudinem fontalem Episcopalis auctoritatis. Unde et quoad talia minores Praelati subsunt Episcopis, a quibus usus suae potestatis quandoque limitatur vel arcetur: et sic a Papa posse fieri circa Praelatos majores ex certis et rationabilibus causis, non est ambigendum.* Similia habentur in ejusdem Gersonis dialogo *De potestate ligandi et solvendi* tom. 2. part. 3. pag. 399. *Cujus potestatis* (loquitur de potestate jurisdictionis) *plenitudo residet penes summum Pontificem, et est in ipso tota potestative: ceteris vero per partes derivatur juxta determinationem legitimam istius fontalis et primae potestatis,*

---

potestatis, sine subordinatione ulla mittendi fuerint, uti sine ulla restrictione Pater Christum, et Christus Apostolos misit. Hac autem ratione primatus jurisdictio Petri supra Apostolos, et Romanorum Antistitum peculiaris supra Episcopos omnes, et quaevis istorum subordinatio jure divino instituta, ac primatui jurisdictionis adnexa, esset excludenda: quod neque adversarii catholici admittent, qui in aequalitate potestatis ac juris inter ipsos Pontificium primatum (utique jurisdictionis) excipiunt, uti ex catholico dogmate excipiendus est.

id est ejusdem Pontificis; infertque hunc idcirco posse prohibere Praelatis absolvere a quibusdam casibus, quod est restringere solvendi facultatem. Hunc adversariorum ducem alii Gallicani adversarii sequuti paria tradidere.

13. Id quidem omnes catholici exemplis evidentibus maximeque probatis fateri coguntur. Ita ex. gr. potestas ligandi et solvendi, quam in Episcopis Apostolorum successoribus esse institutionis divinae nemo potest negare, per reservationes quorundam graviorum criminum potuit a Pontificibus restringi; et ita pariter intra dioeceseon Episcopalium fines quaedam loca et personae a jurisdictione Episcoporum potuere subduci; quorum utrumque etsi parce faciendum visum est, alterum vero (Vid. S. Bernar. l. 3. de Consid. c. 4.) ob irrepentes nonnullorum abusus exemptionis nomine inductos quorundam Sanctorum querelas incurrit; pro suprema tamen Romanorum Antistitum potestate ac potestatis plenitudine ratum per sese praesumpsit Tridentina Synodus, ubi de casibus reservatis, et de Regularium exemptionibus statuit. Haec nimirum Synodus sess. 14. c. 7. casuum Apostolicae sedi reservandorum facultatem refert non in consensum Episcoporum, sed in supremam Romanorum Antistitum potestatem his perspicuis verbis: *Merito Pontifices Maximi PRO SUPREMA POTESTATE sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Qua in re illud praesertim animadvertendum est, quod si quae potestas Episcopis jure divino tradita videri poterat intacta relinquenda, ea procul dubio est potestas absolvendi a quibuscunque peccatis, quam sine restrictione ulla ab ipso Christo Apostolis et Episcopis Apostolorum successoribus collatam liquet. Si ergo haec tanta ac tam illimitata potestas ita (divino utique jure) subest auctoritati Pontificiae, ut *pro suprema* Romanorum Antistitum *potestate* restringi per reservationes *merito* potuerit; quidni aliae eorundem Episcoporum facultates, cum expedire visum fuerit, eadem suprema potestate moderari seu restringi similiter poterunt? Dum porro eadem Tridentina Synodus exemptionum abusibus prospectura, locorum Episcopis non omnes,

sed quasdam tantum facultates concedens in loca et personas exemptas, eas fere non ordinariae ipsorum jurisdictioni concessit, sed tanquam sedis Apostolicae delegatis; nonne exemptiones ejusmodi ratas praesumpsit? Certe quoad exemptionum privilegium si nemo jure succensere potest duabus antiquis Synodis, Carthaginensi anni 525. (T. 5. Concil. Ven. edit. Coleti col. 772 et seqq.) et anteriori Arelatensi in ipsius Carthaginensis actis laudatae, quarum altera sibi competere non dubitavit facultatem eximendi in quibusdam capitibus a jure dioecesani Episcopi monasterium Lerinense, prima vero quoddam monasterium provinciae Byzacenae primati Africae addictum confirmavit; quis in dubium revocet similem potestatem Romanis praesulibus, quibus suprema plenissima potestas in universam Ecclesiam jure divino concedenda est?

14. Neque vero quoad istorum auctoritatem in moderandis vel restringendis Episcoporum facultatibus vetustiora desunt exempla. Nihil apud adversarios frequentius ingeritur, quam Episcopos jure divino esse judices in controversiis fidei. At nonne S. Petrus Chrysologus suam sententiam rogatus ab Eutyche in materia ad fidem pertinente, se excusavit rescribens (Ep. 25 inter Leoninas nov. edit.): *Nos enim pro studio pacis et fidei extra consensum Romanae civitatis Episcopi causas fidei audire* (seu ex Graeco *dijudicare*) *non possumus.* Haec manifesta restrictio est juris Episcopalis, cujus similem Aegyptii allegarunt in concilio Chalcedonensi act. 4. (T. 4. Concil. Ven. edit. col. 1402.), *ut nihil absque ipso* (Antistite Alexandrino) *ageretur ab aliquo subjacente Episcopo.* Vide nostram adnotationem in recitatum Chrysologi locum. Divino quoque jure pertinere ad Episcopos conferre sacros ordines iis, qui regimini suarum Ecclesiarum utiles, et multo magis si necessarii sunt, quis ignorat? Africanae autem ecclesiae sub finem quarti et initio quinti saeculi magna sacrorum ministrorum laborabant penuria, adeo ut multae earum plebes essent desertae, nec unus saltem diaconus alicubi reperiretur. Provideri huic necessitati poterat partim recipiendo in suis gradibus eos, qui e Donatistis ad catholicam unitatem revertebantur, partim vero promovendo

ad ordines saltem illos, qui apud Donatistas baptizati in infantia, rationis usu praediti ad catholicam redierant. Duo autem interdicta Romanorum Antistitum in transmarino concilio edita obstabant, unum quod memoratur in synodo Carthaginensi anni 401. Id. Septembris (Can. 68. Codicis Afric.), *ut ordinati in parte Donati, si ad catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in suis honoribus;* alterum indicatum in alia synodo Carthaginensi anni ejusdem XVI. Kal. Julias, ne infantes Donatistarum ad ecclesiam redeuntium ad ordines promoverentur. Vide Codicem canonum ecclesiae Africanae can. 57. ejusque prooemium; ubi traditur decreta legatio ad Papam Anastasium, et Venerium Mediolanensem, uti necessitate exposita ad ordinationem infantium dispensatio peteretur, *quia ab his sedibus hoc fuerat prohibitum.* Haec duo interdicta restrictionem potestatis Episcopalis evidentissimam praeferunt; quam cur Africani non uni Romanae, sed Mediolanensi etiam sedi tribuant, explicandum est, ut appareat Romanae auctoritatis in ipsis Episcopalium facultatum restrictionibus praecipuam habitam fuisse rationem. Concilium transmarinum, in quo a memoratis sedibus ea interdicta manaverant, non aliud fuisse quam Capuanum anni 391. probabilissimum est. Haec synodus coacta potissimum ob extinguendum celebre schisma Antiochenum. Ut expetita ab omnibus, et maxime necessaria restitueretur Antiochenae Ecclesiae unitas non solus S. Ambrosius (Vid. Tillem. in Ambros. t. 68.), qui a Theodosio Magno plurimi habebatur, sed et summus Pontifex apud eum Imperatorem egerunt. Captum tandem consilium de convocando Capuae concilio. Cum mos olim non esset, ut Episcopi Romani extra Urbem ad Concilia accederent, S. Ambrosio praecipuam curam fuisse commissam, eundemque forsitan ipsius Romani Episcopi vices quasdam gessisse satis credibile est. Etsi vero idem Ambrosius omnium quidem actorum moderator et quodammodo auctor habeatur; summi tamen Pontificis auctoritatem in iisdem gestis potissimum valuisse, ipsumque S. Ambrosium eidem auctoritati summam vim detulisse, patet ex ejusdem epist. 9. ad Theophilum. Capuanae enim Synodi Patres in

causa indicati schismatis, quae ab ipsis terminari non potuit, totius negotii cognitionem et examen Theophilo aliisque Aegypti Episcopis ita demandarunt, ut de gestis hujus examinis referrent *ad S. Fratrem nostrum Romanae sacerdotem Ecclesiae* (sunt ipsius Ambrosii verba), *ut cum id gestum esse compererimus, quod* ***ECCLESIA ROMANA*** *haud dubie comprobaverit, laeti fructum ejusmodi examinis adipiscamur.* Cur non ad Mediolanensem, sed ad Romanam solam sedem relatio decreta, nisi quia hujus auctoritas ab Ambrosio aliisque Capuanis Patribus maximi habita, ac si ad ipsam referre de examine, quod ab iisdem fuerat commissum Aegyptiis, sit referre ad eam, cujus solius auctoritas in Capuano Occidentali concilio ita praestabat, ut cum sola ob universalem primatum in Patriarchales etiam Orientis ecclesias verum jus haberet, ejus solius comprobatio ad Antiochenum dissidium extinguendum crederetur sufficere? Hujus quidem sedis auctoritas id obtinebat, ut decreta etiam in frequenti Romana Synodo constituta solius fere Pontificis nomine inscriberentur, quod unus pro omnibus ad vim decretis gignendam valeret. Hinc quoque cum Orientales Apollinaris atque Timothei depositionem petierunt ab Occidentalibus, quos S. Basilius generatim memorat, eam a Damaso Pontifice bis petiisse *(a me denuo postulatis)* affirmat idem Pontifex epist. 14. apud Constantium num. 3. idque *ut debitam Apostolicae sedi reverentiam praestarent,* ex ejusdem epistolae num. 1. quae verba potiorem hujus auctoritatem significant.

15. Expressius vero Africani hanc potiorem Romanae sedis auctoritatem declararunt, cum ob memorata transmarinae synodi interdicta (c. 68. Cod. Afric.) decrevere, ut *litterae mittantur ad fratres et Coëpiscopos nostros, et MAXIME* (nota hoc adverbium) *ad sedem Apostolicam;* ad eam scilicet sedem, *unde nobis auctoritas praesto est,* ut jamdiu ante Tertullianus Afer (De praescript. c. 36.) scripserat. Ceteri enim, licet magnarum urbium Occidentis Episcopi, nullum per se jurisdictionis titulum in Africam obtinebant, nisi quatenus uniti Romano Antistiti in aliqua synodo unam cum eo sententiam ferebant. In ea autem, quam exposuimus, ani-

marum necessitate, nonne potuissent Afri providere suis plebibus ex Donatistis conversis, nihil obstantibus interdictis synodi transmarinae, a quibus ipsa necessitas justam dispensationis causam praebebat? Ita quidem egissent, qui hanc restringendi facultatem Apostolicae sedi denegassent. Sed Africani hoc jus eidem competere non ignorantes, etsi magnis premerentur angustiis, nihil ausi sunt ipsis interdictis contrarium facere, nisi prius missis legationibus transmarinam Ecclesiam, et *MAXIME* Romanam sedem consulerent. Confer quae in hanc rem notavimus in Tractatu *De antiquis canonum collectionibus* part. 2. c. 3. (T. 3. edit. S. Leonis.) Qui autem vel in maxima clericorum inopia conversos ex Donatistis ordinare noluerunt, *ne interdictum in transmarinis partibus factum dissolverent*, nisi prius eorum, qui interdictum sanxerant, et *MAXIME* Romanae sedis consensum obtinerent; nonne legitimam profecto interdicendi, seu restringendarum facultatum Episcopalium potestatem agnoverunt?

§. VI.

Haec limitatio ac restrictio, licet versaretur circa facultates Episcoporum, quae in origine sunt juris divini, quomodo referatur, ac referenda sit ad materiam disciplinae, et ad jus Ecclesiasticum.

16. Supremae Pontificiae potestatis plenitudinem, cui Episcopalium facultatum modus et exercitium subjicitur, alia animadversione clarius forsitan explicare et confirmare libet. Jurisdictio, prout distinguitur a potestate ordinis, absque subditis, in quos exeratur, sterilis est, omnique usu et exercitio caret. Hinc designatio et attributio subditorum, seu regionis, aut dioecesis, in qua Episcopale jus exerceatur, ad jurisdictionem actualem est necessaria: et qui subditos Episcopo aut dioecesim assignat, is Episcopo jurisdictionis ejus, quae in origine est institutionis divinae, usum et exercitium tribuit. Romanorum Pontificum jus in totum orbem, ipsaque totius orbis subjectio ex Christi institutione, ac jure primatus iisdem, ut vidimus, competit. Eadem vero jurisdictio etsi aliis quoque Apostolis in universum mundum a Christo missis extraordinario jure communicata, ut illis in initiis opus erat;

soli tamen Petro et successoribus ejus competit jure ordinario ex institutione divina, cui nulla Ecclesiastica institutio derogare quidpiam potest, ut paullo ante observavimus. Porro sicut designatio subditorum hujus vel illius regionis aut provinciae, quae Patriarchis, Exarchis, aut Metropolitis attributae fuerunt, non pendet a divino jure, quia Christus ejusmodi partitionem aut designationem non instituit; sed pertinet ad institutionem Ecclesiasticam, quippe quod eam partitionem ac designationem Apostolis, eorumque successoribus Christus reliquit; ita etiam dioeceseon Episcopalium institutio, subditorumque designatio, quae Christum non habuerunt auctorem, ac propterea jurisdictio Episcopalis, quae in origine est juris divini, quoad designationem attributionemque dioecesis ac subditorum, et quoad actualem ipsius jurisdictionis facultatumque Episcopalium usum in subditos, qui ab earundem dioeceseon attributione dimanat, Ecclesiasticae institutioni referenda est; et eatenus pertinet ad disciplinam, cujus materies variari, mutari, augeri, vel restringi potest, prout expedire judicetur ab iis, qui superiori in eas dioeceses auctoritate fruuntur. Cum scilicet Episcopalis potestas in bonum Ecclesiae instituta fuerit a Christo jure divino; si in idem bonum expediat Episcopalium facultatum usum et exercitium moderari vel restringere, haec moderatio vel restrictio, quae publicum Ecclesiae bonum a Christo praecipue intentum respicit, iis procul dubio attributa dicenda est, quibus eas dioeceses et subditos designare, atque huic et illi Episcopo attribuere, eumque Episcopalium facultatum usum et exercitium, quod Ecclesiae esset utile vel necessarium, praefinire ab ipsomet Christo relictum fuit, ut ne divinae institutioni Episcoporum quicquam detractum credatur; cum ejusmodi moderatio seu restrictio non versetur circa id quod in Episcopis est originis atque institutionis divinae, sed circa id quod a Christo Apostolorum et Ecclesiae praepositorum dispositioni relictum, a jure Ecclesiastico proficiscitur, et ad disciplinam refertur.

17. Si vero hanc potestatem nemo negaret Apostolis, qui in universum orbem missi a Christo extraordinario jure jam explicato §. 4. fruebantur; nemo, inquam, hanc potesta-

tem ipsis negaret, siquidem in Episcopales dioeceses, et facultates Episcopis tributas pro varietate circumstantiarum et Ecclesiae bono moderationem, aut restrictionem aliquam inducendam putassent: quis eandem potestatem negare poterit successoribus S. Petri, qui jure eodem, sed ordinario in totum mundum a Petro manante primatus causa potiuntur; eademque de causa (utique institutionis divinae) in omne jus aliorum Apostolorum extraordinarium, Petri autem ordinarium ita succedunt, ut ei per sese nulla potuerit aut poterit Ecclesiastica institutio derogare? Nullus, credo, ex adversariis catholicis in dubium vocabit antiquissima provincialia concilia potuisse Episcopalium facultatum usum praefinire, moderari, vel restringere, prout bono publico expedire videbatur. Jus quidem antiquarum synodorum, quae fere fuerunt particularium provinciarum, vel regionum ampliorum ita illi legitimum habent, ut ad harum normam nostri quoque temporis disciplinam revocandam contendant. Ratio veri et proprii earum juris alia non est, nisi quia eadem concilia, licet particularia, non autem oecumenica fuerint; cum tamen ejusdem provinciae vel regionis Antistitibus jurisdictione praestarent, poterant ipsis eum Episcopalium facultatum usum praescribere vel mutare, qui utilior esset et in aedificationem Ecclesiae conferret. Hoc jus si tribuitur conciliis particularibus, quae solo jure Ecclesiastico toti provinciae vel regioni, ejusque Episcopis jure divino in origine institutis praesident; quanto magis concedendum successoribus S. Petri, qui omnibus Episcopis, ipsisque particularibus synodis praesunt jure divino? Poterunt ergo et hi, si ex varietate circumstantiarum expediat, in aedificationem Ecclesiae Episcoporum facultates moderari, vel etiam restringere. Ex his autem omnibus facile est intelligere, quo aequo sensu jurisdictio Episcoporum, quae quoad institutionem a jure divino provenit, a jure simul Ecclesiastico quoad subditorum ac dioeceseon designationem, et quoad facultatum Episcopalium moderationem et exercitium dependeat, et Petro ac successoribus ejus Romanis Pontificibus aliquatenus subsit: quod si adversarii suum antesignanum Gersonem sequentes non inficientur, licet verbis videantur discrepare, nobiscum reipsa convenient.

18. Nolui hoc loco contendere, quonam sensu intelligenda sint illa Patrum et antiquorum Pontificum testimonia, quibus claves per Petrum ipsis Apostolicis communicatas et Episcopatum a Petro et per Petrum originem ducere pronuntiantes, Episcopalem jurisdictionem a Petro et Petri successoribus in alios dimanare, videntur innuere. Sententiam enim de suprema et plena istorum potestate supra Episcopos ex minus certa et controversa interpretatione nolim pendere et arguere. Dum Episcoporum jurisdictio seu auctoritas, quae juris divini negari non potest, Pontificiae subordinata et subjecta concedatur quoad subditorum designationem, et quoad Episcopalium facultatum exercitium atque limitationem, ut adversarii ex constitutis concedant oportet; satis mihi nunc est, quocunque modo explicanda sit ejus origo et propagatio.

CAPUT II.

De jure Romanorum Pontificum et Generalis Concilii. Num alterum alteri praestet in materia fidei.

§. I.

Num Romani Pontificis definitio si praecessit ipsum Concilium generale, cogat Patres Concilii, ita ut non possint ab ea dissentire, et quatenus Episcopi sint in Conciliis judices, etiamsi eidem definitioni unitatem et consensum debeant praestare.

1. Nunc veniamus ad Concilia generalia, in quibus et summi Pontificis et Episcoporum intervenit et concurrit auctoritas. Ut autem clarius decidatur quaestio, quodnam sit jus Papae et Episcoporum in ejusmodi synodis, et utrum generalis Synodus auctoritate praestet summo Pontifici, an e contra, distinguendum est. Vel enim agitur de materia fidei, vel de negotio disciplinae. Si de primo agatur, iterum est distinguendum. Vel enim in materia controversa ad fidem pertinente edita praesumitur ante Concilium Apostolicae sedis proprie dicta definitio, vel non. Si sermo sit de fidei definitione a summo Pontifice edita ante convocationem aut definitionem generalis Concilii; ex principiis jam constitutis in libro praecedenti *De vi et ratione primatus* decisio manifesta est. Cum

enim ea Pontificis definitio per sese ad unitatem cogat omnes fideles et universam Ecclesiam, si praesertim [1]) infallibilitatis privilegio gaudeat, uti eam gaudere probavi in eodem libro cap. 15. coget etiam ad assensum et unitatem omnes generalis Concilii Patres. Adversarii catholici, quibuscum agimus, si concedant praestituta principia, ut ex ipsorum sententiis ea comprobavi eodem in opere potissimum c. 14. cohaerenter loquentes non poterunt repugnare, et quaestionem movere in hac thesi, quae exinde fluit, nisi concessis principiis contradicentes, secum ipsi pugnent.

2. Neque vero his refragatur, sed potius suffragatur quam maxime primae Hierosolymitanae synodi exemplum. In ea S. Petrus primus omnium sententiam tulit; alii autem omnes eandem amplexi, unam cum eo definitionem edidere. Idem dicendum de Romanis Pontificibus, qui eadem, qua Petrus, definiendi potestate atque auctoritate fruuntur. Si nimirum in fidei quaestionibus eorum praecedat definitio; cum ea omnes Concilii Patres ita debent concinere, uti Hierosolymitanae synodi Patres cum Petri sententia convenerunt. Omnes quidem definitiones Pontificiae in materia fidei inveniuntur semper receptae a Conciliis vere oecumenicis, nullae rejectae. Quodsi quandoque ad novum examen res deducta fuit in Conciliis, id factum non cum libertate dissentiendi, sed ut nova discussione dissentientes aut dubitantes ad unitatem debitam revocarentur. Vide praecedentem librum *de primatu* c. 13. §. 13. et conferre pariter juverit §. 11. num. 59. Excitati sane nonnunquam non exigui tumultus per eos, qui errori ab Apostolica sede praedamnato favebant; sed semper ratum est habitum, quod a summo Pontifice fuerat definitum; et qui definitioni noluerunt acquiescere, inter haereticos recensiti. Adde quod pauci semper fuerunt, qui repugnarunt definitioni Pontificiae, prae illis qui acquieverunt et praestiterunt debitam obedientiam atque unitatem; neque ex illis paucis a capite et

[1]) Bossuetus quidem *in dissertatione praevia Defensioni Declarationis,* quae praemissa est novae editioni anni 1745. c. 2. pag. 2. sententiam illius, qui sit infallibilis, neque generali Concilio subesse fatetur. *Infalli bilem, qua quidem in re talis est, cuiquam subesse nefas.*

centro unitatis catholicae dissidentibus, qui non poterant dici aut haberi generale Concilium, jus generalis Concilii supra Papam colligere licet. Quodsi etiam complures contra Apostolicam definitionem conspirarent (quod nonnisi per dolum aut vim posset accidere); nemo his oecumenicae synodi nomen et jus posset attribuere, sed Pseudo-synodi et Conciliabuli, uti Ariminensi et Pseudo-Ephesinae synodis evenit, quae sane nullum habuerunt jus in summum Pontificem, aut in Episcopos eidem adhaerentes, qui ex unione cum capite et centro unitatis generalis Concilii titulo ac jure potiri poterant.

3. Atqui, inquies, si Patres in Conciliis etiam generalibus sequi debent definitionem fidei, quam antea Romanus Pontifex edidisset; quomodo ibidem erunt veri judices, uti eos esse nemo inficiari potest? Quidni? Num judicis ratio in libertate dissentiendi collocanda est, ita ut cum obligatione assentiendi stare non possit? Nonne Episcopi in Chalcedonensi judices fuerunt, tametsi Leonis definitioni in Eutychis errorem antea editae, et ab Episcopis tum Orientis tum Occidentis subscriptae, et ita catholicae Ecclesiae non solum tacito, sed etiam expresso consensu approbatae, ex nostrorum quoque adversariorum sententia assentiri opus esset? Nonne (Vid. lib. de vi et rat. primat. c. 13. n. 70.) judices itidem egerunt illi totius Orbis Episcopi, qui post Chalcedonensem definitionem utique peremptoriam, Leone Imperatore postulante, novum judicium protulere litteris, quae in *Codice encyclio* continentur? Nonne judices haud dubie fuerunt Apostoli et seniores in Hierosolymitano Concilio, cum omnes in S. Petri sententiam transierunt, ut notavit S. Hieronymus (Epist. 75. inter Augustin. n. 7.), etiamsi idem S. Petrus Spiritu sancto certissime afflatus, controversiam ante omnes definierit ea utique sententia, contra quam licite nemo catholicus poterat reluctari? Nonne (ut alia omittam) in ipso Tridentino Concilio veri judices fuerunt Episcopi quoad ea quoque fidei decreta, quibus damnarunt haereses a novatoribus repetitas, et pluries etiam antea damnatas, etsi nemo de justa illarum condemnatione posset ambigere? Si adversarii non negent, Episcopos in hisce circumstantiis fuisse veros judices, licet de definitis

antea non possent dubitare, vel ab iis dissentire; non ergo judicii proprie dicti in materia fidei essentiale est, ita posse Episcopos in utramlibet partem sententiam ferre, ut si id quandoque non possint licite, veri judices nec sint, nec haberi queant. Non inficiandum Episcopos posse, immo etiam debere dissentire a definitione, si eam doctrinae fidei contrariam cognoscerent. At cum haec hypothesis in memoratis circumstantiis sit omnino falsa (certum quippe est et S. Petrum Spiritu sancto afflatum, et definitiones in generalibus Conciliis editas, seu comprobatas, vel Episcoporum subscriptionibus atque consensu receptas errori obnoxias esse non posse): falsum pariter est Episcopos in dictis circumstantiis, in quibus judices agebant, potuisse ab iisdem definitionibus dissentire, perinde ac si judicii ratio dissentiendi potestatem semper requirat.

4. Idem est de fidei definitionibus Romanorum Pontificum (Vide lib. de primat. pag. 259. not 1.), quos *ex Christi pollicitatione Petro facta* ita a Deo dirigi, *ut ipsorum judicia pro sancienda regula fidei DIVINA aeque ac SUMMA auctoritate nitantur, cui Christiani OMNES ipsius quoque mentis obsequium praestare tenentur,* testati sunt tres ac triginta Episcopi Galliae in litteris ad Innocentium X. an. 1653. Gallicani, qui ita credebant, dum in recipienda definitione Apostolica judices egerunt, ut adversarii cum Bossueto contendunt; judicii utique rationem cum potestate ambigendi vel dissentiendi connexam non judicarunt. Numquid enim liberum ac licitum credere poterant dissentire vel dubitare *de judicio divina aeque ac summa auctoritate,* nec non *Christi pollicitatione nixo?* Egerint quidem illi in recipienda definitione, de qua tunc agebatur, tamquam veri judices, non tamen independentes, sed subordinati, ea scilicet *hierarchica subordinatione,* cujus iidem Gallicani Antistites meminerunt (Ibid.) in aliis litteris ad Episcopos regni in eodem negotio scriptis. Haec autem subordinatio, dum juris aequalitatem inter inferiorem et superiorem excludit, cum generatim efficit, ut inferior, qui superiori judici est subordinatus, nequeat contra istius judicium legitimam ferre sententiam: tum multo

magis efficit, ne id possint Episcopi subordinati summo Pontifici, cui cum Christus in finem custodiendae unitatis praesertim in fide idoneam auctoritatem dedit, ut in dissensionibus circa fidem definitionem ederent, quae omnes obligaret ad unitatem atque assensum; Episcopis profecto etiam judicum personam post Pontificiam definitionem gerentibus, eam solam potestatem dedisse credendus est, ut in eundem unitatis finem cum Pontificis judicio conjungerentur, non vero ut contrariam ferentes sententiam, unitati obicem ponerent, et unitatis centrum in Romana auctoritate a se constitutum desererent. Hoc sensu memorati Episcopi Galliae in laudatis litteris ad Episcopos regni scripserunt, se ita recepisse Apostolicum judicium, *cui per UNITATEM Christiani Episcopatus hierarchica SUBORDINATIONE colligati erunt* (nota *hierarchicae subordinationis* debitum in bonum unitatis), *ut merito crediderint propositionum condemnationem UNA CUM EO* (Romano Pontifice) *a se quoque esse prolatam et pronuntiatam,* eo nimirum mentis obsequio, quod etsi ab ipsis Episcopis, etiam cum judices agunt, *divinae aeque ac summae auctoritati Christique pollicitationi nixae,* hierarchica subordinatione *praestandum est;* non tamen idcirco judicii rationem exuit vel excludit. Et jure quidem.

5. Judicium enim proprie dictum tunc fertur, cum quis ex causae cognitione sententiam pronuntiat: fertur autem sententiae ex causae cognitione etiam post auditum summi Pontificis judicium, cum habito sufficienti materiei controversae et momentorum examine illud judicium cum veritate convenire dignoscitur et judicatur, tametsi alio nomine, ex gr. ob praerogativam primatus atque ob debitam fidei unitatem ad assensum cogat. Quodsi expendamus accuratius, quaenam causae cognitio sufficere possit ad ferendum judicium seu definitionem fidei; inveniemus, satis esse cognoscere, num sententia aliqua conveniat nec ne cum traditione Ecclesiae catholicae. Cum vero traditionem omnium ecclesiarum inquirere nimis longum et fere impossibile sit; S. Irenaeus in celebri textu, quem fuse explicavi in praemisso libro c. 13. §. 1., et quem ipsi Gallicani adversarii laudant, satis esse duxit ad veritatem

catholicam discernendam et ad haeresim dijudicandam cognoscere Romanam traditionem. Hanc autem cum exhibeant definitiones Romanorum Pontificum (vid. lib. de primat. c. 13. n. 72.), in quibus S. Petrus loquitur, et explicatur Romanae Ecclesiae fides; judicium fidei satis idoneum feretur ab his, qui sententiam, de qua sit controversia, catholicam, si cum definitione Pontificia concordem; secus vero a catholico sensu judicent alienam, si discordem inveniant. Hoc quidem judicii genere usi Gallicani Episcopi (Ibi n. 76 et 77.) in Eutychis causa scribentes ad S. Leonem Pontificem, nonne ex concordia cum definitione ejusdem Pontificis suarum Ecclesiarum doctrinam judicarunt veram atque catholicam; Eutychianam vero ex discordia jure damnatam suo quoque calculo comprobarunt? Haec ab iis potissimum animadvertenda sunt, qui credunt non agere tanquam judices eos Episcopos, qui Apostolicis definitionibus acquiescentes, aliud examen ad ferendam sententiam necessarium non arbitrantur. *Quae ratio si quid valeret* (inquiunt Gallicani in Comitiis Parisiensibus anni 1728 diei 8. Maji); *nullum esset amplius generale Concilium, cujus decreta similiter impugnari non possent; cum a Pontifice antea fuissent proposita: semper enim dicerentur plerique Episcopi ipsis subscribentes non aliud fecisse, nisi submittere se auctoritati, quam infallibilem judicant.*

6. Praeclare admodum D. Fenelonus Archiepiscopus Cameracensis in epistola, seu instructione pastorali diei 20. Aprilis anni 1715 explicat, qua ratione assensus Episcoporum Pontificiis definitionibus adhibitus et adhibendus judicii naturam induat, exemplisque subscriptionum, quae generalis Concilii decretis pariter subjiciuntur, confirmat. *Judicare post judicium Pontificis est suum judicium cum Pontificio conjungere. Hac ratione Episcopi olim subscripserunt ipsorum Conciliorum generalium decretis. Eorum submissio erat judicium, et eorum judicium erat submissio. Subscribentes sese submittebant simul et confirmabant decisionem synodi.* Id constat ex actis et ex his aliisque similibus subscriptionum formulis: *Judicans subscripsi; recognoscens consensi . . . . Obtemperans sententiae sanctissimorum et bea-*

tissimorum Episcoporum . . . . . consentiens et ego subscripsi. Cognoscens discussionem Sanctorum Patrum, et cum sequi debeam eorum judicium, subscripsi etc. Si in Conciliis judicant Episcopi tunc etiam, cum *obedientes* subscribunt definitioni, quam *sequi debent*, quidni eadem judicii ratio habebitur, cum in iisdem Conciliis Patres definiunt, quod antea definivit summus Pontifex, quamvis sequi debeant ejus judicium? Quodsi quidam inter hos non ex intrinseco causae et momentorum examine, sed ex auctoritate Pontificia atque ex debito unitatis et obedientiae consentientes, ferrent sententiam; nonne rationes, quae ad hujusmodi consensum movent ex primatus fine et ex Christi institutione atque promissis nec non ex traditione Patrum, quibus unitatis debitum et inerrantiam Pontificiam in definitionibus libro praecedenti (Cap. 12 et 13.) statuimus, certum et dogmaticum proprie dictum judicium eliciunt? Hoc sane si extra occasionem concilii vel per adversarios sufficere dicendum est ad statuendum tacitum illum Ecclesiae dispersae consensum, quem judicio oecumenicae synodi aequivalere, et aeque cogere omnes Christianos fatentur (Episcopi siquidem in tota Ecclesia dispersi non ob alias fere rationes Pontificiis, quae extra Concilium generale eduntur, definitionibus assentiuntur et parent); haud video, quomodo in Concilio oecumenico judicium ejusmodi insufficiens judicari queat.

§. II.

Quid dicendum, cum generali Concilio nulla praecessit Pontificia definitio.

7. Si porro agatur de quaestione fidei, quam ante Concilium non definierit Romanus Antistes, quid sentiendum, si qua inter Concilii Patres et summum Pontificem oriretur dissensio? Contingere quidem potest, ut in discutiendis ante definitionem momentis, et in veritate inquirenda multi et plures Concilii Patres aliter atque aliter opinando discrepent et inter se et ab ipso Romano Pontifice. At quoad discutiendo et inquirendo dissentiant, ac definitio nulla ex parte proferatur; erit haec dissensio opinionis, non definitionis, nec fidei: nec quisquam utrinque alterum coget ad assensum, cum coactio

ex definitione edita atque Ecclesiae proposita oriatur. In ejusmodi dissensionibus, quae ex difficultatibus hinc inde ingestis, dum veritas quaeritur, provenire solent, illud fere accidit, ut definitio differatur, quoad veritas manifeste elucescat; in definiendo autem nunquam factum est, et nunquam fiet, ut Concilii generalis Patres aliter circa fidem definiant, aliter Papa: ac proinde in hypothesi, quae nunquam fuit aut erit, immo nec esse potest, non est laborandum. Dixi *nunquam fuit*[1]) in generali scilicet synodo libera, ut excludantur Pseudosynodi, in quibus fraus seu vis et metus dominetur, ut de Ariminensi et Pseudo-Ephesina diximus, quae generalis Concilii nomen et vim nequeunt obtinere. Addidi *nec esse potest.* Sicut enim fieri nequit, ut Petri ac successorum ejus fides vel momento desinat esse illa *petra* (Vid. de vi primat. c. 12.), cui bono unitatis ex Christi institutione tota Ecclesia catholica, seu totius catholicae Ecclesiae fides superstructa, in unitate ejusdem fidei debet consistere; ita fieri nequit, ut eadem Ecclesia et Episcopi catholici, saltem plerique, desciscant ab ea petra, et ab unitate fidei Petri ac successorum ejus dissentiant sive in Concilio, sive extra Concilium, cum institutionem Christi nec Ecclesia, nec Episcopi catholicae Ecclesiae infringere et mutare aut deserere unquam possint. Semper itaque generalis ac liberi Concilii Patres, qui una cum capite legitime adunati universam Ecclesiam repraesentant, si non omnes, saltem plerique in definiendo conspirabunt cum definitione summi Pontificis: et si qui pauci dissentiant, horum judicium extra petram et centrum catholicae unitatis, immo contrarium unitati fidei, quae Apostolicae sedi debetur, nullo jure coactivo gauderet, jurisdictione nulla, quae solum habet locum et vim in unitate cum Petro et cum successoribus Petri, ut in eam unitatem conspirent et conferant, non

---

[1]) Inepta hoc loco, ubi de definitionibus fidei agimus, esset oppositio ex quinta Synodo, quae si separatim a Vigilio judicium suum protulit, non tamen discordia fuit unquam in substantia fidei, sed in quaestione de personis tantum; et in ipsa quaestione Patrum ejusdem Concilii decreta vim generalis synodi non habuere, nisi postquam Vigilius, qui prius dissentiebat, peremptorio judicio consensum praebuit. Vide librum *De primatu* cap. 15. §. 10. n. 37.

vero contra unitatem, quemadmodum statui cap. 1. n. 11. Haec ex praemissis certa.

8. Cum adversarii vim et auctoritatem in summum Pontificem tribuunt definitionibus fidei, quas Episcopi congregati in generali Synodo ante sententiam ipsius Pontificis ederent; idcirco tribuunt, quia censet dogmatica ejusmodi decreta, tametsi Pontificio suffragio carentia, vere esse et vim habere decretorum concilii oecumenici. At haec ipsorum hypothesis falsissima est. Concilium enim vere oecumenicum, quod ex tota Ecclesia convocatum, repraesentat universam Ecclesiam, non ex solis Ecclesiae Episcopis constat, sed ejusdem Ecclesiae Caput, Romanum Antistitem, requirit, idque non ob meram ejus materialem praesentiam, sed praecipue ob directionem et auctoritatem, quae sine assensu et vi coactiva ejusdem intelligi nequit. Vide quae in hanc rem animadvertentur cap. 4. §. 2., nec non addenda cap. 6. §. 2 et 3. Hac de causa sicut generalis concilii definitionem non constitueret praecedens solius Papae sententia, nisi Episcoporum quoque suffragia cum ipsius definitione jungerentur; ita nec istorum concors licet decretum dogmaticum ante Pontificis approbationem editum sufficeret ad constituendum proprie dictum oecumenici Concilii judicium, quod ex concordi Episcoporum et capitis judicio coalescit, et vim ejusdem synodi propriam obtinet. Certe si in materia disciplinae decreta cujuscunque frequentissimae synodi, quibus desit Pontificia approbatio, vim non habuerunt nec habere poterant generalis concilii, nec coëgerunt, nec cogere poterant summum Pontificem, uti capite quarto probabitur latius, idipsum multo magis dicendum de sanctionibus in materia fidei, in qua fides a Concilii Patribus definita, nisi concordiam praeferat cum fide successorum S. Petri, nequit dici illa *petra* Ecclesiae, quae in Romanae sedis fide a Christo constituta, est fundamentum illud, cui totam Ecclesiam adhaerere et incumbere necesse est, ut in libro *De vi primatus* demonstravi. Negari quidem nequit, quin Episcopis in generali concilio definientibus conveniat illud prolatum in Hierosolymitana synodo: *Visum est Spiritui sancto et nobis* (Act. Apost. 15, 28.), at id ipsis non convenit, nisi in

eo concilio Episcoporum sententiae ita conspirent cum sententia summi Pontificis, uti Apostoli atque seniores in Hierosolymitana synodo conspirarunt cum S. Petri sententia. Neque dicat quispiam: Cum Ecclesia catholica sit *columna* et fundamentum *veritatis*, nonne columna pariter et fundamentum veritatis haberi debent generalia Concilia et Patres, qui in generali Concilio universam Ecclesiam repraesentant? Ea enim praerogativa sicut convenit Ecclesiae, quatenus fundata et aedificata est super eam *petram, quam,* ut ait Augustinus (Psal. in part. Donat.), *non vincunt superbae inferorum portae;* ita non aliter ipsis oecumenici Concilii Patribus convenire potest. Hinc ad eos, qui etiam in generali synodo non aedificarent super ipsam petram, seu in unitate fidei Petri et Apostolicae cathedrae, ea praerogativa et Christi promissiones non pertinerent, cum Christus prius de Petri fide dixerit: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, ac dein promiserit: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam,* id est adversus eam petram, sive etiam (si velis) adversus eam Ecclesiam, quae tamen super illam petram fidei aedificanda, ipsi tanquam fundamento et unitatis centro debebat incumbere et adhaerere.

9. Infallibilitas definitionum et doctrinae fidei, quam Christus promisit Ecclesiae docenti, seu Episcopis docentibus Ecclesiam, cum fuerit promissa Apostolis non separatis a Petro, sed una cum Petro, cui omnes quoque Apostoli ratione primatus, ut (l. De primatu c. 12. n. 49 et 50. et c. 14. n. 10.) probavimus, debebant in unitate fidei adhaerescere; promissionem quidem hujusmodi ad Episcopos, Apostolorum successores, extendi certum est, quando una cum Petro, seu cum Petri successoribus in unitate ejusdem fidei definiunt et judicant; non autem omnino certum pariter est, num Episcopi in hujus fidei unitate definierint, eaque infallibilitatis praerogativa gaudeant, nisi ex consensu vel confirmatione summi Pontificis constet, ea Episcoporum judicia cum Apostolicae sedis fide convenire. Ferrandus Carthaginensis Ecclesiae diaconus in altera epistola Pelagio et Anatolio Romanae Ecclesiae diaconis tradita c. 9. ad certitudinem et

plenam confirmationem statutorum concilii generalis sufficere scripsit, si *perducta in notitiam totius Ecclesiae . . . . . Apostolicae fidei CONVENIRE firmentur, Apostolicae sedis roborata CONSENSU.* Lege etiam capita 6 et 7., ubi iisdem conciliis universalibus secundum auctoritatis locum post canonicos libros tribuit ex accedente Romanae sedis consensu, definitionibus autem fidei ex eodem consensu vindicat *robur invictum.* Adversarii quoque, qui cum Bossueto conciliarium definitionum (lege Bossueti textus c. 4. n. 4.) *robur invictum* eliciunt ex consensu Episcoporum cum Apostolicae sedis sententia, et in hac unitate plenam firmitatem sitam praedicant, nequeunt profecto tantam vim asserere Episcopis, si cum horum judicio sedes Apostolica nequaquam consentiat; *a qua*[1]) *fidei certitudinem esse petendam* Joannes Gerson in sermone coram Alexandro V. affirmare non dubitavit. Consensus quidem vel dissensus capitis non aeque aestimandus est, ac dissensus vel consensus cujuslibet alius Episcopi, cujus assensus si desit in generali concilio, ubi alii Patres cum capite concordent, nihil praejudicat firmitati sententiae; uti praejudicaret, si Romani Pontificis assensus vel deesset, vel vocaretur in dubium.

10. Hac de causa Marcianus Imperator sollicitus de confirmatione definitionis Concilii Chalcedonensis, eandem uti necessariam ad tollendam omnem, quam maligni interpretes sparserant, dubitationem, his verbis enixe petiit (Epist. 110.

---

[1]) Gerson serm. in die Ascens. Domini t. 2. edit. Dupin. p. 136. de Indis scripsit: *Facile in eis sinceritas corrumpitur, cum Ecclesiae Romanae non cohaereant, a qua fidei certitudo petenda est.* Cur verum sit, certitudinem fidei ex Romana fide esse petendam, non solum ex eo patet, quia Romana fides certis Christi promissis munita indefectibilis est, ut in lib. *De vi primatus* c. 15. probavimus, et in Appendice II.; verum etiam quia ex antiquorum traditione ac dogmate catholico certum est, veram Christi fidem esse Apostolicam, quae scilicet ab Apostolis tradita et ab Apostolicis Ecclesiis suscepta ac per successionem Episcoporum conservata, ad nos usque intemerata pervenit. Olim quamdiu certum fuit Ecclesias Apostolicas acceptam ab Apostolis fidem incorruptam servasse, ut discerneretur vera fides Apostolica, receptum erat ad sedes Apostolicas provocare, ut ex Irenaeo liquet. Cum autem inter Apostolicas jamdiu omnes defecerint a catholica fide, una Romana sede excepta, quae sola avitam traditionem custodivit; hinc jure ab hac fidei certitudinem esse petendam Gerson prodidit. Confer *De vi primat.* c. 13. n. 42 et 43.

inter Leon. al. post ep. 88.): *Quod nonnullorum animis, qui Eutychetis etiam nunc pravam opinionem et perversitatem sectantur*[1]*), ambiguitatem multam injecit, utrum tua Beatitudo, quae in synodo decreta sunt, confirmaverit. Et ob eam rem tua pietas litteras mittere dignabitur, per quas omnibus ecclesiis et populis manifestum fiat, in sancta synodo peracta a tua Beatitudine rata haberi.* E contra vero Nicaena Synodus II. generalis VII. act. 5. Pseudo-synodo Iconomachorum Episcoporum CCCXXXVIII. auctoritatem abrogavit, propterea quod *non habuerat adjutorem illius temporis Romanum Papam, vel eos, qui circa ipsum sunt, sacerdotes, nec etiam per vicarios ejus, neque per encyclicam epistolam, quemadmodum LEX DICTAT conciliorum.* Ex conciliorum itaque generalium *lege* in materia potissimum fidei, ut eorum statuta vim oecumenicae synodi habeant, aliquam Pontificum Romanorum approbationem necessariam esse septima generali synodo affirmante dubitare non licet.

11. Ingerat nunc Bossuetus (l. 7. Defens. al. 12. c. 13. t. 2. p. 18, 19, 20.) illa, quibus verbum *confirmare stylo Ecclesiastico* (seu ex Ephesinae synodi actis) *nihil aliud esse* ait, *quam plenam et manifestam suam assensionem facere:* cumque id non soli Apostolicae sedi, dum conciliorum

---

[1]) Omnis quidem ejusmodi ambiguitas de Pontificio assensu definitioni Chalcedonensi cunctis Patrum suffragiis editae debebat excludi ex Leonis epist. 28. ad Flavianum, ad cujus normam ipsa definitio exacta fuerat; et multo magis ex epist. 106. ad Anatolium, in qua gesta concilii quoad fidem expresse approbata leguntur. Sed cum in iisdem gestis ad Pontificem missis praeter definitionem fidei continerentur canones aliquot disciplinae, in quibus unus circa praerogativam sedis CP. a Patribus editus, a Leone fuerat reprobatus; occultata Patribus hac epistola, maligni interpretes Eutychiani erroris fautores sparserunt in vulgum, ea gesta Pontificiam confirmationem non potuisse obtinere; et ita definitionem fidei, etsi a Leone certo approbatam, in dubium adducere nisi sunt. Huic ambiguitati extirpandae aliam epistolam 117. ad totius synodi Patres idem Pontifex dirigendam credidit, ne *in firma aut dubia* haberentur, *quae nulla,* inquit, *sunt consensus mei sententia roborata.* Haec dubitatio a perversis licet interpretibus ingeri non potuisset, nisi eo quoque tempore apud catholicos obtinuisset sententia, ad vim dogmaticae definitionis a generalis quoque concilii Patribus editae necessarium esse Apostolicae sedis consensum sive confirmationem.

decreta confirmat, sed omnibus etiam Ecclesiis aptans, allatis verbis Philippi legati Apostolici, qui sententiam in Nestorium ab omnibus Orientis et Occidentis Episcopis approbatam, *firmam,* seu plane confirmatam dixit *juxta omnium ecclesiarum decretum,* subdit: *Hinc elucet, ut sese mutuo ipsa ecclesiarum decreta confirment. Ea enim omnia vim habent confirmandi, quae ecclesiarum omnium consensionem unitatemque declarant, cum ipsa unitate et consensione mutua decretorum Ecclesiasticorum firmitudo constet.* Quidnam hinc contra nos? Decretorum confirmationem fieri declaratione consensus nemo negaverit. Decreta item non solum Apostolicae sedis, sed Episcoporum quoque ecclesiarumque ceterarum consensu confirmari, ita ut ipsae definitiones Apostolicae ab Episcopis sive in concilio praesertim generali adunatis, sive per orbem dispersis subsignatae, seu receptae et comprobatae, ex hac omnium unitate, unanimique consensu maximum robur acquirant, in praecedenti opere *De vi primatus* pluribus affirmavimus. Nulla igitur in hoc vertitur quaestio. Solum videndum, ne quis vim coactivam ad unitatem Apostolicae sedis definitionibus neget, quamdiu non pateat haec Episcoporum et ecclesiarum consensio; tribuat vero definitionibus Patrum generalis synodi, antequam ejusdem sedis confirmatio seu consensus accesserit. Eam vim coactivam ad unitatem ratione primatus ex institutione Christi competere Pontificiis definitionibus ante omnem consensum Ecclesiae, in memorato libro probatum est. Vide praecipue cap. 14. §. 8. Num vero definitiones Patrum concilii vi coactiva fruantur, etiamsi quovis assensu sedis Apostolicae careant, hactenus dicta, ut arbitror, satis declarant. Hic autem mirum maxime debet accidere, quosdam adversarios, qui ad vim propriam generalis concilii necessariam existimant consensionem Episcoporum cujusque saltem notabilis portionis, seu regionis Ecclesiae catholicae, ita ut ob defectum hujusmodi generalia habita non fuisse putent Concilia VI. et VII., quamdiu defuit Hispanorum et Gallorum consensus; e contra vero necessariam non credere consensionem capitis ejusdem Ecclesiae, licet caput negari nequeat pars praecipua et maxime necessaria corporis,

ac in materia fidei fides Romanae sedis ex institutione Christi sit *petra* et fundamentum Ecclesiae, ac *centrum unitatis* fidei, cum quo totius Ecclesiae fides conveniat et in unum coalescat necesse est.

CAPUT III.

De jure summorum Pontificum et generalium Conciliorum in materiis disciplinae.

§. I.

De Canonibus disciplinae editis in generali Concilio, quibus accessit assensus, seu confirmatio summi Pontificis. Hos canones ipse debet observare non jure eorundem canonum, sed altiori naturali ac divino, quibus iidem Pontifices obstringuntur.

1. Si loquamur de altera quaestione in materiis disciplinae, circa quas plerique canones generalium Conciliorum versantur, quaestio, num in his Concilium generale sit supra Papam, huc revocatur, num ejusmodi Conciliorum decreta in materia disciplinae summos Pontifices obligent per sese, id est num jure generalis synodi istos obstringant, nec ne. Hac autem in re est distinguendum. Vel enim est sermo de canonibus disciplinae, quos Papa una cum Patribus Concilii sanxit, seu a Patribus jam constitutos sua quoque auctoritate confirmavit; vel de iis, qui statuti a solis Concilii Patribus, Papae assensu et confirmatione carent. Hoc capite agetur tantum de primis. Certum est autem canones in oecumenicis synodis constitutos, quibus ipsius Pontificis assensus vel confirmatio accessit, obligare ipsum Papam. At ejusmodi obligatio non provenit ex humano jure, cui summus quoque Pontifex subsit. Concurrunt enim in statuendis ejusmodi canonibus et summus Pontifex et Concilii Patres. Obligatio autem humani juris, quod in subditos et inferiores tantum vim habere potest, summum Pontificem afficere nequit, neque ex jure ipsius assentientis aut confirmantis Pontificis, neque ex jure Patrum concilii. Non ex jure ipsius Pontificis; neque enim is in se aut in successores suos sibi aequales habet imperium.

Non ex jure Patrum Concilii; hi siquidem per se, etiamsi collective accipiantur, cum subditi et inferiores sint summo Pontifice, uti capite sequenti §. III. demonstraturi sumus, nullam in ipsum superiorem suum jurisdictionem proprie dictam obtinent, aut obtinere queunt. Solum iis canonibus, quibus summi Pontifices assensi sunt, ita obstringuntur, uti suis et praedecessorum legibus obligantur, quas aeque ac sacros canones se servaturos olim in solemnibus professionibus etiam jurejurando firmatis pollicebantur. Id autem non juri humano coactivo tribuendum, sed *vi directivae,* ut ajunt, id est altiori juri naturali atque divino, quod exigit, ut in iis, quae bono publico constituta sunt, superior praecedat exemplo, nec aliis violandarum legum viam aperiat, quod in magnum scandalum cederet.

2. Bossuetus in sermone ad celebria Comitia Cleri Gallicani habito Parisiis an. 1681. distinguens inter potestatem Apostolis et Petro traditam, illam, quam *super omnes sine restrictione* S. Petro a Christo collatam confessus est, nullos alios terminos habere affirmavit, nisi quos praescribit *REGULA. Elle n' a des bornes que celle, que donne la REGLE.* Haec autem regula, cui suberat idem S. Petrus, qui *super omnes sine restrictione* praefectus fuerat, nulla lex humana esse poterat, sed naturalis tantum ac divina, quam indicavimus. Hac de causa Gelasius epist. 13. ad Dardanos scripsit: *Uniuscujusque synodi constitutum* (t. 5. Conc. Ven. edit. col. 326.), *quod universalis Ecclesiae probavit assensus, non aliquam magis exequi sedem prae ceteris oportet, quam primam, quae et unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, et continuata moderatione custodit.* Alia similia aliorum Pontificum leguntur. Nullus est Princeps, qui licet nulli humano coactivo juri subsit, eodem tamen directivo et naturali ac divino jure suis quoque legibus non obstringatur, ne destruat exemplo, quod in bonum publicum statuit. Quare S. Ambrosius epist. 32. ad Valentinianum, *Quod praescripsisti aliis,* inquit, *praescripsisti et tibi. Leges enim Imperator fert, quas PRIMUS ipse custodiat.* Et Theodosius ac Valentinianus ipse L. 1. Cod. tit. 14. *De leg. et*

Const. Digna vox est majestate regnantis, legibus obligatum se profiteri; quin tamen idcirco se iisdem aut praedecessoribus suis sibi aequalibus, vel sibimetipsi coactivo jure subesse dici possit. Hoc ergo sensu cum Romani Pontifices se obnoxios affirmarunt sacris disciplinae canonibus, non idcirco conciliorum quandoque etiam non generalium, in quibus dicti canones fuerunt constituti et ab Apostolica sede recepti, jus in ipsos exinde deduci potest, cum ad eorum observantiam non humano, sed naturali ac divino jure obligentur.

§. II.

Adeo vero hoc altiori naturali divinoque jure ad executionem et observantiam canonum disciplinae, quamdiu vigent, obligantur summi Pontifices, ut licet pro suprema sua potestate possint in ipsis dispensare, vel eosdem etiam aliquando restringere vel mutare; non tamen debeant, nec licite id possint absque legitima causa.

3. Potestatem dispensandi in materiis disciplinae constitutae canonibus conciliorum etiam generalium, quae antiquissimis exemplis probatur, summis Pontificibus competere adversarii negare non possunt. Hanc quoque a Chalcedonensi oecumenica synodo agnitam et approbatam demonstrat exemplum Maximi Antiocheni, qui tanquam Episcopus in ea fuit receptus ex sola Apostolicae sedis auctoritate, atque dispensatione a rigore canonum, ex quibus illegitima illius ordinatio ipsum repellebat. Qui tamen eundem S. Leo dispensatione usus tanquam Episcopum receperat, synodus quoque inter Patres recepit. Actionem, quae hoc factum apertissime probat, in dubium revocare studuit Paschasius Quesnellus. Eam vero cum et ex diversae originis codicibus et aliis monumentis vindicavimus luculentissime in Observationibus ad dissertationem IX. Quesnelli insertam nostrae editioni Operum S. Leonis tom. 2. adstipulantibus cum (Nota 54. in Leonem. Quesnel. dissert. 9. n. 3.) Tillemontio aliis doctissimis criticis; exinde concludendum est ipsius Quesnelli verbis: *Jam praeclarissimum antiquissimumque prae manibus habemus testimonium summae auctoritatis Pontificis Romani tum IN SYNODOS, tum in Orientales Episcopos, majorum, inquam, ac primariarum sedium.* Hoc et alia similia dispen-

sationum exempla sunt. Quodsi hae dispensationes non passim, nec temere, nec sine justa causa a Pontificibus concessae aut concedendae sunt; id non ex eo pendet, quod canones Conciliorum, in quibus est dispensandum, jus coactivum in ipsos Pontifices habeant, sed ne dispensantes sine justa causa, potestate in aedificationem Ecclesiae a Deo collata utantur, aut potius abutantur in destructionem, quod in divinam ac naturalem legem pugnaret. Huc pertinent illa S. Bernardi ad Eugenium Papam (lib. 3. de Consid. c. 4. n. 18.): *Non sum tam rudis, ut ignorem, positos vos dispensatores, sed in aedificationem, non in destructionem. Denique quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est, utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Qui autem ex causa necessitatis, vel publicae utilitatis in canonibus disciplinae a generalibus quoque synodis constitutae potest propria auctoritate dispensare; superior utique, vel saltem non inferior probatur: neque enim facultas dispensandi in legibus superioris ulli unquam inferiori competit, nisi forte ex interpretativo saltem ipsius superioris consensu, quo nomine Episcopos in ordinariis et frequentioribus casibus potuisse ac posse ne dum in canonibus disciplinae, sed aliquando etiam in votis dispensare, Theologi docent. Summis autem Pontificibus facultas dispensandi in generalium synodorum canonibus ab iisdem synodis concessa, et quodammodo delegata probari nullo ipsorum Conciliorum testimonio poterit. Immo cum Tridentina synodus sess. 25. c. 21. declaratum voluit, ea, quae statuit, *ita decreta fuisse, ut in his* [1]) *salva semper auctoritas sedis Apostolicae et sit, et esse intelligatur;* hae formulae Apostolicae auctoritatis praeservativae, auctoritatem eidem proprio jure competentem, non autem ab ipsa synodo concessam seu delegatam significant: potestas enim *salva* dici nequit illa,

---

[1]) Huc referuntur illa etiam sessionis 7. in prooemio decretorum *de Reform. Salva semper in omnibus sedis Apostolicae auctoritate.*

quae cuipiam tribuitur, sed quae eidem aliunde competere praesumitur. Hac de causa assentiri non possum iis, qui ea verba ita interpretantur, ac si idem concilium verbis ipsis facultatem summis Pontificibus concesserit, qua alias caruissent. Nisi prius probetur Papam, aeque ac Episcopos reliquos, inferiorem ac subditum esse conciliis oecumenicis, suo jure dispensare poterit, neque hac concessione atque consensu indigebit. Tridentina certe synodus, quae Apostolicae sedi plurimum detulit, ejusque consensum et approbationem quaesivit, de hac facultate concedenda ne cogitavit quidem.

4. Ea porro auctoritate, qua Romanus Pontifex dispensare, ubi expedit, in generalium etiam Conciliorum canonibus ad disciplinam pertinentibus potest, potest etiam, ubi aequa causa adsit, abrogare vel mutare disciplinam canonum, ut aliquot exemplis etiam vetustis probare liceret; quod ad supremam ejus potestatem declarandam confert. Cautius id et multa cum moderatione agendum, atque ita ut ex abrogatione vel mutatione vitentur scandala, publicumque bonum promoveatur: quae [1]) conditio jure ipso naturali ac divino imposita, summos Pontifices non canonibus conciliorum, seu humano juri, sed naturali ac divino subjectos adstruit. Hac de causa etsi multa possint Romani Pontifices pro summa ipsorum potestate in universam Ecclesiam; si tamen non expediat, animadvertenda erunt illa Apostoli (1. Cor. 6, 12.): *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt;* ex quibus S. Bernardus sermonem faciens de quibusdam privilegiis, quae non omnino nec universim expedire judicabat, non dubitavit modeste scribere ad laudatum Eugenium Papam (l. 3. de Consid. c. 4.): *Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiae forte non ita. Facitis hoc, quia*

---

[1]) S. Bernardus epist. 131. quasdam Pontificis facultates extraordinariae et supremae potestatis recensens, necessitatis vel utilitatis conditiones adjicit, *si utile judicaverit, si necesse visum fuerit, quoties expedire videbit.* Et e contra Gelasius in decretali epistola ad Episcopos per Lucaniam et Brutios ac Siciliam constitutos c. 9. scribens, illa decreta non immutanda, *quae nec ulla necessitas, nec Ecclesiastica prorsus extorquet utilitas,* dispensationes, aut mutationes nonnisi ex utilitate vel necessitate Ecclesiastica esse faciendas significat.

potestis; sed utrum et debeatis, quaestio est. Qui potestatem non negat, sed adesse profitetur, et solum ejus exercitium et usum contineri vult intra justitiae limites, ne ad id excedat, quod [1]) non expedit; eandem non canonum juri subesse censet, sed naturali atque divino, quod supremam quoque potestatem Principum non absimiliter obstringit. Ita etiam cum S. Irenaeus in quaestione de die paschatis S. Victorem Papam removere studuit a ferenda excommunicationis sententia contra Asianos, ni Romanam ac ceterarum Ecclesiarum consuetudinem amplecterentur, non negavit illius potestatem, sed ostendens non expedire eos hac de causa separare a corpore Ecclesiae, usum tantummodo potestatis intra eosdem limites, non humano, sed naturali divinoque jure, cuique supremae etiam potestati praefinitos, coërcendum indicavit.

§. III.

Criminatio, quae multorum odio et invidiae Apostolicam auctoritatem exponit, disjecta.

5. Ex his facile, ut arbitror, agnosces lector, quam perperam quidam adversarii ad invidiam nostrae sententiae conflandam jactitent (Confer Vindicias c. 4.), Pontificiam potestatem ab ejusdem sententiae defensoribus ita efferri, quasi summis Pontificibus tribuant posse ad se attrahere omnia, Episcoporum auctoritatem posse ad libitum extenuare, sacris canonibus universalis Ecclesiae veneratione consecratis pro arbitrio contraire, nullisque limitibus supremam et plenam potestatem eorundem Pontificum coërceri. Nonne haec satis jure illo divino ac naturali constringitur, quod eam solam potestatem ipsis traditam concedit, quae in Ecclesiae aedificationem vergit; vetat autem eam, seu eum potestatis abusum, qui cederet in destructionem? Immo cum canones in aedificationem Ecclesiae fuerint constituti; iisdem quoque aliqua ratione constringi dici possunt summi Pontifices, quatenus cum

---

[1]) Confer, si libet, quae in hanc rem explicavi in Observationibus ad dissertationem V. Quesnelli tom. 2. Operum S. Leonis edit. Ven. part. 1. c. 7. pag. 979. n. 5 et seqq. Vide etiam c. 6. ibidem n. 30., plura de his invenientur in sequentibus Vindiciis c. 3. et 4.

ipsis, si vigeant, copulatur naturale ac divinum jus prohibens, ne sine justa causa in iis dispensetur, aut aliqua mutatio arbitraria inducatur: siquidem in ipsis particularium quoque ecclesiarum moribus nullo canone, sed sola consuetudine firmatis, ubi de mutatione etiam utili inducenda agatur, magna circumspectione utendum est: *Ipsa quippe mutatio consuetudinis, etiam quae adjuvat utilitate, novitate perturbat,* ut Augustinus recte monuit (epist. 54. al. 118. ad Januarium num. 6.). Velim haec adversarios attente perpendere: et num ii qui potestatem plenissimam et supremam quidem, at indicatis divini ac naturalis juris limitibus circumscriptam, neque a canonum receptorum norma, nisi ubi expediat aut necesse sit, omnino solutam Romanis Pontificibus asserunt, nimium et per excessum asserant, aequo judicio decernant; et, ut confido, objectam criminationem odii plenam agnoscent ac respuent. Id autem multo magis praestabit, quisquis consideret potestatem dispensandi, derogandi, aut mutandi in canonibus disciplinae, quae ex sola justa causa publicae utilitatis aut necessitatis Papae tribuitur, ipsos canones reipsa nequaquam impetere: *quia* (ut in epistola ad Avitum docuit Symmachus Papa laudatus a Bossucto) (lib. 10. Defens. c. 19.) *quod si praeter Regulam, modo sit* ***EX JUSTA CAUSA,*** *non infringit regulam* (canonum regulam intelligit) *quam sola pervicacia et antiquitatis contemtus laedit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione, et observanti diligentia sunt custodienda; nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur; quod et ipsa lex cavisset, si praevidisset: et saepe crudele esset insistere legi, cum observantia ejus esse praejudiciabilis Ecclesiae videtur; quoniam leges ea intentione latae sunt, ut proficiant, non ut noceant.* Quo uno testimonio diligens lector nostram sententiam firmatam comperiet.

CAPUT IV.

De canonibus disciplinae in generali concilio editis, qui Pontificio consensu seu confirmatione carent.

§. I.

Canones ejusmodi non approbati auctoritate summi Pontificis ipsum non obligant.

1. Expedita praecedenti capite prima quaestionis parte de disciplinae canonibus in generali concilio editis, quos Apostolicae sedis probavit auctoritas, nunc agendum de altera parte quoad eos scilicet generalium conciliorum canones, quibus summi Pontificis assensus aut confirmatio defuit. Hos autem non obligare ipsum Pontificem nemo jure vocabit in dubium, si memoria recolat celebrem canonem pro Constantinopolitanae sedis praerogativa Chalcedone constitutum, qui tamdiu per se irritus et inanis fuit, quamdiu Romanae sedis caruit assensu. S. Leo quidem adeo se eo canone non obligari credidit, ut eidem repugnarit acerrime. Neque dicas eundem canonem etiam contradicente S. Leone effectum obtinuisse. Obtinuit sane in Oriente, obtinuit, sed facto, et cessione atque assensu eorum, quorum intererat, non autem jure obtinuit, ita ut Occidentales aut Orientales ipsos cogeret; multo autem minus, ut cogeret S. Leonem, qui ab adversariis quoque laudatur ob zelum atque constantiam, qua restitit. Neque vero eo solo nomine ei canoni potuit repugnare, quia Nicaenos canones impetebat, verum etiam quia canon in quacunque frequentissima synodo editus, quoad desit Pontificia approbatio, oecumenicae synodi canon nec est, nec appellari potest. Cum generalium conciliorum sit aequalis auctoritas, in rebus autem disciplinae, quae varietati sunt obnoxiae, synodus, quae vere sit generalis, abrogare possit atque mutare, quod in alia generali synodo statutum fuit; cur Chalcedonensis in edendo canone pro Constantinopolitanae sedis praerogativa Nicaenis canonibus derogare non potuit, nisi quia hi confirmati a Romana sede infringi non poterant Chalcedonensi decreto, quod ejusdem sedis approbationem non obtinuerat?

Quid ita? Quia scilicet illi ob approbationem Romanae sedis vim et auctoritatem generalis synodi fuerant consecuti, et idcirco totius Ecclesiae veneratione erant consecrati, memoratum vero Chalcedonense decretum, ejus approbationis expers, carebat generalis Synodi auctoritate, qua accedente (uti postea tandem accessit) Nicaeni Concilii disciplina in Chalcedonensi mutari potuisset.

2. Ad hoc apertissimum argumentum elidendum quam infirma sunt illa duo, quae Bossuetus reposuit (lib. 8. Defens. c. 8. t. 2. pag. 85). Ait primo eos, qui *haec objiciunt, ne statum quidem quaestionis intelligere. Defendimus enim Constantiense Concilium, quo nempe Concilii potior auctoritas agnoscatur in fide, in schismate, in reformatione generali promovenda. At Orientales Episcopi isto canone Episcopo Constantinopolitano consulebant, Imperatori gratificabantur, non fidei, non schismati, non reformationi generali providebant: immo vero rectum ordinem, et primarum sedium honorem ab antiquo institutum evertebant, qui rei universae Ecclesiasticae conducere videretur .... ac proinde ad nostram quaestionem non pertinet, quidquid actum ab illis fuit.* Nihil haec nisi fucum et confusionem rei, de qua disputamus, offundere queunt. Nonne vera et genuina praesens quaestio in eo sita est, num Concilium generale per se sit potioris auctoritatis auctoritate summi Pontificis, ita ut ejus decreta ipsum Pontificem obligent etiam invitum, et ad eundem obligandum ipsius approbatione et consensu non egeant? Qui per sese Pontifice superior et potioris auctoritatis esset, num in tribus illis gravioribus et extraordinariis casibus tantum, de quibus Constantiense Concilium loquitur, et non in aliis etiam potiori auctoritate frueretur? Scio Bossuetum alibi conciliorum generalium necessitatem ad eos tantum tres casus extraordinarios atque rarissimos restringere, ne, si extendisset ad omnes etiam frequentiores et obvios, improbis hoc tribunal, quod semper praesto non est, nec facile praesto esse potest, appellantibus favere videretur. Ipsorum vero conciliorum generalium auctoritatem, quacunque occasione coeant, si per se sint supra Papam,

intra eosdem rariores casus coërcere non licet; et canones disciplinae ab illis editi ligare deberent ipsum Pontificem, si per se iisdem esset inferior, sicut alios quoslibet inferiores Episcopos ligant. Rectus ordo ac primarum sedium honor a Nicaena institutus seu confirmatus, cum nec divini nec naturalis sit juris, mutatis rerum circumstantiis, a posteriori aequalis auctoritatis oecumenico concilio potuissent mutari non assentiente Romano Pontifice, si ad vim generalis concilii hujus approbatio aut assensus non requireretur. Canon controversus legatis absentibus conditus actione XV. cum Patres nihil de contradictione cogitarent. Cum vero in sequenti actione XVI. legatis petentibus relectus, istorum contradictionem incurrit; num Patres Concilii contenderunt, canonem omnium consensu statutum ob dissensum ejusmodi generalis concilii vim non amittere, nec posse ab ipso summo Pontifice, utpote inferioris auctoritatis, irritum fieri? immo tota synodus, ipse Imperator et Anatolius CP. Episcopus ad Leonem scripsere petentes, ut eum canonem probare dignaretur; et synodi Patres iis verbis sunt usi, quibus se inferiores, Papam vero superiorem praetulerunt. *Rogamus igitur,* inquiunt (Ep. 98. al. 77. inter Leon. c. 4.), *et tuis sententiis nostrum honora judicium; et quemadmodum nos consensum in bonis CAPITI contulimus, sic et CAPUT FILIIS, quod decet, adimpleat.* Nonne *caput* membris superius est, patre autem *filii* sunt inferiores? Quis ergo neget Pontificium consensum requiri, quem tam expresse et adeo necessarium agnovere ipsi generalis Concilii Patres, ut Anatolius testatus sit (Inter Leonis epist. 132. al. 105. c. 4.), *vim omnem et confirmationem auctoritati vestrae Beatitudinis fuisse reservatam?* Neque enim alia de causa fuit reservata post decretum a Patribus absolute editum, nisi quia audita legatorum contradictione ad vim generalis Concilii Pontificis approbatio necessaria habebatur.

3. Alterum porro, quod Bossuetus subdit, thesin, quam debebat statuere, quodammodo destruit. *In eo canone statuendo,* inquit (Patres Concilii, qui erant Orientales), *nequaquam Concilii generalis auctoritate gaudebant, a quorum*

decretis in ea actione cum sede Apostolica universus Occidens recedebat: quia scilicet concilio praeter Orientales soli ex Occidente Pontificis legati aderant, qui contra eum canonem Pontificis nomine protestati fuerant. Si hi, aut Pontifex assensisset laudato decreto, nonne generalis concilii vim et auctoritatem obtinuisset, tametsi alii Occidentales Episcopi, qui non accesserant ad eam synodum, assensum suum non declarassent? Id sane sufficiens crediderunt Patres, dum solius Papae approbationem confirmationemque petierunt (Ep. 98.), et vim quidem totam ejus judicio reservatam declaravit Anatolius: idipsumque adversarii, ut arbitror, non inficiabuntur. Orientalium ergo frequentissima synodus, ejusque canones indigent Papae confirmatione et assensu, ut generalis concilii vim et auctoritatem consequantur; carent vero tali auctoritate ac vi, si desit ejusmodi assensus, pateatque dissensus. Id autem dum thesim nostram, quae Pontificiam approbationem requirit, Chalcedonensi facto satis evidenter probatam adstruit, contrariam a Bossueto praesumptam, eodemque Chalcedonensi facto reprobatam destruit. Sed alia in id evidentiora adjiciam.

§. II.

De necessitate approbationis Pontificiae in canonibus disciplinae, ut generalis concilii vim et auctoritatem obtineant.

4. Necessitatem quidem pontificiae approbationis sive consensus ipsa generalium Conciliorum communis notio atque natura demonstrat. Quid enim est generale Concilium, nisi Episcoporum ex toto Christiano orbe convocatio atque conventus sub Romano Pontifice totius Ecclesiae capite? Ut habeatur synodus vere oecumenica, haud necesse est omnes omnino Episcopos convenire, cum id paene impossibile sit; et siquidem esset possibile, non expediret omnes simul ubique locorum proprias ecclesias deserere. At Romanum Pontificem vel per se vel per legatos oecumenico concilio adesse ita necessarium est, ut, si desit, synodus etiamsi Episcoporum numero frequentissima, generalis non sit, nec esse possit. Synodus nimirum generalis idcirco per se maximi est prae

quibuscunque particularibus conciliis, quia ob Episcopos ex tota Ecclesia congregatos repraesentat universalem Ecclesiam. Haec autem cum sit Corpus Christi visibile, visibili capite praedita est, quod ipsi a Christo in S. Petro ejusque successoribus constitutum fuit. Hocce caput per se Ecclesiae personam gerens (ut de S. Petro Augustinus loquitur) quomodo Ecclesiam repraesentare queat, commode explicare et intelligere licet: solum vero corpus non ita; cum corpus sine capite truncus sit, qui totum hominem nec repraesentat, nec repraesentare potest. Episcopi, qui suarum cujusque ecclesiarum, metropoleon, vel ampliorum dioeceseon sunt capita, earum personam repraesentare queunt; totius vero Ecclesiae, cujus nemo illorum est caput, nequeunt personam gerere, nec eandem universalem Ecclesiam repraesentare [1]), nisi cum ipsis sit summus Pontifex, qui solus jure divino est totius catholicae Ecclesiae caput. Hoc porro caput non ob materialem tantum praesentiam generali concilio necessarium est, sed praecipue ob directionem et assensum, qui capiti prae ceteris membris potissimum competit. S. Cyprianus, qui Ecclesiam definivit (Ep. 69.), *Plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhaerens,* vocibus, *sacerdotis et pastoris* Episcopum cujusque Ecclesiae designans, ita hunc cuique particulari Ecclesiae necessariam et essentialem ejus partem habuit, ut non dubitarit statim subjicere, *Episcopum in Ecclesia esse, et ecclesiam in Episcopo:* quae non obscure significant, sine Episcopo, qui tanquam caput praesit Ecclesiae, corpus Ecclesiae mysticum atque visibile constitui atque intelligi nequaquam posse. Num caput, quod in qualibet particulari ecclesia necessarium est, in sola generali Ecclesia, et in generali synodo, quae visibile universae Ecclesiae corpus repraesentat,

---

[1]) Cum verissima sit illa S. Ambrosii ratiocinatio, de qua in opere praecedenti *De vi et ratione primatus* c. 11. n. 2. et 3. egi: *Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia;* si loquamur de Concilio generali, quod Ecclesiam repraesentet, vera pariter erit ista: *Ubi ergo Petrus, aut Petri successores* (qui eodem jure conciliis generalibus praesident), *ibi concilium generale:* et consequenter vera erit pariter haec: *Ubi ergo nec Petrus, nec Petri successores adsint, quaecunque sit Episcoporum congregatio, ibi generale concilium nec erit, nec esse poterit.*

non erit necessarium? Necessitatem Episcopi capitis in quavis particulari ecclesia, non in meram praesentiam aut repraesentationem ipsius ecclesiae retulit idem Cyprianus, sed in auctoritatis necessitatem, *Ut ecclesia super ipsos constituatur, et omnis actus ecclesiae per eosdem praepositos gubernetur*: et in hunc finem jurisdictionem ac potestatem clavium a Christo traditam praemissum ab eo testimonium ex Matthaeo c. 16. satis indigitat. Idipsum clarius explicans Clerus Romanus in litteris ad ipsum Cyprianum datis post S. Fabiani mortem, innuit se non posse quidquam decernere in causa de lapsis, de qua Africani scripserant, hac ratione allata (Ep. 32. inter Cyprian.), quia nondum Fabiani successor fuerat constitutus, *qui omnia ista moderetur, et eorum, qui lapsi sunt, possit cum AUCTORITATE et CONSILIO habere rationem. Consilium* ad directionem, *auctoritas* ad jurisdictionem et vim coactivam refertur. Si in concilio particulari Romanae Ecclesiae tanta capitis necessitas est, nonne in universalis quoque Ecclesiae synodo, si non major, eadem saltem capitis necessitas, eademque necessitatis ratio est agnoscenda, ita, ut S. Petri successores tanquam universalis Ecclesiae et generalium Conciliorum capita potestate sibi a Christo tradita utentes, omnia gesta non minus consilio dirigant, quam muniant auctoritate atque consensu? Hunc quoque consensum profecto exigit illud pluries repetitum et ingestum adversariorum veluti axioma, quo generalium Conciliorum vim omnium maximam ac plane invictam collocant in consensu corporis Episcoporum cum capite. Quo respiciens Bossuetus (lib. 7. *Defensionis* al. 10. c. 13. n. 9.) post laudata quaedam ex actis Ephesini et Chalcedonensis concilii verba, quibus idem consensus exprimitur, scripsit: *Haec ergo summa auctoritas*, *summa vis, quod membra et inter se, et Romano Pontifici conjunguntur: quod ex consensione invictum Ecclesiastici judicii robur.* Et similiter lib. 8. c. 9. pag. 87 constitutivum et quasi caracterem, *quo synodi oecumenicae asserantur, esse,* ait, *Ecclesiae universalis consensum cum Apostolicae sedis confirmatione conjunctum.* Ubi igitur desit consensio, seu ap-

probatio capitis, ex solis Episcoporum suffragiis non erit summa decretorum vis, nec robur illud invictum, quod generalis synodi proprium sit.

5. Quodsi consideretur jurisdictio Ecclesiae collata a Christo Domino, ex qua eorundem conciliorum generalium vis maxime pendet; cum adversarii hanc Ecclesiae immediate collatam affirmant (Vid. supr. c. 1. §. 1.) in Petro et Apostolis; *Ecclesiae* nomine procul dubio intelligunt Episcopos Apostolorum successores, et Romanos Pontifices successores S. Petri, ex quibus cum constet generale concilium, generali quoque concilio eandem jurisdictionem immediate traditam et competentem pronuntiant. Ipsam vero jurisdictionem cum clavibus et potestate ligandi atque solvendi S. Petro promissam et datam per sese independenter ab aliis Apostolis, his autem postea traditam non separatim a Petro, sed simul cum Petro superius observavimus c. 1. num. 11. quia nimirum Apostoli et Episcopi istorum successores jurisdictionem quidem habent in unitate cum Petro et successoribus ejus, non vero extra et multo minus contra hanc unitatem, nec contra ipsum caput, centrum et radicem unitatis: hoc autem caput cum jurisdictionem et claves separatim sine aliis, seu ab aliis independentem acceperit, ligare alios poterit, ligari autem non poterit ab aliis, qui nonnisi in unitate ejus jurisdictionem obtinuere. Ubi ergo in conciliorum decretis Romani Pontificis assensus seu confirmatio desideratur; deest id, quod est maxime necessarium, ut decreta vim et jurisdictionem generalis concilii habeant. Cum scilicet Ecclesia a Christo jurisdictionem non acceperit nisi in Petro et in unitate cum Petro; quomodo concilia oecumenica universam Ecclesiam repraesentantia jurisdictionem exerere poterunt decretis, quae nec edant cum Petro, nec in unitate cum ipso? Hinc quidem frequentissimae quoque synodi decretis, assensu aut confirmatione sedis Apostolicae carentibus, vis generalis synodi tribui non potest; et licet quaedam disciplinae decreta Romano Pontifice non contradicente aut non irritante obligare et cogere potuerint eos, qui ejusdem synodi Episcopis suberant; non tamen cogere et obligare potuerunt supremum caput summum

Pontificem, in quem nemini illorum jus erat, ut vel ex Chalcedonensi canone antea laudato manifestum est. Hac de causa consensus et approbatio Romanae sedis a synodis oecumenicis quaesita fuit etiam in canonibus disciplinae, ut [1]) ex Nicaenae et Ephesinae, Chalcedonensis etc. gestis liquet, nec non ex novissimo Tridentino generali Concilio. Cur tanta confirmationis obtinendae sollicitudo fuit, nisi quia ob ejus defectum vis oecumenicae synodi decretis et canonibus deesse persuasum erat? Vera est siquidem illa S. Leonis sententia epist. 104. al. 78. ad Imperatorem Marcianum scripta occasione memorati canonis Chalcedonensis pro Constantinopolitanae sedis praerogativis constituti; quem idem Pontifex approbare noluit: *Nec praeter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla constructio.* Ipsi adversarii id sane praesumpserunt, cum in declaratione Cleri Gallicani an. 1682., ut Constantiensibus decretis vim et auctoritatem oecumenicae synodi assererent, ea *a sede Apostolica comprobata* affirmarunt num. 2. quod verene, an falso affirmarint, postea expendemus c. 7. Quae generalis Concilii vim et auctoritatem obtinent, accedente approbatione et assensu summi Pontificis, ejus sunt generis, de quo egimus capite praecedenti, nullumque in ipsum Pontificem jus coactivum, nullam ipsius concilii jurisdictionem in eundem adstruunt: vis enim omnis, quae ex alicujus assensu pendet, omnem

---

[1]) Nicaenos quidem Patres omnia gesta misisse ad Papam Silvestrum tradit praefatiuncula Nicaenis canonibus praefixa in quibusdam antiquis diversae originis versionibus, quae ex Graeco fonte proficiscuntur; *confirmationemque rerum atque auctoritatem Romanae Ecclesiae* ab iisdem petitam, affirmare non dubitarunt Patres Romanae synodi anni 485, uti explicavimus tomo III. nostrae editionis Venetae Operum S. Leonis col. 45. not. 43. Quodsi haec confirmatio a Nicaenis Patribus non credatur missis gestis quaesita; assensus saltem per Pontificios legatos ipsis canonibus praestitus, et subsequenti receptione eorundem canonum comprobatus, ad vim generalis synodi sufficere potuit. Non recensui hoc loco in textu Constantinopolitanum concilium, quod generale secundum appellari solet; hoc enim ex solo Oriente congregatum, per se ab initio generale non fuit; nec postea inter generalia computari coepit quoad canones, quos sedes Apostolica non approbaverat, sed quoad symbolum fidei tantum, cum peinceps huic symbolo ejusdem sedis approbatio accessit. Vide hac de re *Tractatum de antiquis canonum collectionibus*, quem praemisimus tomo tertio memoratae editionis pag. LIII. et seqq.

coactionem et imperium excludit. Quae vero ejusmodi approbatione et consensu carent decreta, et ob ejusmodi defectum generalis concilii vim non habent, quomodo obligare et cogere possint Papam, quem soli generali concilio subjectum adversarii existimant, nemo cohaerenter ratiocinans intelliget. Numquid enim generalis concilii decreta sunt et dici possunt, quae ob eum defectum generalis Concilii vi et auctoritate privantur?

6. Sed quid morosius in his distineor, si vim coactivam in Papam hujusmodi decretis inesse nemo suaserit, nisi prius ostendat, Patres Concilii, cum aliquid statuunt in materia disciplinae, non assentiente vel etiam dissentiente summo Pontifice, licet per sese inferiores sint ipso supremo Hierarcha, jus tamen in eundem superiorem suum habere, quod plane repugnat: nemo enim nisi superior in inferiores, sibique subjectos jus coactivum habere aut exercere potest. Hanc potissimam rationem, et *a priori* (ut scholae appellant) nisi adversarii aequa responsione solvant, inani conatu laborabunt.

§. III.

De jure summi Pontificis in omnes Episcopos etiam collectos in generali synodo, ex quo omnibus superior, conciliaribus ipsorum decretis in materia disciplinae ejus approbatione carentibus cogi non potest. Distinctio inter Episcopos distributive, aut collective sumptos ab adversariis ingesta, quam sit inanis, et rationi primatus repugnans.

7. Vide autem, quid illi excogitarint, ut memoratum efficacissimum argumentum eludant. Dicunt, nemini quidem Episcoporum et Patrum Concilii, si separatim ac distributive considerentur, jus coactivum competere in Papam, qui singulis superior est; sed aliter sentiendum de omnibus sumptis collective et adunatis in generali Concilio. Velim adversarios, qui antiquitate gloriantur, hanc distinctionem aliquo antiquo textu probare. Vetus certe Ecclesiae traditio contraria est. Romanis enim Pontificibus jus attributum fuit ab antiquis non modo in singulos Episcopos distributive sumptos, verum etiam collective in omnes et universalem Ecclesiam. Sicut enim antiqui passim affirmant, S. Petrum fuisse praepositum omnibus Apostolis totique Ecclesiae catholicae; ita et de successoribus

S. Petri, quos pariter pronuntiant cunctis non solum fidelibus, sed etiam Episcopis, Apostolorum successoribus, totique praefectos Ecclesiae. Audiantur ex antiquis Gallicani Episcopi Metropolis Arelatensis, qui in Epistola ad Leonem Magnum non dubitarunt scribere (Ep. 65. al. 29. c. 2.): *Per Beatum Petrum Apostolorum principem sacrosancta Ecclesia Romana* (in successoribus ejusdem Petri) *tenet SUPRA OMNES TOTIUS MUNDI ECCLESIAS principatum.* Audiatur quoque pro ceteris alius Gallicanus, S. Bernardus, qui anteriorum Patrum ac Gallicanae, immo et catholicae Ecclesiae doctrinam expressit: *Plenitudo siquidem potestatis SUPER UNIVERSAS ORBIS ECCLESIAS singulari praerogativa Apostolicae sedi donata est.* Non *super singulas*, inquit, sed *super universas*, quod potestatem in omnes collective acceptas designat. In his Episcopos ecclesiarum capita comprehendi, et omnes quidem collective, declarant illa ejusdem Sancti ex libro secundo *de Consideratione* ad Eugenium Papam c. 8. n. 15. *Tu es, cui claves traditae, cui oves creditae sunt. Sunt quidem et alii coeli janitores, et gregum pastores; sed tu tanto gloriosius, quanto et differentius utrumque prae ceteris nomen hereditasti. Habent illi singuli sibi assignatos greges, singuli singulos*[1]*: tibi universi crediti, uni unus. Non modo ovium, sed ET PASTORUM tu unus OMNIUM pastor. Unde id probem quaeris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute et indiscrete totae commissae sunt oves? Si me amas, Petre, pasce oves meas. Quas? Illius vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni? Oves meas, inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse OMNES.* Et post pauca

[1]) In hanc sententiam S. Gregorius lib. 5. epist. 20. ad Imperatorem Mauritium, *Voce Dominica*, inquit, *sancto et omnium Apostolorum Petro Principi TOTIUS ECCLESIAE cura commissa est.* Et antiquus Gallicanus Episcopus sub Eusebii Emiseni nomine vulgatus, in Natali SS. Petri et Pauli Sanctum Petrum *non solum Pastorem, sed et pastorum pastorem constitutum* affirmans, addit: *Pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves; pascit filios, pascit et matres; regit et subditos et Praelatos. OMNIUM igitur pastor est, quia praeter agnos et oves in Ecclesia nihil est.*

de Episcopis n. 16. *Alii in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis arctatur limitibus; tua extenditur et in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt.* Et dein: *Quisque ceterorum* (Episcoporum) *habet suam, tibi una commissa est grandissima navis facta ex OMNIBUS ipsa UNIVERSALIS ECCLESIA toto orbe diffusa. Qui universali Ecclesiae,* omnibusque etiam pastoribus et Episcopis jurisdictione praeest, nonne in omnes collective jus habet?

8. Hinc in decreto pro unione Graecorum, cui subscripserunt ipsi Graeci in Florentino Concilio, jure *definitum* legitur, *Sanctam Apostolicam sedem et Romanum Pontificem in UNIVERSUM ORBEM tenere primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiae caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipsi in B. Petro pascendi, regendi, et gubernandi UNIVERSALEM ECCLESIAM a D. N. Jesu Christo plenam potestatem traditam esse* [1]), *quem-*

[1]) Quidam adversarii praeferentes hoc loco lectionem editionis anni 1526. his verbis expressam, *juxta eum modum, qui et in gestis conciliorum, et canonibus continetur,* contendunt potestatem Pontificiam in universam Ecclesiam vi eorundem verborum subjici canonibus conciliorum, damnantque alias editiones, ac si textum corruptum exhibeant. Verum editionibus non est opus, tibi quinque, vel potius sex originalia exempla latinum et graecum textum proferentia cum originalibus, seu autographis subscriptionibus supersunt, quae verba a me exhibita vindicant, illa vero editionis anni 1526. ignorant. Vide hac de re fuse differentem Cardinalem Ursium cum P. Thoma Mamachio lib. 6. de Romani Pontificis auctoritate cap. 11. art. unico, ubi quinque originalibus exemplaribus laudatis (sextum, quod addidi ex nostro Maffeio Hist. diplom. l. 1. p. 87. custoditur in archivo publico Bononiensi) genuinum quoque eorum verborum sensum, cohaerentemque cum textu graeco et cum ipsis etiam conciliorum gestis demonstrat, omneque effugium de medio plenissime tollit. Quamquam etiamsi recipienda esset lectio editionis 1526. *juxta eum modum* etc. nihil nos turbaret, offenderet nihil. Quis enim negavit unquam Pontifices in pascenda, regenda et gubernanda universali Christi Ecclesia debere adhibere modum contentum in sacris canonibus, quos abs se quoque sequendos ipsi Pontifices professi sunt? Nulla in hoc quaestio, sicut et nulla ex hujusmodi professionibus Pontificum, de quibus dixi capite praecedenti num. 1. et 2. Tota autem quaestio est, num id debeant jure ipsorum canonum, et eorum quidem canonum, quibus assensus Pontificum defuit, ac si juri ipsorum coactivo subsint; an vero altiori illo divino ac naturali

admodum etiam in gestis conciliorum et canonibus continetur. Si Romanus Pontifex ex Christi institutione *plenam potestatem* accepit pascendi, regendi et gubernandi *universalem Ecclesiam;* non in singulas et particulares tantum Ecclesias distributive et separatim acceptas, sed [1]) in omnes collective sumptas, ex quibus sane sumptis collective constat universalis Ecclesia, potestatem habet, ac proinde habet etiam in Patres quoque Conciliorum generalium, quae illam repraesentant, nec majori quam ipsa universalis Ecclesia privilegio gaudent.

9. Non deerunt fortassis, qui hisce testimoniis opponent decretalem *Inter cuncta* Constantiensi concilio approbante editam a Martino V. sessione ultima, ubi Wicleffi propositio, ***Non est de necessitate salutis credere, Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias,*** hac censura configitur: ***Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares,*** quibus postremis verbis ***Ecclesiae*** quidem ***particulares,***

---

jure, quod sine praejudicio supremae auctoritatis obligat, uti eodem capite explicavimus.

[1]) Hanc eandem potestatem Romani Pontificis in omnes Ecclesias satis clare praesumpsisse atque indicasse videtur ipsa generalis synodus Nicaena I. cum decrevit paschalem diem quotannis ab Alexandrina ecclesia ob peculiarem ipsius in paschali calculo peritiam Romanae Ecclesiae significandum, ut haec *pro sua auctoritate* in universam Ecclesiam omnes adigeret ad eundem diem sine ulla disceptatione ubique celebrandum. Sic enim de hoc decreto Nicaeno scribit S. Cyrillus Episcopus Alexandrinus in prologo paschali apud Bucherium: *Cum iis igitur, atque hujusmodi dissensionibus* (circa diem paschae) *regula turbaretur; sanctorum totius orbis synodi consensione decretum est, ut quoniam apud Alexandriam talis esset reperta Ecclesia, quae in hujus scientia clareret, quota Calendarum vel Iduum, quota Luna pascha debeat celebrari, per annos singulos Romanae Ecclesiae litteris intimaret, unde APOSTOLICA AUCTORITATE UNIVERSALIS ECCLESIA per totum orbem definitum paschae diem SINE ULLA DISCEPTATIONE cognosceret.* Vides *Apostolicae auctoritati in universalem Ecclesiam* eam vim coactivam attribui, quae omnem dubitationem de medio tolleret? Cur id non Alexandrino, sed Romano Pontifici adtributum, et huic quidem adtributum non ex delegatione quadam ipsius concilii, sed ex *Apostolica* ipsius *auctoritate,* nisi, quia non Alexandrini, sed Romani tantum Antistitis *Apostolicam auctoritatem* ad universam Ecclesiam omni sublata dubitatione cogendam per se sufficere Nicaeni Patres certissime noverant?

non vero ipsa universalis Ecclesia, aut generale Concilium eam repraesentans, primatui seu Pontificiae jurisdictioni subjicitur. Haec Martinus V. totidem verbis exscripsit ex actis Patrum Constantiensium in condemnandis erroribus Wicleffi; Patres autem Constantienses jure notarunt erroris, et erroris sane contra fidem, de qua tum decidendum fuit, negare primatum et jus Pontificium super particulares Ecclesias. Num vero par error contra fidem dici posset negare primatum et jurisdictionem Pontificis super universalem collective Ecclesiam, de qua re tunc tanta erat controversia, quis non videat non fuisse pariter decidendum ab iisdem Patribus in eo concilio, in quo jus supra ipsum Pontificem generali synodo tribuere ex circumstantiis ejus temporis necessarium videbatur? Cum itaque Martinus V. sub finem synodi ea verba suae constitutioni inserta recepit confirmavitque, illud recepit et confirmavit, quod certum et verum erat ex catholica fide; neque hoc approbare idem est, ac negare potestatem Pontificis in universam Ecclesiam, sed est tantum id praetermittere, quod tum in magnam controversiam adductum apud catholicos, ita certum de fide affirmari non poterat, uti certum erat ex ea parte, quae particulares ecclesias respicit. Hinc ergo deduci tantummodo potest, primatum et potestatem Papae supra universalem collective Ecclesiam, et ex consequenti supra generales synodos eam repraesentantes tunc non fuisse definitum. Num vero, quod tunc definitum non fuit, ex testimoniis antiquorum Patrum aliisque momentis hactenus allatis et mox adjiciendis satis manifeste colligatur, quivis haud praeoccupatus adversariorum praejudiciis facile dignoscet.

10. Ratio quidem Pontificii primatus idipsum exigit. Cum enim primatus non meri honoris et ordinis, sed peculiaris jurisdictionis institutus fuerit a Christo in bonum unitatis Ecclesiae (Vid. De vi primat. c. 8. et 9.), ut capite constituto scissurarum et schismatis tollatur occasio; vim profecto coactivam in omnes collective debet habere, sine qua latus schismatibus et scissuris aditus pateret, unitatisque bonum obtineri non posset. Hinc qua ratione ea vis in singulos ab adversariis conceditur causa primatus, eadem in omnes collective

concedenda est, cum universae Ecclesiae unitas non ex singulis tantum, sed ex omnibus collective sumptis et in unum coactis redeat. Quodsi haec non valere credantur in materia disciplinae, in qua non ita unitas omnium necessaria est, ut in negotio fidei; nonne ex primatu Romanis Pontificibus jus a sanctis Patribus et potestas tribuitur non solum praecipiendi singulis, verum etiam ferendarum legum disciplinae, quae ex legum natura non singulos tantum, sed omnes etiam obligant? Caput, quod praeest non tam singulis quam omnibus membris, non tam singula quam omnia pro suo jure regit et moderatur. Cum Patres Chalcedonenses de se in Concilio collectis scripserunt ad Leonem Papam: *Quibus tu quidem, sicut membris caput, praeeras;* nonne verbo *praeesse* superiorem in se collective sumptos auctoritatem eidem tribuerunt, qualis capiti in membra collective sumpta competit? Patres quoque in Ephesina synodo adunati, cum se *coactos litteris* Coelestini affirmarunt ad depositionem Nestorii, nonne potestatem in se coactivam pariter agnoverunt? Summus pastor, cui subordinati sunt atque subjecti inferiores pastores, imperare utique non solum singulis, verum etiam omnibus potest. Obedientiae quoque debitum, quo singuli obligantur summo Pontifici, cum neminem excipiat, omnes etiam collective sumptos adstringit. Jure propterea inter ipsos recentiores heterodoxos Jo. Laurentius Moshemius [1]) in dissertatione *De Gallorum appellationibus ad concilium universae Ecclesiae, unitatem Ecclesiae visibilem tollentibus,* hanc eorundem celebrem distinctionem de potestate summorum Pontificum in omnes singillatim seu distributive, non vero collective sumptos paucis refellens scripsit: *Quod universis sive singulis Ecclesiis praeesse Pontificem dicunt, non universae Ecclesiae, id tam mihi scitum videtur, ac si quis affirmaret, membra quidem a capite regi, non vero quod ex membris constat corpus, aut urbes quidem omnes, villas et praedia subesse Regi, non vero quae his continetur ipsam provinciam.* Bossuetus

---

[1]) Legitur inter ejus *Dissertationes ad historiam Ecclesiasticam pertinentes* edit. Altonaviae 1733. t. 1. pag. 612.

etsi distinctionem distributivi et collectivi alicubi ingerit; tamen in *Defensione* lib. 10. al. 15. c. 5. Romanos Pontifices *universae Ecclesiae praeesse* affirmare non dubitavit: quod ex antiquorum formula communique sensu totam Ecclesiam collective acceptam denotat.

11. Audirem libenter, undenam adversarii colligant probentque, Pontificium jus, quod negare nequeunt in singulos, non aeque posse vim suam in omnes in oecumenica synodo collectos exerere. Dicent fortassis ex natura concilii generalis, in quo totum jus Ecclesiae residet? Qui id assereret concilio sejuncto a capite, cui scilicet caput non praebet assensum, principii, quod negatur, et in quaestionem venit, vitiosam, ut vocant, petitionem incurreret; decretis enim editis sine assensu capitis, concilii generalis vim et auctoritatem detraximus, quippe quam ipsis adversariis docentibus sitam esse vidimus in consensu membrorum, seu corporis Episcoporum cum capite. Num ex sola convocatione legitima, cui Papa assensus sit, generalis concilii vis Patribus collective sumptis ita acquiritur, ut etiam sine capitis assensu, vel potius cum dissensu, illorum decreta omnes ipsumque Pontificem obligent? Nonne concilium Ephesinum II. convocatione legitimum, deficiente assensu capitis nihil potuit non solum in materia fidei, sed neque in negotio disciplinae? Nonne Chalcedonense fuit legitime convocatum? Cur ergo canon de praerogativa Constantinopolitanae sedis, cui Papa assensus non est, vim generalis synodi, qua Leonem cogeret, ex ipsa legitima convocatione non est consecutus? Nonne ipsi Patres Chalcedonenses, cum Pontificiam approbationem praesertim pro eo canone sollicite postularunt, Pontificii assensus necessitatem agnoscentes, solam convocationem legitimam ad vim coactivam nequaquam sufficere praesumpserunt?

12. Nemo hic omni alio subsidio destitutus, ut suadeat a distributivo minus recte argumentum deduci ad collectivum, exemplum afferat ejus, qui potest per se movere, ac ferre singulos cujusdam magni acervi lapides, non tamen omnes collective; vel ejus, qui potest pugnando singulos hostes vincere, non tamen collective omnes etc. Inepta enim prorsus

haec sunt in rem praesentem, in qua non de potentia virium corporalium, aliorumque similium agitur, sed de potestate auctoritatis atque jurisdictionis nemini [1]) subordinata, atque suprema, qua qui fruitur in singulos distributive, fruitur etiam collective in omnes, cum non tam singulis, quam omnibus jurisdictione praesit. Ita Dominus non tam in singulos alicujus familiae homines, quam in omnes collective jus habet; Rex non tam in singulos, quam in omnes sui regni subditos; pater non minus in singulos, quam in omnes filios etc. neque ullum reperietur exemplum, quo is, qui auctoritatem seu jurisdictionem habet in singulos, non habeat etiam collective in omnes. Quomodo igitur haec distinctio adstruatur in summo Pontifice, qui vi primatus universae Ecclesiae praepositus fuit a Christo, et in unitatis bonum ita praepositus, ut nisi omnes collective posset cogere ad ea, quae omnium unitatem Ecclesiae necessariam respiciunt, id est ad fidei et communionis unitatem, inanis et inefficax esset auctoritas Christique institutio? Ex hac autem Pontificia potestate in omnes collective ob unitatem communionis et fidei profluit, ut alibi monuimus, illa suprema et plenissima Romanorum Pontificum potestas in

[1]) Excipiendus quidem esset casus, quo quis a suae potestatis auctore ita praepositus esset singulis alicujus magistratus, vel communitatis, ut omnium collectioni subordinatus fuisset. Quis autem hoc de S. Petro, aut de Romanis Pontificibus suspicetur? S. Petrus, qui non ab Ecclesia, sed a Christo institutus fuit Apostolorum princeps jure primatus ob custodiendam totius Ecclesiae unitatem, jus non tam in Apostolos singulos, qui Petro erant subordinati ex cap. 1. §. 3. not. 3., quam in omnes collective obtinuit (*super omnes sine restrictione*, inquit Bossuetus laudatus supra c. 3. n. 2.): et similiter dicendum de Pontificibus Romanis, qui in idem jus primatus succedunt. Bonum enim unitatis, ob quam jurisdictio primatus ipsi, ejusque successoribus tradita fuit, exigebat, ut qui ob custodiendam unitatem omnibus fuissent praepositi, nulli ipsorum, nec omnium collectioni essent subordinati, ne facilis dissidiis aditus pateret: quae si sua auctoritate ille non posset componere, munus unitatis conservandae sibi commissum defectu potestatis ad id sufficientis non posset implere. Romanorum Pontificum potestatem in spiritualibus cum *supremam* vocat Tridentina synodus ex traditione Patrum, qui eos praepositos affirmant *UNIVERSAE ECCLESIAE*, jurisdictionem Pontificiam nemini subordinatam declarat, ac proinde omnibus etiam collective sumptis superiorem significat: neque distinctio antiquitati ignota inter distributivum et collectivum hac in materia induci coepit, nisi postquam ob remedium pertinacissimi schismatis necessarium visum est illorum potestatem concilio generali subjicere: quod quam sit infirmum ex sequentibus patefiet.

universam Ecclesiam in rebus ceteris, quae regimini ejusdem Ecclesiae utilia vel necessaria videantur, etiamsi in ipsis omnium unitas non perinde sit necessaria, uti in materia communionis et fidei: neque enim idem, qui singulis distributive sumptis praepositus sit, ex parte praeesse omnibus collective dici potest, ex parte autem subesse. Si vero ex constitutis Romano Antistiti jus est in omnes etiam Episcopos collective sumptos, non minus quam in universam Ecclesiam; quomodo Episcopis in generali synodo collectis jus esse potest in ipsum Pontificem? Num jus juri repugnans utrinque aequale licet adstruere? Cum ergo jus summorum Pontificum in omnes collective Episcopos et super ipsa generalia Concilia tot momentis probatum nutare non possit; irritus semper erit eorum conatus, qui jus eorundem Conciliorum super Pontifices nulli antiquo firmo fundamento innixum, immo toti antiquitati repugnans, nec non rationi jurisdictionique propriae primatus, defendere student. Id autem quod dixi *nulli antiquo firmo fundamento innixum, immo toti antiquitati repugnans,* multo patebit evidentius, si opinionis adversariorum seram originem novitatemque detegamus.

CAPUT V.

De sera origine et novitate opinionis, quae Conciliis generalibus auctoritatem et jus tribuit coactivum in summos Pontifices.

1 Si tota lustretur antiquitas, cum multa documenta supremam illam summorum Pontificum auctoritatem indicant in universam Ecclesiam, quae ex divini juris primatu fluit; et indicant quidem in totam Ecclesiam etiam collective sumptam, uti primatus ratio et scopus exigunt; tum vero nullum antiquum documentum licebit reperire, quod illos generalis concilii jurisdictioni subjiciat. In hanc rem demonstrandam juverit vetusta gesta recolentes, initia ejus sententiae inquirere, quae memoratis conciliis jus supra Pontifices asserit.

2. Novitatem et seram opinionum originem in materiis fidei certam esse erroris notam inter omnes Catholicos convenit

ex principiis Tertulliani, Vincentii Lirinensis et aliorum Patrum: dogmata enim fidei cum ex revelatione divina, seu ex doctrina, quam Christus aut Spiritus sanctus Apostolos docuit, provenerint, nova esse non possunt; quidquid autem posterius inductum antiquam originem nequit ostendere, non revelato dogmati, sed errori deputandum. Fieri quidem potest, ut doctrina aliqua a Christo et ab Apostolis tradita, quae ab initio Ecclesiae explorate cognita, erat certum dogma, ita cursu temporis hominum opinionibus disputationibusque obfuscetur, ut quamdiu inter catholicos controversatur ante definitionem Ecclesiae, neutra ex parte dogma certum suppetat, nec haeretici habeantur propugnantes sententiam, quae subinde definitione Ecclesiae error et falsa declaretur. Ita S. Cypriani et aliorum Africae Asiaeque Episcoporum opinio de baptismo extra Ecclesiam collato haeresis non fuit, antequam Ecclesiae definitio prodiret: et similiter haereseos notari nequit eorum ceteroquin catholicorum sententia, qui re nondum definita summos Pontifices Conciliorum generalium jurisdictioni et auctoritati subjiciunt. Juvat nihilominus disputando hujus opinionis originem quaerere; et, si mihi succedat ostendere, eam inter catholicos noviter inductam atque susceptam occasione schismatis pertinacissimi sub tempus Conciliorum Pisani et Constantiensis, falsitas ejus ipsa novitate demonstrabitur.

§. 1.

De gestis Conciliorum generalium usque ad octavam synodum oecumenicam.

3. Cum jam inde ab initio Ecclesiae ex perspecta divina Pontificii primatus institutione exploratum inter catholicos esset, Romanos Pontifices jurisdictionem habere in universam Ecclesiam; num eisdem subessent ipsa generalia concilia, quae universalem Ecclesiam repraesentant, apud illos dubium non fuit. Soli haeretici post condemnationem suorum errorum appellantes a Papae sententia ad synodum oecumenicam, hujus auctoritatem Pontificia superiorem praetulere: appellatio enim proprie dicta ab inferiori ad superiorem defertur. At cum ipsi ad id proruperint non ex catholico sensu (omnes enim

catholici ejusmodi appellationes damnabant), sed ex pertinacia in errore, ut se a legitima sententia appellationis titulo subducerent; haec errantium et pertinacium hominum exempla apud catholicos nihil probare et evincere poterunt. Conciliorum quidem generalium Patres quantum detulerint auctoritati Apostolicae non solum in materiis fidei, verum etiam in negotiis disciplinae, cum non minus in istis, quam in illis ad generalis synodi vim Pontificio assensu indigerent, patet ex constitutis cap. 2. et seqq. Cum Ephesini Patres se dixerunt *coactos* Coelestini litteris ad ferendam contra Nestorium sententiam, quae ex parte definitionis pertinebat ad fidem, ex parte autem judicii circa personam Nestorii spectabat ad disciplinam; utraque in materia jus Pontificium super se et super generalem synodum plane coactivum satis declararunt.

4. Bossuetus ut antiquitatem contrariae nobis sententiae constitueret, licet expenderit diligentissime omnia vetera generalium synodorum acta et documenta; nihil tamen potuit reperire, ex quo jus earum supra Romanos Pontifices uspiam colligeret. Solum excerpsit quaedam gesta, quibus [1]) novum examen, novumque judicium post Apostolicam definitionem institutum fuit. Istud autem cum non fuerit institutum, nisi ut dubitantes ad unitatem Pontificiis definitionibus debitam revocarentur, aut haereticorum pertinacia apertius revinceretur (vide quae in hanc rem attulimus *De vi et ratione primatus* cap. 13.); nihil haec evincunt pro asserenda ejusmodi Conciliorum potestate supra ipsas definitiones Pontificis, si praesertim infallibiles dicendae sint ex late constitutis cap. 13. ipso Bossueto explorate affirmante (Dissert. praevia Defensioni c. 2.), *infallibilem, qua quidem in re talis est, cuiquam subesse nefas.*

---

[1]) Hoc quidem uno argumento idem Bossuetus lib. 10. *Defensionis* c. 22. tom. 2. pag. 216. revinci posse credidit S. Gelasium, cum scripsit nulli licuisse de judicio sedis Apostolicae judicare: *Neque tantus Pontifex ignorabat antecessorum suorum Coelestini Leonisque sententias in Ephesina et Chalcedonensi synodis retractatas, deque iis canonice judicatum.* Verum hoc argumentum quam sit imbecille, patebit ex iis, quae tum de Coelestini Leonisque sententiis, tum de actis Ephesinis atque Chalcedonensibus disseruimus in opere *De vi primatus* c. 13. §. 11. et 13.

5. Ex generalibus antiquis synodis unum opponi posse videtur sextum Concilium, quod in Papam Honorium anathema tulit. Id autem opponeretur omnino inepte. Ut enim hoc factum probaret generalis concilii jurisdictionem in summos Pontifices, duo probanda essent, nimirum et Honorium, jamdiu ante e vivis sublatum, adhuc fuisse summum Pontificem actuali primatu fungentem, et Concilium eo anathemate veram in ipsum jurisdictionem exercuisse. Utrumque autem falsum est. Summi enim Pontifices, una cum vita Pontificatum actualem amittentes, secum non deferunt primatum, sed in sede Apostolica relinquunt ad successores transferendum: et sicut nullam primatus jurisdictionem habent amplius, nec exercere possunt in Ecclesiam; ita Ecclesiastica proprie dicta jurisdictio atque potestas, quae Petro et Apostolis eorumque successoribus a Christo tradita fuit *super terram* tantum, ad mortuos non extenditur, quorum judicium soli Deo reservatur, ut monuit S. Gelasius in epistola ad Dardanos de causa Acacii, et in gestis synodalibus de absolutione Miseni. Damnatio vero et anathema, quod aliquando latum fuit ab Ecclesia in mortuos, sicut et quorundam, qui obierant, absolutio, non fuerunt actus jurisdictionis proprie dictae in ipsos, quasi mortuos extra Ecclesiae judicium constitutos ipsa posset ligare vel solvere, nec sortem ipsorum, cui post mortem divino judicio fuere addicti, potuit mutare (indulgentiae pro animabus purgantibus *per modum suffragii* impertitae ab Ecclesia, ad jurisdictionem proprie dictam non sunt referendae); sed tota eorum vis ac jurisdictio quaedam vivos respicit, ut absolutos ex. gr. ab excommunicatione donare possint Ecclesiastica sepultura, atque juvare suffragiis; vel damnatos ex. gr. ob errorem, quem docuerunt, vel cui favorem praestitere, ita caveant, ne ipsorum scriptis aut auctoritate decipiantur. Ita Honorius damnatus, quia sua minus recta oecumenica dispensatione, de qua diximus antecedenti opere (De vi et ratione primat. c. 15. §. 9. Vid. Append. §. 10.), Monothelitarum haeresi favisse judicatus est [1]), non eam quidem approbando,

[1]) Si quid gravius in Honorii condemnatione perstrinxisse credantur sextae synodi Patres, non eum litterarum ejus sensum perstrinxerunt,

sed expressam condemnationem omittendo, licet ob implexas tunc circumstantias facti ita bona fide omisisse videatur, ut

---

quem obvia earundem litterarum verba praeferunt, sed illum, quo eadem verba oeconomica quadam dispensatione minus caute expressa, in pravum sensum a Monothelitis fuerunt detorta, ut suo errori patrocinium ex ipso Pontifice quaererent. Non ergo obvium verborum sensum, qui, ut alibi ostendimus, ab haeresi Monothelitica abest, damnarunt concilii Patres, sed eum, quem Honorii litteris prava interpretatione affixerunt Monothelitae; eademque de causa ipse Pontifex cum iisdem Monothelitis concinere, novaeque haeresi favorem praestitisse, ac idcirco una cum illis damnandus visus est. Hoc quidem sensu tantummodo condemnationem ejus factam in sexto concilio approbavit Leo II. in litteris ad Imperatorem Constantinum, quae cum ejusdem concilii confirmationem contineant, unde conciliorum generalium vis pendet; non alio sensu condemnatio concilii rata dici potest. Enimvero harum litterarum Leonis latinum originale exemplum non suppetit, sed graeca tantum interpretatio actis concilii subjecta, ex qua subinde duae antiquae versiones latinae factae fuerunt: ita ut Graecus ejus epistolae textus pro originali habendus sit, sicuti et pro originali habetur textus Graecus epistolae Agathonis et synodicae Romani concilii, quae e latino originali, quod desideratur, tempore concilii in Graecam linguam traductae actisque insertae leguntur. Porro antiqua versio latina epistolae Leonis ad Imperatorem in editis conciliorum recepta, minus accurata invenitur, ut patet ex emendationibus, quas Harduinus ex Graeco ad suae editionis marginem notavit. Ex his corrigendus ille textus latinae antiquae versionis in conciliis editus, quo Honorius Monothelitis idcirco accensetur, quippe *qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicae traditionis doctrina lustravit, sed profana traditione immaculatam pervertere conatus est.* Pro verbis *pervertere conatus est*, quae haereticam pravitatem innuunt, Harduinus ex Graeco legendum notavit, *immaculatam maculari permisit.* Hanc quidem lectionem Leonis menti congruentem, et omnino praeferendam vulgatae versioni comprobant aliae duae ejusdem Pontificis originales epistolae latinae eodem tempore, et eadem de causa scriptae, quae ex originali latino in Hispaniam misso conservatae fuerunt in codicibus amplioris collectionis Hispanicae, de qua vide *Tractatum de antiquis collectionibus et collectoribus canonum* praemissum tomo III. nostrae Venetae editioni Operum S. Leonis part. 3. cap. 4. §. 4. num. 12. ubi etiam earundem epistolarum germanitatem vindicavimus. Una ex his Leonis II. epistolis ad Episcopos Hispanos missa est: altera ad Regem Ervigium. Lectio, quae in memoratis ad Imperatorem litteris ex graeco praefert, *Immaculatam maculari permisit*, concinit cum originali latino epistolae ad Hispanias, *Flammam haeretici dogmatis, non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit*: et non absimiliter cum originali epistolae ad Regem: *Immaculatam Apostolicae traditionis regulam . . . . maculari consensit.* Verba *maculari permisit, et negligendo confovit*, seu hac permissione ac negligentia *maculari consensit*, non expressam erroneam definitionem significant, sed omissionem definitionis, respiciuntque ea minus cauta ipsarum litterarum verba, quibus fraude Monothelitarum in erroris favorem traductis, Honorius fidem immaculatam maculari permisit, atque confovit, seu (ut legitur in professione Pontificum *Diurno* inserta) *pravis eorum* Monothelitarum *erroribus favorem impendit.* Quodsi ex ejus con-

coram Deo a culpa saltem gravi excusari potuerit. Itaque anathema, latum a synodo VI. in Honorium post mortem, ad probandum jus ejusdem generalis synodi in ipsum Pontificem mortuum nihilum confert.

6. Notanda potissimum hac in re verba tertiae allocutionis Hadriani II. ad Romanae synodi Patres, quae lecta subinde, et inserta fuerunt gestis octavi Concilii oecumenici act. 10. (T. 10. Concil. Ven. edit. Colet. col. 397.) ***Romanum Pontificem de omnium ecclesiarum Pontificibus judicasse legimus, de eo vero quemquam judicasse non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus POST MORTEM*** (cum scilicet non erat amplius actualis Pontifex) ***anathema sit dictum; sciendum tamen est, quia fuerat super haeresi accusatus***[1]***, propter quam solum licitum est minoribus majorum suorum motibus resistendi, vel pravos sensus respuendi: quamvis et ibi*** (in casu Honorii) ***nec Patriarcharum, nec ceterorum Antistitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferendi sententiam, nisi ejusdem primae sedis Pontificis consensus praecessisset auctoritas.***

7. Adeo vero octavae synodi Patribus persuasum fuit, neminem posse contra primae sedis Antistites sententiam ferre, ut nec ipsis oecumenicis conciliis hanc potestatem attribuerint. Sit enim illi act. 10. can. 53. (Ibi col. 879. d.) ***Si qua vero oecumenica synodo collecta de Romana etiam Ecclesia controversia extiterit; licebit cum decenti reverentia de proposita quaestione veneranter percontari, responsumque admittere, et sive juvari sive juvare, non tamen impudenter***

---

demnatione facta a Patribus concilii VI. id saltem inferri dicas, eos non judicasse Papam infallibilem in materia fidei, cum eum in dogmate Monothelitico errasse crediderint; nisi antea probetur Honorii litteras continere definitionem fidei, et tales habitas a Patribus sextae synodi, nihil aliud ex ea condemnatione deduci ad summum potest, nisi eosdem Patres censuisse Papam errasse, et potuisse errare circa fidem extra definitionem fidei, quod nec ego prorsus inficior, cum solis proprie dictis definitionibus infallibilitatis Privilegium asserendum contendam. Hanc animadversionem, quam satisfacturus objectioni sumptae ex Patribus concilii VI. omisi in praecedenti opere, huc reservavi, ubi de eorundem Patrum sententia in Honorium ex proposito disserendum fuerat.

[1]) De exceptione casus haeresis inferius erit sermo n. 15.

contra senioris Romae Pontifices sententiam dicere. In textu graeco verbum ἀποφέρεσθαι legitur, quod hic redditur *sententiam dicere.* At si vim ejus verbi propriam spectemus, significat potius *in jus vocare* subintelligendo *γραφήν*, vel *δίκην*, quae formula est usitatior. Cur vero generali synodo non liceat nisi per impudentiam atque temeritatem Romanos Pontifices in judicium vocare, aut contra ipsos sententiam dicere, ubi rebus expensis causa justa credatur, si legitimam super ipsos generale concilium jurisdictionem habeat? Hoc oecumenicae synodi testimonium nulli obnoxium controversiae quantum praestet aliis quibuslibet posterioris aevi et inferioris multo, aut nutantis auctoritatis, quae ab adversariis opponi solent, facile est judicare. Hic certe generalis Concilii canon, quo Romani Pontifices ab oecumenicae quoque synodi sententia atque jurisdictione subtrahuntur, satis superque omnem excessus, aut assentationis notam detergit ab eo generali axiomate, ***Prima sedes non judicatur a quoquam***, quod ex antiquitate ac ex quodam principio naturali depromptum, generalis quoque concilii jus in summorum Pontificum personas evidenter excludit. Ea vero Bossueti explicatio (lib. 10. Defens. c. 21.), qua eundem octavi Concilii canonem restringendum putat ad eos casus, de quibus Photius contra Nicolaum Pontificem egit, haudquaquam congruit generalibus illius canonis verbis, quae de quibuscunque controversiis et casibus circa Romanam Ecclesiam aut summos Pontifices aliquando excitandis, et ad oecumenicam synodum afferendis generalem regulam constituunt. Neque cum eodem Meldensi Episcopo reponas, ipsum canonem accipiendum de casibus vulgaribus et ordinariis, quorum causa convocatione synodi generalis Pontificiam majestatem lacessere *esset revera impudentissimum*; non autem intelligendum de casibus extraordinariis a Constantiensi synodo memoratis, in quibus tantum oecumenicam synodum posse de summis Pontificibus judicare pluribus in locis pronuntiat. Id enim etsi in speciem conciliaris auctoritatis restrictionem ac moderationem praeferat (Confer infra c. 9. n. 2.); re tamen cum principiis juris non convenit. Si enim Concilio generali per se jus esset supra Papam in extra-

ordinariis casibus; nonne in ordinariis et minoris momenti multo magis? neque enim ex causarum qualitate extraordinaria vel ordinaria supremi judicis jurisdictio pendet; nec qui in extraordinariis et gravioribus causis superior legitimus est, in vulgaribus desinit esse superior. Id vero magis multo dicendum, si non agatur de generali Synodo convocanda ob casum vulgarem et ordinarium, cujus causa omnes Ecclesiae convocatione generali non essent commovendae, sed agatur, ut canon loquitur, *de oecumenica synodo collecta*, et ad quam quaestio delata, in discussionem etiam sit adducenda, ut innuunt illa: *Licebit cum decenti reverentia de proposita quaestione veneranter percontari, responsumque admittere etc.* Cur in hac quaestione, quae non versaretur circa casus extraordinarios in Constantiensi indicatos, *impudens* dici potuisset, generale concilium *contra senioris Romae Pontifices sententiam dicere,* si Patres credidissent ipsam generalem synodum per se jus habere supra Romanos Pontifices? Quot minores aliorum Episcoporum causae inter extraordinarios casus non referendae in generalibus synodis fuerunt definitae? In causis autem circa sedem Apostolicam aut Romanos Pontifices in hypothesi, qua non solum delatae essent ad oecumenicam synodum jam collectam, sed ad examen etiam deductae; num impudentiae adscribi posset sententia, quam cognita causa superior in inferiorem ferret? Haec utique generalis censura canone laudato alia de causa afficta non fuit, nisi quia generali quoque concilio jus per sese in Romanos Antistites nullum competere crediderunt octavae oecumenicae synodi Patres, qui cum fere Orientales fuerint, quanto magis ab omni praejudicio et affectu liberi, tanto minus suspecti esse queunt.

§. II.

De gestis synodorum particularium, ac de aliquot insignioribus testimoniis, quae praeiverunt schismati saeculi XIV. conciliisque Pisano et Constantiensi.

8. Quodsi nulla generalium synodorum testimonia aut gesta adversariorum sententiae prosunt; multo minus suffra-

gari poterunt particularium synodorum gesta [1]). Cum enim ex constitutis in Constantiensi, adversariis quoque confitentibus, certum omnino sit particulares synodos, sicut et ecclesias particulares subesse auctoritati summorum Pontificum; nullae profecto ejusmodi synodi possunt legitimam in ipsos jurisdictionem exercere, ne simul eidem subesse et praeesse dicantur: ex quo Bossuetus (Lib. 11. Defens. c. 4. t. 2. pag. 260) ultro concessit, *Romanos Pontifices, etiamsi peccasse videantur, non tamen subesse particulari concilio.* Hac de causa quae aliquando a conciliis non generalibus gesta leguntur circa summos Pontifices aliquot criminibus accusatos, etsi valere potuerunt ad vindicandam probandamque eorum innocentiam, accusatorum autem pravitatem declarandam; ad ipsorum tamen conciliorum jus in illos adstruendum nihil conferre queunt. Hinc quoque irritae omnino habendae nonnullae depositiones Pontificum a particularibus synodis, seu verius Pseudo-synodis gestae. Quodsi ipsi summi Pontifices sua innocentia confisi sese particularis synodi judicio voluntarie subjiciant; id voluntati ipsorum Pontificum, non autem juri ejusdem synodi tribuendum erit; ut declaravit Romana synodus, quam in causa Leonis III. congregandam Carolus magnus censuit: *Visum est piissimo Principi, et universis Episcopis, et sanctis Patribus, qui ibi adfuerunt, ut si ejus* (summi Pontificis) *VOLUNTAS fuisset, et ipse petiisset, non tamen per eorum judicium, sed SPONTANEA VOLUNTATE se purificare debuisset: et ita factum est.* Verba sunt Analistae Lambeciani, qui eo tempore vixit. Hac eadem ratione se quoque purgare voluit S. Pontifex Damasus, cum calumniis impetitus, *ad praedicandam Episcopi conscientiam severioribus SE DEDIT IPSE judiciis sacerdotum,* uti testantur Romani Concilii Patres in litteris ad Gratianum et Valentinianum Imperatores (Epist. 6. inter Damasi apud Constant. n. 10.): *Severioribus,* inquiunt, *judiciis,* quia in synodalibus judiciis non ea solum fuerant expensa, quae accusator protulit, sed mores etiam accusati, ac tota vitae ejus ratio

---

[1]) Vid. prooem. huj. operis, et c. 4. n. 9.

ad calculos revocata: unde additur: *A quibus non nominis, sed etiam morum ratio pensatur, ne quis iterum calumniator existens, dum memoratum conatur appetere, virum quidem ipsum non queat laedere, quem innocentia sua munit.*

9. Si porro considerentur, quae in particularibus, nec illegitimis ejusmodi synodis evenerunt, deprehendetur magis magisque confirmari illud principium, quo summorum Pontificum auctoritas omnibus eminens nulli Ecclesiasticae potestati subjicitur. Notae sunt accusationes in Symmachum Papam ad Romanam synodum III. impellente etiam Theodorico Rege delatae; Episcopi autem ejus synodi hoc judicium sibi non competere ea de causa declararunt, quia *Nec antedictae* (Romanae) *sedis Antistes minorum subjacuisse judicio in propositione simili facile forma aliqua testaretur:* quibus verbis et principium laudatum proferunt, hocce judicium *minoribus* seu inferioribus in superiorem suum nequaquam competere, et praeterea addunt nullo anteriorum temporum exemplo id probatum iri. Licet vero ipse Symmachus sese illorum judicio subjecisset, *affectu purgationis suum culmen humilians*, paratus coram illis causam agere (non quod jus supra se aliquod in synodi Episcopis agnosceret, sed ut hac purgatione innocentiam suam palam faceret); adhuc tamen illi solum Deum summis Pontificibus superiorem rati, *totam causam Dei judicio reservarunt, arbitrio divino remiserunt.*

10. Idem principium ingessit etiam Ennodius postea Episcopus Ticinensis in ejusdem Symmachi Apologia scribens: *Si vera est Episcoporum assertio, sedis Apostolicae Praesules minorum nunquam subjacuisse sententiae, cur ad judicium districta conventione productus est? Numquid gloriabatur securis contra eum, qui secat in ea?* Et post aliquanto laudata Pontificis humilitate, qua *venerando concilio auctoritatem etiam contra se, si mereretur, indulsit,* summi Pontificis causas a Deo ipso suo judicio reservatas pronuntiat: *Aliorum forte hominum causas voluerit per homines terminare. Sedis istius Praesulem suo sine quaestione reservavit arbitrio.*

11. Ne vero Ennodii Ticinensis, aut Romanae synodi verba in favoris et gratiae suspicionem adducantur, subdam testimonium Aviti Archiepiscopi Viennensis; quod totius gallicanae ecclesiae sententiam et principium cunctis nationibus naturali lumine notum similiter protulit in eadem Symmachi causa. Primo omnium Gallicanorum nomine scribens (Epist. 31.) ad Senatores Urbis ait: *A cunctis Gallicanis fratribus meis ad hoc ipsum non minus per mandata, quam per litteras oneratus, quaecunque vobis omnes ambimus, unus suggerenda suscepi.* Tum omnium item nomine conqueritur concilium congregatum fuisse in causa Pontificis memorati, qui *si saeculo primum fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius asciscere, quam recipere debuisset judicium*: et rationem subjicit: *Quia sicut subditos nos esse terrenis potestatibus jubet arbiter caeli, staturos ante Reges et Principes in quacunque occasione praedicens: ita non facile datur intelligi, qua vel ratione vel lege ab inferioribus eminentior judicetur.* Audin', nec ex ratione naturali, nec ex lege ulla posse inferiores de superiori judicare?

12. Hoc idem principium satis indicavit etiam S. Nicolaus I. in epistola 8. ad Michaelem Imperatorem scribens: *Cum secundum canones, ubi est major auctoritas, judicium inferiorum sit deserendum, ad dissolvendum scilicet, vel ad roborandum; patet profecto sedis Apostolicae, cujus auctoritate major non est, judicium a nemine fore retractandum, nec cuiquam de ejus licet judicare judicio.* Eadem scilicet est de judiciis Pontificum, ac de ipsorum personis ratio, ita ut nemini inferiori competat de illorum, qui majoris auctoritatis sunt, sententiis vel personis judicare.

13. Hoc quoque principium, quo summi Pontifices a quolibet Ecclesiastico judicio subducuntur, cum ex primatu toti Ecclesiae superiores sint, non obscure significavit Quintilineburgense concilium, de quo haec referre libet ex coaevo scriptore Bertoldo presbytero Constantiensi in Appendice ad Hermannum Contractum ad an. 1085. *Cum omnes juxta ordinem suum consedissent, prolata sunt in medium decreta SS. Patrum de primatu sedis Apostolicae etc. Quidam*

Barbengensis clericus, nomine Cunibertus, Romani Pontificis primatui derogare volens, in mediam synodum se contulit asserens Romanos Pontifices hunc sibi primatum ascripsisse, non aliunde concessum hereditasse, videlicet ut nullus de eorum judicio judicare debeat, nec illi alicujus judicio subjaceant. Qui cum aperte a tota synodo confutaretur, praecipue tamen a quodam laico convictus est per illud Evangelicum, Non est discipulus supra magistrum. Cum enim hoc generaliter in omnibus Ecclesiasticis ordinibus observandum deputetur, NE MAIOR A MINORE JUDICETUR: qui hoc Vicario sancti Petri denegare potuit, quem omnes catholici pro Domino et magistro venerantur? Non solum praemissa primatus ratio, sed etiam Evangelicum illud, *Non est discipulus supra magistrum,* referuntur ad principium omni jure notum, quo superior ab inferiorum jurisdictione eximitur.

14. Hanc eandem doctrinam viguisse etiam apud Gallicanos saeculo XII. ex Ivone Episcopo Carnotensi discimus. Privilegium de investituris a Paschali II., per vim licet extortum, magnas toto Christiano orbe turbas excitaverat, multisque haec quaestio ad fidem pertinere videbatur. Hac de causa aliquot Episcopi zelo permoti eundem Pontificem duxerunt excitandum, ut ipsum privilegium revocaret. Guido Viennensis Archiepiscopus et Apostolicae sedis legatus an. 1112. coacto in sua Metropoli provinciali concilio, in quo aderant S. Hugo Gratianopolitanus et S. Godefridus Ambianensis Episcopi, idem privilegium rescidit; et data ad Pontificem epistola una cum synodi decretis, quibus omnes privilegium resciderant, confirmationem omnium nomine petiit hac comminatione addita: *Si, quod minime credimus, aliam viam aggredi coeperitis, et nostrae paternitatis assertiones roborare nolueritis; propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra obedientia repelletis.* Id autem etsi aliquid schismatis redoleat, non tamen jus aliquod in Pontificem indicat. Ita vero nihilominus exorbitans Ivoni visum est, ut (quod P. Natalis Alexander Dissert. 4. in saec. XII. art. 12. notavit) summo Pontifici erranti non minas scissurae intentandas, nec de eo

aut contra eum ab inferioribus ferendum judicium, sed meris caritativae correctionis suasionibus cum ipso agendum scripserit (Epist. 233. ad Henricum Abbatem.): *Quia verenda patris debemus potius velare quam nudare; familiaribus et caritatem redolentibus litteris admonendus mihi videtur, ut se judicet, aut factum suum retractet. Quod si fecerit, referamus Deo gratias, ac gaudeat nobiscum omnis Ecclesia, quae graviter languet, dum caput ejus laborat tanta molestia. Si autem in hoc languore insanabiliter aegrotaverit, NON EST NOSTRUM JUDICARE DE SUMMO PONTIFICE. Habemus enim Evangelicam sententiam, quae securos hos* (al. *nos*) *facit: Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisaei. Quae dicunt, servate et facite: secundum vero opera eorum nolite facere* (Matth. 23.). *Vult enim haec sententia praecepta praesidentium ad cathedram pertinentia obedienter impleri (etiamsi tales sint, quales erant Pharisaei) non eos factiosa conspiratione a suis sedibus removeri. Si vero ea praecipiant, quae sint contra doctrinam Evangelicam vel Apostolicam, ibi non esse eis obediendum exemplo docemur Pauli Apostoli, qui Petro sibi praelato non recte incedenti ad veritatem Evangelii in faciem restitit, non tamen eum abjecit.*

15. Cum ob hanc eandem quaestionem sub idem tempus convocatum fuisset Lugdunensis provinciae Concilium, et ad ipsum invitati fuissent etiam Episcopi provinciae Senonensis, inter quos erat laudatus Carnotensis Episcopus Ivo, horum omnium nomine scripta fuit epistola ad Joannem, seu melius cum Norisio (Istor. delle Investit. t. 3. Oper. col. 455. d.) ad Jotseranum Lugdunensis primae sedis Archiepiscopum, in qua illi inter rationes, cur ad synodum non accederent, hanc tertio loco posuerunt, quia in eadem synodo de privilegio Romani Pontificis decernendum erat, quod inferiorum potestati non convenit (Epist. 236. Ivonis): *Non videtur nobis utile consilium ad illa concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare: quia nec nostro, nec ullius hominum probantur subjacere judicio.* Et post pauca: *Haec dicentes non instruimus*

prudentiam vestram, sed excusamus innocentiam nostram; quia et principales Ecclesiae claves nolumus potestate sua privare, quaecunque persona vices Petri habeat, nisi manifeste ab Evangelica veritate discedat. Haud credo Joannem, seu Jotseranum, qui non solum Lugdunensis erat Archiepiscopus, verum etiam Pontificia Legatione fungebatur, quicquam tentare voluisse in personam Pontificis, sed tantum de privilegio, quod extortum fuerat, judicium a Viennensi non dissimile edendum putasse, quo Papa ad revocationem conjunctis cum Viennensi stimulis impelleretur. At ratio ab Ivone allata principium comprobat quod statuimus, neminem Episcoporum nullumque concilium sibi arrogare posse, neque hac nec quacunque alia de causa personam Pontificis sua auctoritate ac dignitate spoliare, quia nullus ipsi superior est: cui rationi cum in responsione satis prolixa ad Ivonem idem Archiepiscopus, qui ceteris, ut potuit, respondit, nihil reposuerit; eandem satis certam et ipse cognóvisse videtur. Notanda autem exceptio, qua eo solo casu posse privari potestate clavium ipsum Pontificem innuit, *si manifeste ab Evangelica veritate discedat;* nimirum ob haeresis manifestae crimen, quo cum a Pontificatu ipso facto decidens Pontifex amplius non esset, nihil mirum si subjectus concilio, potestate clavium spoliari, seu potius spolitus atque depositus posset declarari, ut pluribus explicabitur c. 9. §. 2.

16. Eandem exemptionem summorum Pontificum ab omnium hominum judicio confessus est etiam Philippus, qui de imperio certabat cum Ottone: sic enim scripsit ad Innocentium III. in epistola apud Raynaldum an. 1206. num. 16. *Si nos in aliquo vos, vel Romanam Ecclesiam offendisse videamur, nos pro honore Domini nostri Jesu Christi, cujus vicem in terris geritis, et ob reverentiam B. Petri Principis Apostolorum, cujus vicarius estis, et ob salutem nostram nos ad satisfaciendum vobis supponimus. Si vero vos in aliquo nos vel imperium laesisse videmini; conscientiae vestrae super iis vos relinquimus. Cum enim nos pie credamus et ante passionem et post passionem Dominum nostrum Jesum Christum B. Petro claves regni caelorum contulisse, et tradidisse*

jus ligandi atque solvendi; scimus et protestamur, quod vos, qui in locum suum cum plenitudine potestatis successistis, in hujusmodi articulis ab homine non estis judicandus, sed judicium vestrum soli Deo reservatur, cujus judicium et examen, quod sibi soli debetur, nobis non quaerimus usurpare. Qui judicium de summis Pontificibus *soli Deo* reservatum juxta antiquorum traditionem affirmavit; eosdem exemptos procul dubio censuit a quorumcunque etiam generalium conciliorum judicio. Mirum autem maxime accideret, si quidam adversarii eam S. Cypriani sententiam, qua in concilio Carthaginensi III. pronuntiavit judicia de Episcopis soli Deo reservata, ingererent atque laudarent, ut ipsos Episcopos a Romani Pontificis judicio subducerent, in reprehensionem autem vocarent non dissimilem Ivonis aliorumque doctrinam, qua Romanus Pontifex subtrahitur a judicio Episcoporum (Confer Vindicias in Febronium c. 8. §. 4.), quibus ille jure primatus superior est.

17. Sub hoc tempus audiri coeperunt appellationes a decretis Pontificum ad generale concilium. Sed catholici, qui sic appellarunt, cum non intellexerunt concilium generale, quod careret consensu Pontificis, tum non cogitarunt concilium, quod vim coactivam haberet in eundem etiam invitum, quasi subjectum et inferiorem concilio, nec ad eum, si opus esset, deponendum; unde appellationes ejusmodi eo consilio tantum interpositae, ut in quibusdam gravaminibus opem Patrum concilii quaererent, non vero quasi jus istis in summum Pontificem esse arbitrarentur, tanquam extraneae a nostro proposito praetermittendae sunt; jureque Petrus de Marca veri nominis appellationes a Papa ad synodum oecumenicam quoad catholicos a veteri disciplina alienas prodidit. Hujus generis appellationes in remedium gravaminum propius novam causae recognitionem requirunt, quae vel olim supremi Principis indulgentia concedebatur, ut eadem auctoritate, qua gravamen illatum fuit, tolleretur, nec superiore auctoritate opus esset.

18. Ad hanc speciem procul dubio referenda pariter est illa appellatio, quam occasione celeberrimi dissidii inter Bonifacium VIII. et Philippum Regem, Galli a decretis ejusdem

Pontificis interposuerunt non solum ad generale concilium, verum etiam ad futurum indubitatum parisque cum Bonifacio auctoritatis Pontificem, quae ab inferiori ad superiorem delata dici nequit. Neque ob provocationem primo loco ad concilium generale hujus auctoritas auctoritate Pontificia superior habebatur ab illis Gallicanis, qui in ejusmodi synodis ad decretorum robur ac vim requirebant assensum Pontificis, ut liquet ex libello (Extat inter probationes historiae huj. dissidii) a Bonifacii accusatoribus oblato Clementi V. ubi significant, ad damnandam, uti petebant, Bonifacii memoriam haud esse opus generali concilio, sed sufficere solius Pontificis auctoritatem, hac ratione allata: *Estis enim vos, Pater sanctissime, Jesu Christi Vicarius totam Ecclesiam repraesentans, qui claves regni caelorum habetis: nec congregatum TOTUM GENERALE CONCILIUM SINE VOBIS, ET NISI PER VOS potest cognoscere de negotio.* Cur autem iidem Galli appellationem ad Papam vocarint appellationem *ad futurum indubitatum,* seu *verum et legitimum Pontificem,* qualem habuerunt Bonifacii VIII. successorem Clementem V. ea de causa factum est, quia dubium inter ipsos excitatum fuerat, num vivente Coelestino V. quem non potuisse pontificatui renuntiare quidam censebant, ipsius Bonifacii legitima fuisset electio. Hoc quidem dubium erat inane: definitum enim fuerat Coelestini constitutione licitum esse etiam summo Pontifici renuntiare; idque confirmatum alia constitutione Bonifacii VIII. in sextum librum decretalium inserta, et a tota Ecclesia recepta, sicut et Bonifacius ipse tanquam legitimus ab eadem Ecclesia receptus fuit. Addi potest in confirmationem Paschalis I. auctoritas et exemplum. Hic enim jamdiu ante Coelestinum in Pontianam insulam secedens, pontificatui renuntiare se posse credidit, ipsamque renuntiationem iterum in concilio Lateranensi publice declaravit, ut ex duobus coaevis scriptoribus Sugerio et Hildeberto refert Cardinalis Norisius (Istor. delle Investit. t. 5. Oper. col. 444 et seqq.); nec reasumpsit Ecclesiae regimen, nisi prius e solitudine revocatus a Romanis, dein precibus eorum cessisset.

19. Interim dum Bonifacius VIII. Anagniae esset, Gal-

liae Rex Guillelmo de Nogareto, qui in Italia erat, in mandatis dederat, ut concilii generalis convocationem abs se et a Gallicanis expetitam, nec non eorum appellationem ad ipsum concilium illi coram significaret: nam *ad hoc dumtaxat* mandatum acceperat, ut Nangii Continuator testatur. Verum ille mandati limites praetergressus, conspiratione facta cum conjuratis, ipsum Papam appellatione denuntiata captivum fecit, ut in Galliam ad concilium adduceret. Sed ereptus post triduum e conjuratorum manibus, Romaeque receptus, cum mox lethali morbo e vivis excessisset, nihil de appellatione ad generale concilium agendum fuit; satiusque visum est agere cum successoribus ejus, ad quos pariter fuerat provocatum. Et primo quidem immediatus Bonifacii successor Benedictus XI. ad quem missa tum a Rege, tum a Clero Gallicano legatio, ipsi Regi nec petenti excommunicationem relaxavit, rescidit-que quidquid Bonifacius in Regis, regnique dignitatem statuerat. Dein mortuo post paucos menses Benedicto, Clemens V. isti suffectus, omnia Bonifacii occasione ejusdem dissidii gesta atque decreta erasit, ut ex istis Regestis Raynaldus probat. Nihil hic tentatum de Bonifacii depositione, sed de rescissione decretorum, quae regiis juribus obesse visa sunt. Solum Joannes de Parisiis in libro, quem *De potestate regia et Papali* ob idem dissidium lucubravit, primus, quem invenerim, depositionis indicium praebuit. In memorato enim dissidio inter Bonifacium et Regem Galliae Pontificis deponendi facultatem non obscure attribuit non solum generali concilio, sed etiam Cardinalium [1]) Collegio, immo et ipsi Principi saeculari, at

[1]) Potestatem Collegii Cardinalium in depositionem summi Pontificis hac ratione adstruit, quia ex quo *consensus eorum facit Papam loco Ecclesiae, videtur quod simpliciter possit eum deponere, siquidem fuerit causa rationabilis.* Haec vero ratio cum pontificatus seu primatus collationem tribuat Cardinalibus electoribus ipsius Pontificis, qui primatu expertes nequeunt ipsum electo tribuere, evidenter falsa est. Esto enim illi Papam eligant sede vacante, hac tamen electione tanquam conditione posita, non ipsi, sed Deus primatum divini juris electo confert, ex quo cum Papa electoribus fiat superior jure divino, nequit ab ipsis judicari atque deponi. Hac quidem in re neque adversarii nostri repugnabunt, quippe qui solum generale Concilium universam Ecclesiam repraesentans summis Pontificibus jurisdictione praestare, eosdemque posse deponere arbitrantur. Neque illud ipsum Collegium Cardinalium utriusque obedientiae, qui tem-

indirecte tantum [1]), subtrahendo scilicet subditos ab obedientia Papae etiam certi, *si esset criminosus, et scandalizaret Ecclesiam, et incorrigibilis esset, inhibendo omnibus et singulis, ut nullus obediret vel serviret Papae; unde compelleretur cedere.* Hanc vero sententiam idem Gallicanus Theologus non absolute decidendo, sed potius inquirendo et opinando paucis indicavit: nullumque alium (quem noverim) vel inter Gallos ob Bonifacii gesta [2]) male animatos suffragatorem tunc habuit. Non defuisse quidem inter Gallicanos hujus quoque temporis Theologos, qui antiquam tenerent sententiam quoad ipsum generale concilium, liquet inter cetera ex [3]) opusculo tempore ejusdem dissidii scripto, ubi auctor utique Gallicanus aperte professus est, Pontificatum a nullo homine posse adimi summo Pontifici, quia omnes etiam coacti in Concilio Papa inferiores sunt. En ipsa illius verba, quae in memorato opusculo leguntur *pag.* 453. *Summus Hierarcha Romanus Pontifex superior est omnibus, ipse verus praelatus et pastor est Dominici gregis etc. Subditorum subtractio nullo modo cadit in summum Hierarcham, nec possibile est per hominem sibi subtrahi subditos, quoniam non habet superiorem in terris; sed omnis anima sibi subdita est, ejusque curae commissa, neque a quopiam judicari potest, sed cunctos judicaturus a nemine judicandus est, nisi deprehendatur a fide devius: et haec superioritas non est humano privilegio, sed divino, a quo est institutio, et qui*

---

pore schismatis paullo post memorandi duos de papatu contendentes deponendos censuerunt, hanc sibi potestatem attribuere ausum est, sed in id generalem synodum Pisis convocandam censuit.

[1]) Subtractio obedientiae a Papa, non tamen juris certi, sed dubii, ut in obscurissimi schismatis circumstantiis accidit, illa via est, quam ad ipsum schisma auferendum Rex Galliae duxit recipiendam in conventu Parisiensi an. 1398. Vide tom. 15. Concil. Ven. edit. Coleti col. 1072.

[2]) Nihil itaque mirum, si sub hujus gravissimi dissidii tempus, Gallicanis in Bonifacium VIII. male animatis, sicut semina sparsa fuerunt, ex quibus subsecutum pertinacissimum ac exitiosum schisma originem duxit; ita principia quaedam auctoritati Apostolicae minus obsequentia apud nonnullos Gallos audiri coeperunt, uti sunt illa Joannis Parisiensis, et alia nonnulla Durandi Episcopi Mimatensis.

[3]) Huic opusculo titulus est: *Rationes, ex quibus probatur, quod Bonifacius legitime ingredi non potuit Coelestino vivente.*

sibi pascendi gregis curam commisit. Omni enim Clero et populo IN UNUM CONGREGATO manet obsequendi sibi necessitas, et non auctoritas imperandi. Ex hac itaque gestorum serie, quam ex antiquitate deduximus, apparet manifeste, nihil vel fere nihil hactenus inter catholicos potuisse obtinere, quod Pontificiam auctoritatem cuipiam Ecclesiasticae jurisdictioni subjiceret, sed semper apud ipsos valuisse principium illud, quod antiqui variis occasionibus ingesserunt constanter, judicium de summis Pontificibus nemini hominum competere jure primatus, quo cum ipsi superiores sint omnibus, non possunt ab inferioribus judicari.

§. III.

De schismate cujus occasione adversariorum sententia orta est paullo ante synodos Pisanam et Constantiensem.

20. Solum tempore pertinacissimi ejus schismatis, quod post electionem Urbani VI. per annos fere quadraginta discidit Ecclesiam, de subjiciendis contendentibus jurisdictioni concilii oecumenici serio cogitari coepit. Sed jurisdictio ejusmodi in eosdem adeo nova visa est, et primatus rationi a majoribus traditae adeo contraria, ut non facile fuerit hanc sententiam recipere firmoque decreto statuere. Generalis quidem concilii auctoritatem initio ejusdem schismatis agnoscens ipse Urbanus ac tres Cardinales Itali [1]), convocationem faciendam proposuerunt Cardinalibus Gallicanis, ut statim synodi judicio schisma impediretur [2]): iterumque post electionem Clementis ad comprimendum schisma hac electione conflatum ipsam generalem synodum statim indicendam et congregandam postularunt. Hac autem convocatione illud unum jus tribuendum erat concilio, quod et ab antiquis probatum fuit, nimirum [3]) cognoscere et judicare, num et cujus electio fuerit legitima, ut reciperetur

---

[1]) Raynald. an. 1378. n. 42. et 43. pag. 331. ubi Itali Cardinales scribentes ad Urbanum, dum se cum Cardinalibus Gallicanis de convocanda synodo locutos affirmant *juxta condicta coram vestra praesentia*, Urbanum ipsum hac in re consentientem significant.

[2]) Idem. ann. 1379. num. 2. et 3.

[3]) De hac quaestione agendum ac decidendum in concilio liquet ex documento apud eundem Raynaldum an. 1379. num. 4. pag. 371.

ab omnibus legitime electus, et reprimeretur intrusus: quod nullum coactivum jus concilio in verum legitimumque Pontificem, sed in intrusum tantummodo vindicat. Cum vero Gallicani Cardinales huic convocationi [1]) se semper opposuissent, ad alia remedia confugiendum fuit. In id variae consultationes, et aliquot concilia, seu conventus praesertim Gallicani habiti sunt; in quibus dum aliae atque aliae viae schismatis exscindendi fuissent propositae, et incassum cessissent; ita res inquirendo et disputando in plures annos distracta, et involuta fuit implicatissimis difficultatibus juris et facti, ut spe omni sublata decidendi, cujusnam contendentis legitima fuisset electio, necessarium visum fuerit jus asserere generali concilio ad deponendos etiam contendentes, si alias vias aequas refugerent.

12. Hoc consilium primi proposuerunt Gallicani Doctores Universitatis Parisiensis an. 1395. id est annis decem et octo post exortum schisma, cum ob recusatam a Benedicto XIII., cui adhaerebant, viam omnium optimam renuntiationis, inter quaestiones varias hanc octavo loco discutiendam posuere [2]): *Utrum Papa subjiciatur concilio generali suae obedientiae in casu recusationis praedictae cum sequela usque ad depositionem inclusive in casu pertinaciae.* Adhuc tamen hoc jus generali concilio tribuere multis dissentientibus non statim obtinuit; dilataque res usque ad an. 1409. quo synodus Pisis celebrata fuit: in qua nihilominus Patres non ausi sunt quemquam e duobus contendentibus sua auctoritate deponere, nisi postquam eos alio titulo depositos ex communi sententia existimarunt: sicuti etiam in Constantiensi evenit, ut ex sequentibus capitibus patefiet. Ipsa quidem novitas opinionis, quae jus coactivum deponendi contendentes in schismate concilio quantumvis generali tribuens, in tota antiquitate nulla congrua auctoritate, nullo exemplo fulcitur, satis per se ipsius opinionis falsitatem detegit. Ne vero moveant earundem synodorum Pisanae et Constantiensis gesta, qui-

---

[1]) Raynald. loc. cit.
[2]) Idem an. 1395. n. 9. pag. 390.

bus adversarii maxime insistunt; quaenam vis auctoritatis hac in re iisdem synodis tribuenda sit, enucleatius expendendum est.

CAPUT VI.

Num Pisana synodus celebrata ad exscindendum schisma, fuerit certo oecumenica. Cur gesta ejusdem ac depositionis sententia in duos contendentes edita adversariorum opinioni nihilum prosint, sed potius obsint, confirmentque antiquam sententiam, quae generali quoque concilio jus supra Pontifices denegat.

1. Si affirmem ex Pisana synodo nihil certae auctoritatis deduci posse, ut certum asseratur jus conciliorum generalium supra Romanos Pontifices, nemo facile revincere poterit. Ideo certam auctoritatem ex ea synodo adversarii colligendam existimant, quia ipsam oecumenicam fuisse arbitrantur: frustra enim certum argumentum quaererent ex particulari, seu non generali concilio, quod juri Pontificio subjectum ex eorundem adversariorum principiis (Vid. prooemium) nihil supra Pontifices posset. Ut autem statuatur aliquam synodum esse vere oecumenicam, tria sunt decernenda. Primo a quonam concilium vere oecumenicum sit convocandum: secundo quot et quinam Episcopi debeant in eo convenire, ut sit et dicatur vere oecumenicum: tertio quot et quorum Episcoporum in eo convenientium suffragia in unum confluentia sint necessaria, ut decreta vim generalis concilii obtineant.

§. I.

De jure convocandi Concilia generalia.

2. Quoad primum, cum concilium generale ex tota catholica Ecclesia sit convocandum, ad eos tantum pertinere potest jus convocandi, quibus in totam Ecclesiam et in omnes totius Ecclesiae Episcopos jurisdictio competit. Quodsi convocandarum synodorum jus in spirituale bonum Ecclesiae refertur ad potestatem clavium; negari a quopiam non poterit, quin summo Pontifici, cui ratione primatus competit jus et potestas clavium in universam Ecclesiam, ob eundem primatum

competat quoque jus indicendi synodos generales: quod jus si tribuendum est etiam conciliis generalibus, quae pariter jus habent in universam Ecclesiam, id rarissimis in casibus accidet, nec in indictione ab istis conciliis facienda deerit unquam auctoritas summi Pontificis, quae generalium synodorum gestis, ut rata sint, semper necessaria est. Papae quidem hoc jus convocandi concilia generalia competere nemo adversariorum negat; immo inter praecipuas ejus praerogativas ac jura ratione primatus hoc esse fatentur, synodos oecumenicas, quando expediat vel necesse sit, indicere, et ad eas Episcopos e tota Ecclesia convocare. In Constantiensi quoque tres nationes Italica, Gallicana et Hispanica convocationem synodorum ejusmodi, ut legitimae haberentur, a Papa esse faciendam adeo necessarium crediderunt, ut protestatae fuerint (T. 16. Concil. edit. Ven. col. 692. c.): *Vix congregaretur indubitatum concilium deficiente capite, ad quod pertinet convocare.*

3. Quodsi antiquae synodi generales fere fuerunt indictae ab Imperatoribus, quorum ditioni olim suberant fere omnes totius Ecclesiae partes; id non ex jure proprio clavium Ecclesiae, quae illis non fuerunt a Christo traditae, sed ex zelo, quo favere et consulere volebant Ecclesiae ac fidei contra exortas haereses, consopire dissensiones et auctoritate conciliorum scandalis obviam ire, praestito, ubi opus esset, sumptuum subsidio: cui indictioni atque consilio summi Pontifices annuentes praebuerunt assensum, et legatos ad synodos direxerunt, quo satis de legitima convocatione cautum fuit. Ita ex gr. Chalcedonensi synodo indicta a Marciano Imperatore S. Leone inconsulto, cum ad hujus notitiam venit indictio, statim assensit (Leo. ep. 84. al. 69.), ne videretur optimo ejus consilio repugnare, et legatos qui suo nomine praesiderent transmisit. Quicunque porro alius cujusvis gradus et dignitatis Ecclesiasticae, at expers juris in universam Ecclesiam, generalem synodum convocaret; haec indictio, quae ipsius juri non convenit, legitima haberi non posset, nisi accederet subsequens saltem Papae consensus; multo autem minus, si Papae dissensus seu contradictio pateret. At enim adversarii fortassis cum Bossueto contendent, in aliqua summa

necessitate etiam *renuente Papa concilium absque eo convocari posse.* Num si convocetur ab iis qui carentes jure clavium in totam Ecclesiam, carent quoque jure convocandi totius Ecclesiae Episcopos, hujusmodi convocatio legitima haberi queat, eo potissimum obsistente, cui in totam Ecclesiam jus est, quivis aequus principiorum juris aestimator judicet.

§. II.

Quinam convenire debeant, ut Concilium sit vere oecumenicum.

4. Ut autem praescindamus a jure convocandi, negari non posse videtur eam convocationem (a quocunque fiat) sufficere, qua ii conveniant, quos necesse est convenire, ut constituant concilium vere oecumenicum. Id quaestionem secundo loco propositam respicit. Cum concilium generale sit concilium non ex aliqua provincia, vel regno, nec ex aliquot tantum Ecclesiae partibus, sed ex tota Ecclesia convocatum, quod universam Ecclesiam repraesentat, totiusque Ecclesiae jurisdictionem continet; omnes quidem Episcopi in unitate Ecclesiae viventes, quibus in Petro et Apostolis claves cum potestate ligandi et solvendi datae fuerunt a Christo, eo accedere possunt, ita ut ipsorum nemo excludi queat. Verum cum impossibile sit omnes ibidem adesse, nec expediat ab omnibus Episcopis integras vastissimasque regiones penitus deseri; satis est habitum, si ex pluribus Ecclesiae provinciis ad concilium accurrerent non pauci, et ex nonnullis locis remotioribus aut difficilioribus saltem aliqui, prout rei, de qua agendum erat, visum fuit expedire; nec creditum fuit quicquam officere, si ex aliquot etiam magnis regionibus nulli nec per se nec per legatos adessent. Hac de causa antiquae generales synodi habitae sunt legitimae et oecumenicae, tametsi fere ex solis Orientalibus coaluerint, ex Occidentalibus autem fere nulli vel pauci, in quibus tamen semper Romanus vel per se vel per legatos interfuit.

5. Si autem quispiam quaerat, cur creditum sit sufficere, si hic unus ex Occidente adesset, dicam paucis: quia hic unus per se totius Ecclesiae personam gerens (uti pluries ingerit S. Augustinus de S. Petro, cui Romani Pontifices eodem

jure succedunt) totam repraesentat Ecclesiam tanquam ejus caput, et peculiari quoque nomine tanquam Patriarcha Occidentis totam repraesentat Occidentalem Ecclesiam. Concilia igitur quamplurium Episcoporum Orientalium una cum Papa repraesentante totam catholicam ac praesertim Occidentalem Ecclesiam, jure pro oecumenicis totam catholicam Ecclesiam repraesentantibus, ac totius Ecclesiae jurisdictionem continentibus habita sunt.

6. Romani quidem Pontificis tanta prae ceteris Episcopis ratio tantaque in generalibus conciliis necessitas fuit antiquis etiam temporibus habita, ut si abessent alii quicunque etiam Apostolicarum ac Patriarchalium sedium Antistites, nihil praejudicii creatum putaretur concilio oecumenico: Romanus vero si nec per se nec per legatos adesset, synodus quaelibet etiam frequentissima non censeretur oecumenica. Rationem praecipuam indicavit Bossuetus (Lib. 10. Defens. c. 23. t. 2. pag. 227), cum non dubitavit affirmare generale concilium *ipsum etiam complecti Papam, et quidem tanquam caput.* Sicut enim caput necessarium est integritati corporis; ita Papa tanquam caput Ecclesiae necessarium est concilio oecumenico (Vid. sup. c. 4. n. 4.), quod universam Ecclesiam repraesentat, quo quidem capite si careret, corpus esset monstrosum atque acephalum. Quodsi negari non potest, nec revocari in dubium, quin ipsi capiti competat generali concilio praesidere, qua de causa Patres Chalcedonenses confessi sunt Leonem Papam sibi praefuisse, quemadmodum caput membris praeest; quis non videat parem rationem haberi non potuisse de alio quocunque majorum sedium Episcopo, qui non ita universalis Ecclesiae atque concilii generalis caput constitutus dici potest, uti Papa ex institutione Christi constitutus fuit?

7. Hanc eandem hujusce capitis necessitatem alia efficaciori ratione insinuant Parisienses, de quibus haec laudatus Bossuetus (Dissert. praevia Defens. §. 84. pag. 74) prodidit: *Parisienses ultro* [1]) *consentiunt, ex antiquissimis regulis*

[1]) Haec sane Parisiensium sententia convenit cum illis Gregorii XII.

synodos generales absque Romano Pontifice nullas esse et irritas. Adeo igitur necessarium est in generalibus conciliis istud totius catholicae Ecclesiae caput, ut sine ipso nulla et irrita futura sint, quaecunque in illis absque eo agerentur. Id innuit necessitatem Pontificiae auctoritatis atque consensus, ut decreta quaecunque in ipsis edita vim et auctoritatem generalis synodi obtineant, quod tertiae quaestioni solvendae reliquum est.

§. III.

De jure et qualitate suffragii Episcoporum et Papae in synodis generalibus.

8. Omnia acta, decreta, vel sententiae in conciliis edita vel ad fidem pertinent, vel ad disciplinam. In his suffragii jus cuilibet Episcopo competit quidem jure divino, ita ut non meri sint consiliarii Papae, sed (Vid. sup. c. 2. n. 3.) veri et proprii conjudices. Papae autem suffragium ita praestat ceteris, et ita necessarius est ejus consensus, ut absque isto vim non habeant concilii oecumenici propriam acta quaecunque neque in materia fidei neque in negotio disciplinae. Cum id fuse probaverim cap. 2. 3. et 4. nihil hoc loco addere oportet. Hinc sane ipsi adversarii invictam vim decretorum concilii generalis deducunt ex consensu corporis Episcoporum cum capite, quod Episcopis in concilio adunatis *praeesse* fatendum est ab omnibus (Relat. ad Leonem Papam) cum Patribus Chalcedonensibus, et praeesse quidem non mera praerogativa ordinis vel honoris, sed jure praecipuo primatus proprio, quo se *coactos* capitis, seu (Relat. synodi ad Coelestinum) Coelestini litteris professi sunt Ephesini Patres.

9. Animadvertere praeterea juvat, adeo ex Pontificio praesertim consensu pendere vim generalis Concilii, ut Constantinopolitanum I. quod licet ex convocatione et Episcopis

---

in indictione generalis synodi 6. Nonas Julii an. 1408. (tom. 15. Concil. Ven. edit. col. 1103. d.) quibus pronuntiavit, generale concilium *congregare solius Romani Pontificis esse dignoscitur, sine cujus auctoritate factum, non concilium, sed conciliabulum, aut conventiculum dicitur*, id est nullius auctoritatis ac roboris.

in ipso coactis fuit generale solius Orientis, non autem totius Ecclesiae catholicae, cum nulli occidentales Episcopi in eo convenerint, inter generalia tamen subinde fuerit accensitum quoad symbolum fidei tantum, non vero quoad canones disciplinae, propterea quod Romana sedes ipsum symbolum tantum recepit. Vide quae in hanc rem observavimus in tractatu *De antiquis canonum collectionibus* praemisso tom. 3. Operum S. Leonis novissimae Venetae editionis part. 2. §. 2. n. 5. et seqq. [1]). Et similiter synodus quinta inter generalia Concilia nunquam fuisset recensita, nisi Vigilius Papa, qui ejus gestis primo contradixit (Confer De vi primatus c. 15. n. 39.), postea praestitisset assensum.

§. IV.

Cur Pisana synodus auctoritate generalis Concilii careat.

10. His praemissis, ut de Pisana synodo dicamus, quis certam oecumenicae synodi vim et auctoritatem tribuat concilio in causa schismatis congregato Pisis, quod non ex uno tantum, sed ex tribus memoratis capitibus laborat? Quoad jus convocandi, Pisanam synodum convocarunt Cardinales utriusque obedientiae, quarum una Gregorium XII. altera Benedictum XIII. tanquam verum Pontificem agnoscebat; et convocarunt non solum [2]) absque cujusquam istorum assensu, verum etiam cum aperta singulorum reprobatione; ac praeterea convocarunt obsistente simul duplici alia indictione generalis synodi ad duo loca diversa, Gregorius enim XII. Forojulii, Benedictus XIII. Perpiniani concilium celebrandum indixit. Ex hac triplici convocatione in diversas urbes, quis legitimam contendat et probet illam, quam fecerunt Cardinales primatus

---

[1]) Assentitur quo ad substantiam Bossuetus lib. 8. *Defens.* c. 3. scribens: Damasi et Romanae synodi *consensu Constantinopolitana oecumenica facta est.*

[2]) Gregorius quidem XII. post synodum Pisanam ipsis suis adversariis concessit *plenam et liberam facultatem et potestatem super concilio generali ab omnibus partibus convocando, et locum etiam ad illud celebrandum eligendi:* tom. 15. Concil. col. 1109. c. Sed iis conditionibus hanc facultatem alligavit, quibus non observatis, ea facultas irrita intelligeretur et nulla.

jure nequaquam praediti, licet reprobata a cujusque obedientiae Pontificibus, in quibus unus, licet ignotus, verus et legitimus fuisse cap. IX. videbimus? Esto illi Concilium Pisis indixerint bona fide ex necessitate remedii, quod aliunde sperari non posse arbitrabantur: non tamen bona fides nec remedii necessitas poterant convocandi jus illis tribuere, quibus non competebat.

11. Si porro ex numero Episcoporum, qui in concilio conveniunt, de ipsius (si ita loqui liceat) oecumenicitate judicium ferendum sit; etsi plures Pisis convenerint, quam aliis in locis, quae a duobus contendentibus ad generalem synodum celebrandam fuerant praestituta; cum tamen non pauci ex diversis provinciis Pisas non accesserint, sive quod hi suae cujusque obedientiae Pontifici, quem legitimo jure praeditum bona fide judicabant, parendum crediderint, sive quod Cardinalium convocationem legitimam non existimaverint defectu juris: quomodo Pisana synodus tot Episcopis, ac praesertim capite destituta certo generalis, universamque Ecclesiam repraesentans haberi potest? Nullus scilicet Episcopus adfuit ex Hispania sequente Benedictum XIII. quae (ut in Constantiensi ajebat Cardinalis S. Marci T. 16. Conc. col. 34 e) *erat non minor Christianorum portio, quam Graecia Christiana.* Abfuerunt quoque omnes Episcopi Scotiae et multi ex Italia ac Germania, adeo ut idem Cardinalis memoret *multas Germaniae et Italiae gentes*, quae in Gregorii XII. obedientia perstabant. Hinc non immerito Jacobus Lenfant, licet Calvinista, in praefatione ad historiam Concilii Pisani confessus est num. 5. si ex nationum numero judicandum sit, idem Concilium non fuisse omnino completum. Quodsi Cl. Episcopus Meldensis non dubitavit negare oecumenicum Concilium VI. eo quod abfuerint Hispani; qua dein cohaerentia tribuere potuit nomen et vim oecumenici concilio Pisano, in quo praeter Hispanos aliae *multae Germaniae et Italiae gentes* defuere? Num generalis synodi nomen tribuendum, cum rei propriae interest; cum non juvat negandum?

12. Ego vero cum ex antiquis conciliis celebratis in Oriente observaverim, nihili habitum fuisse a Patribus omnium

vel fere omnium provinciarum Occidentis defectum, siquidem supplevit Romanus Pontifex totius Ecclesiae caput, qui rebus gestis assensum seu confirmationem praebuit; haud intelligo, quo novo jure concedendus credatur titulus oecumenici concilio Pisano, in quo non solum tot Episcopi, sed neuter etiam e contendentibus Pontificibus interfuit, in quibus unum saltem ante depositionem verum et legitimum fuisse negari non potest: et non tantum neuter rebus gestis assensum et confirmationem generali synodo necessariam dedit, sed potius dissensit et contradixit uterque. Neque existimes sufficere confirmationem Alexandri V. qui post depositionem amborum contendentium electus acta hujus synodi approbavit. Si enim haec synodus ex hactenus observatis certam oecumenici Concilii auctoritatem non habet; Alexandri quoque V. in ea electi auctoritas incerta idoneam confirmationem praebere non poterit. Nihil itaque certi ex Pisana synodo, quae tot ex capitibus nutat, pro adversariorum sententia suppetit, quod certam oecumenici concilii auctoritatem praeferre queat.

13. Hinc sane neque schismatici neque haeretici habiti sunt, qui alterutri contendenti adhuc post Pisanam synodum bona fide adhaerebant, et Alexandro V. noluerunt obsequi, nec Pisanam tanquam oecumenicam voluerunt agnoscere. Hac de re initio Constantiensis disputatum vehementer, cum Joannes XXIII. Alexandri successor volebat in ea ratum et oecumenicum propugnari concilium Pisanum, ne suimet electio in dubium vocaretur. At id [1]) non potuit obtinere obsistente praesertim Cardinali de Alliaco, qui licet concilii generalis potestati favens, legitimum crederet Pisanum concilium, et omnia in eo canonice gesta; rerum tamen et gestorum veritate victus fateri debuit, non minores difficultates superfuisse post ipsum Pisanum concilium circa electionem Alexandri V. ejusque successoris Joannis XXIII. quam illae fuerant, quae

---

[1]) Hinc etiam in Constantiensi cautum videtur, ne Pisana synodus vocaretur absolute concilium generale; sed *congregatio* fere appellata: *Fuitque ibidem* (Pisis) *magna congregatio, quam vocarunt concilium generale utriusque obedientiae.* Vide articulos, quos proposuerunt commissarii concilii circa Benedictum XIII. t. 16. Concil. col. 641. d.

ante eam synodum dubiam reddebant electionem et auctoritatem duorum contendentium Gregorii XII. et Benedicti XIII. ac idcirco nihil exinde superesse certi; sed omnia in dubio hinc inde probabili versari: *Quare*, inquiebat (T. 16. Conc. Ven. edit. col. 38. e.), *licet concilium* (Pisanum) *fuerit legitime et canonice celebratum, et duo olim contendentes de papatu juste et canonice condemnati, et electio D. Alexandri V. fuerit canonice et rite facta, et dicta electio ab illis, qui fuerunt in dicto concilio, fuerit legitime et canonice accepta, prout haec omnia tenet obedientia Domini nostri Joannis XXIII. tamen duae obedientiae duorum contendentium probabiliter tenent contrarium, in qua opinionum diversa et adversa varietate non sunt minores difficultates juris et facti, quam ante concilium Pisanum erat de justitia duorum contendentium.* Hac de causa Jacobus Lenfant testatus est (Lib. 3. Hist. Conc. Pisani n. 77.) easdem difficultates, quae perstant adhuc post Pisanam synodum, hujus auctoritatem adhuc incertam efficere. Adversariae quidem sententiae propugnatores vel nunc, etsi defendant Pisanum concilium tanquam oecumenicum, non tamen pro schismaticis, nec pro haereticis habent, aut habere possunt eos qui negarunt, aut adhuc negant oecumenicum. Vide quae hac de re fusius disserit S. Antoninus part. 2. Summae Theologicae tit. 3. c. 11. §. 6. et seqq. ubi etiam Cancellarii Parisiensis conclusiones a tota Parisiensi Universitate probatas describit. Certa igitur oecumenicae synodi auctoritas Pisanae defuisse ac deesse jure defenditur: quaecunque autem vis ipsi probabilis tribuenda credatur, rebus gestis probabilitatem aliquam vindicare, non vero omnimodam certitudinem potest.

§. V.

Quatenus Pisana gesta adversariorum sententiae obsint potius, quam prosint.

14. Quodsi ipsa Pisanae synodi gesta expendantur; nullus canon, quo concilii generalis potestas supra Pontifices decreta fuerit, statutus invenietur, uti factum est in Constantiensi synodo, de qua in sequentibus disseremus. Solae depositiones duorum contendentium Gregorii XII. et Bene-

dicti XIII. editae, quae factis et circumstantiis involutis innixae, non pertinent ad fidem, uti ex Bossueto didicimus. Ipsa vero acta, methodum et principia, quibus ad eorum depositionem Pisani Patres processerunt, non prodesse adversariis, sed potius obesse facile est demonstrare. Ideo Pisanae synodi gesta sibi prodesse adversarii censent, quia praesumunt ipsam synodum ea de causa deposuisse contendentes duos, quod Patres certum crederent generale concilium jus habere supra summos Pontifices. Verum hanc sententiam iisdem Patribus non fuisse exploratam et certam ex eo manifeste colligitur, quod licet ageretur de duobus non certi, sed dubii juris Pontificibus, non tamen ausi sint illos absolute deponere, nisi eos aliunde, id est ob crimen schismatis et haeresis, judicassent a semetipsis *ipso facto* depositos excidisse ab eo Pontificio primatu, quo solo a concilii jurisdictione eximebantur. Neque id temere ab ipsis factum absque maturo examine atque consilio. Jam ante hoc concilium plerique Theologi, canonumque Magistri praecipue Gallicani et Universitatis Parisiensis omni studio investigantes, qua ratione tam pernitiosum et inveteratum schisma posset aboleri, primo judicarunt unicam viam legitimam esse contendentium cessionem: et in hanc procurandam tota cura intendendum, cum nondum obtineret opinio de jure concilii oecumenici ad deponendos incerti saltem juris Pontifices. At postquam ob contendentium repugnantiam haec via inutilis inventa est; et similiter non omnino facilis videretur subtractio obedientiae ab utroque, qui in sua cujusque obedientia habebatur verus legitimusque Pontifex; aliam viam excogitarunt, quam Pisanum concilium inivit. Ex actis enim ac documentis ejusdem concilii liquet, in ipso prius Doctorum Patrumque requisita sententia, hos vero in eo convenisse, Gregorium XII. et Benedictum XIII. incerto Pontificatus jure fungentes, cum sese antea jurejurando obligassent ad ipsius Pontificatus cessionem, si tollendo schismati necessaria esset, hujus promissionis executionem diutius differentes, veluti fautores pertinacissimi schismatis, habendos esse tanquam schismaticos, immo etiam haereticos juxta illud scholarum, quod invaluerat, principium,

quo pertinax in schismate ab haeretico practice non destinguitur. Eosdem porro ob notorium schismatis et haeresis crimen ante omnem sententiam *ipso facto* ab Ecclesia esse praecisos, et a Pontificatu consequenter decidisse; ac propterea Romana sede jam vacante licere ad novi certique Pontificis electionem transire. Haec fuit sententia (T. 15. conc. col. 1216. c. Confer col. 1136. a, b.) Theologorum atque Canonistarum 103. qui Concilio jubente in prima congregatione consulti fuerant a Cardinali Mediolanensi. Idem quoque censuerunt alii Doctores Universitatis Florentinae numero 120. a quibus non discreparunt Universitates Bononiensis, Andegavensis, Aurelianensis, Tolosana et potissimum Parisiensis, quae eandem suam sententiam per legatos Concilio significarunt.

15. Haec autem tot Theologorum, Canonistarum, Universitatumque suffragia atque principia Pisani Patres secuti noscuntur, non solum cum in prima et secunda sessionibus citari voluerunt duos contendentes, non nominibus Gregorii XII. et Benedicti XIII., sed Angeli Corrarii et Petri de Luna, eo quod ipsos ob dictas causas *ipso facto* depositos, actuales Pontifices non haberent; verum etiam, et multo apertius cum post aliquot actus intermedios in definitiva sententia eosdem ut notorios schismaticos et haereticos *ipso facto* a Deo et a sacris canonibus fuisse depositos, et ab Ecclesiae corpore praecisos declararunt sessione quartadecima, antequam in ipsos depositionis sententiam ferrent, seu potius antea latam declararent. Quid tam longe quaesito principiorum circuitu laudati Theologi ac juris Doctores, nec non cum ipsis Concilii Patres usi fuissent, ut contendentes aliunde *ipso facto* depositos, et tanquam Pontificatu exspoliatos Concilio subesse adstruerent, antequam in eosdem auctoritate concilii agerent; si ipsos in casu schismatis tanquam dubii juris Pontifices concilium generale per se absolute posse deponere existimassent? Quomodo haec acta, quibus Pisani Patres egerunt in eos, quos praesumebant a Pontificatu depositos, et non esse amplius Pontifices, prodesse possunt adversariis, ut exinde probetur jus concilii generalis supra actuales

Pontifices? Nonne ideo excogitata videtur haec methodus, quod ejusmodi jus supra Pontifices etiam tituli dubii synodo generali certo competere nequaquam crederent? Non solum igitur hujus synodi auctoritas, quaecunque sit, adversariorum systemati non suffragatur, sed potius obest reipsa, cum ad solum concilii jus in eos, qui actu Pontifices amplius non esse credantur, referri aliquatenus queat.

16. A Pisana synodo antequam transeo, aliam non levis momenti observationem addendam arbitror. Quaestio, de qua in ea synodo actum est, appellata fuit *causa schismatis et fidei.* Fidei autem causa cum schismate non ob aliam rationem fuit copulata, nisi quia contendentes non acquiescentes cessioni necessariae ad tollendum schisma, pertinaciter fovere ipsum schisma, et qua tales, ex principio tunc vulgato tanquam haeretici traducebantur, ac si articulum *Unam sanctam* Ecclesiam impeterent. Hinc in depositionis sententia ambo contendentes ex schismate et haeresi ab Ecclesia praecisi, et ipso facto depositi praeferuntur, ut paulo ante explicavimus. Hoc autem principium proprium [1]) solius casus schismatis pertinacissimi inter contendentes dubii et incerti juris hypothesi innititur, quae omnino certa probari nequit. Sicut enim nec schismatici, nec haeretici fuerunt, qui alterutrum ex contendentibus legitimum verumque Pontificem existimantes, bona fide sequebantur; ita nec haeretici, nec schismatici proprie dicti judicari certo possunt ipsi contendentes, siquidem se quisque verum legitimumque Pontificem bona fide ratus, suam dignitatem tuebatur, nec promissam cessionem volebat praestare, quamdiu conditio in promissione apposita impleta non fuisset. Si autem hypothesis, qua illud principium fulciebatur, certo vera non est; quomodo principium

---

[1]) *Proprium*, inquam, *solius schismatis*, quod ob pertinaciam contendentium aliquam haeresim fidei contrariam involveret: neque enim ipsum principium potest referri ad casus corruptorum morum, qui reformationem requirerent, nec ullo schismatis aut haeresis vitio inficiebantur. Hinc sess. 8. in solo schismatis casu tributum legitur Cardinalibus jus convocandi synodum generalem *hac vice in hac causa detestandi et antiquati schismatis et fidei* (tom. 15. Concil. col. 1272. e.) id est, ut habet editio Acheriana, *ad providendum huic negotio.* Ibi col. 1212. b.

illud certum dici potest; et quomodo certa auctoritas potest tribui concilio, quod principio tam incerto, seu potius falso nixus, ambos tunc de Papatu contendentes vel deposuit, vel potius depositos praesumpsit et declaravit? Haec ad abundantiam. Nunc ad Constantiensem synodum venio.

CAPUT VII.

Decreta Constantiensia sessionum quartae et quintae de Synodorum generalium auctoritate supra Romanos Pontifices vim non habent generalis Concilii ob plures defectus, ac praesertim quia carent saltem confirmatione Apostolica.

1. Gallicani Auctores celebris *Declarationis* anni 1682. asserturi generalium synodorum auctoritatem supra Romanos Pontifices, non multum fidisse videntur gestis concilii Pisani, quae pluribus difficultatibus capite praecedenti indicatis obnoxia forsitan praesentientes, in ipsa Declaratione silentio praetereuntes omnino, sola Constantiensia decreta sessionum quartae et quintae putarunt ingerenda; eisdemque ut inconcussam vim generalis concilii vindicarent, ea *a sede Apostolica confirmata* expresse pronuntiarunt num. 2. Hoc potissimum adversariorum fundamentum (ex quo tantummodo ea, quae validissimis rationum et auctoritatum principiis, ac potissimum cum tota antiquitate constituimus, infirmari posse videntur) quam ipsis difficile est idoneis certisque argumentis probare, tam mihi evidenti argumento efficacissime evertere facillimum fore confido. Multa nimirum hac in re multis circumstantiis implicita in quaestionem veniunt, quae nisi apte ab adversariis statuantur, incerta semper erit earum sessionum ac decretorum auctoritas, adeo ut ex his nihil certi contra nos et contra ea explorata momenta, quae in praecedentibus pro Pontificia auctoritate attulimus, elici possit. Discutiendum siquidem et constituendum esset, num Joannes XXIII. cujus auctoritate Constantiense concilium indictum fuit, potiori certiorique jure uteretur ad ipsum indicendum, quam alii duo competitores, Gregorius XII. et Benedictus XIII. huic in-

dictioni repugnantes; et num de illius electione ac jure minores difficultates juris et facti vigerent post Pisanam synodum ac erant illae, quae obtinebant ante eandem synodum in causa Benedicti XIII. et Gregorii XII. Num Constantiense concilium, quod initio ac tempore sessionum IV. et V. ex sola Joannis XXIII. obedientia constabat, fuerit et habendum sit vere oecumenicum universam Ecclesiam repraesentans, duabus aliis obedientiis deficientibus, quae tunc nec schismaticae, neque a catholica Ecclesia avulsae probantur, nec probari queunt? Num decreta earundem sessionum, quae a sola Joannis XXIII. obedientia prodierunt, generalis concilii vim et nomen jure possint obtinere, cum editio ipsorum facta fuerit eodem Joanne non solum nec per se, nec per Legatos praesidente, sed palam repugnante; ac praeterea in iisdem ferendis exclusum fuerit [1]) suffragium Collegii Cardinalium, quod absente Pontifice Romanam Ecclesiam aliqua ratione repraesentat? Num de iisdem decretis fuerit pro rei gravitate ac difficultate mature deliberatum, an potius temere et praecipitanter, neglecto in re tam nova accurato examine eaque conciliari discussione, quam Cardinales petierant, quaeque postea causa Wicleffi et Hus negata istis non fuit? Quid si praeter alia multa irregularia considerentur ea, quae Joannes XXIII. iisdem gestis objecit in litteris (T. 16. Concil. col. 805. et seqq.) ad Ducem Aurelianensem et Academiam Parisiensem, ubi queritur, Constantienses Patres ad suffragia ferenda fuisse distributos [2]) in quatuor nationes, easque inaequales; suffragia vero non singillatim, et per capita, sed

---

[1]) Ob defectum distincti suffragii Collegii Cardinalium decreta synodi *Conciliariter* facta non credebantur a multis, ut notavit unus e Patribus Cardinalis de Alliaco in Tractatu *De potestate Ecclesiastica*, qui in Constantiensi editus et Cardinalium nomine Caesari ac synodo oblatus fuit: *Deliberatio, exclusa deliberatione dicti Collegii, et non factá in communi sessione collatione votorum, videtur multis non esse censenda deliberatio CONCILIARITER facta.* Suffragium Collegii Cardinalium fuisse exclusum questi sunt etiam Oratores Regis Galliae in protestatione exhibita Concilio die 3. Martii an. 1417. sess. 28. tom. 16. Concil. col. 558. c.

[2]) De hac inaequali suffragiorum distributione vide quoque laudatam protestationem Oratorum Galliae tom. 16. col. 557. a., nec non col. 552. et seqq.

per nationes in publicis sessionibus ita fuisse computata, ut eadem vis esset suffragii nationis Anglicae, quae ex paucissimis, ac Italicae et Gallicae, quae ex plurimis Episcopis constabant: cumque ex sacris canonibus soli Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi, et Episcopi in generalibus Conciliis gauderent jure suffragii; in hoc ad suffragium nationum ferendum omnes indiscriminatim essent admissi et clerici et laici, etiam matrimonio juncti, nec solum nobiles, sed et infimae abjectaeque plebis.

2. Ad tot tantosque eorum decretorum etiam essentiales, quibus laborant et nutant, defectus sanandos Apostolica approbatio, seu confirmatio, si unquam alias, fuisset maxime necessaria; eaque non obscura aut ambigua, sed expressa et omnino certa, quae una decretis tam incertae auctoritatis posset certitudinem parere: unde et adversarii, qui alias constituta concilii generalis Apostolica confirmatione non indigere existimant, hanc Constantiensibus necessariam agnoscentes, in *Declaratione Cleri* edita an. 1682. iisdem decretis certam auctoritatem vindicaturi, Apostolicam ipsis confirmationem accessisse affirmandum putarunt. *Valeant et immota consistant sanctae oecumenicae synodi Constantiensis a sede Apostolica comprobata . . . . . decreta.* Hoc itaque principium stet immotum et certum, Constantiensium decretorum sessionum quartae et quintae Apostolicam confirmationem debere esse exploratam, expressam, et minime dubiam, ut certa constet ipsorum auctoritas; sicque Pontificiae jurisdictioni, quae ex constitutis supra ipsas generales synodos indubitata videtur, istarum synodorum jus ex certa oecumenicae synodi et Apostolicae confirmationis auctoritate praevaleat. Unde vero ab adversariis petetur atque probabitur expressa et indubitata eorum decretorum Apostolica confirmatio? Haec procul dubio afferri nequit ex Joanne XXIII. qui earum sessionum tempore a Constantiensibus habebatur legitimus Pontifex. Is enim ante tertiam sessionem se subtraxerat ac concilio nec interfuit memoratis sessionibus, nec earum decreta probavit; et quamdiu liber extitit, se ab ipsis alienissimum praetulit, ut vel ex indicatis litteris ad Ducem Aurelianensem

Universitatemque Parisiensem manifestum est. Quodsi quandoque ei synodo ejusque decretis aliquid detulisse visus est; praeterquam quod nihil hinc certae et expressae approbationis ipsorum decretorum erui potest, id accidit, cum captivus Caesaris et Concilii vim patiebatur, quae approbationem (ut esse deberet) omnino liberam et voluntariam excludit.

3. Neque legitima approbatio colligi potest ex Martino V. qui ab eodem Concilio electus, certus et legitimus Pontifex fuit. Si quae is fecisset pro memoratis decretis, cum tanquam Cardinalis ipsi synodo adfuit, nihilum adversariis prodesset: neque enim gesta Cardinalis Pontificiae auctoritatis et confirmationis nomine donari queunt. Quae vero gessit post promotionem ad Pontificatum, nisi approbationem eorum decretorum expressam et sanandis defectibus apprime necessariam exhibeant, cum aliis atque aliis causis tribui possint, nihil pariter juvant. Porro eum expresse quidem approbasse gesta contra Joannem Wicleffum, Joannem Hus et Hieronymum Pragensem certum est ex duabus ipsius Constitutionibus datis ante finem Concilii 8. Kal. Martii; et in una ipsarum (T. 16. Conc. col. 765.) quae incipit, *In eminenti Apostolicae dignitatis specula,* omnes defectus, quicunque in condemnandis eorum erroribus fuissent admissi, abs se sanari, et quidquid defuisset, suppleri affirmavit. Nullum vero uspiam indicium approbationis eorum decretorum, quae generale Concilium supra ipsum summum Pontificem praeferunt sessionibus IV. et V. Adeo vero eum non approbasse ejusmodi decreta exploratum est, ut ipsa potius certissime reprobaverit, cum in eodem Concilio Polonis Oratoribus sub poena excommunicationis prohibuit, ne a Pontifice ad generale Concilium provocarent, et speciali quoque Bulla declaravit nullo unquam casu licere per hujusmodi appellationem se ab Apostolicis judiciis subducere: quam Bullam eorum decretorum Constantiensium *fundamentale penitus robur destruxisse* Joannes Gerson ipsorum praecipuus promotor et vindex (Dialog. apolog. tom. 2. pag. 390) conquestus est. Cum itaque iisdem Polonis petentibus cujusdam libri condemnationem Martinus respondit (T. 16. Conc. col. 746. a.), se *omnia et singula determi-*

nata, conclusa, et decreta IN MATERIA FIDEI per praesens Concilium conciliariter tenere et inviolabiliter observare velle, ipsaque sic CONCILIARITER facta approbare et ratificare, et non aliter, nec alio modo: id de fidei decretis in Wicleffum, Hus et Hieronymum Pragensem intelligendum est, quorum approbatio est certa; non vero de decretis sessionum IV. et V. quae ab ipso Pontifice non perinde fuerunt approbata, sed potius reprobata in radice et *fundamento*, ut Gerson animadvertit; cum praesertim haec per sese a Patribus Concilii non fuerint edita veluti decreta fidei formulis usitatis in definitionibus dogmaticis, sed *per modum constitutionum synodalium*, ut in prooemio quintae sessionis declaratum fuit: qua de re vide quae sequenti capite pluribus disserentur.

4. Neque satis expressae ac certae approbationis nomine afferantur illa ex Bulla ipsius Martini ad Sigismundum Imperatorem, quibus depositionem Joannis XXIII. *canonicam* appellans, auctoritatem Concilii in Papam deponendum legitimam declarasse videtur. Cum enim facta depositionum ejusmodi per sese, fatente Bossueto (Lib. 1. Defens. c. 28. p. 439), *ad materias fidei non pertinere constet;* neque ad fidem procul dubio pertinebit eorum approbatio, carentque prorsus ea certitudine divini juris, quae rejiciendo Pontificio divini juris primatui supra Synodos generales necessaria esset. Praeterea adjectivum *canonicam,* quod ad servatum in depositione Joannis canonum ordinem referri potest, cum [1]) obiter et narrando, non autem decernendo, in Bullae exordio adhibitum fuerit; vim definitionis et approbationis dogmaticae, qua jus Concilii approbetur tanquam dogma fidei, obtinere non potest. Tandem hoc jus concilii veluti *legitimum* peculiari ratione approbari poterat a Martino in casu Joannis; qui cum se sub-

---

[1]) Haec scilicet Bulla, qua Martinus V. liberavit Imperatorem ab onere custodiae Joannis XXIII. his verbis incipit: *Dudum praesens generale concilium Constantiense personam Baltassaris Cossae — olim Joannis XXIII. In sua obedientia nuncupati, post illius a Papatu per definitivam sententiam ejusdem Concilii CANONICAM depositionem, per eandem sententiam ad standum et morandum in aliquo bono et honesto loco sub custodia tuta etc.*

miserit sententiae ferendae a synodo, jurisdictionem eidem in se ipsum quodammodo tribuit propria voluntate; cumque postea latae sententiae assensisset, ut promiserat, non sententia propria synodi, sed sua se voluntate Pontificatu abdicavit, ut in sequenti capite explicabimus num. 16. Hujus peculiaris casus approbatio nihil confert ad statuendam approbationem juris coactivi et universalis Conciliorum generalium supra Pontifices etiam invitos: quod statutis Constantiensibus universim decernitur.

5. Difficiliorem porro operam aggrederetur, qui desertus approbatione Martini V. in Pontificiae confirmationis argumentum produceret eas saltem Eugenii IV. litteras datas die XVIII. Januarii an. 1433. et descriptas in actis Basileensis concilii sessione XVI. quibus dum scripsit, hocce Basileense concilium a tempore, quo inchoavit, legitime continuasse, et debere continuare, revocatis Bullis, quae ipsum ante secundam actionem solutum declaraverant, approbasse videtur tanquam legitima antecedentium actionum gesta, nec non decreta Constantiensia sessionum IV. et V. quae in Basileensi repetita fuerant actione secunda. Num declarare continuationem synodi in actionibus praecedentibus decimam sextam, perinde ac si nulla dissolutio praecessisset, idem est ac decreta in iisdem edita approbare, et praesertim ea ex Constantiensi concilio repetita actione secunda, quibus Legatus Eugenii nec praesentiam, nec assensum praebuerat, et de quibus idem Pontifex tum per Nuntios tum per epistolas apud omnes nationes conquestus fuerat? Ea declaratio ad summum ipsa decreta in eum locum ac statum restituit, in quo fuissent, si nullam Eugenius dissolutionem edidisset. Tunc vero non fuissent omnino rata, nisi Apostolica, quae deerat, confirmatio expressa accessisset. Quid porro si Pontifex ejusmodi declarationem vi quadam coactus eo concilio fecit, ut intentata contra se molimina declinaret, impediretque enormia scandala, in spem erectus fore ut hac via facilius alio transferretur Concilium, ubi Ecclesiae necessitatibus aequius prospiceretur, nec Apostolicae sedis auctoritas detrimentum caperet? Hinc autem jure idem Pontifex in solemni congressu Florentiae

habito Juliano Cardinali objicienti litteras memoratas pro continuatione Basileensis Concilii respondit (uti testatur Cardinalis Turrecremata [Card. Turrecrem. Sum. de Eccles. c. 100.] qui eidem congressui interfuit): *Nos quidem bene progressum concilii approbavimus, volentes ut procederet, ut inceperat; non tamen approbavimus ejus decreta:* quae verba omnino certum efficiunt inanem esse prorsus eorum nisum, qui Constantiensia decreta in Basileensi reproducta, ab Eugenio IV. approbata fuisse contendunt.

6. In his autem aliisque similibus, quae longiorem disputationem requirerent, quaeque quantum ex una parte pro adstruenda Apostolica eorum decretorum confirmatione multis efferuntur ab Episcopo Meldensi, tantum ex altera refutantur uberrime a Cardinali Ursio, nolo diutius lectores detinere, cum argumentum et brevius et evidentius mihi praesto sit ex ipsorum adversariorum concessione deducendum, quod memoratorum decretorum Constantiensium vim prorsus elidet et infringet. Vim enim ipsorum decretorum illi ex eo colligunt, quod ea sint decreta Concilii generalis, et confirmata a sede Apostolica. Peto autem, num eadem decreta constituant fidei dogma, a quo nemo potuerit, aut possit recedere absque haeresis nota? Certum est et multos in ipso Constantiensi post eorum decretorum editionem, et deinde etiam quamplures, et Gallicanos quoque non paucos eisdem decretis refragatos, et adhuc refragari, qui tamen nulla haereseos, aut perniciosae contumaciae censura ab ipsis adversariis inuruntur, ut vel ex Bossueto (Vid. Dissert. praev. §. 45. t. 1. p. 41. Lib. 6. Defens. al. 10. c. 19. pag. 509. t. 2.) liquet. Quid ita? Bonae fidei et inadvertentiae nomine eos hic excusandos putat. *A gravi certe nota,* inquit, *immunes esse non possent, nisi bona fide agentes, non satis attenta re excusari viderentur . . . . . Non enim plerique prospiciunt satis, doctrina concilii Constantiensis quam sit in certis casibus Ecclesiae necessaria, qui casus cum infrequentes sint, non omnes facile eorum cavendorum necessitatem advertunt.* At quae bona fides, quaeso, quae inadvertentia excusare posset in re, in qua generalis Concilii certa dogmatica definitio

ab Apostolisa sede confirmata constaret? Quot alii haeretici et errores ab Ecclesia damnati simili bonae fidei ac inadvertentiae nomine possent excusari? Vera ratio, cur ea Constantiensia decreta non constituerint olim, nec hodie constituant doctrinam fidei, cui nemo catholicus contraire potuerit, aut possit, esset quidem haec, si vel non crederentur praeferre veram definitionem fidei, sed meram *constitutionem synodalem*, quae dogmaticam doctrinam non contineat, ut capite sequenti explicabitur; vel Constantiensis synodus in ferendis iisdem decretis ob varias indicatas irregularitates atque defectus judicetur non fuisse, nec haberi posse vere oecumenica. Si autem neutrum placeat, ut adversariis non placet; cur nihilominus ea decreta non contineant, neque constituant doctrinam fidei, cui nemo citra haeresim possit reluctari, ea sola ratio afferri potest, quia licet edita a Concilio, quod oecumenici nomen etiam in illis sessionibus prae se tulit, et dein repetita in Basileensi; non tamen a sede Apostolica, id est nec a Martino V., nec sub tempus Basileensis ab Eugenio IV. fuerunt approbata seu confirmata: quae approbatio seu confirmatio ad vim generalis concilii adstruendam, et ad constituendum dogma fidei est maxime necessaria. Hinc quidem Bossuetus hanc quaestionem post decreta Constantiensia adhuc in suspenso relictam et indecisam et libere utrinque agitatam agnoscit libro I. *Defensionis* in Appendicem novissimae editionis traducto cap. 3. Jacobus quoque Lenfant quantumvis Calvinista in historia Constantiensis Concilii tom. I. pag. 89 hanc quaestionem ipsis decretis *non potuisse adhuc terminari* pronuntiat. Decretis ineptis ad finiendam litem quomodo fidere poterunt adversarii in quaestione, ubi auctoritas requireretur omnino certa, quae jus Pontificium supra universam collective Ecclesiam, et supra generalia Concilia primatui competens, ac tota antiquitate comprobatum extruderet?

CAPUT VIII.

Eadem decreta Constantiensia alio nomine vim et auctoritatem peremptoriam non habent, quia non fuerunt edita tanquam certum dogma fidei, sed, ut acta praeferunt, per modum constitutionum synodalium, cujus formulae vis decreta indicat, quae non ex fide, sed ex mera opinione in ejus temporis circumstantiis constituenda visa sunt ad tollendum schisma. Singula decreta expensa, et quatenus aequa interpretatione explicari queant: quid in ipsis difficilem explicationem ferat. Ex necessitate remedii ad abolendum schisma eadem opinio inducta; et quatenus juri supremo summorum Pontificum nequeat praejudicium afferre.

1. Celebria decreta concilii Constantiensis de vi et potestate conciliorum generalium supra ipsos summos Pontifices, quibus Pontificiae auctoritatis impetitores ceteroquin catholici maxime innituntur, in duplici sessione constituta fuerunt, primum sessione quarta, et rursum in quinta. In quarta sessione hoc tantum ea super re decretum profertur (T. 16. Concil. col. 65. e.).

Haec sancta synodus Constantiensis, generale concilium faciens pro extirpatione praesentis schismatis et unione ac reformatione Ecclesiae Dei in capite et in membris fienda, ad laudem omnipotentis Dei, in Spiritu sancto legitime congregata, ad consequendum facilius, securius, liberius et uberius unionem et reformationem Ecclesiae Dei, ordinat, disponit (al. *diffinit*) *statuit, decernit et declarat ut sequitur.*

Et primo quod ipsa synodus in Spiritu sancto congregata legitime generale concilium faciens, Ecclesiam catholicam militantem repraesentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscunque status vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur in his, quae pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis, et reformationem generalem Ecclesiae Dei in capite et in membris. Postrema verba *et reformationem generalem Ecclesiae Dei in capite et in membris,* non solum deesse in mss. codicibus Vaticanis laudatis a Schelestratio, verum etiam in

duobus Vindebonensibus, in Wolfenbuttelensi, Brunswicensi, Gothano et Lipsiensi docent nuperi editores hujus Concilii in Germania tom. 4. part. 1. pag. 86, 87 et 89, ex quibus Vaticanorum exemplarium vindicatur fides; cum praesertim desint etiam in antiquo ms. actorum Concilii Basileensis, quibus eorundem decretorum Constantiensium epitomes inserta, iisdem verbis caret. Hinc non immerito Vonder Hardt et Jacobus Lenfant suspicantur, prima exemplaria hujus compilationis recepta a Basileensibus non discrepasse ab actis authenticis Concilii Constantiensis, eaque verba posterius inserta fuisse in decretum sessionis quartae, postquam scilicet eadem verba in quinta sessione recepta et approbata fuerunt: quod sane innuit haec marginalis adnotatio in uno codice inventa: *Iste articulus* (sessionis quartae primus) *imperfecte fuit factus, ut sequitur, ideo suppletur in sessione sequenti,* in qua ea verba hic omissa, addita leguntur. Vide adnotationem Venetae editionis.

2. In quinta sessione non solum laudatum decretum sessionis quartae repetitur memorata omissione suppleta, verum etiam aliud decretum additur de poenis, quibus coërcendi essent inobedientes, praemissa hac notatione (T. 16. Concil. col. 73. a.): *Surrexit de mandato totius sanctae synodi Rev. Pater Dominus Andreas electus Poznaniensis, et certa capitula PER MODUM CONSTITUTIONUM SYNODALIUM prius per singulas quatuor nationes conclusa et deliberata legit et publicavit; quorum tenores sequuntur, et sunt tales.*

In nomine sanctae et individuae Trinitatis etc. Haec sancta synodus Constantiensis generale concilium faciens, pro extirpatione ipsius schismatis et unione et reformatione Ecclesiae Dei in capite et in membris, ad laudem omnipotentis Dei, in Spiritu sancto legitime congregata, ad consequendum facilius, securius, liberius (al. *uberius*) *unionem et reformationem Ecclesiae Dei, ordinat, diffinit, decernit et declarat ut sequitur.*

Et primo declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, concilium generale faciens, et Ecclesiam

catholicam repraesentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscunque status et dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur in his quae pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis et reformationem dictae Ecclesiae in capite et in membris.

Item declarat, quod quicunque cujuscunque conditionis, status, dignitatis, etiamsi Papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut praeceptis hujus sacrae synodi, et cujuscunque alterius concilii generalis legitime congregati, super praemissis, seu ad ea pertinentibus, factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit. condignae poenitentiae subjiciatur, et debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo.

Notanda hic est potissimum formula, qua in praemissa notatione haec decreta seu capitula jubente synodo lecta et publicata dicuntur *per modum constitutionum synodalium.* Similiter post lectionem ipsorum decretorum quintae sessionis (Col. 76. e.) ex editione Basileensium, et (Col. 77. b.) ex aliis codicibus *constitutionum* vocabulum iterum usurpatur: *Quibus articulis sive constitutionibus lectis.* His verbis *constitutionum synodalium* si affirmem indicari, ipsum decretum de auctoritate concilii generalis non fuisse editum tanquam dogma fidei, nec constituisse doctrinam credendam ex catholica fide, non difficile me probare posse arbitror.

3. Sicut non omnia decreta summorum Pontificum in materiis quantumvis dogmaticis constituunt dogma fidei; ita nec omnia Conciliorum statuta, ut praeclare notavit Melchior Canus lib. V. de Locis cap. 5. ubi et designavit notas, quibus fidei decreta internoscantur. Illa nimirum fidei decreta sunt, in quibus aliquid ex fide credendum aut damnandum decernitur, ita ut qui aliter sentiant, a catholica fide alieni, ab Ecclesia praecisi, anathemate aliisve similibus censurae formulis indicentur percussi. Si nihil ejusmodi notarum adsit, etiamsi materies, circa quam concilium versetur, possit ad fidem referri; decretum tamen non erit certa dogmatica definitio. Multae sunt apud catholicos quaestiones, quae ad fidem referuntur, ut sunt ex. gr. illae quae ad sacramentorum for-

mam, materiem, aut ministrum pertinent, et nihilominus, quamdiu ab Ecclesia non prodiit definitio, neutra ex parte certum suppetit fidei dogma. In his, quoad inter catholicos controvertuntur, et concilia et Pontifices non facile dogmaticum judicium proferunt; et quousque res plane eliquata non sit, si statuunt aliquid, quod ex circumstantiis expedire videatur in bonum Ecclesiae, id non statim, nec semper dogmati ac definitioni est accensendum. Hinc quaedam non ex firmo dogmate, sed ex opinione prolata in aliquot Pontificum decretis contineri alibi (De vi et rat. primat. c. 15. n. 39. et 40.) notavimus: et quaedam etiam in conciliorum statutis similiter invenientur.

4. Quaestio circa Conciliorum generalium et summorum Pontificum auctoritatem sub tempus synodorum Pisanae et Constantiensis occasione schismatis agitata, pertinebat quidem ad intelligenda loca Evangelica, quibus utraque potestas innititur, ad explicandam naturam et jurisdictionem Pontificii primatus, et ad alia hujusmodi non pauca, quae respiciunt materiam fidei: at sententia, quae concilii generalis jus coactivum supra Papam propugnabat, ita erat nova, nulloque vetusto exemplo, aut certa auctoritate munita; e contra vero potestas Pontificum supra universam Ecclesiam et supra ipsa generalia concilia seu supra universae Ecclesiae Episcopos, qui in generali concilio collecti una cum capite totam Ecclesiam repraesentant, ita antiquis exemplis et auctoritatibus fulciebatur, ut si dogmaticum judicium fuisset edendum, pro Papa potius, quam pro generalis concilii Patribus Pontificio assensu carentibus proferenda fuisset definitio. Instabant vero circumstantiae schismatis diuturni et perniciosissimi, quod in multos annos productum, multa mala et scandala pepererat. Antiquis temporibus etsi plura schismata ejusdem generis incidissent, aliis tamen atque aliis mediis fuerant consopita. In hoc autem, quod ex pertinacia contendentium ita a ceteris omnibus discrepabat, ut *tot retro saeculis semel tantum cognitum* Bossuetus (Lib. 5. Defens. c. 14.) affirmaverit; cum alia atque alia legitima remedia pluries tentata, inventa fuissent inutilia; necessitate quadam tribuendum visum est jus Con-

ciliis generalibus supra eos, qui de Pontificatu certabant, adeo ut, si non cederent sponte, quod legitimum erat medium ac debitum, omnes deponerentur vel inviti, licet id nunquam antea fuisset auditum. Hanc pertinacissimi schismatis vexationem totam [1]) rationem causamque fuisse, cur in hanc sententiam Constantiensis tempore plures abiissent, non obscure testatus est Joannes Gerson in tractatu *De potest. Eccles. consid.* x. ubi post memoratam vulgatam antea eorum sententiam, qui *posuerunt papalem auctoritatem supra concilium, aut saltem non imparem*, subdit: *Benedictus autem Deus, qui per hoc sacrosanctum Concilium illustratum divinae legis lumine, dante* (nota haec verba) *ad hoc ipsum VEXATIONE praesentis schismatis intellectum, liberavit Deus Ecclesiam suam ab hac pestifera perniciosissimaque doctrina.* Ita ex praejudicio gravissimo novae sententiae pestiferam et perniciosissimam vocat doctrinam antiquam, quae eodem fatente paullo post *consid.* xii. veluti quaedam *traditio* a majoribus suscepta ante Constantiense *sic occupaverat mentes* plurimorum, *ut oppositum dogmatizare fuisset de haeretica pravitate suspectum vel damnatum.*

6. In re autem huic receptissimae traditioni contraria noluerunt, nec ausi sunt ejusdem Concilii Patres novam doctrinam de jure Concilii supra Papam constituere tanquam dogma fidei; sed eo revocarunt decreta, ut jus synodi oecumenicae sola remedii necessitate in tribus memoratis casibus statuerent sine ulla haeresis, aut alia simili nota, qua fidei definitiones distingui solent, et quam idem Concilium adhibuit, cum decreta ad fidem pertinentia in condemnatione errorum Wicleffi, Hus et Hieronymi Pragensis aliis in sessionibus edidit. Sola quidem necessitas remedii in laudatis circumstantiis sicut non efficit, ut inferior jus habeat in superiorum suum, ita nec efficit, ut Papa, qui jure divino est superior

---

[1]) Hanc eandem rationem satis indicavit etiam Episcopus Meldensis, cum lib. 6. al. 10. *Defensionis* c. 19. t. 2. pag. 509 plerosque Constantiensis doctrinae adversarios sive antiquos sive recentiores eo solo nomine excusandos credidit, quod non animadverterint, quam ea *sit certis in casibus Ecclesiae necessaria*, ac si haec necessitas per se sufficiens fuerit ejus doctrinae inducendae ratio.

concilio ratione primatus, cujus causa toti Ecclesiae etiam in concilio adunatae jurisdictione praefectus est bono unitatis, eadem Ecclesia et universali concilio evadat inferior, ac idcirco in ipsum superiorem suum Ecclesia et concilium jurisdictionem nondum probatam, immo tot veteribus documentis reprobatam acquirant. Haec tamen necessitatis ratio in angustis et involutissimis ejus temporis circumstantiis ita efficax maximeque probabilis videri potuit Constantiensis Concilii Patribus, ut putarent decreta condenda ex eo, quod expedire videbatur, quemadmodum fieri consuevit etiam in aliis aliarum synodorum decretis, quae necessitati congrua, fidei dogma non constituunt: idque procul dubio significare voluisse videntur verba, quibus in actis notatum fuit, eadem decreta fuisse lecta et publicata *per modum constitutionum Synodalium* nulla interposita fidei nota.

7. Qua de re ne quispiam dubitet, animadvertat Gersonem, qui licet passim post decreta Constantiensia audens haeresis notam inureret contrarium sentientibus; non uno tamen in loco (De potest. Eccl. consid. 12. et serm. in festo S. Antonii) fateri debuit, eorundem decretorum doctrinam, etiam tempore ejusdem synodi *palam* fuisse impugnatam a multis, qui tamen non idcirco a Patribus Constantiensibus haeretici habiti sunt. Id exploratum fiet inter alia ex celebri quaestione, quae in eadem synodo mota fuit post eorum decretorum editionem. Cum decretum contra errores Wicleffi paratum fuisset post quartam et quintam sessionem, proposita fuit quaestio, num Papae, an concilii nomine idem decretum esset promulgandum. Habitus hac de re Theologorum conventus, in quo Cardinalis Cameracensis pro concilii nomine disseruit. At ex quadraginta Doctoribus duodecim tantum Cardinalis sententiae faventibus, ceteri contenderunt Papae nomine definitivam sententiam esse promendam, Cardinalique suam opinionem acrius propugnanti fere omnes in faciem restiterunt. Quomodo haec post sextam sessionem enata inter Theologos contentio? Si decreta sessionum quartae et quintae sine Papae nomine edita tanquam fidei decreta proposita fuissent, qui locus esse poterat ambigendi, num condemnatio arti-

culorum Wicleffi solo concilii nomine configi posset, et nihilominus constitueret doctrinam fidei? Si tanquam fidei dogma sancitum fuisset sessionibus IV. et V. Concilium Oecumenicum generatim, ac praesertim in materia fidei potestatem habere immediate a Christo; qui fieri potuisset, ut paucis diebus post ex quadraginta Theologis octo et viginti contrariam sententiam tenerent, hoc est *Concilium per se nullam potestatem habere nisi a capite* (seu nisi in unitate cum capite) et ut Cameracensi in aliam sententiam abeunti tam vehementer resisterent? Si huic Cardinali contendenti Concilium esse supra Pontificem, et posse ipsum deponere restiterunt post quartam et quintam sessionem; nonne post ea decreta liberum judicarunt in utramque partem disputare? Certe idem Cardinalis in eo libello, quo defendit solo Concilii nomine posse edi decreta fidei, nihil dissertius et convincentius in suam sententiam potuisset afferre, quam decreta laudatarum sessionum solo concilii nomine inscripta, siquidem haec edita fuissent tanquam fidei dogma. Cur nihil tale tetigit? nisi quia manifestum erat omnibus in ipsis decretis non fuisse constitutam fidei doctrinam. Quid tandem quod idem Cardinalis in fusiori tractatu, quem subinde in eadem synodo vulgavit *de Ecclesiae, Conciliorum generalium, Romani Pontificis et Cardinalium auctoritate,* ubi eandem quaestionem versat, non solum laudatorum decretorum non meminit, nec adversarios haeresis accusat; verum etiam disputationem pro auctoritate Concilii Oecumenici his verbis concludit: *Quae tamen non definitive determinando, sed doctrinaliter suadendo posita sunt: nam hujus rei definitionem sacri Concilii determinationi submitto:* quae indicant eum non credidisse quaestionem de Concilii generalis jure supra Pontificem decretis sessionum IV. et V. fuisse definitam ex fide, sicut nec postea crediderunt, nec credunt ipsi nostri adversarii, qui nec Summos Pontifices, nec Cardinales, aut Episcopos, aliosve Pontificiae auctoritatis vindices memoratis decretis obsistentes haereticos judicant: quod ex eorundem adversariorum sensu evidens est argumentum, ea decreta dogmaticum judicium non continere, nec ad definitionem dogmatis posse referri.

8. Expendamus nunc earundem constitutionum synodalium sensum, et videamus, num aliqua saltem ratione ita explicari et intelligi queant, ut a veritate non absint. Dicitur Concilium generale universam Ecclesiam repraesentans, a Christo *immediate potestatem habere.* Quis id de vero generali concilio neget? Quis pariter neget de Constantiensi in iis quae vim generalis concilii obtinuerunt, qualia sunt quae circa fidem statuit contra Wicleffum, Hus et Hieronymum Pragensem, quibus non defuit confirmatio Apostolica; et qualia sunt etiam statuta reformationis et disciplinae, quae eadem approbatione roborata fuerunt? In aliis, quae hac confirmatione carent, cur vis generalis concilii nequeat admitti, probatum est satis cap. 2. et 4. unde nil mirum, si quoad haec idem concilium non fuerit, nec haberi possit generale, nec jurisdictionem generalis synodi habeat. Haec quidem jurisdictio a Christo immediate dimanat, quia Christus omnem jurisdictionem Ecclesiasticam immediate tradidit S. Petro et Apostolis, ac in ipsis dedit Romano Pontifici successori S. Petri, aliisque Episcopis successoribus Apostolorum ex disputatis capite 1. §. 1. et 2. Sed cum Petro primum jurisdictionem Christus dederit, seu promiserit separatim ab aliis, aliis vero postea non dederit separatim a Petro, sed una cum Petro in bonum unitatis; jam monuimus id ab eo factum, ut quisque intelligeret jurisdictionem Petri ac successorum ejus non pendere ab aliorum jure et consensu; aliorum vero jurisdictionem etiam in concilio in unitate cum jure Petri ac successorum ejus debere consistere. Confer dicta cap. 1. §. 4. Haec non animadverterunt procul dubio, qui jus tribuerunt Episcopis congregatis in synodo supra et contra Summos Pontifices, ac ejusmodi synodos vere oecumenicas praesumentes, vim eisdem asseruerunt in eos, qui cuique Synodo superiores sunt, nec vi ipsarum coactive possunt subesse, nisi superiorem inferioris jure posse adstringi antea probetur. Prosequamur explicationem decretorum.

9. In decreto sessionis quartae et in primo quintae statuitur jurisdictioni generalis synodi, quae immediate a Christo est, quemlibet cujuscunque gradus et dignitatis, etiamsi

Papalis existeret, debere obedire in tribus casibus, haeresis, schismatis, et ubi agatur de reformatione morum. In casu haeresis, quis inficias ibit ipsum Romanum Pontificem debere sese submittere definitionibus fidei a generali concilio editis, praeditisque confirmatione seu consensu Apostolico, quo eas indigere probavimus c. 3. ut constituant dogma fidei; cum ad id omnes obligentur jure divino? Quae enim a generalibus conciliis assentiente Apostolica Sede circa fidem definiuntur, dogmata sunt a Deo revelata, quibus non humano, sed divino jure fidei assensus debetur ab omnibus. Haec vera ratio est, ob quam Papa obligetur definitionibus dogmaticis generalis Concilii. Qui ex hoc decreto deducunt Constantienses Patres hoc ipso non solum subjecisse Papam auctoritati synodorum generalium, verum etiam significasse eum posse errare circa fidem, si de errore definitionum intelligant, falsa et non probata hypothesi laborant; neque enim ex ullo textu ipsorum Patrum aliquod indicium afferetur, quo illi crediderint posse errare Summos Pontifices cum definiunt, hicque casus nullo exemplo innixus, totoque nostro systemate reprobatus inter impossibilia referendus est. Quod si non negandum videatur eosdem Pontifices posse errare, vel aliquando errasse opinando vel omittendo aut negligendo condemnationem novi alicujus erroris seu haeresis; cum hi casus non essent errores definitionis, nihil contra nostram thesim solas proprie dictas definitiones propugnantem evincerent. Si autem his in casibus Papa generalis concilii decreto erroneam ejus opinionem, aut negligentiam, seu omissionem corrigenti parere deberet; id eum non ipsius concilii jure, sed altiore illo, de quo antea diximus, obligatum praestaret, ut ne exinde concilii ejusdem auctoritas per se, et jus coactivum supra Papam probaretur.

10. Porro in casu schismatis, in quo Summus Pontifex omnium maxime jure naturali ac divino debet omnibus mediis uti, ut illud extinguat, unitatemque, cui custodiendae ac vindicandae ex primatu potissimum obligatur, Ecclesiae necessariam restituat; si ex. gr. aliis mediis frustra tentatis schisma nequeat aboleri nisi cessione contendentium, qui jure aequali

vel incerto frui credantur; nonne cedere Pontificatui debebit ea naturali caritatis lege adstrictus, quae publicum necessarium bonum privato praeferendum docet? Immo etiam obligatur peculiari lege divina ac naturali, si ad cessionem sese promissione ac jurejurando obstrinxisset. Haec autem, quae ab ipso praestanda essent jure naturali ac divino, si exigantur, seu proponantur praestanda decreto concilii generalis, quis non aequissimum diceret, aut negaret ipsum ad haec obligari eo nomine, quod quacunque synodo superior est? Obligaretur nimirum non jure synodi, quae per se superiorem non ligat, sed jure illo naturali ac divino, cui etiam Summi Pontifices subjiciuntur.

11. Eadem de causa obligaretur etiam in casu reformationis generalis morum in capite et in membris. Quis enim ambigere potest, quin Summi quoque Pontifices jure naturali ac divino teneantur reformare mores, qui vel in se vel in aliis Ecclesiae membris reformatione indigeant? Id si proponat exigatque Concilium generale, parere debebunt, non jure ipsius concilii, sed divino ac naturali, quod decreto concilii proponitur et urgetur. Hoc sensu vis coactiva non in concilio, sed in naturali ac divina lege sita est. Quod si decretum latum sit a concilio vere generali, cum Summi Pontificis non deerit assensus, seu confirmatio; tum vero hoc assensu se ipsum quodammodo eidem decreto liber subjicit, eodemque decreto voluntarie ligatur, quod vim coactivam excludit.

12. Restat alterum decretum, quo sessione v. agitur de poenis in eum inferendis, qui cujuscunque dignitatis *etiamsi Papalis obedire contumaciter contempserit.* Haec quidem verba vim coactivam evidentius adstruunt, quae inferiori in superiorem non competit. Verum notandum nullam poenam particularem Pontifici contumaci imponendam designari, sed in genere statui ut quicunque obedire contempserit, *condignae poenitentiae subjiciatur, etiam ad alia juris remedia recurrendo,* uti fit in aliis synodalibus decretis, quae dogmata fidei non constituunt; ex quo omnia simul ejusdem sessionis decreta vocantur *mandata, statuta,* seu *ordinationes,* ac *praecepta*

super praemissis, quae meris *constitutionibus synodalibus* conveniunt. Quid ita? Quia Patres Constantienses viderunt hac in re non expedire, nec opus esse definire jus concilii oecumenici supra Papam tanquam dogma fidei; sed sufficere, si ad tollendum schisma aliorumque scandalorum remedium, decretis ac praeceptis practicis uterentur, quibus ex divino saltem naturalique jure iidem pontifices obligarentur, minisque etiam additis impellerentur, etiamsi ex certo dogmate non definirent, num jus concilii per se supra Papam esset, nec ne.

13. Hic autem adversarios clamaturos praevideo: si Pontifices neque divino neque naturali jure moveantur ad ea praestanda, quae bono Ecclesiae sunt necessaria; neque Concilium quantumvis generale possit eos poenis aliisque subsidiis canonicis cogere; nonne Christus suae Ecclesiae minus apte prospexisse dicendus erit, et scandala, si quae a Pontificibus provenirent, sine idoneo remedio reliquisse? Haec ratio ex necessitate remedii ducta et in speciem valde probabilis, illa est, quae cum novae opinioni de potestate conciliorum generalium supra Pontifices inducendae in casu schismatis causam dedit, ut vidimus, tum vero adeo recepta fuit a Patribus Constantiensibus, ut eam ad casus quoque fidei et reformationis generalis morum in capite et in membris duxerint extendendam recitatis decretis; quibus tamen cum eos noluisse condere certum decretum fidei hactenus dicta comprobant, tum vero eadem ratio ipsis decretis merae opinionis probabilitatem quidem aliquam dare potuit, non vero certitudinem fidei, quod mihi in praesentiarum sufficit. Certo enim primatus juri, quo summi hierarchae superiores sunt tota Ecclesia etiam congregata in generali concilio, quomodo praejudicare potest nova haec opinio nullo antiquo textu aut exemplo legitimo fulta, et rationi tantum probabili innixa, decretisque Constantiensibus, quae vi generalis synodi carent, nec condunt certam fidei doctrinam? Quid porro si ea ipsa ratio, quae pro ejus temporis angustiis ac circumstantiis probabilis visa est, inanis per sese atque inepta demonstrari queat? Id patebit ex dicendis capite sequenti.

CAPUT IX.

Objectio ex necessitate remedii in casibus extraordinariis a Constantiensi memoratis expuncta.

1. Ratio necessitatis remedii in casu pertinacissimi schismatis, quae inducendae sententiae de jure conciliorum generalium supra contendentes Pontifices juris dubii causam praebuit, adeo evidens visa est Episcopo Meldensi, ut in dissertatione praemissa *Defensioni* (T. 1. §. 38. pag. 34) repugnantes coarguendos duxerit his verbis: *An dubium Pontificem etiam contumacem a Concilii Oecumenici potestate immunem esse oportebat; neque esse in Ecclesia vim ullam, quae schismatis vulneri mederetur? Absurdum, absonum, rebus gestis repugnans, Ecclesiae Catholicae Christique providentiae prorsus inimicum. Dicent opportunissimum schismatis fuisse remedium, si de Papatu pari fere jure contendentes ultro loco cederent. Recte: quid autem si nollent? aeterno schismate Ecclesia laboraret? Absit. Ergo necesse est, ut sit aliqua potestas, qua dubii saltem Pontifices etiam inviti comprimantur.* Eandem porro rationem aeque valere etiam in casibus fidei ac reformationis morum in capite et in membris, in quibus Constantiensia decreta ipsum Papam generalis Concilii juri subjiciunt, idem Episcopus nihil dubitat. Esto enim suprema Romanorum Pontificum potestas a conciliorum quoque generalium jure sit quodammodo eximenda in casibus ordinariis atque vulgaribus, quorum *causa*, ut ille ait (Lib. 10. Defensionis c. 21. t. 2. pag. 225), *lacessi Pontificiam majestatem, pacemque Ecclesiae perturbari* (convocatione synodi generalis) *esset revera impudentissimum*: in gravissimis tamen et extraordinariis causis fidei, schismatum et reformationis morum in capite et in membris, quae solae memorantur in decretis Constantiensibus, aliter dicendum est juxta illud vulgatissimum (Idem ibi): *In generalibus legibus non comprehendi casus extraordinarios, eosque actus, quos in re improvisa ipsa necessitas expresserit.* Ita ille. Quaero autem, num ii, qui in aliquem per sese nullum jus habent, in

casibus extraordinariis atque improvisis ex necessitate remedii jurisdictionem super ipsum acquirant? Id si probari nulla ratione potest; quomodo jus erit concilio generali supra Papam, in quem superiorem suum ratione primatus nullo coactivo jure potitur? Num ex necessitate aliqua in extraordinariis casibus admitteretur subditorum jus etiam in Principes?

2. Cum de remedio in casibus extraordinariis adhibendo sermo est, ut hoc a quopiam praestari posse dicatur, jus ipsius proprium antea probandum est; neque enim solo remedii quantumvis necessarii nomine jus legitimum ei vindicari potest, qui per se ex aliis documentis certisque probationibus eo jure careat. Jus porro ejusmodi coactivum esse debet, quo in memoratis casibus Pontifex, si renuat, ad parendum adigatur. Jus autem hujus generis coactivum uni superiori competere potest: neque enim inferior in superiorem habet imperium. Cum vero probatum antea fuerit Summos Pontifices ratione primatus ea suprema jurisdictione potiri, qua toti Ecclesiae etiam collective sumptae ab ipso Christo praepositi sunt, ac proinde superiores quoque esse ipsis conciliis generalibus, qui universam Ecclesiam repraesentant, idque aliis atque aliis traditionis ac rationis momentis fuerit confirmatum, adeo ut ab adversariis nullum antiquum efficax documentum opponentibus id in dubium jure adduci non possit; quomodo illud coactivum jus in Summos Pontifices superiores suos solo remedii titulo attribui potest generalibus synodis, quae jus ejusmodi nec per se habent, nec solo remedii titulo acquirere queunt? Haec una ratio, si nulla alia praesto esset, ad disjiciendum objectum ex necessitate remedii ductum posset sufficere. Sed age, expendamus singulos extraordinarios casus jam memoratos, et luculentiora forsitan proferrentur, quibus omnis, si quae impediat, dubitatio eximatur.

§. I.

De remedio in casu reformationis morum praesertim in capite.

3. Casus extraordinarii in Constantiensibus decretis recensiti, in quibus necessarii remedii nomine jus oecumenicis synodis asserendum creditur in summos Pontifices, ad tres

revocantur, cum nimirum agitur de fide, vel de schismate, vel de reformatione morum praesertim in capite. Incipiamus a casu reformationis morum alicujus unici indubitatique Pontificis (ubi enim duo simul, vel plures de Pontificatu contendentes ac dubii juris Antistites morum reformatione indigerent, casus pertineret ad schisma, de quo statuetur §. 3.); et videamus, num generale Concilium, unicum indubitatumque Pontificem, si pravis moribus scandalizet Ecclesiam, ad reformandos mores vel invitum cogere, et poenis Ecclesiasticis plectere pro jure suo possit. Hujus casus et quaestionis solutio praemittenda est, cum principium certum exigat dicendis postea maxime necessarium, quod hoc in casu paucioribus constituere licet. Cum Pontifex, de quo agimus, unicus et certus sit ex legitima et indubitata electione; certus est pariter ejus primatus in universam Ecclesiam. Hic autem primatus divino jure institutus ob continendam vindicandamque in tota Ecclesia communionis ac fidei unitatem; jurisdictionem divini pariter juris ipsi vindicat, qua non solum distributive singulos, sed omnes etiam collective obligat ad utramque unitatem, ut in praecedenti opere *De vi et ratione primatus* fuse probatum, seu potius demonstratum videtur. Hinc idem Pontifex eodem primatus jure superior est toti Ecclesiae collective sumptae, vimque coactivam habere debet in omnes collective, sine qua intentus a Christo unitatis finis obtineri non posset; ac proinde superior quoque est generali Concilio, quo etsi totam Ecclesiam repraesentet, non tamen majori quam ipsa Ecclesia privilegio praeditum a Pontificio jure, cui tota Ecclesia subjicitur, exemptum dici potest. Pontifex igitur, ratione primatus concilio quoque generali superior, hujus jurisdictioni subesse non potest. Esto in quopiam Summo Pontifice essent scandala morum, quae reformationem exigerent; num scandala et pravi mores Pontificum in ipsis adimunt, quod iisdem ex divini juris primatu competens, eos omnibus superiores constituit? Num jurisdictionem coactivam in illos tribuere queunt inferiori, cui in superiorem suum nequit convenire? Si in quibuscunque corruptissimis Principum moribus reformatione indigentibus adversarii coactivum jus eorum subditis non conce-

derent in ipsos Principes, quippe qui omnibus subditis sunt superiores; haud video, qua cohaerentia possint scandalorum nomine jus coactivum tribuere generalibus synodis supra Romanos Pontifices, qui ob divini juris primatum eisdem quoque synodis sunt pariter superiores.

4. Alia speciali observatione Pontificii primatus propria id evidentius fiet. Cum Papa ex dictis superior sit omnibus ratione primatus; nemo inferior jure coactivo in ipsum agere poterit, nisi prius is spolietur eodem primatu, quo omnium jurisdictionem excedit. Primatus autem, qui unius tantum Pontificis personalis est, nec Pontifice mortuo in plures electores novi Pontificis transivit, non ab ipsis electoribus primatu carentibus, sed a Deo immediate confertur electo. Num quod a Deo immediate collatum est novo Pontifici, ob scandala seu corruptos mores, si qui in ipso reformandi essent, auferri a quopiam potest, et auferri praesertim ab inferiori, cui in superiorem jus nullum est? Episcopalis jurisdictio licet sit institutionis divinae, non minus quam jurisdictio primatus Pontificum, ideo ex causa Episcopo adimi potest a Papa, vel a Concilio, quia Episcoporum jurisdictio Deo instituente subjecta fuit Pontificio ac synodorum juri. Vide cap. 1. §. 5. et 6. At Pontificii primatus jurisdictio, sicut et ipse primatus, nullius juri subjecta ex institutione divina, a nemine, qui semper inferior est eodem Pontifice, auferri potest. Hoc principium tanquam omnino certum olim tradiderunt quidam Magistri Parisienses in duabus (leguntur tom. 4. Hist. Universit. Parisiensis) epistolis ad familiarem Benedicti XIII. quem certum Pontificem judicabant. In prima epistola inter aliquot quaestiones, quas solvendas proponunt, haec decimo loco legitur: *Utrum Deus, qui solus, et nullus alius plenitudinem Ecclesiasticae potestatis, seu auctoritatem Papalem dare potest, dederit unquam alicui personae, vel communitati creatae potestatem auferendi illam auctoritatem a Papa, quam immediate ipsemet sibi contulit: et si sic, ex quo textu sacrae Scripturae, vel alterius cujuscunque, cui Papa credere teneatur, hoc possit haberi.* In altera vero epistola quaestiones seu theses varias cum suis responsionibus sub-

jicientes ad thesim. XII., qua suam sententiam exponunt circa quaestionem X. prioribus litteris propositam, haec pronunciant: *Sicuti nulla creata persona, nec communitas totius Ecclesiae militantis potest, nec unquam potuit dare Papae immediatum Christi Vicariatum: ita nec aliqua talis persona vel communitas potest auferre sibi invito illam Vicariatus auctoritatem, quae eidem non ab hominibus, sed a solo Deo est immediate collata.* Haec thesis apud Raynaldum (Tom. 7. Annal. pag. 593. edit. Lucen.) descripta una cum ceteris tribuitur Joanni Azoni Ordinis Praedicatorum ad an. 1395. num. 13.

5. Neque vero huic divini juris primatui quidquam officerent scandala morum, si quae in Pontifice remedium postularent. In sacris canonibus, ubi de scandalis Pontificum agitur, statutum legitur ipsis non obediendum, nec sequenda eorum exempla, ubi aliquid contra divinam legem agant vel praecipiant: nunquam vero judicio cujusquam subjiciendos indicant, nisi forte sint a fide devii. Quae haeresis exceptio ea de causa fit, quia ob haeresim ipso facto a pontificatu decidentes, primatus jurisdictionem amitterent, ut explicabitur paragrapho sequenti: idipsumque dicendum de vero schismate, quo Pontifex se separaret a corpore Ecclesiae. Vide dicenda inferius n. 17. Cum autem ex aliis criminibus seu scandalis Papa saltem certus non desinat esse caput Ecclesiae, nec primatu exuatur; nihil mirum, si judicari et deponi a quopiam nequeat: unde vulgatum illud principium superius expositum c. 5. Papam non judicari a quoquam, ejusque crimina solius Dei judicio reservari.

6. Enimvero non defuerunt antiquis quoque temporibus nonnulla Pontificum scandala, quae reformationis ac remedii necessitatem praeferebant. At receptum erat apud catholicos illud Augustini axioma, nullam esse justam abscindendae unitatis causam, praesertim cum Ecclesiae capite totius catholicae unitatis centro; idque confirmabat vel maxime laudatum ab eodem S. Cypriani exemplum, qui licet in Pontifice Stephano causam dissidii non injustam se habere judicaret, noluit tamen cum ipso unitatem abrumpere. Cum

enim [1]) de certo legitimoque Summo Pontifice certo totius Ecclesiae capite sermo est; haec duo sunt pariter certa, primo non licere membris se a suo capite separare, cum quo unitas necessaria est; secundo separationem ejusmodi a certo ac legitimo capite inducere crimen [2]) aperti schismatis, quod a nemine contrahendum est, ut alicujus cujuslibet scandala aut crimina corrigat vel impediat juxta illud (Rom. 3, 8.) Apostoli: *Non . . . faciamus mala, ut veniant bona.* Hac de causa Ivo Carnotensis Episcopus approbare non potuit eorum Episcoporum consilium, qui in gravissimo scandalo, quod in tota Ecclesia excitaverat Paschalis II. concesso licet per vim privilegio de investituris, huic certo Pontifici minati sunt se ab ejus obedientia recessuros, nisi idem privilegium rescindens tantum scandalum tolleret. In ejusmodi scandalorum, quae a Summis Antistitibus provenirent, remedium, non solum generalis synodus, sed quilibet etiam inferior monitis, suasionibus, precibus aliisque similibus mediis ex caritate tum privata, tum publica adhibendis uti potest, eos corrigendo, vel etiam cum debito obsequio arguendo et urgendo, proposito eisdem naturali ac divino illo jure, quo ad debitam morum reformationem, et ad scandala subtrahenda obligantur. Hoc unicum et inferioribus licitum remedium suggessit laudatus Carnotensis Episcopus: quod si bene cederet, gratiae agerentur Deo; secus vero, addit nihil contra supremum Hierarcham tentandum, *cum non sit nostrum judicare de summo Pontifice,* multo autem minus illum deponere: quod confirmavit exemplo ipsius Christi,

---

[1]) Si in casu schismatis, quo duo vel tres se gerebant tanquam Pontifices, non pauci crediderunt subtrahendam ab ipsis obedientiam; id crediderunt licere illis tantum, qui nullum ex contendentibus certum et legitimum Pontificem crederent: alias sese separantes ab eo, quem bona fide certum Pontificem judicassent, a crimine schismatis non potuissent excusari.

[2]) Hinc intelligitur, cur nemini liceat excommunicare, seu communione privare Summum Pontificem, illum scilicet cum quo jure primatus communio omnium fidelium necessaria est. Vide lib. *De vi et ratione primatus* c. 11. §. 1. Qui Papam excommunicaret, abrumpens hanc necessariam communionis unitatem, schisma manifestum incurreret: unde omnes veluti schismaticos detestantur Pseudo-Sardicensis conciliabuli Episcopos, nec non Dioscorum et Photium, qui ausi sunt excommunicare Summos Pontifices.

qui Pharisaeorum et Scribarum mores non sequendos docuit, non autem eos *factiosa conspiratione e suis sedibus removendos*; adjecitque exemplum Pauli, *qui Petro sibi praelato, non recte incedenti ad veritatem Evangelii, in faciem restitit, non tamen eum abjecit.* Integrum textum protuli cap. 5. num. 14.

7. Quid tandem remedii necessarii nomine jus concilii generalis supra Pontificem adstruas, dum remedium hujusmodi per se non satis efficax et aliunde difficillimum sit, ac fere impossibile? Ut efficax esset, et effectum pareret, quem necessitas requireret, jus ipsius concilii deberet esse omnino certum, de quo nemo posset ambigere. Si enim Papa non credat se subesse concilio, quid sperari potest remedii ex ejus decretis? Neque solum certum deberet esse conciliorum generalium jus, ut necessariam reformationem induceret; sed praeterea ipsorum congregatio facilis esse deberet et expedita. Cum reformationis causae frequentiores sint, et identidem urgere ab adversariis credantur; generale autem concilium cogere, quo necessaria reformatio inducatur, hoc praesertim tempore difficillimum sit, ac fere impossibile; remedium necessarium deesset Ecclesiae, aut, ne desit, jus in Papam etiam invitum remedii causa non solis generalibus conciliis esset tribuendum, sed etiam particularibus, quae promptius et facilius cogi queunt. Id autem si ex necessitate remedii adversarii nequeunt admittere; eo quod Papa primatus causa quibuslibet particularibus synodis praestat: neque ex eodem remedii necessarii titulo tribuendum erit concilio generali, cum ille ex eodem primatu non tam particularibus, quam generalibus synodis sit superior.

§. II.

De remedio in casu haeresis circa fidem.

8. Remedium in casu haeresis, in quam Pontifex incideret, promptius et facilius suppetit. Casus haeresis quoad Summos Pontifices non ille intelligitur, quo aliquis eorum ex officio definiens aliquod dogma fidei, errorem definiret: id enim ex constitutis singulari libro de eorum infallibilitate in

definiendis controversiis fidei accidere nequit. Neque eum casum respicit, quo iidem opinando circa aliquam quaestionem nondum definitam errarent in materia fidei: quae enim ante definitionem Ecclesiae in libera opinione versantur, haeresis vitio carent. Ad eum itaque casum tantummodo praesens quaestio referri potest, quo Papa privato judicio deceptus crederet, et pertinaciter propugnaret aliquid contrarium cuipiam articulo fidei evidenti, aut definito, quod haeresis proprium est. Hoc autem in casu (quem, licet a definitione fidei et a nostro proposito alienissimum, Dei tamen praesidio nunquam eventurum confido) non pauci etiam ex ipsis Pontificiae auctoritatis vindicibus [1]) jus generalis concilii in Papam a fide devium, seu haereticum asserunt; quia credunt talem Pontificem ex ipsa haeresi ab Ecclesiae fundamento, quod est fides, et consequenter ab ipsa Ecclesia sejunctum atque praecisum, a Pontificatu penitus decidisse, hacque in hypothesi jus generalis concilii fore in eum, qui Pontifex amplius non est, nec primatu fruitur. Cur vero in praesentissimo omniumque gravissimo periculo fidei, quod ex Pontifice haeresim privato licet judicio propugnante impendens, diuturniores moras non pateretur, remedium ex generalis synodi non ita facili convocatione expectandum credatur? Nonne etiam inferiores quicunque in tanto fidei discrimine superiorem suum correctione fraterna commonere queunt, in faciem eidem resistere, atque revincere, et, si opus sit, redarguere ac ad resipiscentiam urgere? Poterunt id Cardinales, qui ipsi a consiliis adstant; poterit Romanus Clerus; Romana etiam synodus, si expedire judicetur, congregata poterit. Quemcunque vel privatum respiciunt illa Pauli ad Titum (Tit. c. 13. v. 10.): *Haereticum hominem post unam et alteram correctionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Qui nimirum semel

---

[1]) Favet huic sententiae Innocentius III. sermone tertio habito die suae consecrationis scribens: *In tantum fides mihi necessaria est, ut, cum in ceteris peccatis Deum judicem habeam, propter peccatum, quod in fide committitur, possim ab Ecclesia judicari.* Vide Sylvium in 2. 2. S. Thomae tom. 3. q. 39. art. 3. conclus. 2.

et bis correctus non resipiscit, sed pertinax est in sententia dogmati manifesto aut definito contraria, hac sua publica pertinacia, cum ab haeresi proprie dicta, quae pertinaciam requirit, excusari nulla ratione potest, tum vero semetipsum palam declarat haereticum, hoc est a fide catholica et ab Ecclesia voluntate propria recessisse, ita ut ad eum praecidendum a corpore Ecclesiae nulla cujusquam declaratio aut sententia necessaria sit. Perspicua hac in re est S. Hieronymi ratio in laudata Pauli verba. ***Propterea a semetipso dicitur esse damnatus, quia fornicator, adulter, homicida et cetera vitia per Sacerdotes ex Ecclesia propelluntur; haeretici autem in semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes, quae recessio propriae conscientiae videtur esse damnatio.*** Pontifex ergo, qui post tam solemnem et publicam Cardinalium, Romani Cleri, vel etiam synodi monitionem sese obfirmatum praeferret in haeresi, et de Ecclesia palam recessisset, juxta praeceptum Pauli esset vitandus; et ne aliis perniciem afferret, in publicum proferenda esset ejus haeresis et contumacia, ut omnes similiter ab eo caverent, sicque sententia, quam in se ipsum tulit, toti Ecclesiae proposita, eum sua voluntate recessisse, et ab Ecclesiae corpore declararet avulsum, atque abdicasse quodammodo Pontificatum, quo nemo fruitur, nec frui potest, qui non sit in Ecclesia. Vides igitur in casu haeresis, cui Pontifex privato sensu adhaereret, promptum et efficax remedium absque generalis synodi convocatione: qua in hypothesi quidquid contra ipsum ageretur ante declaratam ejus contumaciam et haeresim, ut ad sanum consilium adduceretur, caritatis, non jurisdictionis officium esset: postea vero manifestato ejus recessu ab Ecclesia, si quae sententia a concilio in eundem ferretur, in eum ferretur, qui Pontifex amplius non esset, neque superior concilio. Sed haec [1]) hypothesis nullo facto comprobatur; si-

---

[1]) Hypotheticum quidem casum tantummodo praeferunt duo antiqui textus, qui Romanum Pontificem ab inferiorum jure exemptum affirmant hac exceptione, *nisi deprehendatur a fide devius*, uti traditur can. *Si Papa* ex actis Bonifacii Moguntini apud Gratianum dist. 40. c. 6. *vel nisi a recta fide exorbitaverit*, quemadmodum legitur in concilio V. sub

quidem nullus vel privatus error cuipiam Pontifici adscriptus contra ullum dogma evidens aut definitum hactenus inventus est, aut futurus putatur. Quid igitur in mera hypothesi laboremus pluribus?

§. III.

De casu schismatis, quo duo vel plures sese gerant tanquam Pontifices.

9. Reliquus est casus schismatis, in quo duo vel plures de pontificatu contendentes, Ecclesiam in partes discindant. Duo autem ejusmodi schismatum genera sunt distinguenda. Vel enim unius ex contendentibus electio et jus instituto congruo examine legitimum et certum detectum est, vel incertum remanet et obscurum. Primus casus antiquis etiam temporibus identidem incidit; neque cogitatum unquam fuit de generali synodo congreganda, quae in Pontificem etiam ex legitima electione certum aliquid juris haberet, eundemque aeque ac invasorem, ob restituendam Ecclesiae pacem et unitatem, a pontificatu et primatu ejus certo deponeret. Semper vindicatus fuit ille, cujus jus certum ex legitimae electionis notitia innotuerat, ut patet ex. gr. ex iis, quae gesta sunt in schismate contra S. Cornelium excitato tempore S. Cypriani, nec non in illo, quod temporibus S. Bernardi contra Innocentium II. et Alexandrum III. efferbuit. Ratio pro legitimo certoque Pontifice manifesta erat, non solum quia non debet invasor et intrusus contra certi juris Pontificem praevalere; verum etiam, et multo magis quia contra certum Pontificium jus nulla vel generalis concilii potestas est: cum ob idem jus non ab electoribus nec ab Ecclesia, sed a Deo immediate tri-

---

Symmacho: quae tamen hypothesis non de definitionum, sed de privatae opinionis errore circa fidem intelligenda ex dictis initio praesentis num. 8. colligere licet. Obiter porro hoc loco monebo canonem *Si Papa*, de quo in actis hactenus notis S. Bonifacii Archiepiscopi nullum indicium est, nullaque apud Canonistas Deusdedit antiquiores occurrit mentio, incertae admodum esse auctoritatis ac fidei: concilium vero V. Romanum sub Symmacho vulgo legitimum habitum, omnino suppositium probasse nobis videmur in tractatu *De antiquis canonum collectionibus*, qui prodiit tom. 3. nostrae editionis Venetae Operum S. Leonis. Vide part. 3. c. 6. n. 7. pag. 217.

butum, verus Pontifex toti Ecclesiae et generalibus quoque synodis (ut probavimus) superior, ab aliorum omnium sibi inferiorum jurisdictione subtrahatur. Hac quidem de causa Basileensium molimina et gesta contra Eugenium IV. unicum certumque Pontificem illegitima et inania nihil potuerunt ad ipsum deponendum, et in apertum schisma deflexerunt.

10. Si porro agatur de schismate, in quo ob inextricabiles facti jurisque difficultates nulli ex contendentibus jus certum, sed cuivis sit dubium; id unum in magnam controversiam cadere potest. Id quidem tempore synodorum Pisanae et Constantiensis, cum duo primum, dein tres tanquam Pontifices sese gerebant, et magnis hinc et hinc suarum cujusque partium studiis decertabant, diversas in sententias plures adduxit. Fuerunt nimirum (Vid. supra c. 6. n. 16.) nonnulli, et adhuc sunt, qui hujusmodi tantum Pontifices dubii et incerti juris synodorum generalium potestati subjiciunt. Hanc autem sententiam, quam aliquot etiam celebres auctoritatis Pontificiae vindices sequuntur, ut hinc remedium difficiliori schismati afferatur, ego absolute repudiare nolim. Aliquot tantum considerationes proferam, ex quibus forsitan, quid verius sentiendum sit, eruetur. Peto igitur in primis ab hujus sententiae patronis, num eorum opinionem susceperint, qui dixerunt aut dicunt, in casu memorati schismatis nullum ex contendentibus dubii et incerti juris fuisse reipsa verum legitimumque Pontificem juxta illud effatum: ***Papa dubius, Papa nullus:*** an vero censeant unum aliquem ex illis fuisse reipsa verum Papam, et solum ob involutas facti jurisque circumstantias ignotum fuisse, quisnam eorum verus reipsa et legitimus Pontifex existeret? In primo sensu quidquid in ipsos egisset concilium, non egisset contra veros Pontifices, sed contra eos, qui cum non essent reipsa veri Pontifices, carebant primatu, nec erant superiores concilio, nihilque mirum si concilii auctoritati suberant. Immo hac in hypothesi schisma non caruisset prompto facilique remedio non solum ex generali, sed ex magis obviis particularibus etiam synodis, quae in hujus generis contendentes pontificatu expertes jus habere potuissent.

11. Quodsi illud effatum *Papa dubius, Papa nullus,* incredibile judicetur praesertim in diuturniori illo schismate, in quo dicere Ecclesiam per annos triginta et amplius, quibus idem schisma duravit ab electione Urbani VI. usque ad electionem Martini V. caruisse semper vero Pontifice, omniumque electionem fuisse illegitimam, absonum videtur, et fere etiam impossibile (si enim electio ex. gr. Urbani VI. irrita fuisse credatur, subsecuta electio Clementis VII. ejus aemuli, quae non alia de causa dici potest illegitima, nisi ob legitimam et ratam electionem Urbani, valida dicenda esset): si illud, inquam, primum effatum judicetur incredibile, alia via me expediam. Ubi enim inter duos vel tres de Pontificatu contendentes unus ex illis verus reipsa Pontifex fuisse dicendus sit, et solum latuisse, quisnam ex illis verus fuerit, num Urbanus VI. an Clemens VII. et similiter de aliis, qui utrinque subrogati fuerunt: eaedem rationes, quibus num. 3. et 4. probavimus certum Pontificem non subesse jurisdictioni concilii quantumvis oecumenici, nec posse ab eo deponi, probant etiam non subesse, nec deponi posse eum, qui inter duos vel tres incerti dubiive juris Pontifices verus reapse et legitimus sit, quamvis ignoretur, et dubius incertusque apud homines habeatur. Ideo enim (ut antea probatum est) supra certum Pontificem jus nullum est concilio etiam generali, quia verus Pontifex est, et primatu fruitur, ob quem toti Ecclesiae etiam collective sumptae, et in concilio adunatae jure divino superior est; nec inferiori in superiorem suum coactivum jus esse potest. Idem vero primatus inest cuivis Pontifici, qui verus et legitimus sit, etiamsi ob ancipites circumstantias non constet, quis inter contendentes sit legitimus et verus. Haec enim ignorantia potest quidem excusare eos, qui verum re ipsa Pontificem sibi invincibiliter ignotum debitis officiis non prosequuntur; at sicut simplex ignorantia nihil juris adimit, aut adimere potest ei, qui re ipsa verus et legitimus Pontifex sit, licet aliis ignotus, ita nihil juris tribuit, aut tribuere potest in ipsum concilio quamvis oecumenico: semper nimirum jus primatus manet re ipsa vero legitimoque Pontifici, qui semper hoc primatus jure re ipsa toti Eccle-

siae, et cuivis concilio superior, a jurisdictione istorum subtrahitur.

12. Id quidem persuasum quoque fuisse Patribus concilii Pisani, qui etsi de duobus contendentibus incerti juris Pontificibus agerent, non tamen crediderunt hoc saltem in casu certum sibi jus competere ad eos deponendos, nisi ipsos tanquam schismaticos atque haereticos ipso facto a semetipsis depositos excidisse judicassent a pontificatu, quo solo a concilii jurisdictione eximebantur. Vide quae in hanc rem diximus cap. VI. num. 14. Adeo implexis quoque ejus schismatis circumstantiis obtinebat vetus sententia, nec putabatur tempore schismatis difficillimi remedii titulo posse concilium contendentes omnes deponere, in quibus unus legitimus et verus re ipsa Pontifex concilio non suberat, nisi aliquo alio nomine e pontificatu excidisset. Haec sunt momenta, ob quae non facile, nec absolute approbandam arbitror eorum opinionem, qui generali concilio jus asserendum putant saltem in schismate supra incerti juris Pontifices.

13. Neque repetas: nullumne ergo in ejusmodi schismatibus a generali quoque concilio remedium? Quid enim absurdi est, si remedium non suppetat ex concilio, cui jus in verum legitimumque Pontificem quantumvis ignotum (si quidem unus inter contendentes verus et legitimus concedendus sit) nequaquam competit, aut saltem competere certum non est? Ubi enim id non sit perinde certum, ut ab ipsis de pontificatu contendentibus in dubium revocari non possit, hancque incertitudinem iidem adversarii debeant concedere, cum dogma hac in re certum non esse fateantur; quomodo remedium opportunum sperari potest ex hujusmodi synodo, quam contendentes jus in se legitimum habere non solum certum non credant, sed certum potius credant oppositum? Hac sane de causa synodus Pisana, licet oecumenica praeferretur, effectum consecuta non est: neque enim ab ea schisma extinctum, sed potius auctum, cum post depositionem duorum contendentium elegit tertium, ex quo Ecclesia in duas partes antea divisa, in tres postea discissa fuit.

14. Neque tamen negari posse existimo, quin in casu

schismatis jus ullum conciliis generalibus suppetat. Initio quippe schismatum, cum quaestio fere pertineat ad facta et circumstantias electionis, quae in iisdem initiis facilius detegi queunt, ut dijudicetur, cujus ex contendentibus legitima fuerit electio, sicque cognoscatur et recipiatur et comprobetur legitime electus, repellatur autem intrusus; judicium ejusmodi, quod nihil juris coactivi in verum Pontificem praefert, si olim attributum fuit etiam particularibus synodis, nonne magis multo generali concilio asserendum est? Hinc sane generale concilium cogendum censuit (Raynald. t. 7. an. 1378. n. 42. p. 330. 331) Urbanus VI. tum ante, tum post Antipapae Clementis electionem, eo quod suae causae fideret, et soli Gallicani Cardinales fautores Clementis ejusmodi convocationem recusarunt: quod istius electioni maximo praejudicio est. Idem oecumenici concilii judicium, in quo ageretur de Papatus titulo, obtulit etiam Urbani successor (Idem t. 8. an. 1397. n. 5. pag. 5 et n. 37. p. 36) Bonifacius IX., cui cum pariter obstitissent fautores partis contrariae, partium hinc inde disputationes ac studia ita cursu temporis rem omnem involverunt, ut quaestio de titulo ob implicatissimas facti ac juris difficultates definiri amplius non posse crederetur. In hisce autem angustiis non modo utilem, sed vel maxime necessariam fuisse reor convocationem concilii generalis, in quo ex omnibus obedientiis Patres quam fieri posset frequentissimi convenirent; non quod concilium hujusmodi jus ullum saltem certum per sese haberet ad deponendum, si opus esset, cum ceteris contendentibus eum quoque, qui inter ipsos verus re ipsa et legitimus erat; sed ut plurimorum consilio quaererentur et proponerentur viae et media ad finiendum schisma magis idonea atque etiam legitima, queis contendentes debuissent acquiescere, si non jure concilii, certe naturali atque divino, quae praecipiunt ut quisque proprio commune et publicum unitatis bonum praeponat. Licet autem legitimum cessionis medium, quod magis obvium et expeditum Constantienses rebus multis procurarunt, ab omnibus contendentibus non fuisset receptum; adhuc tamen non inutilis inventa est ejus synodi convocatio.

15. Semper in Ecclesia excitata fuerunt scandala et

gravissimae vexationes, quae cum a Deo fuerint permissae in finem aliquem bonum, licet nobis incognitum (unde scriptum est 1. Cor. 1, 19: *Oportet et haereses esse, ut hi, qui probati sunt, manifesti fiant*); tum vero deficiente omni humano subsidio, ejusdem Dei fuit remedium praestare, quod et quando ipsi placuit. Concilium Constantiense, quod in praedicto schismate post Pisanum fuit congregatum, suo solo jure non magis profuisset, nisi alia extrinseca media atque subsidia (quae ad jus coactivum concilii supra omnes contendentes asserendum allegari non possunt) accessissent, ex quorum complexu pax et unitas desiderata Deo disponente restituta tandem fuit, et schismati impositus finis, ut mox explicabitur.

§. IV.

Quomodo in Constantiensi schisma sublatum, et unitas restituta sine usu potestatis concilii supra Pontificem.

16. Hic tam expetitus unitatis et pacis effectus tum prospere successit, cum Martinus V. a memorato Concilio electus, solus certus et legitimus Pontifex extitit. Quomodo autem id evenerit sine usu potestatis concilii supra Papam, paucis dicam. Ejus electio peracta est post cessionem seu renuntiationem liberam Gregorii XII., qui [1]) probabilius verus Pontifex erat, et post depositionem aliorum duorum, Joannis nimirum XXIII. et Benedicti XIII. sed ita, ut Joannes, qui depositioni suae non solum [2]) ante sententiam (T. 15. Concil.

[1]) *Probabilius*, inquam; quia *probabilius* verus Pontifex fuit Urbanus VI. cui idem Gregorius XII. post alios duos legitima electione successit. Licet enim Urbani electio a Cardinalibus peracta, incussi metus titulo vocata fuisset in dubium; ratihabitio tamen subsequens, et multo magis nova ab iisdem peracta ipsius posterior electio, et quadrimestris pacifica possessio, aliaque a Raynaldo allata an. 1376. illam luculentissime vindicant. Legenda praeterea epistola Regis Castellae ad Martinum Regem Aragonum scripta an. 1397. (Raynald. t. 8. pag. 7) in qua argumenta pro Urbano VI. multo probabiliora elucescunt. Neque Gregorio XII. praejudicat depositio ipsius facta in Concilio Pisano: siquidem quantum laboret hujus concilii auctoritas cap. 6. vidimus, ac propterea jus deponendi verum Pontificem, quem Gregorium XII. probabilius credimus, nondum probatum est.

[2]) Dum Joannes XXIII. ante depositionem legatis a synodo missis spopondit fore, ut synodi sententiam etiamsi in se latam cum birreti depositione acciperet, eamque, quantum in se fuerit, *confirmaret*, *approbaret*,

col. 197. c. 198. a.), sed postea etiam (Ibi col. 215. a.) publicum et solemnem praebuit assensum, antequam Martinus eligeretur, hoc assensu sese quodammodo pontificatu abdicaverit. Quod si haec omnia is fecit, dum esset in custodia; acta nihilominus dici nequeunt ex metu cadente in constantem virum, quo libertas ejusmodi actis necessaria tollitur: hic enim metus in eum non cadit, qui ex metu id facit, quod jure et juste facere debet. Joannes autem XXIII. ob restituendam Ecclesiae unitatem et pacem jure naturali ac divino renuntiare debebat Papatui, ut promiserat ac juramento etiam firmaverat. Satis itaque voluntarius ac liber fuit ejus assensus depositioni praestitus, etiamsi ob aliquem metum fuisset elicitus. Multo autem evidentius voluntarius est agnitus, cum liber e custodia Florentiam advolans, ubi erat Martinus V. huic suam cessionem et obsequium declaravit.

17. Restabat Petrus de Luna dictus in sua obedientia Benedictus XIII., qui nec cum Gregorio XII. juri suo in pontificatum voluit renuntiare, nec cum Joanne XXIII. concilii sententiae sese subjicere nec ante nec post sententiam consensit. Omnem nihilominus difficultatem dispellit sententia in ipsum lata tanquam schismaticum et haereticum, quippe qui sub finem concilii in apertum schisma et in haeresim lapsus, ex ipso schismatis et haeresis crimine ab Ecclesia separatus, jam a primatu exciderat, et primatu suo vitio ac voluntate spoliatus, Pontifex amplius non erat superior Concilio, sed juri et sententiae concilii suberat. Id quomodo verissimum sit, explicandum. Cum certum est hominem schismaticum non esse in Ecclesia catholica; tum vero aeque indubium est

---

et emologaret (tom. 15. Concil. col. 198. a.); se quodammodo submisit synodo, eique in se auctoritatem, qua carebat, impertivit: unde in exordio sententiae synodus declaratam voluit *ejusdem submissionem spontaneam.* Post depositionem vero ita clare eam sententiam confirmavit, ut pontificatu se abdicasse, quemadmodum in unitatis bonum nec non ex promissione ac jurejurando obstringebatur, negari non possit. Quam in rem notanda praesertim haec ratificationis verba, quae renuntiationem liberam exprimunt: *Immo eidem Papatui, et juri, si quod in eodem sibi qualitercunque competierat: seu si quod sibi nunc in eodem competebat, pure, simpliciter et absolute libereque et sponte cedebat et renuntiabat.* T. 15. Concil. col. 216. a.

schismaticum ab Ecclesia catholica sejunctum non posse esse caput ejusdem Ecclesiae, nec verum legitimumque Pontificem primatus jurisdictione praeditum, cum nulla sit jurisdictio nisi in unitate Ecclesiae [1]). Schismaticus autem non ille solus est, qui separatur a capite ipsius Ecclesiae Romano Pontifice, a quo quicunque separatur, ab ipsa Ecclesia catholica illi unita tanquam capiti est pariter separatus; sed ille etiam atque potissimum, qui sit divisus a corpore et unitate Ecclesiae, et cum catholica Ecclesia nequaquam communicet. Nam, ut docuit Augustinus *De unitate Ecclesiae* cap. 4. *Quicunque ab ejus* (Christi) *corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiunt, ut eorum communio non sit cum TOTO, quacunque diffunditur, sed in aliqua parte separata inveniatur, manifestum est eos non esse in catholica Ecclesia.* Porro Ecclesiae corpus, quod ob schisma hujus temporis in tres partes, seu (ut vocabant) obedientias fuerat divisum, coaluerat in unum, cum tres illae obedientiae per Constantiense concilium ad unitatem venerunt. Id non sub hujus concilii initium factum est; sed tunc cum post coadunatas duas obedientias Joannis XXIII. et Gregorii XII. agentibus cum Sigismundo Rege concilii legatis, ceteri, ac tandem Hispani, qui difficiliores fuerant, ex tertia Benedicti XIII. obedientia accesserunt ad unitatem, exceptis paucissimis huic pertinaciter adhaerentibus in Paniscola Hispaniae angulo: qui procul dubio catholica Ecclesia dici non poterant. Cum ergo post omnium obedientiarum ac totius corporis unionem Benedictus ab illis separatus, sejunctus esset a corpore et unitate Ecclesiae catholicae [2]) schismaticus vere esse coepit, immo etiam haereticus manifestus, quippe qui Ecclesiam Christi inter paucos suos partiarios in Paniscola inclusam crederet, pertinacissimeque praetenderet, ita ut legatis a synodo missis dixerit (Raynald. t.

---

[1]) Vid. Antonin. part. 2. tit. 3. c. 11. §. 7. conclus. 3. ubi Cancellarii Parisiensis sententiam recitat.

[2]) Hac in Hypothesi Papam posse fieri schismaticum docuit Sylvius in 2. 2. S. Thomae t. 3. q. 39. a. 1. si *Pontifex seipsum separet a communione catholicorum Episcoporum, aliorumque fidelium, et solum communicet cum quibusdam sibi adhaerentibus.* Confer quae idem addit art. 3.

16. Conc. col. 1041. a.): *Ibi* (in Constantiensi) *non est Ecclesia, sed in Paniscola est vera, inquam, Ecclesia: Et verberando manum suam ad cathedram suam dixit: Hic est arca Noe,* in qua paucissimi erant. De Constantiensibus autem, qui ex omnibus obedientiis coaluerant, pronuntiavit: *Ipsi magis sunt schismatici, quam ego.* Id Donatistarum errorem praefert, qui ad eos paucos in Africae angulo Donati partem sequentes veram Ecclesiam redactam putabant, hocque nomine non solum schismatici, sed haeretici etiam fuere, inficiantes verae Ecclesiae praerogativam, id est *catholicae* toto orbe diffusae. Hac itaque duplici schismatis et haeresis causa Benedictus XIII. (si verum Pontificem fuisse existimes) ipso facto sua voluntate primatu et Pontificatu exauctoratus, rite ac legitime deponi potuit a Concilio tanquam schismaticus et haereticus; quod cum non congrueret Joanni XXIII., in sententia contra hunc edita declaratum non legitur.

18. Vides interim, quibus modis divina providentia usa est ad abolendum per Constantiensem synodum pertinacissimum schisma, ut ne opus esset eandem synodum quicquam juris exercere ad deponendum sua auctoritate quempiam verum, licet ignotum, actualem Pontificem. Gregorium enim XII., qui probabilius erat verus et legitimus Papa, non deposuit, cum sponte cesserit. Joannem vero XXIII., si verus Pontifex fuisse credatur, deposuit quidem, sed ex ejus voluntate atque consensu, qui cessioni aequivalet. Solum Benedictum XIII. post adunatas obedientias deposuit invitum, cum renuens accedere ad unitatem et Pontificatui cedere, persistens pertinacissime in manifesta separatione a corpore Ecclesiae catholicae jam adunatae, sese schismaticum et haereticum prodidit: ex quo in depositionis sententia ipsum synodus schismatis et haeresis nominibus ab Ecclesia praecisum, et a Pontificatu, quem praetendebat, depositum declaravit potius quam deposuit. Necessitas ergo remedii, ex qua generali concilio jus coactivum tribuendum credebatur supra Pontifices in extraordinariis casibus memoratis a Constantiensi, ac praesertim in difficillimo ejus temporis schismate, quo evanuerit, ex hactenus disputatis quisque intelliget.

§. V.

Animadversio de appellationibus a Papa ad Concilium generale.

19. Unam hic animadversionem non praetermittendam existimo. Qui ex necessitate remedii in periculis fidei, vel in scandalis morum aut schismatum, ad generalium conciliorum auctoritatem supra ipsos summos Pontifices propugnandam moventur, velim serio conferant pericula et scandala, quae ex ipsorum sententia dimanant, eaque non difficilia, nec rara, sed facillima et frequentissima apud eos, qui eandem sententiam sequuntur. Ex hac enim inter alia non pauca, quae memorare non vacat, originem ducunt appellationes a sententiis etiam dogmaticis sedis Apostolicae, seu summorum Pontificum ad generale Concilium. Quae et quot scandala hisce quoque posterioribus saeculis post receptam a quamplurimis adversariorum sententiam appellationibus ejusmodi universam turbarint Ecclesiam, notissimum est: et utinam hujus scandali turbarumque reliquiae adhuc non superessent! Neque dicas appellationes non esse passim approbandas nisi in casibus extremis ac necessariis, earumque abusum atque frequentiam esse tollendam. Si enim appellatio a Papa ad concilium oecumenicum tanquam ad superiorem auctoritatem per se legitima est, quis cohibere poterit appellantes praesertim in materiis dogmaticis, quin suum casum extremum ac necessarium praetendant? Nonne inter causas et casus maxime necessarios illi potissimum censentur, qui ad fidei doctrinam pertinent? Data autem adversariis hac libertate, quonam evadet unitas fidei cum Romanae sedis fide jure primatus necessaria, uti antecedenti opere demonstratum arbitror? Cum itaque haec pericula et scandala majora et frequentiora sint, quam illa schismatum ob incerti juris Pontifices; ratio autem dictet inter duo pericula et mala, quae simul nequeant vitari, illud potius cavendum, quod majus est atque frequentius; quis non intelligat scandalorum et periculorum nomine non approbandam, sed omnino rejiciendam adversariorum sententiam de jure Conciliorum generalium in Romanos Pontifices, eamque potius amplectendam, quae Pontificiam auctoritatem supra ipsa

generalia Concilia ita explicat statuitque, ut cum antiquitate plane concordet, quaeque cum vi ac ratione primatus concinens, unitati totius Ecclesiae conservandae praesertim in fide, turbulentissimisque dissensionibus et scandalis impediendis est maxime necessaria?

20. Hac in re vellem adversarios catholicos legere Joannis Ludovici Moshemii celebris inter recentiores heterodoxos scriptoris dissertationem (T. 1. Dissert. Eccl. Altonaviae 1732.), *De Gallorum appellationibus ad Concilium universae Ecclesiae, unitatem Ecclesiae spectabilem tollentibus;* hanc enim eorum sententiam non cohaerere probat cum illis principiis, quibus ex primatu divini juris Romanam sedem seu Romanos Pontifices totius Ecclesiae et catholicae unitatis centrum profitentur. Sed non hisce subsidiis non indigemus. Quae in praemisso libro *De vi et ratione primatus* disseruimus pro statuendo Pontificii primatus jure ac vi cogente ad unitatem communionis, et potissimum fidei universam Ecclesiam, et vi quidem cum infallibilitate conjuncta in definitionibus dogmaticis, omne prorsus appellationum jus, praesertim a definitionibus fidei palam excludunt. Quae autem in hoc opere attulimus circa Pontificum et conciliorum generalium auctoritatem, satis superque constituisse videntur, Concilia quantumvis generalia, seu Episcopos in conciliis generalibus convocatos collective sumptos ita subesse jurisdictioni summorum Pontificum, ut ad ipsa concilia quasi ad superius tribunal deferri nequeat proprie dicta appellatio.

CAPUT X.

Principia et summa totius ratiocinii, quo generalibus conciliis negandum est jus supra Romanos Pontifices.

1. Quid autem hac in disputatione immorer pluribus, si paucis vis omnis eorum, quae diximus, restringi queat? Quaestio, de qua impraesentiarum egimus, utrum generale concilium jus habeat coactivum in Papam, cum generalis concilii natura non solos Episcopos, sed et ipsum Papam (Vid. sup. c. 6.) tanquam Ecclesiae catholicae et generalis concilii caput complectatur, ejusque suffragium cum suffragiis Episcoporum consentiens praesumat; contradictionem quamdam involvere non paucis visa est: in eum enim, qui decretis condendis sua voluntate assentitur, jus coactivum non cadit. Si autem a Papa separentur Episcopi, et his decernentibus separatim a capite seu contra ipsum caput, jus coactivum in Papam tribuendum credatur (quae esse videtur adversariorum sententia), id alio nomine repugnat; eo quod Episcopi quicunque et quocunque numero coacti in synodo et separati a capite generale concilium non sint, nec in ipsum caput superiorem suum coactivam et proprie dictam jurisdictionem obtineant. Ut autem, quod in hanc thesim statuendam multis disserui, unico veluti obtutu percipiatur, fortiusque animo inhaereat, totius ratiocinationis summa ad quatuor certa principia revocare juverit.

2. Primum principium: *Certum est, Papam ratione primatus ea jurisdictione potiri, qua jure divino superior est tota Ecclesia etiam collective sumpta, et quocunque etiam generali concilio, seu quibuscunque Episcopis etiam collectis una cum capite in generali concilio, quod universalem Ecclesiam repraesentat.*

Id manifestum est ex constitutis in singulari libro *De vi et ratione primatus,* quo Christus Petrum cum peculiari jurisdictione primatus propria (Vid. not. 3. in c. 1. §. 3.) omnibus Apostolis totique Ecclesiae praeposuit, et in Petro aeque praeposuit toti Ecclesiae et cunctis Episcopis Apostolorum succes-

soribus ejus successores Romanos Pontifices, ut ejusdem Ecclesiae unitatem contineant atque tueantur. Non possent autem hunc finem effectumque obtinere, nisi praediti essent jure coactivo in omnes; cum ipsa unitas non ex singulis tantum distributive acceptis, sed ex omnibus in unum coactis, seu collective sumptis coeat. Hoc quoque jus in omnes collective, quod fluit ex natura seu ratione primatus, confirmavimus pluribus hoc ipso in opere cap. 4. §. 3. Qui porro jus habet coactivum in omnes etiam Episcopos universalis Ecclesiae sumptos collective, is procul dubio jus habere debet in eosdem, licet in generali frequentissimo concilio ex universa Ecclesia convocatos, qui majori privilegio gaudere nequeunt, quam ipsa universalis Ecclesia. Qui vero jus habet coactivum in aliquem, ejus superior est: ac idcirco omnes Episcopi etiamsi collecti in generali synodo, in quos Romanus Pontifex jus habet, ipsum superiorem suum agnoscant necesse est; idemque superior pariter est generalibus synodis et Episcopis, qui in ipsis conveniunt.

3. Secundum principium: *Certum quoque est, nulli inferiori competere jus coactivum in superiorem suum, nisi hoc jus inferiori certis documentis probetur ab eo collatum, qui eidem superiori jurisdictione praesit.*

Hujus principii prima pars cum sit manifesta ex ipso naturali jure, quod a nemine in dubium vocari poterit, ampliori confirmatione non indiget.

Altera vero pars, qua dicitur inferiori jus in superiorem suum conferri posse ab eo, qui ipsi superiori jurisdictione praestet, liquet ex ratione ipsa naturali, quae dictat hoc casu inferiorem utentem jure sibi tradito ab eo, qui in superiorem suum jurisdictione potitur, non inferioris, sed superioris delegantis personam gerere, et hoc jure in eundem posse legitime agere. Praxis etiam communis ejusmodi delegationum idem confirmat.

Tertia pars, qua hoc jus inferiori collatum diximus esse probandum *documentis* sive rationibus *certis*, evidens est: alias enim certum superioris jus, quo eximitur a jurisdictione inferiorum, in ipsos inferiores exeri ab eo legitime poterit,

omneque jus inferiorum in superiorem inane, irritum et commentitium praeferet.

4. Tertium principium: *Cum ex dictis certum sit, summum Pontificem esse superiorem, et jus superioris habere in totam Ecclesiam et in ipsa generalia concilia; solus autem Deus ipsius summi Pontificis superior sit; nec Ecclesia, nec universale concilium, seu nec Episcopi ex tota Ecclesia in generali concilio adunati, quos Papa inferiores vidimus jure divino, poterunt in hunc superiorem suum jurisdictionem exercere, nisi haec jurisdictio ipsis a Deo tributa certis documentis probetur.*

Si Ecclesia et Episcopi omnes etiam collecti in synodo oecumenica subjecti sunt jurisdictioni summorum Pontificum; sequitur hos in spiritualibus soli Deo subesse, ut plenius cognoscetur ex constitutis cap. 5. Nemini vero, qui Papa inferior sit, posse asseri jus in ipsum, nisi hoc jus cuipiam a Deo tributum *certis documentis probetur,* liquet ex parte tertia principii praecedentis: neque enim jus in superiorem, quod inferiori non competit ex ipsa ratione naturali, praesumi potest collatum a Deo naturalis legis auctore, nisi argumenta, quae hanc divinam institutionem et delegationem quamdam adstruant, sint evidentia et penitus certa; cum praesertim agatur de jure in Papam quoque, si opus sit, deponendum, quod potestatem requirit auferendi ab eo primatum, qui non ab Ecclesia, nec a Concilio, sed a Deo immediate collatus summo Pontifici, nonnisi auctore ipso Deo auferri potest. Vide c. 9. n. 4. et 11.

5. Quartum principium: *Ut jurisdictio in Papam inferiori, cui per se non competit, a Deo collata certo aliquo monumento probaretur; afferendum esset aliquod exploratum testimonium vel sacrae scripturae, vel traditionis sanctorum Patrum, vel aliqua generalis Concilii aut summorum Pontificum definitio, ex quibus fontibus erui potest institutio aut delegatio divina.* Si nihil ex his proferatur, non erit certa institutio aut delegatio divina, seu certum non erit Deum eam potestatem supra Pontificem superiorem suum tribuisse Ecclesiae, vel generali Concilio: ac propterea jus cer-

tum Pontificis semper praevalebit ex certo Pontificio primatu, quo jus in omnes collective certissimum obtinet.

6. Numquid vero ex recensitis certisque divinae institutionis fontibus aliquid exploratum certumque adversarii protulerint, vidimus. Loca sacrae Scripturae ac traditionis Patrum pro primatu Pontificio in universam Ecclesiam et pro jure cogendi omnes collective nostrae sententiae favent: pro statuendo autem jure Concilii generalis supra Papam nec [1]) ex Scripturis, nec ex traditione quicquam ab adversariis ingestum apparuit, quod ad rem certo conficiendam pertineat. Pauci quidem textus, qui Papam inferiorum judicio subjiciunt sub ea conditione, si erret in fide, cum non adstruant jurisdictionem in Papam, nisi ob haeresis crimen desciverit ab Ecclesia, et primatu sua voluntate spoliatus, Pontifex amplius non sit; nihil adversariorum sententiae prosunt. Concilii quoque VI. oecumenici anathema in Honorium post ejus mortem quam sit a quaestione alienum patet ex animadversionibus propositis cap. 5. n. 5. Ad rem propius pertinere videntur decreta Constantiensia, et facta depositionum in conciliis Pisano et Constantiensi. At nihil in his *certae auctoritatis* reperiri, ex quo divina institutio et delegatio jurisdictionis in Papam concilii Patribus licet ipso Papa inferioribus collatae *certo* deduci queat, pluribus capitibus constitutum fuit. Decreta nimirum

---

[1]) Quidam pro statuendo ex Scripturis generalis Concilii jure supra Pontificem nimium abutuntur illis Christi verbis ad Petrum Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus etc. Dic Ecclesiae;* ac si Christus *Ecclesiae* nomine generale concilium, universam Ecclesiam repraesentans, designaverit tanquam tribunal, ad quod causae Pontificum, quae in quaestionem veniant, deferendae sint. At casus, de quo eo loco agitur, non erat de peccato Petri, sed de fratris crimine, qui Petrum offendisset, et bis correctus primum a Petro *inter te et ipsum solum,* dein iterum adhibitis testibus noluisset resipiscere. Num si Papa sine fructu aliquem corrigat, qui ipsum offendit, convocandum erit generale concilium, ut juridica in eum feratur sententia, nec sufficiet cujusque Ecclesiastici superioris judicium, qui potestate clavium praeditus sit? Certe eo testimonio *Ecclesiae* nomine *praepositos Ecclesiae* generatim significatos S. Joannes Chrysostomus docuit, et Ecclesiae praxis confirmat, ut notavi c. 1. n. 3. Cur autem ejusmodi judicium alicui ecclesiae praeposito sit committendum potius, quam ipsi summo Pontifici, si a quopiam offendatur, ratio in promptu est: quia nemo etsi supremae potestatis in propria causa haberi solet idoneus judex, qui omni affectu ac praejudicio careat, nec in suspicionem aliquam veniat.

Constantiensia sessionum IV. et V. de potestate synodorum supra Papam certa auctoritate carent, cum ex defectu confirmationis Apostolicae oecumenici concilii vim non habeant, neque edita fuerint tanquam dogma fidei, sed veluti constitutio synodalis ex opinione, quae in illis circumstantiis probabilior visa est, aliis aliter etiam in Constantiensi, et multo pluribus postea libere et licite opinantibus, qui ab ipsis adversariis haeretici habiti non sunt, nec vel hodie habentur. Facta depositionum in Pisano cur nihil contrariae sententiae prosint, sed potius obsint, intelliges ex cap. 6. Depositio autem Joannis XXIII. in Constantiensi facta cum assensu ejusdem, qui et ante et post eidem voluntarie cessit, ad jus coactivum concilii referri nequit. Depositio Benedicti XIII. qui jam desertus etiam a suis, et ab universali Ecclesia ex omnibus obedientiis in Constantiensi adunatis separatus, a Pontificatu, si quem obtinuisset, tanquam haereticus et schismaticus exciderat, in actualem verum Pontificem lata nec fuit, nec dici potest.

7. Deficientibus autem quibuslibet *certae* divinae institutionis aut delegationis documentis, quae ad probandum *certum* Episcopis in generali concilio adunatis jus a Deo tributum in Papam superiorem suum essent penitus necessaria, quid pro adversariorum sententia restat, nisi ratio ducta ex sola necessitate remedii potissimum in casu pertinacissimi schismatis? Haec vero ratio, etsi novae opinioni inducendae gestisque Pisanis et Constantiensibus causam dedit, cum tamen divinam institutionem vel delegationem nostro proposito necessariam non probet: nihil conferre potest ad convellendum certum jus Pontificii primatus super Episcopos omnes etiam collective sumptos, qui semper fuerunt, et sunt summis Pontificibus inferiores, ac ex naturali ratione jus nullum in superiorem suum poterunt exercere, nisi certa, quae hactenus desideratur, divina institutio aut delegatio aliunde probetur. Esto igitur nihil utrinque certi dogmatis suppetat, et omnia hinc et hinc in libera opinione versentur, adeo ut sicuti adversarios, qui Pisanis et Constantiensibus gestis nituntur, nulla censura perstringendos putemus, ita et ipsi nos praedictis gestis multa opponentes neque haereticos neque schismaticos habeant, sed cum Bossueto

aequissime expetant, ut iisdem gestis nihil cogentibus, pacifice utrinque disputetur, quo pateat (Dissert. praevia Defens. c. 97.), utri validioribus, purioribus, lucidioribus documentis fulciantur. Quis conditionem adeo aequam recuset? Si autem sepositis praejudiciis expendantur diligenter, quae tum ab adversariis, tum a me hactenus fuerunt producta; quis theologice recteque ratiocinans non videat, eorum opinionem tam serae originis et auctoritatis tam recentioris nulloque certo divinae institutionis aut delegationis documento munitam praeferri non posse sententiae, quae divino primatus jure in omnes collective totaque antiquitate suffulta, sola inter catholicos tredecim prioribus saeculis viguit.

VINDICIAE
AUCTORITATIS PONTIFICIAE

contra Opus

JUSTINI FEBRONII

inscriptum:

De statu Ecclesiae et de legitima potestate Romani Pontificis.

PRAEFATIO.

1. Justini Febronii consilium de restituenda Ecclesiastica disciplina et de Ecclesiasticorum moribus ad sacrorum Canonum normam reformandis, quod ille potissimum praefert et ingerit in opere ante paucos annos vulgato et pluribus mox editionibus repetito et ubique disseminato, cui praefixit titulum, *De statu Ecclesiae et de legitima potestate Romani Pontificis*, quis non maxime laudaret probaretque, si in id consequendum iis principiis mediisque usus esset, quae Ecclesiasticorum quidem vitia, abusus et corruptelas impeterent, ac genuinam certamque Romanorum Pontificum auctoritatem divini juris primatui competentem sartam tectam servassent? Verum principia et media eo in opere ingesta eandem auctoritatem non solum ex proposito adoriuntur, sed ita etiam extenuant arctisque limitibus constringunt, ut Auctor peculiaris ac praecipuae jurisdictionis primatum ex catholico dogmate concedendum, ad primatum meri fere ordinis et honoris revocare videatur; vel saltem eam ipsius primatus praecipuam et propriam vim ac potestatem, quam summis Pontificibus in unitatem ac aedificationem Ecclesiae Christus

attribuit, non modo non approbet, nec vindicet, sed potius infirmet deprimatque, et specioso reformationis procurandae nomine, commune catholicae unitatis centrum, quod idem Auctor in Romanae sedis Pontificibus collocatum, et a catholicis omnino propugnandum verbis fatetur, re ipsa jurisdictione ad eum finem consequendum idonea ac necessaria penitus spoliet, et contemptui exponat. Quid enim nisi magnum Apostolicae auctoritatis contemptum injicere potest opus, quod iisdem Pontificibus impotentissimum dominatum a Christi institutione alienum alienorumque jurium perturbationem occupationemque injustissimam supposititiarum decretalium praesidio inductam appingens, omnes Episcopos, Metropolitas omnes, ipsasque potestates saeculi ad eorum facultates intra angustiores limites coërcendas excitat, etiam (si opus sit) subtractione obedientiae, metumque ipsum censurarum excutere nititur? Quis veritatis et justitiae amator haec aequo animo ferat atque dissimulet.

2. Ego sane, qui duobus praecedentibus operibus Pontificii primatus vim, rationem et potestatem divina institutione constitutam explicare et comprobare studui, ejusdem *Vindicias* contra Febronianum systema praeterire non potui. Id autem ut brevius, quoad fieri possit, expediam, duo in Febronii opere sunt distinguenda, unum quoad potestatem summis Pontificibus tributam in materia fidei: alterum quoad potestatem ipsis concessam in negotio disciplinae. Quae ille paucis tangit quoad potestatem Pontificiam in definiendis controversiis fidei, de qua fusius disserui in primo opere *De vi et ratione primatus etc.*, hic paucioribus indigent, eaque primo capite comprehendentur. Cum vero pleraque ab eo latissime disputata circa disciplinam versentur, adeo ut non male scriptum fuerit in monito editionis anni 1764. in duos tomos distinctae

(qua utemur) praefixo, *Totum disciplinae negotium est;* plura in hoc argumento, de quo in opere hisce *Vindiciis* praemisso non pauca statuimus, ad refutanda Febroniana molimina, aliis atque aliis capitibus expendenda ac statuenda erunt. Quae porro utroque in themate, fidei scilicet ac disciplinae, disserentur, cum principia in duobus praecedentibus operibus constituta praesumunt, tum vero lectorem iisdem principiis et operibus probe instructum requirunt, ac propterea eadem opera identidem allegata invenientur. Ne autem frequenti ipsorum allegatione integrum cujusque titulum semper cogamur ad nauseam repetere, primum opus inscriptum *De vi et ratione primatus etc.* his notis *De vi primatus*, aut *De primatu* allegabo: opus vero alterum hisce vindiciis praemissum, *De potestate Ecclesiastica Romanorum Pontificum et Conciliorum generalium*, his brevioribus notis *De potestate Ecclesiastica* indicabo.

3. Non ignoro expectare nonnullos, ut in confutando Febroniano opere duo quoque alia vel tria opera excutiam novissime edita vel etiam recusa, quae non absimiliter Pontificiam auctoritatem oppugnant. Sed cum omnium principia eadem fere sint, ac illa, quibus Febronius est usus; haec confutatio principiorum Febronii duobus indicatis operibus suffulta, erit quoad substantiam aliorum ejusdem generis operum confutatio; nec distinctam singulorum impugnationem desiderare quispiam poterit, nisi qui in singulis excutiendis eadem absque necessitate repetenda arbitretur.

VINDICIAE
AUCTORITATIS PONTIFICIAE
CONTRA OPUS JUSTINI FEBRONII.

CAPUT I.

Quantum Febronius detrahat legitimae potestati Pontificiae in decidendis controversiis fidei.

1. Cum in bonum Ecclesiae ad impedienda schismata, et ad custodiendam in ea unitatem fidei et communionis ipsi Ecclesiae maxime necessariam, Christus Dominus unum ex Apostolis, id est S. Petrum, praetulerit ceteris non mera praerogativa honoris et ordinis, sed cum peculiari jurisdictione, ut in eo tanquam in unitatis centro unitas custodiretur Ecclesiae; quantumcunque ceteri Apostoli in aliis Apostolatus facultatibus pares essent Petro; in jurisdictione tamen, seu vi coactiva in omnes ad conservandam secum utramque fidei et communionis unitatem suberant Petro, ita ut in eadem cum ipso fide omnes deberent convenire, nec a communione ejus unquam recedere sive desciscere (De vi et rat. primat. c. 11. n. 53. et alibi). Nihil quidem scissurae vel in fidei vel in communionis unitate cum Petro timendum erat ab Apostolis, qui Spiritu sancto, veritatis et caritatis Spiritu afflati ageban-

tur. At in Episcopis Apostolorum successoribus, qui non aeque ac Apostoli erant sancto Spiritu confirmati, timeri poterant dissensiones et scissurae, ex quibus fidei vel communionis unitas praejudicium sentiret: ac propterea S. Petri primatus, qui in bonum unitatis debebat esse perpetuus, et ad Romanos Pontifices S. Petri successores transire, eadem peculiari jurisdictione seu vi coactiva praeditus esse debebat in successoribus ipsius, ut omnes etiam Episcopos in utraque unitate perpetuo contineret. Mera repraesentatio, merus typus unitatis in hunc finem non sufficiebat, nec merus primatus honoris et ordinis, qui sine coactivo ejusmodi jure ad finem in institutione primatus a Christo sibi propositum fuisset ineptus. Hoc jus coactivum omnium Christianorum ad unitatem non solum communionis, sed potissimum fidei, quae est unitas Ecclesiae potior, Romanis Pontificibus asserendum ex Scripturis ac perpetua Ecclesiae traditione late constitutum invenies in libro *De vi et ratione primatus* cap. 12. et 13. ubi etiam quae objici solent diluimus.

2. Justinus Febronius, dum in Romanis Pontificibus eorumque primatu centrum unitatis a Christo collatum agnoscit, ipsumque in Ecclesia necessarium ac omnino conservandum et a catholicis vindicandum fatetur, juraque ipsius in unitatis bonum essentialia in dubium abduci non posse affirmat; nobiscum aliquatenus convenire videri potest. At dum ipsa jura seu facultates ex primatu Romanis Antistitibus competentes recensendas suscipit; ad praerogativas meri ordinis et honoris fere omnia pertinent: et si quae aliquid juris coactivi, seu jurisdictionis prae se ferunt, non sunt ejus generis, quae per se in conservandam unitatem potissimum fidei cogant, quales ex ratione ac fine principali instituendi primatus, nec non ex Scriptura et traditione esse deberent. Dum S. Petrum fuisse vult (cap. 2. §. 4. tom. 1. edit. quintae pag. 51) in Apostolorum collegio tanquam praesidem in Senatu, *qui Senatorum sententias rogat, non cogit, uno suo arbitrio nihil decidit;* vim coactivam et primatum verae jurisdictionis in gestis conciliaribus S. Petro apertissime adimit; eodemque recidunt illa, quibus expendens titulos *capitis et Principis Apostolo-*

rum ipsi attributos a Patribus, subdit: *Inde deferebatur ei primatus honor, ejus sententiae multum tribuebatur, nullaque causa majoris momenti sine ejus participatione definiebatur . . . . Ipse in conventibus proponebat materiam, de qua deliberandum erat: ipse, cum id opportunum esset, levabat vocem suam, et omnium loco ac nomine loquebatur*: quae praerogativam meri ordinis et honoris nequaquam excedunt, subjicit quidem statim: *Verum inter hujusmodi directorii fines jura primatus non subsistunt. Exigit amplius aliquid conservatio unitatis in Ecclesia non semper in conciliis congregata.* Si hae ultimae voces, *non semper in conciliis congregata*, eo sensu additae fuissent, ut innueretur potestas conciliorum praesertim generalium, quibus vel per se vel per legatos praesit Summus Pontifex, quibusque jus definiendi controversias fidei, et vis cogendi ad fidei unitatem ab omnibus catholicis conceditur, nihil esset repugnandum. Verum Febronius alia mente haec addidit, ut scilicet indicaret, quod (Ib. n. 4.) postea palam declaravit, definitiones fidei extra generale concilium a solo Pontifice editas, etsi is *praecipuas habeat in judicando partes*, non tamen constituere ultimum judicium, nec esse omnino irrefragabiles seu infallibiles, eisque singulas privatim Ecclesias singularem reverentiam debere praestare, adeo ut *provisorie* illis obsequendum sit, *saltem ad non dogmatizandum contrarium, quamdiu Ecclesia non reclamat.* Haec sumpsit ex Gersone, atque ex aliorum adversariorum sententia, qua infallibilitatis praerogativam in definiendis fidei controversiis Romano primatui tributam negantes, vim omnino coactivam et absolutam ad praestandam definitionibus Apostolis fidei unitatem penitus inficiantur. Velim Febronium in mentem revocare illud principium, quod veluti omnino certum (cap. 2. §. 4. pag. 50) statuit: *Cum genuinum fundamentum ejusdem primatus in bono unitatis Ecclesiae supra* §. 2. *invenerimus; hinc pro principio statuemus: OMNIA ILLA ET SOLA ESSE PRIMOGENIA ET ESSENTIALIA JURA PRIMATUS, SINE QUIBUS UNITAS NON POTEST SERVARI.* Nonne vis ad unitatem omnino

cogens et absoluta ita necessaria est, ut sine ea unitas contineri et vindicari penitus nequeat? Nonne haec vis coactiva esse debet non tam in singulos, quam in omnes Christianos, cum ex omnium concordia in eadem fide unitas catholicae formetur Ecclesiae? Num sine vi coactiva omnium Christianorum ad fidei unitatem in instituendo primatu praecipue intentam a Christo, servari posset in Ecclesia unitas ejusdem fidei decreto mere *provisorio*, contra quod etsi nemini liceat reclamare, quamdiu non reclamat Ecclesia, licere tamen credatur ab eo dissentire? Semper Ecclesiam et Ecclesiae filios non provisoria tantum, sed peremptoria habuisse Apostolicae Sedis circa fidem judicia, quibus causa finita esset, et obedientia non mere externa, quae solam contradictionem externam vetet, sed et interna, quae unitatem fidei constituit, ab omnibus deberetur, eaque idcirco infallibilitatis privilegio ex Christi promissis et Patrum traditione donata in libro *De vi et ratione primatus* multis probatum, seu potius demonstratum videtur.

3. Si usum et observantiam priscorum saeculorum, ad quam Febronius identidem provocat, velit consulere, ne unum quidem factum aut textum inveniet, quo catholici licitum putarint dubitare de aliqua proprie dicta definitione Sedis Apostolicae. *De aliqua*, inquam, *proprie dicta definitione* fidei, cujus naturam eodem libro explicavi; neque enim de aliis Romanorum Pontificum decretis, aut sententiis, scriptis, aut dictis a definitione dogmatica alienis idipsum dicendum aut intelligendum est. Novum examen, quod aliquando habitum fuit in generalibus conciliis post definitiones Apostolicas, nihil officere vidimus; cum non idcirco habitum fuerit, ac si de illis liceret ambigere ante judicium et approbationem concilii oecumenici, sed ut dubitantes docerentur, vel errantium contumacia evidentius pateret omnibus, ne simplicibus et minus cautis fucum faceret. Febronius haec et his similia opponit, quae ex adversariorum libris in indicato opere accuratius exposita, et rejecta pluribus, hic repetenda non sunt. Cum vero ipse nihil in hac parte addat, quod ab aliis adversariis non absimiliter oppositum, ibidem confutatum invenietur,

nihil nunc addendum existimarem; nisi unum quiddam supra ceteros contrariae nobis sententiae patronos Febronius adjecerit, quod cum deteriorem ipsius, quam aliorum sententiam efficiat, absque aliqua peculiari animadversione praetereundum non judico.

4. Ceteri adversarii, qui solum quidem judicium Sedis Apostolicae ad finiendam fidei controversiam non sufficere autumant, ne hinc unitati fidei a Christo male provisum dicatur, si expectanda esset concilii generalis sententia, quae idem Apostolicum judicium confirmans, causam finiret; sufficere, semperque sufficiens fuisse ajunt, si definitionibus Summorum Pontificum accedat Episcoporum Ecclesiae etiam dispersae vel expressus vel tacitus saltem consensus. Haec ipsa conditio consensus Ecclesiae sive adunatae in generali synodo, sive dispersae, quam perperam ad vim coactivam earundem definitionum infirmandam ab adversariis requiratur, ibidem probavimus cap. 14. n. 29. et seqq. Febronius autem hac ipsa conditione consensus saltem taciti nequaquam contentus (Cap. 6. §. 8. n. 1.), ad *ultimatum* et *conclusum*, ut ait, atque infallibile judicium in materia fidei exigit expressam et concinentem generalis concilii sententiam, qua solum fidei definitiones peremptorias esse comminiscitur. Hac in hypothesi, cum concilia oecumenica rarissima sint, et hoc praesertim tempore multis de causis eorum convocatio sit difficillima, ac fere impossibilis, quam male Christus prospexisset unitati fidei institutione primatus, si post Apostolicam definitionem ad peremptorium judicium, a quo nemo catholicus posset legitime dissidere, expectandum esset generale Concilium? Quomodo id cohaereat cum illis ejusdem Febronii verbis, quibus ex antiquorum saeculorum historia (Ibid. n. 4. p. 209) cum Augustino fatetur, *raras fuisse haereses adeo pertinaces, ut ad eas profligandas opus fuerit congregatione generalis concilii,* nemo facile intelliget. Semper enim ex Febroniano principio necessaria fuisset generalis synodi congregatio, siquidem aliud quodcunque judicium a Pontifice editum et receptum aut praeventum a particularibus conciliis approbatumque Episcoporum totius Ecclesiae consensu, nun-

quam fuisset ultimatum et infallibile, cui haeretici non possent resistere et reponere, se nondum certos haereticos esse, nec a corpore Ecclesiae praecisos, quamdiu a generali concilio ultimum et infallibile judicium non prodeat. Id porro in Febronio tanto incohaerentius videbitur, si animadvertas eam Augustini sententiam, qua necessarium fuisse negavit ad profligandas haereses generale concilium, ab ipso Febronio ibidem explicari de haeresibus olim damnatis in particularibus synodis, hac ratione addita: *Ea etenim semper fuit Ecclesiarum inter se societas et concordia, canonumque et definitae doctrinae apud omnes auctoritas et religio tanta, ut quod synodo aliqua constitutum uspiam esset, idem aliae Ecclesiae sibi pro re nata imitandum et pariter statuendum ducerent, sive expressa consensione, SIVE TACITA APPROBATIONE.* Num ubi agitur de definitionibus particularium synodorum, ad peremptoriam istarum vim, quae conciliorum generalium necessitatem excluderet, sufficere credidit non tam *expressus,* quam *tacitus* Ecclesiae dispersae consensus, quem agens de definitionibus Pontificiis insufficientem declaravit, nisi expresso generalis concilii decreto probaretur?

5. Aliud vero minus cohaerens in ejusdem Febronii opere detexisse mihi videor. Hactenus consensum Ecclesiae dispersae Apostolicis definitionibus additum ad finiendas controversias fidei per se minus aptum indicavit, dum judicium seu consensum oecumenici concilii requisivit. Num vero ipsius oecumenici concilii auctoritatem per se sufficere credidit sine ullo Ecclesiae dispersae consensu? Nihil minus: siquidem ipsas generales synodos legitime convocatas, earumque definitiones legitime editas ad fidei unitatem non absolute, sed conditionate tantummodo cogere affirmat (Ibid. n. 13. pag. 212): *Si nempe Patres legitime convocati in eo* (concilio) *ita se gesserint, ut dici debeant repraesentare totam Ecclesiam: quod an ita de facto sit, declarat agnitio, seu RECEPTIO ECCLESIAE.* Ex sola igitur conciliorum generalium definitione non oritur absoluta vis coactiva ad unitatem, sed subsequens Ecclesiae *receptio*, seu consensus praeterea neces-

sarius est, ut declaretur, num Patres, qui definitivum judicium tulerunt, legitime convocati ita se gesserint, ut dici debeant repraesentare totam Ecclesiam. Ita Ecclesiae dispersae consensus Apostolicis definitionibus additus vi caret plane coactiva et peremptoria, quae judicium ultimum pariat, nisi accedat judicium Ecclesiae in generali synodo adunatae consentiens; simulque judicium Ecclesiae in generali concilio adunatae consentiens eam vim non obtinet, nisi subsequenti Ecclesiae dispersae consensu ipsum concilium legitimum et legitime se gessisse dignoscatur: quae quomodo apte conveniant, Febronius viderit. Quanto cohaerentius alii ex adversariis utrinque vim peremptoriam deducunt ex consensu Ecclesiae sive dispersae, sive adunatae in generali concilio, cum non minorem auctoritatem habeat Ecclesia dispersa, quam coacta in concilio oecumenico, quod ipsam Ecclesiam dispersam repraesentat?

6. Verius autem Romanae auctoritatis vindices Apostolicis definitionibus absolutam coactivam ac peremptoriam vim tribuunt ratione primatus, ut ne ad hanc vim exerendam assensu Ecclesiae sive dispersae, sive in oecumenica synodo adunatae indigeant: nec ipsorum conciliorum generalium definitiones eadem vi carere inficiantur, dummodo ipsis accesserit Sedis Apostolicae assensus seu confirmatio: qua de re vide quae attuli libro praecedenti, ***De potestate Ecclesiastica Papae et conciliorum generalium*** cap. 2. §. 2. Febronius, qui hujus assensus aut confirmationis Apostolicae necessitatem negat, et merum praesidendi, proponendi et exequendi officium summis Pontificibus vindicat (quae meri ordinis et executionis sunt munera): haud video, quodnam jus praecipuum in materia fidei primatus proprium statuat, quo praecipuae jurisdictionis, non autem meri honoris et ordinis primatus constituatur. Quodsi ex dicendis postea nihil quoque peculiaris coactivi juris primatui asserat in materiis disciplinae, sed jus merae inspectionis, directorii, executionis canonum, coërcitionis delinquentium et similia, quae ad honorem et ordinem potius, quam ad peculiarem jurisdictionem primatui competentia referuntur; multo magis patebit ipsum tum in fide, tum

in disciplina eum tantum primatum reipsa admittere, qui vel meri honoris et ordinis est, vel ad merum ordinis et honoris primatum quam proxime accedens, ejus verae et praecipuae jurisdictionis, quam Christus in unitatis bonum primatui attribuit, est penitus expers.

CAPUT II.

Quaenam potestas Romano Pontifici competat in materia disciplinae, et quantum ei Febronianum systema detrahat.

1. Cum materia fidei comprehendat non tam illa, quae a positivo divino jure pendent, quam illa, quae naturali juri a Deo praescripto innituntur; sicut jus divinum et naturale immutabilia sunt; ita immutabilia sunt pariter, quae iisdem juribus praecipiuntur, vel prohibentur. Quae vero nec naturali, nec divino jure sunt vetita vel praescripta, sed Ecclesiasticae dispositioni a Deo fuerunt relicta, si ab Ecclesiastica potestate praecipiantur vel interdicantur, constituunt materiam disciplinae, quae pro Ecclesiae potestate ita variare et mutari potest, ut pro varietate circumstantiarum nunc licere possit, quod prius erat interdictum; nunc autem quod prius erat licitum, superveniente Ecclesiastica prohibitione, illicitum fiat. Hinc leges Ecclesiasticae, quae de materia disciplinae statuunt, mutationi obnoxiae sunt, uti disciplina est mutationi et varietati obnoxia. Haec tam certa sunt ex antiqua praxi Ecclesiae, ut idcirco nec semper nec ubique eaedem disciplinae leges viguerint, aut vigeant; neque in hoc Febronius contraire potuerit.

2. Animadvertenda vero hoc loco videtur ea ejusdem Febronii thesis, quam inter *Principia juris publici Ecclesiastici recensuit* c. 1. n. 2. *Apostolorum potestas legislativa origine quidem sua fuit divina* (quia scilicet a Christo instituta, uti ab eodem instituta est potestas Ecclesiae): *at praecepta Apostolorum, tametsi libris canonicis inserta, non sunt divina, sed mere humana.* Quam distinctionem in subjecta adnotatione explicat et confirmat ex Pauli epist. 1.

ad Cor. c. 7. *ubi quae juris divini sunt, his verbis tradit: Praecipio, non ego, sed Dominus; quae autem proprio arbitrio tradit, hac formula praefatur: Ceteris ego dico,* etc. Quae mero praecepto Apostolico sunt praescripta, sicut dispensationi, ita et mutationi obnoxia esse queunt. Inter haec referendum creditur illud decretum in Hierosolymitana synodo circa vetitum usum sanguinis et suffocati, quod pro illis circumstantiis necessarium, mutatis circumstantiis jam obsolevit.

3. Licet in materia disciplinae, quae varietati subest, non ita sit necessaria omnium Ecclesiarum, omniumque catholicae Ecclesiae Episcoporum unitas cum sede Apostolica, uti cum ea omnino (Sup. c. 1.) necessaria est unitas omnium in materia fidei et communionis, quae divino jure immutabili praescripta est ratione primatus; ob unitatis tamen bonum necessaria est omnium inferiorum potestatum Ecclesiasticarum, et Episcoporum omnium subordinatio Summo Hierarchae Romano Pontifici. In una quidem Ecclesia particulari duo Episcopi potestate pares esse non possunt, quin dissensionibus aditus pateat, et unitati periculum ex aequalitate jurium impendat; sed unus ita praeesse debet omnibus, ut alius quivis, etiamsi Episcopalem consecrationem praeferat, in jure eidem credito esse debeat subordinatus. Quare in Nicaeno Concilio cautum fuit, ut si Cathari seu Novatiani Episcopi ad unitatem redeuntes recipiendi essent, ubi inveniretur Episcopus catholicus, non admitterentur cum eadem Episcopatus jurisdictione, sed in gradu presbyterii, *ne in una civitate duo Episcopi esse viderentur,* quod unitatis bono repugnat. Similiter ergo in universali Ecclesia duo aequalis omnino juris Pontifices esse nequeunt, sed unus praeesse debet omnibus peculiari jurisdictione, cui omnes sint subordinati in Ecclesiae regimine, ac in ipsa materia disciplinae, ne hac subordinatione sublata, scissurarum pericula impendant, quae facilem unitatis discindendae occasionem afferrent. Cui autem haec subordinatio ab omnibus praestanda est, nisi illi, cui ex verae et personalis jurisdictionis primatu unitatis in tota Ecclesia conservandae officium cum idonea in id potestate a Christo commissum fuit? Neque in hoc repugnare potest Febronius ex

illo ipsius certissimo principio, quod praecedenti capite retulimus num. 2. nimirum *Omnia illa et sola esse primogenia et essentialia jura primatus, sine quibus unitas non potest servari.* Num absque ea omnium subordinatione Summo Hierarchae vel in materiis disciplinae unitas Ecclesiae servari diutius posset?

4. Haec autem subordinatio Summo Pontifici debita ex illo divino jure, quo inferiores debere praepositis suis subjacere Paulus (Heb. 13, 17.) testatur, ab ipsis [1]) Apostolis observata fuit erga S. Petrum principem et superiorem suum, non quod ex ipsis aliquid gravioris scissurae et dissensionis, quae unitatem abrumperet, esset timendum, sed in futurorum temporum et Episcoporum successorum suorum exemplum, ut his ejusdem subordinationis debitum erga Petri successores Romanos Antistites commendarent. Hanc quidem subordinationem in universalis Ecclesiae regimine cum praestare deberent ipsi Apostoli S. Petro bono unitatis ratione primatus; jure damnata fuit propositio de bicipiti Ecclesiae capite SS. Petro et Paulo eo sensu accepta *et explicata, ut ponat omnimodam aequalitatem inter S. Petrum et S. Paulum, SINE SUBORDINATIONE et subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema et regimine universalis Ecclesiae*: haecque condemnatio et explicatio a tota Ecclesia etiam Gallicana suscepta et approbata fuit. Vide lib. *De vi et ratione primatus* c. 3. n. 2. Si hanc subordinationem ipsi Apostoli debebant primati suo S. Petro; quomodo successoribus S. Petri negari poterit debita ab Episcopis Apostolorum successoribus, cum in ipsis praecipue, qui non sunt eodem Apostolorum Spiritu afflati, ad unitatem continendam sit maxime necessaria.

5. Quamvis Episcopalis auctoritas sit in origine institutionis divinae, ac idcirco aeque immutabilis ac jus divinum,

---

[1]) Qui omnem subordinationem erga S. Petrum negaret Apostolis, ita ut aequales omnino fuerint cum potestate Petri, primatum meri ordinis et honoris supra Apostolos in Petro deberet agnoscere, quod communi catholicae doctrinae plane repugnat. De hac subordinatione lege not. 5. et 9. in c. 1. praecedentis operis *De potest. Eccles.*

Episcopis adimi penitus nequeat; cum tamen duo ad eandem auctoritatem pertinentia a Christo non fuerint instituta, sed Ecclesiae praepositis, Petri scilicet et Apostolorum successoribus, ut de ipsis disponerent, fuerit commissum; ea non ad jus divinum immutabile, sed ad disciplinam mutabilem referenda sunt; nimirum I. subditorum seu dioeceseon designatio, in quibus Episcopi auctoritatem exercerent: II. Episcopalium facultatum quodnam esse deberet exercitium et usus. Quoad dioeceseos seu subditorum, qui cuique Episcopo committerentur, designationem exercitio auctoritatis necessariam (neque enim jurisdictio nisi in subditos exerceri legitime potest) paucis concludam. Potestas illa illimitata in totum mundum, Apostolis ab ipso Christo tradita, necessaria quidem fuit in illis initiis, ut sua citius aedificaretur Ecclesia; ac proinde omnes poterant ubique praedicare Evangelium, ubique Ecclesias particulares et Episcopatus erigere, consecrare Episcopos, presbyteros etc. et quaelibet alia Apostolatus officia exercere. At hoc jus immediatum in totum mundum, et in omnes Ecclesias ex peculiari necessitate ac utilitate illis initiis tributum, in aliis Apostolis extraordinarium fuit, quod bono ejusdem unitatis (ut mox dicturi sumus) non debebat in Episcopos eorum successores transire; in Petro autem, cujus auctoritas ratione primatus ob ipsius unitatis bonum debebat esse perpetua et in successores ejus propagari, ordinarium esse debuit, sicut et in successoribus ejusdem, Romanis Pontificibus, ordinarium debet agnosci. Cum vero extraordinaria aliorum Apostolorum potestas in universum mundum, illis initiis necessaria, non deberet Episcopis ipsorum successoribus aequo jure competere, ne magna in Ecclesiis jam aedificatis confusio fieret, si aeque ac Apostoli omnes Episcopi omnia possent ubique; sed potius expediret diversas dioeceses designare, et Episcopatus diversos erigere, ita ut singuli Episcopi suae cuique dioecesi praeficerentur, gregique assignato facilius prospicerent; haec designatio dioeceseon et subditorum, quam Christus non instituit, sed Apostolis eorumque successoribus commisit, non est divini immutabilis juris, sed Ecclesiastici; ac proinde ad disciplinam mutabilem pertinens, subest

potissimum dispositioni successorum S. Petri, qui cum ex eodem S. Petri primatu jus ordinarium habent in universam Ecclesiam, tum vero eodem ordinario jure uti possunt in dioeceses singulas aeque ac in illas Apostoli extraordinario jure uti poterant. Ex hac potestate in dioeceses omnium Episcoporum, quae in solis Petri successoribus ex divini juris primatu est ordinaria, Romana Sedes potest, si expediat, Episcopatus aliquos supprimere, novos erigere, unum dividere in duos; potest etiam, si in aedificationem Ecclesiae conferat, aliquos subditos per exemptionem ab Episcopi jurisdictione subducere, quo de jure alibi opportunius dicetur.

6. Porro Episcopos, quos Apostoli constituerant, quoad Episcopalium facultatum usum et exercitium intra fines assignatarum cuique dioeceseon fuisse subordinatos eisdem Apostolis, quatenus hi possent ipsarum facultatum usum et exercitium a Christo non definitum in bonum Ecclesiae limitare et moderari, nemo negaverit. Quod autem poterant singuli Apostoli extraordinario illo jure in totam Ecclesiam, quod paulo ante explicavimus; poterat multo magis et Petrus, qui in ipsos Apostolos jurisdictione potiebatur primatus causa; cum praesertim extraordinarium aliorum Apostolorum jus in omnes et singulas Ecclesias et in Episcopos omnes, in Petro esset ordinarium, et ad Summos Pontifices Petri successores ordinatio item jure transierit: unde et hos posse Episcopalium facultatum usum atque exercitium limitare et moderari fatentur ipsi adversarii cum Gersone, ipsaque Ecclesiae praxis et[1]) antiqua etiam exempla in praecedenti opere *De potest. Eccl.* cap. 1. §. 5. indicata confirmant. Nihil in his contra jus Episcoporum divinum; quia licet Christus instituerit Episcoporum auctoritatem, dioeceseon tamen et subditorum designa-

---

[1]) Quod si antiquis temporibus haec sive dioeceseon, sive facultatum Episcopalium dispositio a Metropolitanis, seu Patriarchis, conciliisque provinciarum fere pendebat; non idcirco negandum in id Pontificium jus, quod ex primatu fluit. Cum enim ea illorum quaecunque esset jurisdictio in Episcopos et Episcopatus, eisdem Ecclesiastica potestate institutis non competeret nisi jure Ecclesiastico; quidquid Ecclesiasticae institutionis est, juri ordinario et divino primatus praejudicare non poterat. Confer lib. *De potest. Eccles.* c. 1. §. 4.

tionem facultatumque Episcopalium moderationem et usum Ecclesiasticae potestatis dispositioni reliquit; haecque ad disciplinae materiem pertinent, quae variare potest, si Ecclesiae bono expediat.

7. Ne vero in hac sive dioeceseon sive facultatum Episcopalium moderatione seu limitatione Pontificio juri subordinata, effraenis sit dominatus, qui nullis legibus constrictus pro arbitrio evagetur, et licentius excurrat; Papae potestas in id subjecta est illi naturali atque divinae legi a. S. Paulo memoratae: ***Potestas a Deo in aedificationem, non in destructionem.*** Quod in destructionem Ecclesiae vergeret, abusus esset potestatis Pontificiae; usus siquidem legitimus ille solus est, qui aedificationi, id est publico Ecclesiae bono inservit.

8. Cum Febronius hisce naturalis ac divinae legis finibus, quos abutentes potestate tradita transgredi non verentur, haudquaquam contentus, potestatem Pontificiam revocari vult ad canonum antiquorum normam; ea opinione innititur, qua Summum Pontificem ejusque auctoritatem vi coactivae et juri canonum subesse existimat. Opinio vero ejusmodi ex eo principio dimanat, quo claves et jurisdictio Ecclesiastica ipsi Ecclesiae immediate traditae dicuntur, eaeque sic ab Ecclesia Summo Pontifici et Episcopis tanquam suis ministris communicari (Febron. c. 1. §. 6. n. 3. t. 1. pag. 18), ut omnis istorum jurisdictio pendeat ab Ecclesiae voluntate ac beneplacito; quod cum in conciliorum praesertim generalium ipsam Ecclesiam repraesentantium canonibus declaretur, non solum Episcoporum, sed Pontificum etiam summorum potestas ita ipsis canonibus adstringi creditur, uti subest Ecclesiae, in qua totam jurisdictionem contineri non dubitant. Hoc vero principium de clavibus immediate traditis ipsi Ecclesiae eo sensu acceptum, quo *Ecclesiae* nomine omnes non solum clerici, sed etiam laici atque mulieres ad Ecclesiae corpus pertinentes comprehendantur, omnibusque clavium potestas immediate tradita judicetur, falsissimum et damnatum ab Ecclesia, Febronius vindicare non poterit. Quod si *Ecclesiae* nomine intelligantur Petrus et Apostoli, quibus sane claves et Ecclesia-

sticam potestatem Christus immediate dedit, Petro primum, cum ipsi separatim illas promisit (Matth. 16, 19.): *Et tibi dabo claves etc.* Apostolis autem postea, non tamen separatim, sed una cum Petro, cum post resurrectionem dixit (Joan. 20, 22.): *Accipite Spiritum sanctum etc.* verissimum et catholicum est: et hinc quoque certissimum eandem jurisdictionem clavium in Romanos Pontifices et Episcopos S. Petri et Apostolorum successores ita transiisse, ut omnis jurisdictio Ecclesiastica in ipsis immediate resideat. At sicut Petrus et Apostoli in omnibus Apostolatus juribus et facultatibus pares, non erant pares Petro in vi et jurisdictione propria et personali primatus, quam et idem Febronius excipit, dum in titulo capitis 1. paragraphi septimi ait: *Omnium Apostolorum in Ecclesiastica potestate aequalitas salvo Petri primatu;* ita non aeque pares jurisdictione dici queunt Episcopi et Romani Pontifices successores S. Petri, quin istis competat jus aliquod personale proprium primatus, quod nulli alii commune esse potest. Hoc jus in conservationem unitatis Petro et successoribus ejus tributum a Christo, eam jurisdictionem peculiarem eaque jura primatus propria et essentialia requirit, *sine quibus* (ut ex Febronio audivimus) *unitas non potest servari.* Hinc jus coactivum non tam in singulos, quam in omnes simul fideles ad unitatem fidei et communionis cum Romano Pontifice custodiendam in libro *De vi et ratione primatus* statuimus luculentissime, cui Febronius quantum detrahat ex praecedenti capite, ut arbitror, manifestum est. Cum porro ad unitatis conservationem subordinatio omnium etiam Episcoporum supremo capiti Romano Pontifici sit pariter necessaria in regimine universalis Ecclesiae et in materia disciplinae, ne dissensionibus, quae unitatem scindant, aperiatur occasio; hoc capite satis explicatum videtur, et ita constitutum, ut dioeceseon et subditorum designatio Episcopaliumque facultatum moderatio quoad exercitium et usum dispositioni Apostolicae subesse jure negari non possit, quatenus utrumque non in destructionem, sed in aedificationem et bonum Ecclesiae dirigatur, ut divino ac naturali jure cautum est.

9. Quodsi ad impediendos vel tollendos Pontificiae potestatis abusus Febronius cum ceteris adversariis contendat, Summorum Pontificum auctoritatem praeter divinum ac naturale jus, quod negligi potest, coërcendam quoque esse sacris canonibus praesertim conciliorum generalium, et ita vi coactiva coërcendam, ut iidem Pontifices, si data potestate abutantur, a generali synodo indicari, et (si opus sit) deponi etiam possint, quia subsunt jurisdictioni, quae universali Ecclesiae et oecumenicis synodis universam Ecclesiam repraesentantibus immediate collata fuit; haec est illa thesis, quam falsam, infirmissimisque momentis fultam, totique antiquitati contrariam ostendi libro praecedenti (De potest. Eccl.). Nec quidpiam apud Febronium reperire licebit, quod ex ibidem disputatis dissolutum non sit. Solos enim auctores allegat ejusdem sententiae patronos, qui ad idoneam alicujus thesis probationem nequaquam sufficere dicendi sunt ex illo Febroniano principio, quo non admittendas significat (t. I. pag. 50 in fine) nisi eas sententias, *de quibus scholae catholicae omnes consentiunt.* Synodos Constantiensem et Basileensem ingerit, quarum canones in hanc rem objectos non magis probare ibidem probatum est. E contra primatus rationem, quae vim coactivam Pontificiae jurisdictioni tribuit in totam Ecclesiam etiam collective sumptam et in ipsa generalia concilia, quae sine consensu Romani Pontificis vim nullam oecumenicae synodi propriam obtinent neque in negotio fidei neque in materia disciplinae, ipsos Pontifices a cujuscunque concilii judicio et potestate eximere, totamque praeterea antiquitatem ita eosdem tanquam superiores fuisse veneratam, ut si errent etiam gravissime, a nemine judicari possint, nisi ex haeresi vel schismate recedentes ab Ecclesia, et in haeresi vel schismate pertinaces Pontificatum amiserint, et Ecclesiae superiores amplius non sint, pluribus eodem in libro constitutum fuit. Febronius igitur, qui nulla efficaci et idonea auctoritate vel ratione Romanos Pontifices subjectos credit canonibus et vi coactivae conciliorum generalium, quibus ipsi non praebuerunt assensum, subjectos vult Episcopis inferioribus suis, qui etiam collective sumti Pontificiae potestati subditi et subordinati

esse debent jure primatus; ac proinde quantum primatus jurisdictionem extenuet in ipsa materia disciplinae, quis non intelligat?

10. Quanto autem idem in hac quoque materia detrahat supremae auctoritati Apostolicae, quae primatui competit, alia evidentiori forsitan ratione patebit. Quam multa summi Pontifices antiquis etiam temporibus gesserint et constituerint non tam in Occidentalium quam in Orientalium Ecclesiarum regimine ac in ipsa materia disciplinae, ex veteribus, quae supersunt, monumentis capite sequenti indicandis notissimum est. Haec jus illorum demonstrant in universam Ecclesiam, quod a primatu dimanat. Febronius ne haec jurisdictioni primatus tribuat, aliis atque aliis causis a primatu alienis pleraque adscribit. Quaedam scilicet ejusmodi gesta intra Occidentales fines ad jus Patriarchicum, quod Ecclesiasticam habet originem, referenda existimat: aliqua ad concessionem conciliorum, alia ad delationem et obsequium Episcoporum, vel ad tacitam saltem Ecclesiarum approbationem, quae omnia ad institutionem Ecclesiasticam pertinent, adeo ut hinc scripserit (c. 2. §. 7. n. 9.): *Habet universalis primatus sua jura partim ex jure divino, partim ex humano, immo plura ex hoc, quam ex illo. Habet ordo Episcoporum fere omnia sua ex jure divino.* Ita deteriorem multo efficit jurium Pontificii primatus rationem, quam Episcopalium, cum illorum *plura* ex humano jure derivet, istorum autem *fere omnia* ex divino. Id autem etsi valde injuriosum Pontificiae auctoritati, ferendum tamen aliquo modo crederem, si facultates, quas ille tribuendas credit primatui ex divino jure, verae et praecipuae jurisdictionis facultates essent. Sepositis vero iis, quae ad jus humanum ab eo referuntur, quid in materia disciplinae reliquum est, quod primatui reservet ac tribuat ex divino jure, nisi ea quae merum *directorium,* meram inspectionem, executionem meram canonum praeferunt, aliaque ejusdem generis ex eodem recensita capite praecedenti, quae omnia non verae et praecipuae coactivae jurisdictionis, sed ordinis tantum et honoris primatum constituunt.

11. Id totum explicatius fiet exemplo potestatis Ponti-

ficibus tributae in ferendis legibus Ecclesiasticae disciplinae. Haec potestas primatus propria conceditur a Febronio, quatenus primati supremo competit inspicere et proponere, quae regendae Ecclesiae utilia vel necessaria judicat. Hoc meri *directorii,* honoris et ordinis jus est. Quid autem de jure coactivo, quod ad jurisdictionem proprie dictam pertinet? Hoc jus Febronius Ecclesiasticis Pontificum legibus adeo negat, ut eas vim obligandi non habere affirmet, nisi ab Ecclesia recipiantur, qua in re nec generalibus conciliis parcit, quorum leges circa disciplinam eadem conditione adstringit. Ita porro ejusmodi legum ferendarum Ecclesiastica jurisdictio prorsus destruitur. Generales leges Ecclesiasticae, quae omnes ligent, ferri non possunt nisi ab iis qui toti Ecclesiae praesunt. Tales sunt Papa et Episcopi adunati in generali concilio. His autem vis ligandi a Christo tradita in Petro et Apostolis, non fuit tradita sub conditione consensus [1]): alias ipsi per se non ligarent, nisi eorum subditi suo consensu recipientes legem, se ligari sinerent: quod esset vim et potestatem legislativam Petro et Apostolis eorumque successoribus etiam in concilio collectis adimere, atque in receptionem et consensum subditorum transferre. Cum itaque in istorum arbitrio positum non sit, ut Ecclesiasticam legem a Papa aut Concilio generali editam recipiant vel respuant; certum est ex Apostolo ad Romanos 13. eos graviter peccare, qui non obediendo contumaciter superiori potestati resistunt: nisi forte ipsorum legislatorum voluntate et consensu saltem tacito praesumendum sit, ipsos in ferenda lege noluisse aliquos obligare. Ita certa est praesumptio, Tridentinam synodum decretis pertinentibus ad usum latinae linguae in divinis officiis, ad ritus et formas aliquorum Sacramentorum, ad usum calicis et alia similia disciplinae capita, licet generalibus verbis fuerint expressa, noluisse Orientales obligare. Et similiter ubi ex concordatis, vel ex diuturna regionis consuetudine ipsis legis-

---

[1]) Scripsit Augustinus l. 3. de liber. arbitr. c. 24. *Praeceptum non est ab illo, cui praecipitur, sed ab illo qui praecipit.* Idem sentiendum de legibus, quarum vis a potestate legislatorum, non ab acceptatione subditorum proficiscitur.

latoribus Ecclesiasticis non ignota, et ipsorum saltem tacito consensu approbata invaluit, ut leges aut decreta disciplinae vim obligandi non obtineant, nisi in iisdem locis fuerint promulgatae; praesumendum est eos ibidem, nisi expresse resistant, noluisse absolute novis legibus aut decretis obligare: unde cum expedire credunt ea recipi, curare solent ut promulgentur ac recipiantur. Sicubi vero leges absolute editae non recipiantur ab iis qui parere debuissent, ne in publicum damnum animarum vertatur lex, quae in bonum publicum edita fuerat, ipso legislatore sciente et non repugnante ac tacite consentiente fieri potest, ut eadem lex vim obligandi amittat, vel legitima praescriptione abrogetur. Si id tantum scripsisset Febronius, nihil juri Pontificum aut Conciliorum detraxisset. At ea, quibus vim legum affigit subditorum receptioni atque consensui, cum merum jus proponendi, non autem cogendi in illis adstruant, probari neutiquam possunt. Sed transeamus ad alia, quibus Febronii indoles in derogando Apostolicae auctoritati etiam atque etiam detegetur, et Pontificia legitima potestas magis magisque vindicabitur.

CAPUT III.

De suprema et plena Ecclesiastica Potestate, quae Romanis Pontificibus competit jure primatus. Quibus limitibus divini ac naturalis juris circumscripta, et quam aliena a monarchico arbitrario et effraeni dominatu, quem ipsi affingit Febronius. Summa, sed non sola potestas est in Ecclesiae regimine, quippe quae cum potestate Episcoporum a Deo instituta copulatur, et regimen non simpliciter monarchicum, sed ex monarchico et aristocratico temperatum constituit.

I. Ex constitutis hactenus facile est intelligere, quam vere summis Pontificibus suprema et plena Ecclesiastica potestas competat jure primatus. Suprema illa est, quae supra omnes Ecclesiae potestates ita eminet, ut nulli istarum subjiciatur. Pontificium primatum esse potestatem supremam inter Ecclesias particulares, nec cuiquam particulari Ecclesiae, vel Concilio, quod particularem quamlibet Ecclesiam repraesentet, esse subjectam, ex condemnatione errorum Wicleffi facta a

Constantiensi, et a tota Ecclesia Episcopis quoque Gallicanis confitentibus approbata (Vid. praefat. lib. De potest. Eccles. n. 2.) manifestum est. Hinc summis Pontificibus jus competit saltem in omnes Episcopos et Ecclesias particulares jure primatus, qui non est meri ordinis et honoris, sed peculiaris jurisdictionis primatus. Id quidem confirmant antiquissimorum quoque temporum gesta. Semper enim illi data occasione in particulares etiam majorum sedium Episcopos, et in Ecclesias particulares ex jure primatus suam sollicitudinem curamque extenderunt. In novissima editione operum S. Leonis hoc Pontificii juris exercitium ex ipsius litteris deduximus, idque dissertationi materiem praebuisset amplissimam, nisi moderationis et brevitatis studio sufficere credidissemus textus huc pertinentes innuere tantum in primi tomi indice verbis, *Leonis jurisdictio et sollicitudo in universa Ecclesia.* Quod autem ibi de S. Leone praestiti, aeque praestari posset ex S. Gregorii Magni litteris, nec non de aliis Romanis Episcopis antiquis, quorum epistolae non exiguo numero ad nos pervenerunt, idemque liceret quoad alios vetustiores, nisi eorum epistolae ac rerum gestarum memoria vicissitudinibus temporum intercidissent.

2. Hic vero ferendum non est, quod audenter scripsit Febronius (c. 1. §. 7. n. 7.), primis Ecclesiae saeculis *Episcopos provinciarum rexisse particulares suas Ecclesias inconsulto Romano Pontifice.* Quamvis enim olim Episcopi in casibus ordinariis suas Ecclesias per se ipsos, vel per concilia particularia regerent; in gravioribus tamen vel difficilioribus circumstantiis, et occasione praesertim dissensionum, schismatum atque haeresum prioribus quoque saeculis Romanos Pontifices censuerunt consulendos. Nonne ad priora saecula pertinet S. Clementis epistola ad Corinthios, qua quaestiones sibi propositas memorans, excusationem affert, cur tardius respondeat? Nonne secundo saeculo S. Polycarpus Romam profectus, non tam de die paschatis, quam de aliis quibusdam quaestionibus cum Aniceto Pontifice egit, uti ex S. Irenaeo narrat Eusebius lib. 5. Hist. c. 24. ubi alios quoque Asianarum ecclesiarum Episcopos Romam identidem, ob causas

utique Ecclesiasticas, accessisse testatur? Litteras Dionysii Corinthiorum Antistitis ad S. Soterem laudat Eusebius lib. 4. c. 23. in quibus ipsius Romani Praesulis epistola ad eosdem Corinthios data memoratur, et in publicis Ecclesiasticis conventibus die dominica lecta, ac deinceps etiam legenda traditur, aeque ac legebatur indicata S. Clementis epistola. S. Irenaeum a martyribus Viennensis et Lugdunensis ecclesiae *ob quasdam ecclesiae quaestiones legatum Romam missum* tradit S. Hieronymus in libro *De viris illustr.* c. 45. Quis ignorat epistolas datas et redditas a SS. Cypriano et Cornelio circa quaestionem baptismatis, vel circa disciplinam de recipiendis, qui tempore persecutionis defecerant? Quid de causis Origenis, Dionysii Alexandrini, Martiani Arelatensis, aut Donati a Casis nigris, in quibus Romani Episcopi auctoritas enituit? Quantum huic auctoritati detulerint S. Athanasius, S. Joannes Chrysostomus, S. Flavianus Constantinopolitanus, aliique Orientis Episcopi variis persecutionibus vexati, exploratum est omnibus. Quid de depositione et condemnatione Apollinaris Laodiceni atque Timothei Berytensis, quas a Damaso Papa bis petierunt Orientales, ut idem Pontifex tradit in epistola apud Constantium 14. n. 3. Notissima sunt testimonia de consuetudine consulendi in causis gravioribus Apostolicam sedem, quam consuetudinem dum *semper ab orbe et ex antiqua traditione servatam* affirmavit Innocentius I. in litteris ad Patres concilii Milevitani, nec non in aliis ad concilium Carthaginense, eam Sardicensi concilio anteriorem satis declaravit. Haec in raritate monumentorum, quae ad quatuor priora saecula et ad quinti initium pertinent, ob refellendam generalem Febronii propositionem videntur sufficere.

3. His autem si addantur alia ejusdem generis multo plura, quae ex Romanorum subsequentis aevi Pontificum, et Pseudo-Isidoro antiquiorum gestis ac documentis suppetunt; evidenter patebit eos ante supposititias ejusdem merces non solum consilio direxisse omnes, qui ad ipsos confugerent, verum etiam in omnium Occidentis et Orientis Episcoporum ac Metropolitarum dioecesibus actus jurisdictionis exercuisse semper, quod nonnisi juri primatus adscribi potest: cumque jus

primatus ipsis competens jure divino, in iisdem sit jus ordinarium; non male *Ordinarii Ordinariorum* appellari et censeri queunt, quippe quibus in alienis quoque dioecesibus jus ordinarium ex primatu competit, ea tamen moderatione exercendum, de qua post pauca dicemus, et praesertim cap. 4.

4. Neque hoc loco quempiam permoveant illa Febronii, quibus ut indicata Romanorum Pontificum gesta in alienis dioecesibus atque provinciis a jure ipsorum ordinario extrudat, ingerit omnes Episcopos aeque posse eadem ubique praestare, si necessitas urgeat, uti sane quaedam ejusdem generis, praesertim in ordinationibus ab eo (c. 3. §. 1. n. 3.) recensita praestiterunt aliquot sancti et celebres viri extra suarum dioeceseon ac provinciarum fines; ut ne tamen jus in eas ordinarium exercuisse credantur, nec ordinarii ordinariorum appellati sint, vel appellari queant. Ratio quoad hos manifesta est. Cum enim isti ea ex caritate gesserint, ut necessitati publicae providerent (solius quidem necessitatis nomine ab ipso Febronio excusantur); tum vero certum aliunde est ea, quae ex caritate ac necessitate a quopiam gesta sunt, aut geruntur in locis et in personis, in quas proprium jus ordinarium non habet, ad veram et ordinariam jurisdictionem ipsi vindicandam traduci non posse; sicut neque ad verum jus et ordinariam jurisdictionem refertur, cum laicus in necessitate baptizat. Perperam igitur Febronius *jus* vocavit ea qualiacunque Episcopalium munerum gesta, quae in necessitate non juris, sed caritatis officia sunt. Ad ea quidem peragenda sanctos illos celebresque Episcopos, qui nullum jus proprium in alienas dioeceses ac provincias habebant, sola impulit caritas, quae nullis adstricta limitibus eo accurrit, quocunque Ecclesiae necessitas vocat.

5. Neque vero idem cum Febronio dicendum de summis Pontificibus, quasi ad jus primatus ordinarium referenda non sint, quae illi gesserunt extra Romanae dioecesis fines. Jus nimirum primatus proprium cum ex divina institutione extendatur in totum mundum et in universam Ecclesiam; jus autem primatus proprium sit in ipsis jus ordinarium: quaecunque illi ubilibet gesserunt ac gerunt jure primatus, juri ipsorum ordi-

nario adscribi queunt. Ea igitur, quae data occasione ab illis gesta vidimus supra Episcopos et in Episcoporum tum Occidentis tum Orientis dioecesibus; cum Ecclesiae necessitas vel utilitas postulavit, ad ordinariam primatus jurisdictionem pertinere quis ambigat?

6. Id ut clarius elucescat, distingue Pontificum Romanorum gesta, quae facultates Patriarcharum aut Metropolitarum proprias respiciunt ab iis, quae ad Episcopales facultates referuntur. Quoad priora gesta recolendum hic est, quod latius alibi (De potest. Eccl. c. 1. et 2.) explicavimus, solum S. Petrum jure primatus, qui praecipuae jurisdictionis, et non meri honoris et ordinis primatus fuit, ex Christi institutione aliquam peculiarem et ordinariam jurisdictionem obtinuisse supra ipsos etiam Apostolos, eodemque divino jure inter Episcopos Apostolorum successores solum Romanum Pontificem, qui Petro succedit, eandem peculiarem et ordinariam jurisdictionem supra alios Episcopos fuisse consecutum. Alii nimirum gradus hierarchici Patriarcharum et Metropolitarum supra Episcopos patriarchatus ac provinciarum ab Apostolis vel ab Ecclesia postea instituti (Ibi n. 9.) non tamen sine aliquo Petri aut successorum ejus consensu) cum sint juris Ecclesiastici, non potuerunt quicquam praejudicii afferre divinae institutionis primatui, nec efficere, quin successores S. Petri eodem divino et ordinario jure supra Episcopos fruerentur, quo solus S. Petrus ex divina institutione gaudebat. Cum porro hi gradus ea de causa fuerint ab Ecclesia instituti, quia solus S. Petrus, ejusque soli successores Romani Pontifices non poterant ubique adesse, nec aeque prospicere omnibus, quae regimini tot Episcoporum atque ecclesiarum necessaria atque utilia sunt; instituti quodammodo noscuntur loco ipsius Petri, ut ea supra Episcopos ac in earum dioecesibus gererent, quae S. Petrus, si ubique potuisset adesse, omnibusque per se providere, divino et ordinario sui primatus jure gerere et providere potuisset. Hi igitur hierarchici gradus inducti ab Ecclesia non ob infirmandum Petri jus, sed ob supplendum quodammodo Petri officium ac vices, Patriarchas et Metropolitanos veluti Petri vicarios

praeferunt, ita ut quidquid illi ex solo jure Ecclesiastico gerunt supra ipsos Episcopos patriarchatus vel provinciae eorumque dioeceses, gerant vicario quodam et delegato nomine: quod cum divino et ordinario juri primatus nequeat derogare, efficere pariter nequit, quin Pontifices, si nonnulla gerant aut disponant, quae Patriarchis aut Metropolitis jure canonum competunt, ea gerant jure ordinario primatus, ut ne alieni juris invasores dici possint. Haec quidem (ut alibi monui) non passim, nec sine justa causa a Pontificibus gerenda sunt, ne ordo ab Ecclesia institutus perturbetur, quod magnum scandalum solet commovere. Sed quidquid ab ipsis faciendum videatur, ex ordinario ac divino primatus jure factum negari non potest.

7. Idem est de moderatione facultatum Episcopalium, qũas (licet in origine sint institutionis divinae) subesse tamen quoad usum et exercitium dispositioni et juri ordinario Pontificii primatus satis aperte videmur probasse. Illud autem jus, quo in casibus necessitatis aut aliqua justa de causa in alienis provinciis vel dioecesibus Pontifices Summi aliquid juris exercent (c. 2. §. 2. n. 4.), jus quoddam devolutionis vel alio quocunque nomine appellet Febronius, ut vult; semper erit jus proprium et ordinarium primatus, quo Ecclesiae necessitatibus, vel utilitati ac aedificationi ex officio prospiciunt pro supremo eorum jure; quae enim geruntur ex officio, non caritatis, sed jurisdictionis sunt munera. Hinc patet discrimen inter ea, quae alii Episcopi ex necessitate vel utilitate publica quandoque gesserunt extra propriarum dioeceseon fines, in quas nullum proprium jus habebant, et ea quae ex proprii primatus jure Romani Pontifices gesserunt aut gerunt, sive ex necessitate, sive alia qualibet justa de causa in alienis dioecesibus atque provinciis, cum in omnes ipsis jus proprium et ordinarium competeret et competat jure primatus. Si parochus ex. gr. vel ex negligentia, vel alio quovis impedimento baptismum non conferat, Episcopus autem conferat; nonne hic actus Episcopi juri ipsius tribuetur, quia etsi in necessitate debeat supplere, supplet tamen ex officio et jure proprio, quo omnibus suae dioecesis jurisdictione ordinaria

praepositus est? Injuriosa proinde habenda ea [1]) comparatio Romani Antistitis cum Eugubino, qua indicari videtur illum per sese non majori potestate praeditum in alienas dioeceses quam Eugubinus, qui solius suae dioecesis negotiis esse debet intentus: ac si primatus divini juris, qui non Eugubino, aut alii cuilibet, sed uni Romano competit, nihil praecipui et ordinarii juris in omnes Episcopos omnesque Ecclesias atque dioeceses conferat.

8. Cum porro eodem ordinario peculiari jure Romanus sit praeditus non solum in omnes *Ecclesias particulares* (quod ex doctrina Constantiensis quoque concilii ab ipsis adversariis concedendum est), verum etiam in universalem Ecclesiam quantumvis collectam in synodis generalibus, quibus cum jurisdictione praestare probavi multis libro praecedenti: jurisdictionem et potestatem Pontificiam primatus propriam esse omnino supremam, nullique alii Ecclesiasticae potestati subjectam evidentissimum est. *Summam* quidem et *supremam* appellant aliquot S. Patres; et concilia etiam generalia, uti est Tridentinum, supremae hujus potestatis testimonium dederunt, quod verum non esset, si potestate omnibus superior non esset.

9. Ne autem haec supremae jurisdictionis praerogativa in odium et invidiam vocetur, quasi tota potestas Ecclesiastica sit in solo summo Pontifice, notandum est cum S. Bernardo (De Consid. lib. 3. c. 4. n. 17.) eam auctoritatem esse quidem *summam,* sed non *solam,* cum Episcopi, divina institutione suis ecclesiis praepositi a Spiritu sancto, potestate juris divini in ipsas potiantur. Licet ergo Papa jus in illos habeat, ex quo usum et exercitium facultatum Episcopalium moderari et limitare potest; non tamen pro libitu et arbitrio, sed quatenus in bonum et aedificationem Ecclesiae expediat; unde nequit omnia ad se attrahere, aut Episcopos quasi vicarios suos aestimare, de quo mox dicenda erunt plura.

---

[1]) Comparatio inter Episcopum Romanum et Eugubinum instituta a S. Hieronymo in Epistola ad Evangelium *Sacerdotii,* non autem jurisdictionis aequalitatem respicit.

10. Hinc cognoscere licet, quo sensu Papae suprema potestas sit etiam *plena,* et quaenam sit ea plenitudo potestatis, quae Romanis Pontificibus Romanaeve sedi tribuitur. Potest scilicet omnia summus Pontifex in Ecclesiae regimine, sed ea conditione, ut hujus potestatis usus in aedificationem sit, et non in destructionem. In aedificationem Ecclesiae erecti Episcopatus, et in his constituti fuerunt Episcopi, ut quisque vigilantius et facilius suo gregi prospiceret; nam nec unus potuisset ex aequo omnibus Ecclesiis curam praestare, nec plures simul aequali potestate omnibus consulere absque periculo dissensionum et scissurarum, quae unitatem et pacem Ecclesiae maxime necessariam turbassent. Ne autem inter Episcopos aequali potestate Ecclesiis praefectos, si nemini fuissent subordinati, orirentur dissidia, aut in usu facultatum Episcopalium quispiam committeret, vel omitteret, quod bono Ecclesiae unitatique praejudicio esset, qui omnibus summa auctoritate praeesset, ita erant subjiciendi, ut omnes in officio et unitate contineret, scissurasque impediret: haecque subordinatio in aedificationem Ecclesiae necessaria exigebat, ut hic praepositus omnibus jure primatus, posset supra eosdem Episcopos omnia, quae in aedificationem conferrent. Hanc potestatis plenitudinem Romani Pontificis primatui attributam in universae Ecclesiae Episcopatus et Episcopos male audit Febronius, eamque a S. Leone memoratam in epistola 4. ad Anastasium Thessalonicensem cap. 1. restringendam credidit (c. 3. §. 5. n. 3. pag. 85), et intelligendam *de potestate patriarchali*, quam idem Pontifex obtinebat in Illyrico, non autem de potestate universalis primatus in omnes Ecclesias. Num vero is, qui ea potestatis plenitudine intra patriarchatus limites fungebatur ut Patriarcha, ipsa carebat ut totius Ecclesiae primas, qui omnibus Ecclesiis et Episcopis jure divino praeerat? Num Ecclesiastica patriarchatus et patriarchalis auctoritatis institutio huic divino juri decerpere quicquam potuit? Si jus omne primatus in aedificationem Ecclesiae summis Pontificibus tributum fuit; quis negare ejus juris plenitudinem potest, qua illi in aedificationem eo pleno jure utantur? Febronius certe nequit inficiari, quippe

qui[1]) duobus in locis laudat textum Roberti Episcopi Lincolniensis ad Innocentium IV. apud Matthaeum Paris ad annum 1253. *Apostolicae sedis sanctitas non potest nisi quae in aedificationem, non in destructionem. Haec enim POTESTATIS PLENITUDO* (est) *OMNIA POSSE IN AEDIFICATIONEM.* Cui sententiae calculum adjiciens idem Febronius in litteris ad Clementem XIII. protestatur, se in Pontifice nullam *potestatem rejicere, quae ad utilitates Ecclesiae, ad aedificationem templi, hoc est, ad compactionem membrorum, corporisque Christi conjunctionem pertinere videtur.* De hac Pontificiae *potestatis plenitudine,* quam[2]) et Gallicani cum Gersone confessi sunt, audiatur S. Bonaventura 4. dist. 20. part. 2. art. 11. quaest. 5. ad 4. in fine: *Quidquid loquamur disputantes, vel etiam praedicantes, hoc sana fide tenendum est, quod Dominus vicario suo plenitudinem potestatis contulit, et tantam utique recepit potestatem, quantam decebat homini puro dari Et hoc ad aedificationem corporis sui, quod est Ecclesia.. Unde super hoc non temerarie judicare, sed gratias plurimas Deo debemus agere.* Haec postrema sententia illos deberet coërcere, qui tantam potestatem Pontificibus a Deo collatam molesté ferentes suggillant et carpunt.

11. Neque haec suprema et plena Romanorum Pontificum potestas aedificationi Ecclesiae prospiciens, ipsis impotentem dominatum et arbitrarium jus vindicat, quod unum a Christi institutione alienum Febronius sese improbare atque rejicere saepius declarat. Regimen Ecclesiae, quod Christus constituit, in caritate et humilitate fundatum nemo inficiabitur, si animadvertat eum praecepisse discipulis, ut qui major est inter ipsos, fiat sicut minor (Luc. 22, 26.); Petrumque Apostolorum principem totiusque Ecclesiae primatem, Christi mentem explicantem mandasse (1. Pet. 5, 3.), ne quisquam sibi arrogaret *dominari in clero.* Hac de causa Sanctus Paulus in declaranda potestate sibi a Deo tradita, humilioribus

---

[1]) Recole lib. *De potest. Eccl.* c. 1. n. 12.

[2]) Vid. epist. nuncupatoriam ad Clementem XIII. et cap. 9. §. 9.

vocibus *sollicitudinis omnium Ecclesiarum* uti maluit; et similiter sancti Pontifices abstinuerunt a vocibus, quae dominatum et typum potestatis saecularis spirant; sanctusque Gregorius (lib. 8. c. 30.) in epistola ad Eulogium Episcopum Alexandrinum *jussionis* nomen effugiens scripsit: *Verbum jussionis, peto, a meo auditu removete, quia scio quis sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo jussi, sed quae utilia sunt, indicare curavi.* Quis tanti Pontificis humilitatem, quae potestatem non extenuat, sed exornat, non admiretur? Hinc quoque in iisdem litteris *universalis Episcopi* titulum *superbae appellationis verbum* noluit usurpare; nec jus coactivum in Episcopos exercendum censuit, nisi cum coërcitione opus esset: ac propterea (lib. 9. ep. 59.) in epistola ad Joannem Syracusanum scripsit: *Si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei* (sedi Apostolicae) *subjectus non sit. Cum vero culpa non exigit, omnes SECUNDUM RATIONEM HUMILITATIS aequales sumus.* Haec ex humilitate et caritate expressa trahi nequeunt ad negandam summam et plenam potestatem primatui competentem, quatenus in Ecclesiae aedificationem conferat, quin simul negetur ipse primatus in unitatis bonum et in aedificationem institutus. Potestas vero primatui competens in universam Ecclesiam, coërcita intra limites ejus, quod in ejusdem Ecclesiae bonum et aedificationem refertur, quam aliena est a dominatu monarchico potentiae saecularis, quae pro arbitrio et libitu quaelibet sibi vindicaret?

12. Potestas unius supra omnes etiam Episcopos monarchiae cujusdam species est; at non omnis monarchica in vitium et reprehensionem cadit, sed illa tantum, qua quis potestatem in publici boni destructionem exerceat. Regimini Ecclesiae cum Christus non solum summi Pontificis, sed et Episcoporum potestatem immediate praefecerit, ita ut illius potestas, quantumvis summa atque plenissima, non tamen sola sit, sed Episcopos in partem sollicitudinis vocatos debeat agnoscere; et siquidem possit pro potestatis plenitudine eorum facultates moderari ac limitare quoad exercitium et

usum, prout in Ecclesiae bonum expedire judicaverit; non tamen possit omnes eorum facultates ad se attrahere, nec ipsos quasi suos vicarios efficere, neque dioeceses omnes quasi suam dioecesim habere; sequitur non unum Papam in tota Ecclesia, sed et Episcopos in suis cujusque dioecesibus ordinariam jurisdictionem divini juris habere; et idcirco regimen ecclesiasticum, cui Papa et Episcopi praesident institutione divina, non esse mere monarchicum, ut in Regibus saeculi, sed esse regimen ex monarchico et aristocratico mixtum, ut Gerson aliique Galli notarunt. Quid quod ipse Febronius hac in re convenire coactus fuit, dum regiminis Ecclesiastici rationem his verbis exposuit (c. 1. §. 8. n. 5. t. 1. pag. 27): *Cum Ecclesia non in uno populo, non in uno orbis angulo sit inclusa, sed per totum mundum diffusa, ut impossibile sit unum omnibus posse intendere, semperque melius prospectum Reipublicae nimis remotae, si a propriis Dominis, non mercenariis, regatur: non expedit illi forma regiminis monarchica, quae facile solet in despotismum declinare, quod est contra naturam regiminis ecclesiastici in caritate et humilitate fundati . . . . . sed nec ex altera parte expediret imperium mere aristocraticum, cum sit semen discordiarum, proin unitas vix posset servari. Atque ita institutus a Deo est primatus talis, qualem ex sincera antiquitate hic describimus, ad servandam unitatem apprime idoneus.* Qui nec mere monarchicum, nec mere aristocraticum regimen Ecclesiae convenire affirmat; mixtum utique ex utroque approbet necesse est: et *monarchicum* quidem fatetur quoad summum Pontificem, qui donatus primatu *ad servandam unitatem apprime idoneo,* non sit aequalis potestate Episcopis ceteris, ne ob aequalitatem juris regimen sit mere aristocraticum, quod cum *esset semen discordiarum, unitas* Ecclesiae *vix posset servari.* Ut inter Episcopos servetur unitas, unus omnibus debet praeesse, cui omnes sint subordinati, quemadmodum c. 1. et 2. monuimus. Ut autem declinetur *despotismus* ejus, qui omnibus praeest, cum is nequeat esse subordinatus illis, quibus jure primatus praesidet; sufficiet lex illa divina ac naturalis, quae

supremae cuique potestati modum praefixit, in aedificationem scilicet, non in destructionem. Hanc unam potestatem supremam plenamque cum nos admittamus, cur tanta de monarchico regimine contentio est?

13. Video hic Febronium repositurum, se non quemcunque, sed excessivum tantum carpere supremae et plenae Pontificiae potestatis usum, seu potius abusum, quo post falsas Pseudo-Isidori decretales disciplina antiquorum canonum exolevit, summisque Pontificibus incompetens tributa potestas est derogandi antiquae disciplinae et legitimis Episcoporum Metropolitarumque facultatibus, conciliorum quoque non tam particularium quam generalium canonibus magno studio conditis, et usu atque observantia totius Ecclesiae comprobatis, quod in destructionem antiqui sinceri juris atque optimae Ecclesiasticae institutionis cedens, irregularis et inlimitati dominatus proprium est: quae primatus ratio potestati in aedificationem institutae prorsus repugnans, a nemine defendi poterit, nisi arbitretur Pontifices ex primatu posse omnia etiam in destructionem. Haec ut refellantur, necessarium primo est aliquot certis principiis explicare, quid in aedificationem, et quid in destructionem cedat Ecclesiae, et cum iisdem principiis conferre, quae in reprehensionem adducuntur a Febronio, quasi abusum potestatis aedificationi seu bono Ecclesiae infensum certo contineant: postea vero quae opponuntur ex Pseudo-Isidori decretalibus facilius disjicientur.

CAPUT IV.

Explicatur quaenam sit ea suprema et plena potestas Romanis Pontificibus tribuenda supra facultates Episcopis competentes, et in aedificationem Ecclesiae tradita. Distinguenda potestas ab ejusdem usu; nec ex abusibus, qui potestati tribuendi non sunt, sed ex vitio abutentium dimanant, ipsa potestas neganda. De actibus abutentium illicitis sed non irritis.

1. Dum loquimur de potestate Romanorum Antistitum in limitando et moderando usu facultatum Episcopalium, quam limitationem moderationemque Christus non constituit, sed

Ecclesiasticae potestati ac dispositioni constituendam reliquit; de re loquimur, quae etsi quoad potestatem a Christo institutam in instituendo praecipuae jurisdictionis primatu, ad divinum jus et ad fidei negotium immutabile pertineat, quoad usum tamen ipsius potestatis, seu quoad actualem limitationem moderationemque earum facultatum Episcopalium certis ex causis faciendam vel omittendam, spectat ad dispositionem Ecclesiasticam et ad materiam mutabilis disciplinae. In hac autem materia, in qua nihil per se naturali aut divino jure praescriptum aut vetitum est, omnis Ecclesiastica potestas ea conditione adstringitur ab ipso Deo praefinita, ut nihil statuat, praecipiat, vetet mutetque, nisi quod in Ecclesiae aedificationem sit. Igitur tota quaestio de potestate, seu potius de usu potestatis summorum Pontificum circa limitationem, moderationem usumque facultatum Episcopalium, de quibus in duobus praecedentibus capitibus disseruimus, huc revocatur, num et quatenus earum facultatum limitatio, moderatio, seu etiam restrictio, quae obtinet ex posteriorum temporum disciplina, quaeque a Febronio in reprehensionem vocatur, cedat nec ne in aedificationem Ecclesiae. Hac nova disciplina veterem non modicum fuisse mutatam negari non potest. At in disciplina mutabili non semper mutatio et antiquorum canonum derogatio ad destructionem Ecclesiae referenda est; si nimirum ipsa mutatio ac derogatio, pro varietate temporum ac circumstantiarum, in aedificationem, id est in bonum, utilitatem, aut necessitatem Ecclesiae inducta fuerit. Id ut planius explicem, utar Ecclesiasticarum dispensationum exemplo, quibus legi universali in particularibus casibus derogatur. Quod enim valet in particulari dispensatione, qua particularis derogatio fit, valet etiam in derogatione generali, qua novo disciplinae jure inducto antiquum abrogatur.

2. Communis doctrina est, dispensationes a legibus etiam Ecclesiasticis sive antiquis sive recentioribus, quae vigent, a nemine concedendas nisi justa de causa, quae aliquam veram necessitatem aut publicam utilitatem requirit: quod enim ex hujusmodi necessitate aut utilitate conceditur, in aedificationem Ecclesiae cedit, et idcirco legitimum est.

Hinc recepta sunt, atque ab omnibus laudata illa S. Bernardi (lib. 3. de Consid. c. 4.): *Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est; utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nil horum est, non plane fidelis dispensatio* (scilicet in aedificationem et bonum Ecclesiae); *sed crudelis dissipatio est,* quippe quae in damnum et destructionem convertitur. Quod autem valet in potestate dispensandi, qua cuipiam legi derogandum credatur, valet etiam in potestate limitandi ac moderandi eas facultates, quae Episcopis competunt, et Pontificiae dispositioni subordinatae sunt *ordinatione divina*, ut idem S. Bernardus docuit epist. 131. *Plenitudo siquidem potestatis,* inquit, *super universas orbis Ecclesias singulari praerogativa Apostolicae sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, DEI ORDINATIONI resistit.* Hanc vero potestatem non ex arbitrio, sed ex utilitate aut necessitate bonoque Ecclesiae in praxim deducendam significant, quae statim subjicit: *Potest, si UTILE judicaverit, novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout RATIO sibi dictaverit, ita ut de Episcopis creare Archiepiscopos liceat, et e converso, si NECESSE visum fuerit etc.* Neque absimiliter Ivo Carnotensis epist. 238. ad Paschalem II. *Nec in hoc resistimus, quin possit Sedes Apostolica parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, si UTILITAS populi Dei exigat, et nullum inde schisma contingat.*

3. Quod Bernardus tradidit de plenitudine Pontificiae potestatis circa assignatas Episcopis dioeceses, non minus dicendum de eadem potestate quoad limitandum vel moderandum usum facultatum Episcopalium, in quibus Episcopi Apostolicae auctoritati subordinati fuerunt, si justa de causa in aedificationem et bonum Ecclesiae expediat. Certe confitetur Febronius (c. 3. §. 5. n. 5. t. 1. pag. 85): *De institutione ex certis praerogativis Sedium Patriarchalium dubitari nequit, quin ejusmodi sedium et jurium eis attributorum institutio pro bono Ecclesiae mutari, ampliari, vel etiam*

restringi possit. Neque dicat haec posse fieri, quia cum Patriarchalium Sedium institutio ex jure Ecclesiastico originem ducat; ipsarum praerogativae ac facultates juri quoque ecclesiastico subjiciuntur. Licet enim Episcoporum institutio sit juris divini, nonne sicut ipsorum dioeceses, ita et usus facultatum Episcopalium, a Christo nequaquam constitutus, Pontificiae potestati subordinatus fuit? Nonne idem Febronius ait (c. 3. §. 2. n. 4. pag. 79): *Extraordinario quodam quasi devolutionis jure ac titulo PLURA JUSTE suscipiebant supremi Pontifices, nimirum urgente NECESSITATE, aut suadente manifesta Ecclesiae UTILITATE:* confirmatque Thomassini testimonio, quo sermo est non tam de Metropolitarum, quam de Episcoporum facultatibus, quorum *munia* Summi Pontifices *tunc demum suppleant, cum caritas urget, cum necessitas cogit.* Id *extraordinario cuidam juri* tribuit Febronius, eo quod causa supplendi ex. gr. ob negligentiam Episcoporum, vel alio quovis nomine sit extraordinaria; jus tamen in hoc Pontificiae auctoritatis ordinarium debet agnosci, quatenus Episcopales facultates quoad usum et exercitium eidem auctoritati jure ordinario subordinatae sunt ordinatione divina et ordinario jure primatus, ad quem ex officio pertinet necessitati ac utilitati Ecclesiae providere.

4. Non debent quidem Pontifices, ut antea monui, passim ac temere Episcoporum facultates et jura quavis de causa diminuere, limitare, sibive attribuere; id enim in publicum damnum et magnam Ecclesiarum perturbationem deflecteret. At si causa justa occurrat, qua utile vel necessarium bono publico judicent, aliquid tale efficere, sibive nonnulla reservare, quis id Pontificiae supremae potestati negare auserit? Ecclesiae certae bonum et naturalis ordo postulant, ne primati totius Ecclesiae haec potestas in ipsas Episcoporum facultates negetur. Cum enim [1]) Episcopi cum suis facultatibus

---

[1]) Concinit cum his illud Augustini lib. 2. in Cresc. c. 11. tom. 9. col. 415. e. *Neque enim Episcopi propter nos sumus, sed propter eos, quibus verbum et sacramentum Dominicum ministramus: ac per hoc, ut eorum sine scandalo gubernandorum sese necessitas tulerit, ita vel esse, vel non esse debemus, quod non propter nos, sed propter alios sumus.*

instituti fuerint a Christo in bonum Ecclesiae, non vero Ecclesia in Episcoporum; hi utilitati vel necessitati Ecclesiae ita debent studere, ut non inique ferant, si ex utilitate vel necessitate ejusdem Ecclesiae aliquot facultatum suarum restrictionem, moderationem, aut reservationem suprema potestas faciendam censuerit. Tridentina quidem oecumenica synodus huic supremae potestati vindicavit (Sess. 7. cap. 7. de Poen.) reservationem graviorum criminum, a quibus Episcopi primaevo ordinario jure poterant absolvere; nec quisquam catholicus potest injustam in hoc invasionem criminari, quin generali quoque concilio ignorantiam atque injustitiam impingat. Esto haec reservatio occasionem sumpserit ex Episcoporum quorundam delatione ad Apostolicam Sedem, ut peccantes hoc fraeno coërcerent. Haec ipsa vero non exigua particularium reservationum utilitas, quae sensim ad statuendam generalem quorundam graviorum criminum reservationem adduxit, nonne in magnam Ecclesiae utilitatem ac bonum cedit? Quis ergo hunc quasi non ferendum potestatis abusum venditet atque suggillet?

5. Duae exceptiones, quibus Tridentinum illud decretum extenuare nisus est Febronius, inanissimae sunt. Ait primo (c. 7. §. 6. n. 6. t. 2. pag. 28), hanc Pontificiam facultatem, quae ex quorundam Episcoporum delatione ortum habuit, cum ad generale reservationis decretum sese extendit, vim sumpsisse ex eorundem Episcoporum consensu, perinde ac si illi proprium jus in Pontificem transtulerint. Num quorundam Episcoporum observantia, quae initio particulares casus Apostolicae Sedi detulerunt, probare potest consensum omnium, qui de tali potestate abs se abdicanda ne cogitarunt quidem? Num qui initio detulerunt eos casus ad eandem sedem, potestatem, quae isti non competeret, eidem quasi juri suo renuntiantes tribuisse dicendi sunt? Num S. Petrus, qui omnia solvere et ligare poterat ex institutione ipsius Christi, non potuisset in illis casibus absolvere, nisi hanc potestatem sibi Episcopi concessissent? Num minor est Romanorum Pontificum auctoritas, in quos idem Petri primatus ac jurisdictio transivit? Nonne ipsum Tridentinum Concilium totum reser-

vandi jus non in delationem Episcoporum, sed in *supremam potestatem sibi* (Summo Pontifici) *in Ecclesia universa traditam* expresse retulit? Ait secundo, hanc potestatem a Tridentinis Patribus derivatam ex Pseudo-Isidoriano illo principio, quo Papa tradebatur *Ordinarius ordinariorum.* Ita generale praestantissimum concilium ex Pseudo-Isidori collectione ac ignorantia veri juris deceptum traducit, idque posse corrigi in alio concilio comminiscitur. Sed haec et alia similia ab eodem audacius dicta ex praejudicio falsi systematis de collectione Isidoriana, quod expendetur capite sequenti, nemo mirabitur, qui praejudiciorum vim probe cognoscat. Certe principium, quo Papa *Ordinarius ordinariorum* dicitur, si non verbis, factis antiquiorum quoque saeculorum, in quibus Papae jurisdictionem ordinariam primatus propriam in alienis dioecesibus exercuerunt, comprobatum censeo ex dictis c. 3. n. 3.

6. Privilegia exemptionis generalia a jurisdictione Episcoporum ea fere de causa regularibus indulta fuerunt, ut iidem regulares ab Episcopis, qui ipsos itentidem turbabant gravabantque, subducti, regularum suarum studio et observantiae quietius ac tutius vacarent: quod sane utilitatem quandam atque necessitatem bonumque Ecclesiae aedificationi prospiciens praefert. Nati subinde abusus quorundam regularium, qui Episcoporum auctoritati obstabant, plebiumque scandalo erant, eorumque abusuum causa querelae contra hujusmodi exemptiones a Sanctis quoque viris ad Sedem Apostolicam delatae: non quod hac in re suprema ejusdem sedis auctoritas per se vocaretur in dubium, irritaque crederentur ea exemptionis privilegia; sed quod ex abusibus male utentium ipsis privilegiis [1]), non expedire videretur tam facile ea privilegia largiri, quae si non ex natura exemptionis per se, certe ex prave utentium moribus in destructionem vergebant. Nemo ambiget, quin abusus male utentium corrigendi sint, eisque, qui ab exemptis proveniunt, Tridentina Synodus remedio

[1]) Vide illa Bernardi l. 3. de Consid. c. 4. quae descripsi *De potest. Eccl.* cap. 3. §. 2. num. 4.

saltem delegationis Apostolicae Episcopis impertitae ita providit, ut ne tamen Pontificiae auctoritati quicquam detraheret. Quod si Febronius, qui hoc delegationis remedium a Tridentino appositum aperte damnare ac reprehendere non ausus, nec ex abusibus exemptorum jus Apostolicum in ipsis exemptionibus concedendis absolute negare potuit; ob aliquos tamen, qui adhuc supersunt abusus, et abutentium vitio fere inevitabiles sunt, ad omnes abusus tollendos memoratam delegationem insufficientem judicans, exemptiones ipsas omnino tollendas significavit; velim consideret, num id absolute tentare in aedificationem Ecclesiae esset cessurum, de quo legenda, quae afferentur capite sexto. Nunc aliquot generalia principia praemittenda, quae aliis atque aliis Pontificiae potestatis usibus vindicandis inserviant.

7. De suprema Pontificum potestate in limitandis vel moderandis Episcoporum facultatibus, quando id in Ecclesiae bonum judicent expedire, ex constitutis dubitari non posse videtur. Quodsi ex subsequentibus abusibus detegatur, ejusmodi limitationes ab illis factas non cessisse in aedificationem, sed in destructionem; duplex quaestio distinguenda est, num hac in hypothesi eaedem limitationes licitae, vel illicitae fuerint, an vero etiam irritae. Cum Summi Pontifices ea suprema potestate usi eas limitationes sanxerunt, id justa de causa, quae in bonum et aedificationem cederet, fecerunt semper, vel fecisse praesumendi sunt, ne de supremi hierarchae gestis, quae vel in dubio in partem meliorem sunt accipienda, inferiores temere judicent. In singulis quidem Pontificiis limitationibus, sicut et in dispensationibus, aliqua fere semper justa occurrit ratio, ex qua bonum publicum et aedificatio Ecclesiae deduci potest. Praejudicia et abusus, qui subinde deteguntur, ex aliorum culpa proveniunt; idemque Febronius, qui pro sua in Pontifices observantia istis vitiosam causam non audet appingere, abusuum originem vel in Curiales, vel in alios abutentes potestate vel concessionibus Apostolicis rejicere solet. Multi sane dispensationum aliarumque gratiarum abusus, qui scandalum generant, obreptioni vel subreptioni petentium sunt adscribendi; multi etiam conniventium

Praelatorum testimoniis, a Sancta Sede ante concessionem requisitis, quibus fidendum censuit pia mater Ecclesia. Non modicum ab illis timendum, qui zelo quodam, at non secundum scientiam concepto se abripi sinunt, ut superioribus crimini vertant facta, quorum causam ignorant, vitiosaque praesumant, quae potius bona et licita censenda sunt. Afferam hoc loco opportune S. Gregorii textum ex libro quinto Moralium in Job. c. 5. n. 24. ubi hanc censuram, qua dispensationum abusus ob causae ignorationem notantur, suo quoque aevo non raram his verbis perstringit: *Saepe enim, quia intelligi non valent, deterioribus displicent vel facta vel dicta meliorum: sed eo ab eis non temere reprehendenda sunt, quo apprehendi veraciter nequaquam possunt. Saepe aliquid a majoribus dispensatorie agitur, quod a minoribus error putatur. Saepe multa a fortibus dicuntur, quae infirmi ideo dijudicant, quia ignorant.* Timeat multo magis quicunque Febronii criminationibus praeoccupatus, in Summis Pontificibus accuset veluti abusus non ferendos ea, quae juxta hodiernam disciplinam ex justa causa concedere licuit, eo quod istorum causam seu rationem ignoret, cum abusus, si qui exinde consequuntur vel obtinent, non ex Apostolica potestate, sed ex abutentium malitia prodeant.

8. Quod si quidam abusus ex aliqua ipsorum Pontificum culpa, quae nulla ratione possit excusari, aliquando provenirent (quod tamen praesertim de superiore, cujus rationes ignotae, ab inferiori non est temere judicandum); non idcirco ex abusibus esset neganda potestas, quae aliunde certa est, et, ut initio monuimus, in origine ad divinum jus immutabile pertinet, nec ex abusibus fit irrita; multo autem minus ex abusibus esset neganda, si abusus non ex ipsius Pontificis, sed ex aliorum culpa profecti in malum converterent, quod in bonum fuit institutum. Potestas siquidem jurisdictionis in aedificationem et non in destructionem tradita, etsi ex recto usu in aedificationem, ex abusu autem (undecunque proveniat) cedat in destructionem; ipsa tamen per se absolute concessa dicenda est, ut ne ex abusibus irrita fiat, nec actus ex ea manantes, ex ipsa culpa abutentium illiciti, nulli per

se et irriti habendi sint. Id ab ipso Febronio ceterisque adversariis concedendum est, quippe qui certam Episcoporum potestatem non negabunt, nec actus ex ea profectos (si lex irritans non impediat) affirmabunt irritos, quamvis et ipsi Episcopi proprio vel alieno vitio sua potestate abuti queant. Summis potestatibus saeculi certa quoque potestas est; nec tamen ex abusibus eadem potestas vocatur in dubium, nec actus consequentes irriti per se habentur, ne malo, quod ex ipsis abusibus provenit [1]), addantur alia publica damna, quae saepe ex actibus irritis in innocentium quoque detrimentum redirent. Ii quidem, qui quocunque ex capite cooperantur abusui, illicite agunt: at non omnes actus, qui fiunt illicite, sunt etiam irriti; unde vulgatum illud, *Multa facta tenent, quae fieri prohibentur.* Illi abusus, quos ex limitatione seu restrictione facultatum Episcopis competentium Febronius ingerit, et quandoque etiam exaggerat, movere solent plurimos, et me quoque non leviter movere non ibo inficias. Qui omnibus ejusmodi abusibus remedium quaerit, laudandus. At si remedium collocet in neganda vel impugnanda legitima atque certa potestate, perperam et injuste agit.

9. Considerandum hoc loco illud Joannis Barthelii testimonium, quod Febronius recitat cap. 9. §. 11. num. 3. (t. 2. pag. 125): *Donec erunt homines, erunt et vitia et peccata, erunt abusus, superstitiones, immoderatus potestatis et auctoritatis utut legitimae abusus:* quos non potestati per se, sed abutentium vitio tribuit. Si ob hosce abusus neganda esset potestas *utut legitima;* quis non videat negandam esse potestatem tum Pontificiam, tum Episcopalem, tum ordinariam, tum delegatam, quae ex hominum sive fragilitate sive malitia multis inficitur abusibus? Dicat id, si potest, Febronius; et

---

[1]) Hac de causa ubi etiam lex irritans adest, uti in beneficiis per simoniam acquisitis collatio irrita declaratur, Ecclesia non vult generatim irritam ministrationem Sacramentorum matrimonii vel poenitentiae, quae a parocho simoniaco ministrantur; ac proinde hoc casu titulum, quem vocant coloratum, Ecclesia supplere, vel potius legem irritantem his in circumstantiis restringere creditur, ne irritationis poena nocentibus decreta, innoxiis et bona fide agentibus noceat.

non illicitos tantum, verum etiam irritos omnes actus per abusum elicitos affirmet. Si autem id dicere et affirmare non potest nec audet; desinat ergo contra abusus ita declamare, ut potestatem supremam negare videatur. Cum loco laudato ex eodem Barthelio monet omnes abusus non posse simul auferri, sed sensim esse tollendos; procul dubio non censet omnia decreta, quibus limitatae, aut ad Sedem Apostolicam revocatae fuerunt Episcoporum facultates, irrita esse, nec irritos actus omnes exinde per abusum profectos, quos ad impediendum publicum damnum statim simul emendare oporteret. Media quidem suggerit, quibus haec reformatio pedetentim prudenti oeconomia obtineatur. At num haec remedia in aedificationem, an potius in destructionem conspirent, suo loco inferius expendetur. Satis mihi nunc est, si suprema et plena Pontificia Potestas ex hactenus dictis ita explicata ac vindicata sit, ut nihil ex objectis a Febronio abusibus detrimenti capiat.

CAPUT V.

De supposititiis Pseudo-Isidori decretalibus, ex quibus Febronius supremae et plenae auctoritati Apostolicae nimium multum detrahit, quaestiones tres propositae et solutae.

1. Huic supremae ac plenae Romanorum Pontificum potestati non minus detrahit Febronius, cum eam, quam nunc iidem Pontifices exercent, supposititiis Pseudo-Isidori decretalibus innixam, partumque ex tam spuriis fontibus jus falsum et commentitium declarat. Adeo enim hodiernum Pontificum jus omni genuino stabilique fundamento nudatum praefert, ut imposturis eguerit, quibus tantummodo potuerit induci et propagari. Hac porro in hypothesi eosdem Pontifices, spurio falsoque ejusmodi jure excluso, ad normam antiquorum canonum, in quibus sincerum et verum jus situm est, esse revocandos contendit. Hoc Febronianum systema Pontificiae auctoritati ac primatus jurisdictioni injuriosum, licet ex praemissis satis confutatum videri possit, tamen ut magis magis-

que confutetur, de Pseudo-Isidori decretalibus nonnulla ex proposito hic arbitror discutienda, quae omnem fucum abstergant. Decretales epistolas, quas Pseudo-Isidorus priscis sanctissimis Pontificibus affixit, falsas esse, et ex ipsis, falsitate nondum detecta, multa capitula in posteriores collectiones canonum irrepsisse, et cum vulgo haberentur sincerae, multum fidei obtinuisse negari non potest. Nunc ob retundendum, quod exinde contra Apostolicam auctoritatem obtrudit Febronius, tria de iisdem decretalibus quaerenda. I. Num in gratiam Romanorum Pontificum ob ipsorum potestatem augendam fuerint confictae. II. Num ea, quae pro eadem potestate in iisdem decretalibus traduntur, novi quidpiam induxerint, quod anterioribus temporibus non fuerit auditum, vel usu receptum. III. Num si quid ex praesumta illarum auctoritate facilius propagatum usuque receptum obtinuit, jus falsum constituat, quod antiquo juri derogare non posset, ita ut ad jus antiquorum canonum sit redeundum, et abusus sit, quidquid posterius quocunque nomine invectum receptumque, ab antiquorum canonum constitutis discordat.

§. I.

Num decretales, antiquis Pontificibus a Pseudo-Isidoro attributae, in gratiam Romanorum Praesulum ob augendam eorum potestatem fuerint confictae.

2. De Pseudo-Isidori collectione prolixam dissertationem digessimus insertam parti tertiae fusioris *Tractatus de antiquis collectionibus et collectoribus canonum,* quem tomo tertio nostrae Venetae editionis Operum S. Leonis praemisimus. Vide pag. 215. Non est opus cuncta ibidem dicta repetere. At in rem praesentem, in gratiam eorum, qui ea editione carent, sufficiet ea totidem verbis transscribere, quae ibidem leguntur §. 5. pag. 220. num. 10. ubi primae propositae quaestioni credimus satisfecisse.

„Quo spiritu, quo consilio Pseudo-Isidorus tot documenta „confinxerit, omittendum non est. Non desunt, qui eum „amplificandae vel defendendae auctoritatis Romanorum Pon„tificum studio ductum ad ea procudenda excitatum fuisse „arbitrantur. At falluntur manifeste. Licet enim in iis

„Apostolicae Sedis amplitudo et auctoritas pluribus commen- „detur; non tamen hic impostoris scopus fuit, nec eadem „Sedes, cujus privilegia et jura quam plurimis sinceris et „vetustis documentis nituntur, illis apocryphis indigebat, ut „Cardinalis Baronius ad annum 865. num. 8. notavit. Pseudo- „Isidori autem consilium longe aliud fuisse ex ipsa collectionis „praefatione satis dignoscitur. Postquam enim indicavit do- „cumenta, quae suae collectioni erant inserenda, hanc eorum „colligendorum rationem subjicit": *Quatenus Ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta atque digesta, et Sancti Praesules paternis instituantur regulis, et obedientes Ecclesiae ministri vel populi spiritualibus imbuantur exemplis, et non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim pravitate et cupiditate depressi, ACCUSANTES SACERDOTES OPPRESSERUNT.* „Et multis „prosequitur in eos acriter invehens, qui Episcopos accusare „audent, *ut se per illos excusent, vel eorum bonis ditentur*: „ac plura ejusmodi judiciorum incommoda referens, illud urget, „non posse cogi Episcopos ad dicendam causam, si fuerint „accusati, et rebus suis expoliati, aut gradu dejecti, et a sede „pulsi, nisi prius fuerint restituti: additque nonnulla de accu- „satoribus et accusationibus rejiciendis: quibus omnibus palam „significat, se ea potissimum mente collectionem confecisse, ut „Episcopis, qui accusabantur, prospiceret."

3. „Id quidem in apocryphis, quae conflavit, documentis „multo clarius elucet. Eandem enim semper de accusatis „Episcopis curam ac sollicitudinem praefert: cumque Aposto- „licae Sedis auctoritatem praedicat, eo semper omnia refert, „ut Episcopi accusationibus impetiti et condemnati, si se gra- „vatos sentiant, ad illam confugiant, quae Synodorum senten- „tias retractare, et, si justum putaverit, irritas reddere potest. „Idem quoque consilium maxime perspicitur in Capitulis Ha- „driano tributis, quae ex apocryphis praesertim epistolis de- „cerpta, apocryphorum documentorum veluti compendium et „compilatio vocari queunt. Pleraque enim illorum capitulorum „eo spectant, ut ne Episcopi accusari a quibuslibet possint; „nec, si accusentur, accusatoribus facile deferatur, sed ex

„multis causis tum accusatores repellere, tum judices liceat „recusare; ut synodorum retractentur judicia, et alia ejusdem „generis in apocryphis similiter ingesta, ex quibus si omnia „ad Episcoporum, qui accusantur, expoliantur, deponuntur, „patrocinium, defensionem atque praesidium conlata atque con„ficta credantur, nemo jure possit revincere."

§. II.

Num ea, quae de Summi Pontificis auctoritate in confictis Pseudo-Isidori decretalibus traduntur, novi quidpiam induxerint, quod anterioribus temporibus nunquam fuerit auditum, usuque nuspiam receptum.

4. In id exscribendus ex laudata dissertatione atque paragrapho numerus undecimus. „Non pauci de Pseudo„Isidoro severius conqueruntur, perinde ac si ejus imposturis „disciplina vetus abolita, et nova fuerit introducta, adeo ut „hinc deserti antiqui canones, fracti disciplinae nervi, pertur„bata Episcoporum et provincialium conciliorum jura, sublatae „judiciorum leges aliaque rei Ecclesiasticae damna illata „fuerint. Haec autem novae et mutatae disciplinae reprehen„sio quam minus aequa sit, quisque facile intelliget, si duo „animadvertat, nimirum pleraque pseudo-Epistolarum Isidori „excerpta esse ex sententiis Sanctorum Patrum, ex sinceris „constitutionibus Romanorum Pontificum post Siricium, ex „canonibus conciliorum ac ex Romanis legibus: quae sane „novi juris novaeque disciplinae non sunt: cetera vero eam „disciplinam plerumque exhibere, quae jamdiu inoleverat, vel „jam ante aliquanto induci coeperat. Impostura autem in eo „sita est, quod Pseudo-Isidorus eas sententias iis auctoribus „imposuerit, quorum non sunt, et posterioris aevi disciplinam „antiquioribus Pontificibus affixerit, quasi prioribus Ecclesiae „saeculis haec viguisset. Ceterum quod de novae disciplinae „introductione inseritur, stultus quidem plane fuisset impostor, „si sperasset suam collectionem acceptum iri ab hominibus, „quae novam omnino disciplinam a sui quoque saeculi moribus „et consuetudinibus abhorrentem contineret. Quod si quaecun„que contra consuetudinem ingeruntur, etiamsi bona et utilia „sint, ipsa novitate perturbare solent; multo magis de iis „timendum erat, quibus disciplinam per se optimam, et san-

„ctioribus fultam legibus, longoque usu ab omnibus receptam „quispiam evertere et immutare contenderet. Nulli autem tu-„multus, clamores nulli auditi sunt ob inductas decretales „apocryphas, nisi in ea parte, quae ad Episcoporum causas „et judicia pertinet: de quibus aliqua apud Hincmarum legun-„tur, et in epistolis Nicolai I.“

5. „At in his ipsis causis atque judiciis, quod in Pseudo-„epistolis ac synodis Isidorianis traditur, non erat omnino „novum. Nonne causae majores, quae circa accusationes „Episcoporum versantur, certis antiquorum Pontificum decretis „Apostolicae Sedi reservatae, sine ejus assensu definiri non „poterant? Vide inter cetera Leonis epistolas 6. 23. et 14. „ac Gregorii IV. epistolam primam ad universos Episcopos. „Nonne Episcoporum appellationes ad eandem sedem antiquis „canonibus et consuetudini, nec non primatus juri innixas, „probavimus in observationibus ad dissertationem V. Quesnelli „part. 1. c. 5. 6. et 7.? Ne omnes promiscue recipiantur ad „accusandum Episcopum, cautum fuerat in canonibus Codicis „Africani 128. 129. 130. et 131. nec non etiam canone „sexto concilii CP. quem ex Graeco codice Nicolaus I. lau-„dat epistola octava. Episcopos ejectos et suis rebus ex-„poliatos non cogendos ad judicium, nisi prius in suum gra-„dum restituantur, et omnia eisdem ablata redintegrentur, „colligitur antea decretum ex Codice Ecclesiae Africanae „c. 87. Haec et alia ejusdem generis, quae novae disciplinae „a Pseudo-Isidorianis decretalibus inductae tribuuntur, legere „licebit in Epistolis 8. 9. et 38. Nicolai I. qui tamen ea „non ex illis apocryphis, quibus[1]) carebat, sed ex antiquio-„ribus documentis confirmat: quemadmodum ante ipsum fece-„rat etiam Gregorius IV. in epistola prima ad universos Epi-„scopos, in qua Aldrici Cenomanensis causam sibi reservat.“ Hactenus ibi.

6. Si novitatis capita a Febronio reprehensa vellem singillatim expendere, praesto haberem in singulis quaedam

---

[1]) Vide *Tractatum de Antiqu. collectionibus canonum* part. 3. c. 6. §. 1. num. 1. tom. III. S. Leonis pag. 215.

Pseudo-Isidoro antiquiora gesta, vel testimonia de Pontificiae potestatis usu et exercitio in iis, quae ex vetusta disciplina ad Episcopos vel ad Metropolitas, seu ad provinciales synodos deferri solebant. Haec autem etsi in quibusdam capitibus rara vel rarissima inveniantur, ac inepta prorsus sint ad affirmandam in iisdem capitibus constitutionem, vel reservationem generalem, quam ille priscorum sanctissimorumque Pontificum inducta auctoritate non dubitavit asserere; cum tamen ea ipsa rara vel rarissima sincera documenta ac gesta disciplinam, apocryphis Pseudo-Isidorianis decretis inditam, ante Isidorum alicubi saltem receptam praeferant, novitatis ab eodem inductae censuram abstergunt: neque enim omnino nova et ab ipso inducta dici potest disciplina, quae ante illum alicubi saltem recepta dignoscitur. Forte in ea Galliarum parte, in qua est Moguntia, ubi eas supposititias merces fuisse fabricatas probabilius conjecimus (Ibi §. 4. pag. 222), disciplina in ipsis proposita, quoad rariores quoque casus (si qui nullo aliunde exemplo aut testimonio fulcirentur) aliquamdiu ante Isidorum invaluerat S. Bonifacii Episcopi Moguntini opera, qui Apostolica legatione praeditus, quantum Apostolicae auctoritati deferret, eandemque observantiam in eam regionem inducere studuerit, ex ejus epistolis liquet. Vide inter ceteras ejus epistolam 105. ad Cudberthum Archiepiscopum Cantuariensem, in qua aliquot praecipua disciplinae capita ab eodem S. Martyre et Germanorum Apostolo iis in locis instituta, ac in Pseudo-Isidorianis decretis postea repetita exhibentur. Idem quoque spiritus in successores ipsius Lullum, Riculfum, Autgarium transivit, ut ex aliis documentis constat. Quodsi Pseudo-Isidorianae decretales eam disciplinam praeferunt, quae antiquioribus monumentis probatur, et jamdiu ante saltem iis in locis vigebat, ubi Pseudo-Isidorus illas condidit; num aequa sit illa reprehensio, qua novae disciplinae introductio ipsis decretalibus attribuitur, quivis intelliget. Negari tamen non posse videtur, quin eadem disciplina latius fuerit propagata, et magis multo atque facilius inoleverit, postquam eaedem decretales editae ac divulgatae fuerunt, et mox in quibusdam conciliis laudatae, ac subinde etiam insertae in collectiones

Reginonis, Burchardi et aliorum, quae ob suam brevitatem ac methodum magno usui fuere.

§. III.

Num disciplinae novitas, siqua ex apocryphis Pseudo-Isidori decretalibus invaluit, usuque posteriorum temporum obtinuit, jus falsum et corruptela sit, quae antiquo canonum juri derogare nequiverit.

15. Frequens apud Febronium occurrit mentio atque distinctio juris antiqui et novi, quorum alterum in canonibus antiquis, alterum in Pseudo-Isidori supposititiis decretalibus continetur. Jus antiquorum canonum appellat genuinum et verum jus, Pseudo-Isidorianum jus spurium et falsum; quod cum antiquo et vero juri praejudicare non possit, veluti corruptelam omnino corrigendum traducit. Cum autem non de materia divini aut naturalis juris, quae (ut cum ipso Febronio animadvertimus cap. 2. n. 1.) mutari non potest, nunc sit nobis sermo, sed de materia canonum pertinentium ad disciplinam, quae pro varietate locorum et temporum atque circumstantiarum mutari potest; illud jus verum est in capitibus disciplinae, quod statutum probatumque a legitima Ecclesiastica potestate viget. Antiquis Ecclesiae saeculis vigebat disciplina antiquis canonibus praescripta, eaque tunc constituebat verum jus omnino servandum, nisi justa de causa a potestate legitima aliquibus in circumstantiis dispensatum fuisset. Si autem circumstantiis temporum aut locorum mutatis, necessitate vel utilitate publica postulante, ea disciplina mutanda, vel relaxanda generatim fuerit; nova disciplina, posterius licet inducta, quae a legitima potestate recepta usu obtineat, jus verum condit. Quod si quaedam invaluerint ex apocryphis documentis; non idcirco falsum jus illud est dicendum, quod ex falsis fontibus originem seu incrementum aut propagationem faciliorem habuit. Neque enim ea recentior disciplina ex ipsis supposititiis documentis juris vim et auctoritatem consecuta est, sed ex illa Ecclesiastica potestate, quae eandem novam disciplinam recepit confirmavitque. Hanc quicunque damnaret tanquam falsum jus et corruptelam, damnare deberet ipsa concilia non solum particularia, sed etiam oecumenica temporum posteriorum, ac praesertim Tridentinum,

quorum disciplina, in plerisque capitibus constituta, non est antiquorum canonum jus, quod unum Febronius *jus verum et genuinum* vocat, sed est disciplina posterius inducta, et pro varietate circumstantiarum mitigata atque mutata, et solum contra irrepentes abusus et corruptelas opportunis remediis munita. Quod si non omnes cautiones sive a Conciliis, sive a Pontificibus hactenus appositae, ad omnes abusus tollendos sufficiunt; abusus ejusmodi sicut ipsi juri, ex quo non prodeunt, tribuendi non sunt, sed vitio hominum, qui juris limites transgrediuntur; ita eidem novo juri falsi juris notam nequeunt appingere: alias jus falsum pariter dicendum esset jus divinum, quo potestates Ecclesiasticae ac saeculares constitutae sunt, cum in hominibus potestate abutentibus aliquot scandala et corruptelae nascantur.

16. Ne quid vero fuci ex Febroniano systemate offundatur, quod lectores impediat, detegenda est aequivocationis origo. Totum Febronii consilium in evertendum regimen statumque monarchicum Romanis Pontificibus, Pseudo-Isidori decretis, ut putat, attributum, unice tendere ex toto ipsius opere liquet. Idem Auctor non omnem monarchiam a Pontifice absolute excludit (recitat enim [1]) Gersonis testimonium [c. 1. §. 5. n. 2.], quo claves, id est potestatem Ecclesiasticam, affirmat Petro datas *tanquam monarchae*); et solum rejicit potestatem monarchicam excessivam, effraenatam, despoticam et arbitrariam cum dominatu conjunctam, quam sane Christus nec Petro nec Petri successoribus tradidit. Huic autem monarchicae excessivae potestati cum favere visum esset novum jus, quod post Isidorianas decretales inolevit et obtinet; novum hoc jus spurium et falsum censuit appellandum. Cumque nullo jure mutari aut praescribi possit contra jus divinum ac naturale ei excessivo et despotico dominatui contrarium; non male videtur intulisse (c. 8. §. 6.) nulla praescriptione, possessione, cessione etc. juri antiquorum canonum, qui hanc monarchiam illimitatam ignorant, potuisse

---

[1]) Addi possunt, quae ex Gersone affert etiam Bossuetus in appendice lib. 3. cap. 1. pag. 84. tom. 2. novae edit.

derogari atque praescribi; ac idcirco novo juri tantam vim non posse vindicari, ut veterum canonum jus abrogarit. Tota aequivocatio sita est in pravo intellectu nominis *monarchiae.* Ejus quidem arbitrarii monarchici regiminis, quod Febronius perstringit, principia divino ac naturali juri repugnant. At num ea ex novo jure, quod obtinet, consequantur, si quis negaverit, a Febronio revinci non poterit. Distingue jus novum a novi juris abusibus, qui non ex ipso jure novo per se, sed ex vitio abutentium proficiscuntur, quemadmodum potestas Ecclesiastica, ad novi juris normam exacta, distinguenda est ab ejusdem potestatis abusibus, qui malitiae abutentium et praescriptos ejusdem juris limites excedentium tribuendi sunt: et sicuti ex iis abusibus eadem potestas nec neganda, nec in dubium revocanda est; ita ex abusibus eorum, qui Pontificiae potestati usum effraenem et excessivum tribuunt, impotentemque, despoticum arbitrariumque dominatum, non est neganda, nec in dubium revocanda est potestas monarchica supra Episcopos, quam Summis Pontificibus in limitandis restringendisque, cum expedit, istorum facultatibus jure primatus competere probavimus.

17. Haec potestas cum versetur circa usum et exercitium facultatum Episcopalium, quod Christus non constituit, sed legitimae Ecclesiasticae dispositioni reliquit, disciplinam respicit, quae pro varia temporum ac circumstantiarum ratione mutari et innovari potuit; novumque in ea jus, quod actu vigeat, potuit contra jus antiquum praescribere. Hinc manifesta sit Febronii hallucinatio, cum c. 1. §. 1. n. 3. in hac materia, quae disciplinae est, veluti certum generale principium statuit illud ex Vincentio Lerinensi, *antiquitatis religionem novitatis profanitati anteponendam,* quod de materiis fidei et morum ad naturale ac divinum jus immutabile pertinentium verum est; nec non illud aliud principium, quo id sequendum affirmat, quod semper, quod ubique in catholica Ecclesia constanti observantia viguit: neque enim aptari potest disciplinae mutabilis juribus, quae pro varietate temporum, locorum, atque circumstantiarum varia esse queunt. Neque dicat potestatem Episcoporum esse juris divini, cui detrahere quicquam

est juri divino detrahere: saepe enim dixi, et iterum dico, eam potestatem quoad institutionem quidem inniti juri divino [1]); at non item quoad usum et exercitium facultatum Episcopalium, quorum determinatio dispositioni Ecclesiae a Christo tributa, non divini, sed Ecclesiastici juris est, et praescriptioni ac mutationi obnoxia: unde falsa falsissimaque agnoscitur illa Febronii thesis (c. 8. §. 6. t. 2. pag. 66): *Non prosunt hac in parte Romanis praescriptio, cessio, possessio, consuetudo etc.* Ingerit abusus a Christi institutione alienos, quos juri divino praejudicare non posse pronunciat. Quis autem tanquam verum jus venditat potestatis abusus? Hi a nemine approbantur, nec ullis novi juris auctoritatibus approbati, jus condidisse creduntur, quod divino juri praevaleat. Sola potestas a Christo instituta in aedificationem divino jure fulcitur: abusus in destructionem inducti tanquam eidem divino juri contrarii reprobantur ab omnibus, nec a quopiam ad vim praescribendi contra antiquum legitimum jus, aut novi juris condendi evehuntur. Quod si quaedam hodiernae disciplinae capita novo jure inducta post Pseudo-Isidori merces, etiamsi a multis saeculis usu recepta vigeant, veluti abusus non ferendi eliminanda essent, et falsi juris censuram mererentur; falsi quoque juris, ut monuimus, nomen tribuendum esset non

---

[1]) Episcopatus considerari potest vel in genere vel prout est in singulis individuis, Episcopis: in utroque autem casu distinguenda est potestas ordinis a potestate jurisdictionis. — Quod spectat ad Episcopatum in genere, haud dubie immediate divinitus est institutus tum quoad ordinem tum quoad jurisdictionem. Cum enim Christus Episcopatum sic instituit, ut Episcopi subordinati Petri primatui particulares regerent ecclesias, jurisdictio episcopalis in genere immediate a Christo est instituta. Potestas ordinis in particularibus personis etiam immediate a deo est. De sola autem jurisdictionis potestate in specie controversia habetur. Hic autem observandum, non agi de eo, utrum Christus Apostolis extraordinariam illam jurisdictionem immediate contulerit, quod hodie communis, licet non certa, tenet sententia. Ad Episcopos autem particulares quod attinet, cum personali non gaudent Apostolorum successione, sed potius, Apostolorum dum appellantur successores, collegialiter sint sumendi, quatenus scilicet Episcoporum collegium cum et sub Petro succedit Apostolorum Collegio cum et sub Petro; eorum jurisdictionem non immediate a deo tenemus concessam, sed immediate a Romano Pontifice, seu per institutionem canonicam, qua subditi eis assignantur, remanetque jurisdictio Petri primatui subordinata, ita ut ad usum et exercitium ab eo dependeat. (Nota editoris.)

solum Pontificum sanctissimorum decretis, sed etiam canonibus conciliorum quantumvis generalium ac Tridentini, qui non aliam disciplinam probarunt ac praeceperunt.

18. Neque causetur ignorantia falsarum decretalium, quae omnes diutius occupabat. Nam praeterquam quod fere omnia, quae Pseudo-Isidoro tribuuntur, anteriorem, ut indicavimus, habent originem; nonne in materia disciplinae jus novum, etiamsi quibusdam in capitibus errore aliquo inductum ac propagatum, cum a legitima potestate proprio jure receptum et approbatum est, non ex ignorantia, sed ex auctoritate approbantium, nec non ex ipsa consuetudine legitime praescribente vim juris acquireret, dum nihil contra divinum aut naturale jus receptum aut approbatum sit? Cum Africani in epistola ad Coelestinum resistentes appellationi Apiarii suarum Ecclesiarum consuetudinem vindicaturi, hanc rationem attulerunt: *quia nulla Patrum definitione hoc Ecclesiae derogatum est Africanae;* apertissime praesumpserunt, suae quoque Ecclesiae jus antiquissima consuetudine comprobatum, conciliari aliquo decreto posse abrogari, et jus novum induci, ut vel Febronius innuit cap. 1. §. 7. n. 10. Si novae disciplinae novoque juri inducendo ob abusuum scandalorumque pericula obsistendum credatur; initio quidem (debito tamen cum moderamine) licebit obsistere, idque tantum fecerunt Africani, cum memoratis clericorum inferiorum appellationibus ad Apostolicam sedem inducendis sese opponentes, antiquam et vigentem suarum Ecclesiarum consuetudinem vindicandam curarunt. Vide observationes nostras in Dissert. V. Quesnelli (t. 2. edit. S. Leonis col. 971. n. 30.). At si disciplinae novitas jamdiu inducta, aliquot saeculorum consuetudine, et non tam Pontificum, quam conciliorum praesertim generalium auctoritate recepta et confirmata inoleverit, ac in praxi vigeat; huic juri, quod ad derogandum anteriori disciplinae sufficit, ac tamdiu inveteratum, *novum* jus nequit proprie appellari, ita ut ob abusus, qui non ex ipso jure, sed ex abutentium vitio dimanant, idem jus per sese tanquam spurium atque falsum venditetur, quis aequus rerum aestimator id rectum ac justum credere poterit?

19. Ne in re, quae ex principiis generalibus juris certa est, pluribus immorer; in confirmationem non modicum juverit exemplum juris, quod Constantinopolitano Episcopo post aliquot saecula accessit. Febronius c. 8. §. 2. (t. 2. p. 56. col. 1.) obtrudit Graecam sive Orientalem Ecclesiam, in qua cum non obtinerent apocryphae Pseudo-Isidori decretales, et olim et *etiamnum hodie avitam disciplinam magis quam in latina servatam* depraedicat. Vide autem quid in Constantinopolitana Orientali Graeca Ecclesia jam diu ante ipsum Pseudo-Isidorum contra avitam disciplinam invaluit. Hujus Episcopus ante medium saeculum quartum erat simplex Heracleensis Metropolitae suffraganeus, qui nullo jure in alium quempiam Antistitem fruebatur. Canones Nicaeni caverant, ut Patriarchalibus et aliis praestantioribus sedibus sua jura conservarentur. Cum porro Imperialis sedes constituta fuisset Constantinopoli, et idcirco haec urbs, Romanae aemula, *junior Roma* appellari coepisset; anno 381. in CP. synodo I. hujus Episcopo decretus fuit *honoris primatus post Romanum Episcopum, propterea quod urbs ipsa sit junior Roma.* Haec erat praerogativa meri honoris et ordinis, non juris. Sensim vero concurrentibus ex toto Oriente ad eam urbem, in qua Imperator residebat, pluribus Episcopis ob varias occasiones et causas, perfacile fuit ibidem Episcoporum eo confluentium synodos cogere, in quibus difficiliores et graviores quaestiones cognoscerentur atque definirentur, et ordinationes quoque Episcoporum assentientibus Metropolitis, et Imperatoribus annuentibus, ab ejusdem urbis Antistitibus peragerentur. Ita non solum Nestorius, sed etiam S. Joannes Chrysostomus, Atticus, Sisinius et S. Proculus Constantinopolitani Praesules de Episcoporum causis et appellationibus ex variis Orientalibus provinciis ad se delatis passim judicarunt, et aliquot etiam Episcoporum ordinationes fecisse leguntur; quae cum nullo jure antiquorum canonum effici ab ipsis possent, suffulciri et defendi coeperunt ex memorato decreto Concilii CP. primi, quasi primatus honoris huic sedi assertus, quia est *junior Roma,* non meri honoris gradum, sed earundem praerogativarum participationem inferret, uti colligitur ex concilio

Chalcedonensi act. 16. nec non ex relatione hujus synodi ad S. Leonem. Aliquid igitur peculiaris jurisdictionis vel hoc tempore exercebatur a Romano Pontifice supra Episcopos praesertim Occidentis in appellationum causis et ordinationibus: idque toto in Oriente notissimum esse debuit, ut simile jus in Episcopos Orientis ob communicatum novae Romae honorem sibi sancti quoque Episcopi hujus urbis vindicandum putarint. Huic quidem novitati novoque juri, quod opponebatur antiquo firmato canonibus Nicaenis totius Ecclesiae reverentia consecratis, et praejudicio erat aliis Metropolitis et Patriarchis, S. Leo Papa fortiter restitit. At idem jus, consentientibus iis quorum intererat, et Sanctorum quoque Episcoporum usu conciliique Chalcedonensis decreto approbatum, sensim obtinuit, ac Nicaeno canoni et antiquo juri, Romanis Episcopis non amplius repugnantibus, tandem praescripsit, adeo ut [1]), licet novae praerogativae subinde Constantinopolitanis accesserint, de istorum jure nemo amplius dubitet, neque in concilio Florentino mota fuerit de hoc ulla quaestio, nec nunc moveretur, ut arbitror, si CP. Patriarchae, ad unitatem Ecclesiae redeuntes, eadem jura vellent retinere. Si Febronius non auderet hoc CP. Antistitum jus impetere et impugnare juris restituendi nomine, nec praescriptionis, cessionis aut possessionis vim ipsis negare; quomodo auserit haec opponere contra jus Romanorum Pontificum, qui praerogativa primatus supra Episcopos et supra usum atque exercitium facultatum Episcopalium potestatem divinae institutionis et jus certissimum obtinent, ac in ejusdem juris exercitio diuturna plurium saeculorum consuetudine et Conciliorum etiam generalium approbatione fulciuntur?

---

[1]) Exemptiones ex. gr. quorundam Monasteriorum, quae intra fines aliarum non tam Episcopalium, quam ampliorum dioeceseon CP. Patriarchae suberant, notissimae sunt.

CAPUT VI.

Num antiquorum canonum disciplina sit revocanda, seu num Episcoporum et Metropolitarum potestas seu jurisdictio actualis sit restituenda in statum primitivum, abolito jure quod jam a multis saeculis viget.

1. Vidit Febronius novum jus, quod jamdiu obtinet, per se non posse absolute damnari tanquam jus falsum et spurium, nec posse generatim accusari summos Pontifices impotentis dominatus, quasi ex Pseudo-Isidorianis commentis absque legitima causa sibi arrogarint multa, quae olim Episcoporum ac Metropolitarum juri competebant: ac propterea confessus, aliquot saltem limitationes, seu reservationes facultatum Episcopalium aut Metropoliticarum justa de causa inductae, initio fuisse laudabiles; cum tamen non semper eadem justa causa suppetat, sed quod initio erat utile, postea ob abusus factum sit [1]) perniciosum; ad vetus jus redeundum aliquando esse contendit; et si non statim omnia simul tollere liceat, paulatim, quoad fieri possit, agendum cum Barthelio monuit (c. 9. §. 11. n. 3. t. 2. pag. 126. col. 1.). Si autem jus novum jam probatum ac receptum usu non est jus falsum, sed verum; cur necesse erit illud absolute tollere, et ad antiquorum canonum normam omnia revocare? Si abusus absolute sunt extirpandi, qui praesertim circa jus divinum ac naturale in disciplinae quoque materiis nonnunquam inveniuntur impliciti, ut simonia in ordinibus, in dispensationibus, aut beneficiis, violatio votorum etc. num Apostolicae sedi adimendum erit jus verum, quo legitime fruitur, licet ex ipso jure abusus nulla ratione proveniant, sed ex vitio abutentium, quod ad jus referendum non est, ut explicavimus c. 4. n. 6. seqq.? Num antiquum jus, seu juris exercitium Episcopis restituen-

---

[1]) Hoc sensu cap. 4. §. 4. n. 6. tom. 2 pag. 63. ait: *Exemptiones tolli debere, quae quamvis forte ab initio laudabiles fuerint; attamen propter suam generalitatem deinde factae sunt perniciosae etc.*

dum supra eos ex. gr. qui nunc sunt exempti ab Episcopis, licet etiam sub istis pares aut majores quoque abusus olim inoleverint, ut patet ex iis, quos in monachis sui temporis non exemptis refert atque coarguit Ratherius in libro *Confessionis* et in *Praeloquiis?* Quis caveat de abusibus restituto Episcopis ac Metropolitis antiquo facultatum exercitio ac jure? Nonne ob abusus, qui sub ipsis irrepserunt et invalescebant, aliquot facultatum limitationes aut restrictiones utiles vel necessariae habitae sunt? Quando sub iisdem abusus sunt metuendi, quis apte probare potest vero Pontificio juri jamdiu vigenti et confirmato Pontifices debere cedere et expoliari, ut in integrum restituantur Episcopi, sub quibus aequales vel majores etiam abusus aliquando timeri queant?

2. Quid porro si revocari non possit antiqua canonum disciplina, quin ex restitutione in integrum majora scandala et scissurae gravissimae prudenter timeantur? Ad aedificationem et bonum Ecclesiae pertinent non solum illa, quibus utilitati vel necessitati ejusdem prospicitur, verum etiam illa, quibus malum impediatur, et grave aliquod scandalum, quod ex usu quantumvis per se bono vel etiam meliori potestatis metuendum esset. Cavere enim a malo species boni est; et ad bonum Ecclesiae referendum, si non procuretur aliquod bonum, quod sine majori damno obtineri non potest. Hocce principium a sanctis quoque viris approbatum, et in praxi etiam receptum saepissime legimus. Hac de causa S. Augustinus (Epist. 185. ad Bonif. Comitem n. 45.) relaxandum censuit coërcitionis rigorem, cum scissurae et scandala majora timentur. *In ejusmodi causis*, inquit, *ubi per graves dissensionum scissuras non hujus aut illius hominis est periculum, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat.* Idem pariter Sanctus cum aliis Africanis Donatistas Episcopos et clericos redeuntes ad unitatem Ecclesiae in suis gradibus recipiendos putavit, ne rigore disciplinae conversioni eorum obex apponeretur, et cum maximo non tam ipsorum, quam aliorum periculo confirmarentur in schismate. Eandem rationem praximque praeclare exposuit

Ivo [1]) Carnotensis epist. 189. *Novimus enim, quia necessariae dispensationis modus nulli unquam sapientium displicuit, quam non solum privatae leges, quibus nec fidei veritati, nec morum honestati consulitur, sed etiam leges generales contra haereticos vel sceleratos promulgatae admittunt, quando majoribus morbis sanandis, vel majoribus malis amovendis melius subvenit moderatio sincerae caritatis, quam rigor indiscretae severitatis.* Et epist. 234. approbans dispensationem, quae tamen *non obsit fidei, nec bonis moribus,* hanc generalem regulam statuit: *Ibi dispensatio admittenda est, ubi rigor periculosus est.* In prologo ad Decretum seu collectionem canonum, cum istorum executionem et observantiam commendat, Augustini testimonia recitat ex libris contra epistolam Parmeniani, quibus declaravit iis Christianis, qui anathemate digni sunt, non parcendum, *ubi periculum schismatis nullum est. Quando* nimirum (ut explicat paulo post l. 3. in Parmen. n. 13.) *cujusque crimen notum est, et omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere.* Secus vero schisma uti majus malum prudenti oeconomia vitandum pronunciat. Hac dispensatione S. Irenaeus suasit Victori Pontifici, ut abstineret ab excommunicatione Asianorum, qui in celebrando die Paschatis a Romanorum consuetudine dissidebant; et S. Dionysius Alexandrinus auctor fuit Stephano Papae, ne excommunicaret Africanos atque Asianos, qui redeuntes ab haeresi baptizandos putabant, dum haec materies in maxima quaestione versaretur. Vide quae hac de re pluribus egi in libro *De vi et ratione primatus* c. 13. n. 53. p. 166 et p. 172. not. *. In ipsis generalibus Conciliis eadem moderatio adhibita, cum quaestiones ebullirent, et acerbiorum dissensionum periculum ex definitione seu anathematibus timeretur. Confer

---

[1]) Hanc sententiam totidem fere verbis excepisse videtur Ivo ex epist. S. Cyrilli ad Gennadium, qua metu majoris mali non recedendum credidit a communione Juvenalis Hierosolymitani, qui jus sibi incompetens in Palaestinae provincias arrogasset. Haec epistola inserta est actioni I. Concilii Nicaeni II.

ibidem pag. 172. not. *. Plura in hanc rem afferre non est necesse.

3. Hoc autem ex principio quis non intelligit, quam perperam suo in opere contendat Febronius restituendam antiquorum canonum disciplinam? Ob hanc restitutionem nonne abolenda penitus essent privilegia exemptionum insignium Capitulorum et Regularium, quae non exiguam dioeceseon portionem subtraxerunt Episcopis, rescindenda Concordata, quibus Principibus concessa fuerunt nonnulla olim Episcoporum aut Metropolitarum propria, aliaeque pervulgatae consuetudines essent mutandae, quae cum antiquorum jurium Episcopalium aut Metropoliticorum detrimento a pluribus saeculis obtinent, nec sine multorum offensione mutari queunt? Haec si absque magno scissurarum periculo fieri non possunt, quis in Ecclesiae aedificationem Febronii consilium cedere existimet, et non potius in destructionem? De materia disciplinae agitur, quae non divino nec naturali jure praescripta, pro locorum ac temporum varietate mutari potuit; et quandoquidem nihil per se divino ac naturali jure illicitum est, nihilque Christianae rei interest, utrum quaedam facultates a Papa suisve delegatis aut ejus privilegio, an ab Episcopis jure proprio exerceantur; quis damnare audeat Pontifices, si jus suum tot saeculorum consuetudine roboratum prosequi velint, eoque saltem nomine nolint quicquam immutari, ne dissensiones et perturbationes non leves in boni publici damnum excitentur? Hac mente optimi Pontifices in Sanctorum quoque album relati, qui ab omni monarchico dominatu alienissimi, aedificationi Ecclesiae pro viribus studebant, nec non Cardinales et Episcopi sanctitate morum et zelo disciplinae commendatissimi, qui ipsis Pontificibus aderant, ut S. Carolus, a restituendo Episcopis et Metropolitis antiquo facultatum usu, de quo aliquando non levis fuit disputatio, abstinendum duxere. Horum auctoritas, rationibus jam allatis fulta, majorem apud me auctoritatem habet, et apud omnes aequos rerum aestimatores habere debet, quam quaecunque a Febronio fallacissimis sui systematis principiis ducto ingeruntur.

4. Esto quaedam in Apostolicae sedis jus aliquatenus

venerint Episcoporum aut Metropolitarum cessione, ac tantae auctoritatis obsequio; nonne ex Orientalium cessione atque consensu Constantinopolitanae sedi nullo per se jure in alienis dioecesibus fungenti tributa fuerunt ea, quae cum postea sensim obtinuerint, jus quoddam legitimum pepererunt, quod nec summi Pontifices, nec Occidentalis Ecclesia Constantinopolitanis redeuntibus ad unitatem rescindendum judicarunt? Quidni idem saltem censeatur de Episcopalibus ac Metropoliticis juribus simili cessione et consensu reservatis sedi Apostolicae, quae jure primatus omnibus Episcopis et Metropolitis ita praesidet, ut si ea jura sibi potuisset reservare in aedificationem Ecclesiae, multo justius possit iisdem juribus uti, eorumque cessionem recusare, dum id in perturbationes et scandala cessurum creditur?

5. Neque dicat quispiam, antiquorum canonum disciplinam, qua Episcopi et Metropolitae suis facultatibus liberrime utebantur, meliorem esse quam novam, et ad abusuum pericula avertenda magis idoneam. Non enim quod per se melius est, obligat semper; nec in comparatione majoris mali, quod in eo procurando vel exigendo timeatur, melius et opportunum credi potest. Hac in re S. Pauli verba expendenda, quibus de incontinentia, de nuptiis, et de celibatu loquitur. Celibatum meliorem esse quam nuptias indicat scribens: *Melius est, si sic permanserit.* Nuptias licet non meliores celibatu, prae incontinentia tamen meliores vocavit: *Melius est nubere quam uri* (1. Cor. 7, 9.). Incontinentiam autem et fornicationem, uti divina ac naturali lege prohibitas, absolute vitandas pluribus in locis tradit. Disciplina veterum canonum sit melior, ut libet: at si ob ejus restitutionem disciplina posterius invecta, quae per se mala non est, sit abolenda; hinc autem scissurae et graviora mala impendant; melius in his circumstantiis erit retinere disciplinam novam, quam cum tanto periculo in restitutionem disciplinae veteris incumbere. Quid in solis capitibus, quae ad Episcoporum et Metropolitarum jura in pristinum revocanda pertinent, Febronius insistit; pro aliis autem plurimis antiquae disciplinae capitibus, quae sane melior erat, restituendis nihil

laborat? Sola pro Episcopis ac Metropolitis cura eum afficit, quasi istorum potestas in ipsorum gratiam, et non potius in Ecclesiae bonum instituta, omnino restituenda sit; etiamsi bonum Ecclesiae postulet, ne summi Pontifices in eandem restitutionem tanto cum scissurarum atque perturbationum periculo connitantur.

6. Id autem multo magis dicendum, si ob restituendam veterem disciplinam ea media adhibenda essent a Febronio proposita, etiam dum in certissimae potestatis Pontificiae offensam et contemptum redirent, cederentque non in aedificationem, sed in destructionem Ecclesiae, cui eam potestatem sartam tectam servari necessarium est. His de mediis capite sequenti.

CAPUT VII.

Media, quae in restitutionem disciplinae veteris a Febronio proponuntur, quantam Pontificiae auctoritati offensionem praeferant.

1. Cum quis injuste gravatur, niti potest ut se subducat a gravamine, si duae conditiones concurrant. Prima, si gravamen injustum sit; secunda, si mediis licitis utatur. Febronius in re praesenti perperam praesumit injusta gravamina, quaecunque Romani Pontifices in usu et exercitio Episcopalium facultatum restrinxerunt vel reservarunt contra antiquorum canonum normam, in quibus verum et genuinum jus situm judicans, injustum censet, quidquid contra ipsos actum est, et ita injustum, ut nullo possessionis, cessionis aut praescriptionis nomine possit vindicari. Cum vero ea summorum Pontificum potestas in limitandis aut reservandis justa de causa Episcoporum facultatibus in praemissis capitibus legitima fuerit probata, et non solum a Gersone aliisque Gallicanis adversariis concessa, sed aliquatenus etiam ab eodem Febronio, qui solos abusus potestatis, non autem ipsam Pontificiam potestatem sese impetere professus, Romanos Praesules Episcopales facultates quoad usum et exercitium posse et potuisse

moderari aut reservare negare non potuit; cumque novum jus, quod in hisce limitationibus aut reservationibus jam a pluribus saeculis vigens, et a conciliis etiam generalibus receptum juris falsi ac spurii nomine notari nequaquam possit; injusta profecto gravamina dici nequeunt, quae illi in Episcoporum aut Metropolitarum facultatibus limitarunt aut reservarunt aequa de causa, nec ob procurandam restitutionem ad normam veteris disciplinae, veluti pro injusto gravamine repellendo, seu pro juribus Episcopalibus aut Metropoliticis injuste limitatis seu reservatis justa Episcopis aut Metropolitis actio competere dici potest.

2. Praesumpta vero in summis Pontificibus limitationum atque restitutionum legitima, quam probavimus, potestate, non negaverim licere procurare restitutionem, quatenus bono publico expediat, et non amor proprius nec superbiae aut contentionis spiritus debitae subordinationis impatiens, sed disciplinae et abusuum impediendorum zelus moveat; at videndum, num media, quibus utendum credatur, licita et moderata sint, qualia inferioribus cum superiore agentibus congruant, ne legitimae potestati sine debito moderamine resistentes, ipsi potestati offensionem pariant, et resistentia exorbitans in ipsius potestatis contemptum recidat. Ii enim eam culpam contraherent, quam detestatur Apostolus (Rom. 13, 2.): *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Media autem licita essent, rationes sui juris et [1]) canones seu decreta, quibus idem jus fulcitur, proponere; abusus, qui irrepserunt, vel adhuc supersunt, quibus compescendis ea restitutio utilis vel necessaria credatur, demonstrare; patrocinia etiam (non tamen violenta) interponere, et alia ejusmodi, quae boni publici scopum unice intendant. Mediis quidem ejusmodi, non autem iis, quae ex Febronio paulo post memorabimus, usi sunt

[1]) Canones conciliorum etiam particularium ingerere prodesse potest, non quod credatur Pontificia auctoritas subesse quoque particularibus synodis, sed quia disciplinae canonibus firmatae usuque receptae derogare sine gravi ac legitima causa cedere solet in perturbationem et scandalum, quod altiori, id est naturali jure, cui Pontifices subsunt, vitandum est.

Africani, cum appellationibus inferiorum clericorum ad Apostolicam sedem, in initiis tamen, non post ipsius sedis possessionem plurium saeculorum, conciliorum etiam decretis comprobatam restiterunt, ut explicavimus in Observationibus ad Dissertationem V. Quesnelli tom. 2. nostrae Venetae editionis Operum S. Leonis part. 1. c. 6. n. 30. pag. 971. His quoque mediis S. Bernardus impediendas seu abrogandas curavit exemptiones nimium faciles, ut ne in ipsis concedendis potestatem Pontificiam negaret. Vide easdem Observationes c. 7. n. 5. pag. 979. Idem de his dicendum est, ac de praeceptis, quae a legitimis superioribus ex sua potestate feruntur. Certa divina et naturalis lex est, superiori legitimo praecipienti esse obediendum, nisi praecipiat id, quod divina aut naturali lege vetitum est, aut vetet quod divina naturalive lege praecipitur: tunc enim (uti legitur in Act. Apost. 5, 29.) *obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Adeo vero superiori legitimo debetur obedientia, ut, vel in dubio ex. gr. num quod praecipit liceat, ab inferiori praesumendum sit licitum, ne is incompetens sibi judicium ferat de superiore, qui rationem suarum actionum redditurus est Deo, et idcirco praestandam ipsi esse obedientiam, cum [1]) certum obedientiae praeceptum in dubio praevaleat, sancti quoque viri tradiderunt; nec eorum proterva doctrina audienda, qui dum hanc *caecam* (uti vocant) *obedientiam* ipsis quoque Apostolicae sedis dogmaticis definitionibus praestandam rejiciunt, debitam fidei unitatem cum sedis Apostolicae fide impedire nituntur eo nomine, quo illas errori obnoxias existiment, quorum hypothesim falsissimam refellimus in libro *De vi primatus* cap. 15.

3. Neque Febronius reponat, se, qui solos abusus potestatis, non autem ipsam Apostolicam potestatem carpit, eorum abusuum, qui supersunt, perturbatione commoveri, adeo

---

[1]) Haec regula est inter omnes Theologiae Doctores communis in casibus conscientiae, uti appellant, *perplexae*, ubi duo praecepta pugnare videntur; quorum alterum si certum sit, alterum dubium, certum incerto et dubio praevalere affirmant: veluti accidit in dubio de justitia belli quoad milites, qui ex fidelitate parere Principi debent, vel in aliis casibus, quoad subditos, quibus dubium incidat de eo, quod a legitimo superiore praecipitur.

ut nonnullibi fassus sit, limitationes seu reservationes ea potestate factas potuisse quidem initio esse laudabiles, quia scilicet vel utiles vel necessariae in Ecclesiae bonum optimo consilio et legitime inductae fuerunt; at cum processu temporis et subortis abusibus perniciosae factae sint, hac de causa illas perpetuas esse non posse, ac proinde Episcopales ac Metropoliticas facultates ad antiquam disciplinam esse revocandas, cum in destructionem cedat, quod initio in aedificationem fuit. Haec ejus sententia palam elicitur ex c. 8. §. 4. n. 6. (t. 2. pag. 63) ubi de exemptionibus loquens, affirmat eas *tolli debere,* quae quamvis forte ab initio *laudabiles* fuerint; *tamen propter suam generalitatem deinde factae sunt perniciosae, ex quo subvertunt subordinationem a Patribus in Ecclesia stabilitam.* (Num subordinatio summis Pontificibus ex primatu debita, et a Deo instituta subvertenda esset, de qua alibi diximus?) Huc quoque ea Febronii verba pertinent, quibus in epistola nuncupatoria ad Episcopos scribens, quaestionem praesentem ab iisdem perpendendam sic proponit: *Num Ecclesiae realis utilitas postulet, ut iis juribus, quibus totius potestatis Ecclesiasticae Auctor . . . . ad opus suum perficiendum vos investivit, porro et SEMPER careatis. Semper,* inquit, eo quod Episcopalium facultatum limitatio vel reservatio, etiamsi initio utilis atque laudabilis, quamdiu in bonum publicum cederet, non tamen *semper,* eo quod non *semper* in bonum, sed ob inductos abusus in destructionem conversa, retractanda videtur. Si de exemptionibus, quarum ille eo loco meminit, loquendum sit, Ecclesiae quidem per sese nihil interest, utrum monachi ex. gr. locorum Episcopis, an summo Pontifici immediate subjiciantur, dummodo ad instituti sui normam regantur. Abusus autem qui ex eorundem monachorum vitio irrepserunt, et scandala spargunt, nescio utrum sub Episcoporum immediato regimine tollerentur, aut minores fierent, ut patet ex illis, quos in monachis sui temporis, quo Episcopis suberant, detestatur Ratherius in libris *Praeloquiorum et Confessionis.* Remedium delegationis Apostolicae a Tridentino adhibitum sine praejudicio Pontificii juris, si pro omnibus abusibus abolendis

aut praecavendis non videatur sufficere, aliis atque aliis remediis a sede Apostolica itentidem appositis aut apponendis providendum erit, ut ne tamen culpa in Apostolicam sedem rejiciatur, nec credatur universim tollendas esse exemptiones, nec jus antiquum in exemptos Episcopis restituendum esse omnino, si praesertim in procuranda violenter hujusmodi restitutione majora mala et scandala timeri possint; quod idem de aliis quoque capitibus sedi Apostolicae reservatis, aut de aliis Episcoporum facultatibus limitatis praecedenti capite diximus.

4. Nunc de mediis, quae ad hanc restitutionem Febronius capite nono suggerit, nec reprobanda prorsus essent, si intacta Pontificia potestate solis abusibus sanandis providerent. At ea sunt ejusmodi, ut non solum cum jure Pontificio haudquaquam conveniant; sed illud evertant potius, atque in contemptum adducant; quod non in bonum (ut ille sibi persuasit) sed in maximum Ecclesiae damnum redit. Ne in singulis mediis ab eo propositis pluribus distinear, sufficiet ad calculos revocare potiora, quae Apostolicae auctoritati majorem offensionem inferre videntur. Instructio populi, qua omnibus explicentur cujusque potestatis fines, cum in Febroniano systemate debeat ostendere, quantum Romani Pontifices sibi usurpaverint falso jure invasis Episcoporum et Metropolitarum facultatibus; quis non videat, quanto contemptui exponat Apostolicam auctoritatem, si praesertim nigris coloribus et sine justis vindiciis quaedam facta et principia quaedam exorbitantia a nonnullis incautis scriptoribus seu aulicis adulatoribus asserta populo proponantur?

5. Medium generalis concilii liberi, quod posset esse utilissimum, si Episcopi conjunctis cum Pontifice studiis in reformationem disciplinae incumberent; in Febronii systemate, quo Pontificiae auctoritati superior praetenditur auctoritas concilii oecumenici, nonne legitimo Pontificum Romanorum juri, quod antecedenti opere jam constituimus, nimium multum detrahit, multisque dissensionibus, vel etiam schismatibus aditum aperit?

6. Multo autem minus utilia essent concilia nationalia,

quae [1]) multo minus jurisdictionem habent in Papam; nec condere possent decreta, quibus contra Pontificium jus et diuturnam possessionem antiquum jus seu Episcopalium facultatem usus ac exercitium restitueretur, nisi Papa assentiente seu confirmante ederentur. Quis vero id speret faciendum ex systemate, quod Apostolicam confirmationem aut assensum vel generalium synodorum decretis necessarium inficiatur? Quod porro hac occasione statuit Febronius, posse in ejusmodi synodis nationalibus subtrahi obedientiam, quam injuriosum est? Subtrahere enim obedientiam a Summo Pontifice nonne est subordinationem capiti debitam tollere? In casu schismatis pertinacissimi, quo duo vel plures sese gererent tanquam Pontifices, ad abolendum schisma medium subtractionis obedientiae licitum credi potuit ab iis, qui nullum ex competitoribus verum certumque Pontificem credebant. A vero autem certoque Pontifice obedientiam subtrahere, quis unquam licitum docuit? In concilio Viennensi anni 1113. cum de tollendo privilegio investiturarum per vim extorto, quod magnum in Ecclesia scandalum pepererat, Episcopi minati sunt Paschali II. se repulsum iri ab obedientia, nisi confirmaret decreta, quibus privilegium extortum irritum declaraverant. Hae solae minae fuerunt, ut arbitror, non vero certum absolutumque consilium. Nihilo tamen minus Ivo Episcopus Carnotensis id probare non potuit; et Natalis Alexander (Dissert. 4. in saec. XII. art. 12.) Ivonem laudans, ejus synodi Episcopos *in eo peccasse* non dubitat, *quod Romano Pontifici minas intentarint, se ab ejus OBEDIENTIA recessuros, nisi statuta confirmaret: quod pessimi sane exempli est.*

7. Perniciosissimum omnium est illud remedium, quo resistentibus auctoritati Pontificiae in restitutionem disciplinae antiquae suadet Febronius haud esse metuendas censuras, quibus illa suam possessionem tueri vellet. Hac de re ante-

---

[1]) Nullum scilicet concilium particulare jus habere in Papam ratione primatus ex doctrina Constantinensis synodi alibi probatum est. Vide praefat. in lib. *De potest. Eccles.*

quam dico, pauca quaedam animadvertenda sunt circa aliam thesim ab eo propositam c. 1. §. 4. quae ad eximendum excommunicationum metum conferre posse videtur. En ipsius thesis verba (t. 1. pag. 83): *Antiqua ratio excommunicandi ejusque jus non erant effectus jurisdictionis respectu excommunicati.* Sicuti olim concedebatur communio recipiendo alios etiam non subditos in communionem; ita excommunicatio, quae communioni opponitur, reipsa nihil erat aliud nisi aliquem a sua communione excludere: quod cum fieri posset etiam in eos, qui subditi non sunt, et in quos nulla est proprie dicta jurisdictio; hinc excommunicationem non esse effectum jurisdictionis Febronius scripsit. Tunc videlicet tantum ab Episcopis actum jurisdictionis proprie dictae excommunicando exerceri praesumit, cum aliquem subditum a sua communione repellunt, non vero cum in alienos sententiam ferunt. Ita porro Febronius ex falso sui systematis principio Romano Pontifici subditos negat, qui aliis Episcopis subjiciuntur: quod evertit ipsam primatus naturam, qua idem Pontifex jure divino et jurisdictione proprie dicta tanquam summus pastor praesidet singulis et omnibus tum Episcopis tum ovibus gregis dominici. Excommunicandi jus, in potestate ligandi fundatum, est jus separandi a communione et unitate Ecclesiae, ita ut excommunicatus veluti praecisus ab Ecclesiae corpore, habendus sit tanquam ethnicus et publicanus. Notanda autem hac in re distinctio inter Romani Pontificis et aliorum Episcoporum excommunicationes. Cum ille, qui in omnes et singulos catholicos jus habet, aliquem excommunicatione et anathemate plectit; eum non solum a sua et Romanae particularis Ecclesiae communione ejicit, verum etiam praecidit et ejicit a communione et unitate totius Ecclesiae catholicae, quae ipsi tanquam capiti et catholicae communionis centro adhaeret, et adhaerere debet jure primatus; nec fieri potest, ut quispiam ab eo praecisus non sit etiam praecisus ab ipsa Ecclesia, quae eidem communionis centro ex institutione Christi immobiliter adhaerescit. Cum vero alii Episcopi aliquem excommunicant, tum solum hunc praecidunt ab Ecclesiae corpore, cum ipsi Romano Pontifici

catholicae communionis centro adhaerentes, in unitate Ecclesiae permanent, non vero cum separati ab eo capite et centro communionis catholicae, separati sunt ab Ecclesia, extra quam jurisdictio nemini competit. Hinc *jura communionis* ab unitate cum Sede Apostolica *dimanare* [1]) S. Ambrosius cum Aquilejensi synodo docuit: et excommunicationes ab aliis Episcopis latae, irritae censentur, cum eos, qui ab aliquo etiam majorum Sedium Antistite excommunicati fuerunt, suae communionis participes sibique unitos tenet Apostolica Sedes, ut ex Constituto Vigilii monuimus in libro *De primatu* c. 11. n. 3. ubi etiam rejecimus, quod ex Firmiliano protulit Febronius, et alia atque alia in confirmationem adduximus. Jure proinde [2]) S. Cyrillus metuendum sibi affirmavit, ne a Sedis ejusdem communione praecideretur; et e contra jure pariter S. Coelestinus non timendas dixit aliorum Episcoporum sententias, si ab ipsis excommunicati vel depositi, *in Apostolicae Sedis communione permaneant.* Confer dicta in eodem opere c. 13. n. 60. pag. 181 nec non illa, quae disserui in ejusdem operis Appendice, ubi explicavi, cur et quibus in circumstantiis absque sanctitatis praejudicio nonnulli Acaciani schismatis tempore obierint sine communione Apostolica, a qua non suo vitio, sed aliunde impediebantur.

8. Ex his facile evertitur, quod Febronius ingerit de non metuendis Romanorum Pontificum censuris, quibus ii, qui antiquae disciplinae restitutioni obsistunt, suam possessionem tueri vellent. Non negat, immo fatetur aperte (ut mox videbimus) necessitatem unitatis et communionis cum Sede Apostolica: perperam vero distinguendam putat Romanam Sedem a praesidente summo Pontifice, quam distinctionem omnino inanem et rejiciendam pluribus constitui in memorato libro *De primatu* c. 14. §. 8. n. 23. et sequentibus a pag. 246 usque ad pag. 251. Multo autem ineptior est in re praesenti distinctio inter Papam et Curiam Romanam,

---

[1]) Textum dedi lib. *De primat.* c. 13. n. 27. pag. 131.

[2]) Hujus Sancti verba descripsimus et explicavimus ibidem cap. 13. num. 57. pag. 177.

cum excommunicatio non a Curiae, sed a Romani Pontificis auctoritate vim habeat. Neque vero minus incongrua eorum est excusatio, qui se eo nomine tutos existimant, propterea quod se non separaverint a Romana communione, sed Papa eos separaverit. Hanc inanissimam excusationem, quam in ejusdem libri Appendice refutavi n. 7. pag. 338, certe S. Innocentius I. ne cogitavit quidem. Cum enim is Orientalibus S. Joanni Chrysostomo antea infensis et a se primum excommunicatis, postea vero data idonea satisfactione restitutionem petentibus eandem concessit hac ratione allata, *ne diu membra, quae requisierint sanitatem, ab unitate corporis habeantur aliena;* nonne eos ab Ecclesiae corpore judicavit praecisos, licet non ipsi se separarint a communione cum Papa, sed Papa ipsos a sua communione segregasset?

9. Quam necessaria sit cum hoc catholicae communionis centro communio et unitas jure primatus ipsius proprio, ut in tota Ecclesia unitas conservetur, et schismatibus subtrahatur occasio; omnium catholicorum et Gallicanorum quoque consensu probatum fuit in allegato opere *De primatu* c. 11. §. 1. Febronius itidem idipsum inficiari non ausus, eam, quae loco memorato (c. 9. §. 7. t. 2. pag. 103) scripsit, non eo sensu accipienda affirmat, *quasi non quaerenda, aut omni studio servanda sit communio cum ipso Papa sedente;* at mox id restringit hac conditione: *Et illa utique cum hoc habenda* (communio) *tum scilicet, quamdiu Spiritum Sanctae Sedis et Ecclesiae ejus sectatur;* secus vero *cum a doctrina et a genuina Ecclesiae disciplina* (antiquis canonibus constituta) *se separaret:* perinde ac si tunc communio cum ipso catholicae communionis centro necessaria non sit, et excommunicationes ejusdem tunc tanquam certo et palam injustae non sint metuendae, ipsique adhuc resisti queat in restitutionem disciplinae absque periculo schismatis. Exempla Asianorum, qui non fuerunt schismatici, licet pro sua disciplina conservanda in celebrando die paschali restiterint Victori Papae, quasi is in eos excommunicationem tulerit, nec revocaverit; et similiter exempla S. Cypriani et aliorum Africanorum atque Cappadocum, qui restiterunt Stephano Pontifici in quae-

stione de baptismo, quasi is quoque eos actuali excommunicatione ab unitate praecidisset, inutilia sunt, cum falsa vel saltem incerta nitantur hypothesi. Falsa quidem quoad Stephanum, quem in Cyprianum ceterosque Africanos atque Cappadoces actualem excommunicationem, quam minatus fuerat, haudquaquam tulisse satis probasse mihi videor in libro *De primatu* c. 13. n. 53. Falsa vero aut saltem incerta quoad Victorem Papam, qui in quaestione de die paschatis S. Irenaeo agente vel non excommunicavit Asianos, ut Valesius aliique contendunt; vel, si excommunicavit, ita mox communionem restituit, ut a communionis unitate *aliquando discessum* fuisse S. Cypriani tempore non recoleretur, quemadmodum ex Firmiliani litteris collegit P. Constantius in Victorem num 7. Auctoritas Basileensium, qui Eugenium certum Pontificem deserentes in apertum schisma proruperunt, Febronio nihilum prodest, et multo minus ratio, qua iidem Basileenses schismatis notam deluturi, scissurae causam in Eugenium dissolutionem concilii decernentem rejecerunt: cum ex celebri S. Augustini sententia praecidendae unitatis et schismatis conficiendi nulla sit justa necessitas et ratio, nec schisma proprie dictum cadere queat in Papam, qui [1]) aliquos a sua communione segregat, sed in eos, qui a Papa communionis centro se dividunt.

10. Fortius videtur illud, quod e ratione Febronius profert, nimirum haud metuendas esse censuras, vel excommunicationem, cum injusta est testante Augustino (Fragment. epist. 150. t. 2. col. 879.): *Si quisquam fidelium fuerit anathematus injuste, ei potius oberit, qui faciet, quam ei qui hanc patietur injuriam.* Injustam autem censuram, atque excommunicationem esse existimat illam, qua Papa Episcopalium (aut Metropoliticarum) praerogativarum debitam restitutionem

---

[1]) *Aliquos* inquam. Si enim Papa a sua communione segregaret omnes, vel fere omnes catholicos, et idcirco se separaret ab Ecclesia catholica (quod nulli saltem certo Pontifici contigit), tunc Ecclesiae ipsius caput et communionis centrum esse desineret, decideretque a Pontificatu, qui in sola Ecclesia catholica ex Christi promissis nunquam defectura inveniri potest.

impedire niteretur. Haec vero ratio ut vim haberet, vide, quam multa probanda essent omnino certa, quae tamen nec probavit, nec probare potuit Febronius: ex praemissis autem in hisce *Vindiciis* patere arbitror omnia potius esse penitus falsa. Probandum scilicet esset:

I. Summis Pontificibus jus nullum esse in limitandis sibique reservandis quibusdam Episcoporum facultatibus, quae licet in origine Episcopis competant jure divino, quoad usum tamen et exercitium in bonum Ecclesiae subordinatae sunt jurisdictioni Summorum Pontificum, et eatenus pertinent ad disciplinam, quam Christus Ecclesiasticae auctoritati disponendam reliquit.

II. Eosdem Pontifices, cum eas facultates limitarunt aut reservarunt, quae ex antiqua disciplina competebant Episcopis, nulla ratione quantumvis justa potuisse eidem disciplinae derogare, et novam inducere, quasi disciplina antiqua mutatis licet circumstantiis locorum vel temporum immutabilis sit; Pontificum autem suprema potestas ita subsit auctoritati antiquorum non tam generalium, quam particularium synodorum, in quibus veteris disciplinae canones fuerunt conditi, ut nulla justa de causa potuerint aliter disponere et constituere.

III. In materia ejusmodi facultatum Episcopalium, quae quoad istarum usum et exercitium est materia mutabilis disciplinae, nullam vim habere potuisse Episcoporum cessionem aut consuetudinem, nullam item vim deduci posse ex praescriptione, nullam ex ipsis nedum particularibus, sed neque ex generalibus conciliis, quae a multis saeculis hanc disciplinam receperunt, ac ex ea canones edidere.

IV. Pseudo-Isidori decretales, quae supposititiae sunt, totam vel potiorem causam dedisse mutandae ac inducendae novae disciplinae; hanc autem, quae a pluribus saeculis viget, etsi confirmatam non solum consuetudine diuturna, sed etiam conciliorum approbatione, et decretis eidem cohaerentibus, non constituere legitimum jus, quod jure servari, defendi et vindicari possit.

V. Abusus, qui in hac disciplina offensionem pariunt,

ipso novo juri, et non potius vitio abutentium esse tribuendos, nec posse illis remedium apponi nisi restituendo Episcopis ac Metropolitis antiquum suarum facultatum exercitium et usum, quasi sub iisdem pares abusus abutentium culpa nequeant induci, vel etiam majores.

VI. Pontifices etiam Sanctos ac doctos, qui hoc novum jus retinuerunt, sine justa causa et injuste retinuisse, nec antiquum Episcopalium aut metropoliticarum facultatum usum restituisse Episcopis ac Metropolitis absque gravi injuria et culpa; etiamsi id non fecerint, vel eo quod jus suum tot rationibus munitum judicaverint legitimum, vel quod in ejusmodi restitutionem majora scandala variis ex capitibus oritura et maxime cavenda metuerent.

11. Haec omnia et ejusdem generis alia nisi Febronius vel alius quispiam apte probet; quis injustitiae damnare potest illas censuras, quibus Pontifices suam possessionem suumque jus vindicandum existiment? Quis eas tuta conscientia posse negligi atque contemni jure suaserit? Nemo negarit posse quempiam contra abusus praestare et urgere remedia licita: at num remedium licitum erit censurarum contemptus, qui Apostolicae auctoritatis contemptum bono publico exitialem involvit atque inducit? Si in conflictu potestatum ac jurium, ubi res esset maxime dubia, superioris jus praevalere deberet juri inferioris, qui in usu et exercitio suarum facultatum superioris potestati naturali ac divina lege debet esse subordinatus; quanto magis id dicendum, ubi agitur de jure Summi Pontificis, cujus potestas in ferendis censuris et in limitandis Episcoporum facultatibus certa est; nec ipsarum censurarum justitia pro vindicando eodem Pontificio jure ejusque possessio diuturna revocari potest in dubium, quin ex pertinaci resistentia et contemptu impetatur summa ejus potestas in conservationem unitatis ac in totius Ecclesiae bonum maxime necessaria?

12. Neque hic quempiam decipiat illa Febronii propositio, qua cap. 9. §. 7. n. 8. (t. 2. pag. 195) proposita quaestione de schismate, num in casu excommunicationis schisma esset ex parte Papae excommunicantis, an ex parte

Episcoporum, qui Papae resisterent; negat schisma posse adscribi Episcopis, qui de *reducenda sana disciplina et moribus instituto Christi conformibus serio cogitant, huncque in finem apta remedia in medium proponunt, et in usum redigunt.* Omnia falsis hypothesibus innituntur. Ubi de disciplina disputatio est ac de moribus pertinentibus ad disciplinam, quam Christus non instituit, sed dispositioni Ecclesiae reliquit? nec antiqua neque posterior aut nova disciplina instituto Christi potest attribui: unde variare et mutari pro circumstantiis potuit, quin Christi institutio laederetur. Monarchicum regimen despoticum et arbitrarium si defenderem, quo Episcoporum proprium et ordinarium jus destrueretur, id quidem pugnaret contra illam divinam institutionem, qua Episcopi a s. Spiritu positi fuerunt regere Ecclesiam Dei. Verum ejusmodi regimen non defendimus; sed Episcoporum tantummodo subordinationem supremo Hierarchae quoad designationem dioeceseos et quoad usum ac exercitium facultatum Episcopalium tantum et supremam in hoc ejusdem Hierarchae potestatem, debito tamen moderamine intra quosdam naturalis ac divini juris limites coërcendam, propugnavimus. Qui subordinationem et potestatem ejusmodi moliuntur evertere, num *de reducenda sana disciplina et moribus instituto Christi conformibus serio cogitare dici possunt?* Num in hunc finem apta dicenda sunt remedia a Febronio producta, et hoc capite discussa? Quae quam sint inepta, nec non injuriosa etiam Apostolicae auctoritati, hactenus dicta ita evicisse videntur; ut opus non sit diutius immorari in mediis ceteris ab eodem indicatis, quae ex praecedentibus animadversionibus satis a quolibet dijudicari queunt.

CAPUT VIII.

Observationes in alia quaedam Febronii loca, quae etsi in antecedentibus praetermissa sint tanquam non necessaria confutando illius systemati, possunt tamen aliquam difficultatem facessere.

§. I.

Quam male ex textu Actorum c. 8. v. 14. Febronius cum Gersone colligat, S. Petrum fuisse subditum Apostolis (seu Ecclesiae) qui eum cum Joanne miserunt Samariam.

Febronius recitato textu Actorum 8, 14. *Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem*; hanc Gersonis explicationem subjecit (cap. 1. §. 4. n. 3.): *Miserunt in Samariam Petrum et Joannem tanquam subditos Ecclesiae,* id est Apostolorum, qui eos in Samariam miserant. Si ille, qui mittitur, subditus dicendus esset ejus, qui mittit; Dei Filius, qui a Patre missus fuit in mundum, subditus Patris dici deberet, quod a catholica doctrina abhorret. Adversarii, qui vocum quaestiones reprehendunt, et in jurisdictionis primatu, quem Petro denegari non posse fatentur, verba, quae imperium, dominatum, ac typum superbiae spirant, detestantur; voce *miserunt,* quae per se indifferens est, abutuntur, ut Petrum haud dubie Apostolorum Principem jure primatus, ipsis Apostolis et Ecclesiae subditum indicent. Id profecto alienissimum fuit ab Apostolorum spiritu, qui Christi doctrina et exemplo imbuti, nihil contendentes quis inter ipsos esset major vel minor, didicerunt majorem ex humilitate debere minora officia suscipere, nec ea refugere, quae inferioribus solent convenire. Cum Apostoli Petrum et Joannem miserunt in Samariam, nec majoris nec minoris personam respiciebant, sed de conversione eorum, qui in Samaria receperant verbum Dei gaudentes, missione Petri et Joannis Apostolicam curam et sollicitudinem ad hoc perficiendum necessariam, ab aliquibus inter ipsos praestandam censuerunt; eamque Petrus licet major una cum Joanne libentissime susce-

pit. Velim adversarios congruentiora cogitare, praesertim de Apostolis, quos cum pares potestate esse contendunt excepto primatu, tum vero alienos fateri debent a judicando sibi subditum ipsorum Principem, qui primatu jurisdictionis omnibus praeeminebat. Istud judicium solis adversariis familiare ex eo falso principio originem ducit, quo concilium generale in eo Apostolorum conventu considerantes, jus eidem in summum Pontificem tribuunt, quod in missione Petri et Joannis ab Apostolorum mente alienissimum fuit.

§. II.

In illa Febronii c. 2. §. 3. quibus contendit Ecclesiam posse transferre primatum a Romano ad alium Episcopum.

Etsi primatus Petri et successorum ejus alligatus fuit Romanae sedi probabilius ex facto Petri, qui ibidem postremo sedem fixit et obiit; certum tamen est eum ab ipso Christo fuisse attributum Petro et successoribus ejus, qui post ejus mortem ipsi legitime fuissent subrogati. Quamdiu Petrus fuit Hierosolymis aut Antiochiae vel alibi, primatus eidem collatus a Christo, personae ejus adhaesit, antequam Romae sedem figeret. Cum autem Romae ita fixisset, ut ibidem moreretur; primatus in eadem sede quodammodo depositus, in eos transivit, qui ei in eadem sede successerunt. Non locum aut materialem cathedram, sed successorum personam primatus sequitur tanquam ejusdem dignitatis et auctoritatis heredem. Hinc jure Bellarminus in textu, quem Febronius (t. 1. p. 47) recitat et laudat, scripsit: *Successio ergo ipsa ex Christi instituto et jure divino est, quia Christus ipse instituit in Petro Pontificatum duraturum usque in finem mundi: ac proinde quicunque Petro succedit, a Christo accipit Pontificatum.* Extra hanc successionem Pontificatum seu primatum constituere et transferre ad alium Episcopum, qui successor Petri non sit, contra Christi institutionem esset. Hanc vero translationem Febronius Ecclesiae voluntati ac beneplacito tribuit ex eo principio, quo *potestatem clavium et omnem Ecclesiasticam jurisdictionem* ipsi Ecclesiae immediate traditam autumat; ita ut non minus electio successoris S. Petri,

quam determinatio loci et Episcopi, cui primatus competat, ab ejusdem Ecclesiae dispositione pendeat, *cuicunque demum loco Ecclesia primam Sedem affixerit,* ut loquitur cap. 9. §. 87. Num id fieri possit voluntate Pontificum, si Romanam Sedem deserentes, aliam Sedem perpetuo retinendam eligerent, in quam S. Petri successionem et primatum transferrent, non est facile decidendum [1]). Certe cum Romana Sedes per tot saecula in possessione sit ejusdem primatus, et series Episcoporum Romanorum semper posita sit praerogativa primatus; non expediret hanc alio transferre, ne magna in Ecclesiis gigneretur confusio. Alligatio enim primatus alicui particulari Sedi ea de causa fuit quodammodo necessaria, ne vagus incertusque esset Summi Pontificis locus, quo in gravissimis Ecclesiae necessitatibus ex remotis quoque regionibus tute confugeretur. Cum autem a tot saeculis omnes Ecclesiae agnoscant Romanam Sedem illam esse, quae Petri successionem et primatum obtinet; non sine maxima et evidenti necessitate hanc successionem cum primatu ad aliam Sedem transferre liceret. Auctoritati autem Ecclesiae, si Ecclesia separatim a Summo Pontifice consideretur, id tribui non potest, non solum quia Febronii hypothesim de clavibus immediate traditis Ecclesiae alibi expunximus; verum etiam quia quacunque de causa alio transferri non posset primatus, nisi Pontifex ipse ante mortem sedem suam cum primatu sibi annexo alio transtulisset. Sede enim ejus nondum trans-

---

[1]) Cfr. J. Perrone S. J. Praelect. Theol. vol. VIII. §. 601. „Quamvis in arbitrio Petri fuerit hanc potius quam illam urbem in sedem eligere, attamen electione facta ac morte post electionem superveniente in eadem sede, jam in potestate Pontificis aut alterius haud est, Ecclesiae sedem ac titulum alio transferre. De jure siquidem divino est, in Petri successores summum Ecclesiae primatum a Christo institutum transire. Quare in nullos alios quam in legitimos Petri successores ex divina institutione primatus dimanare potest. Aliud porro est de *residentia* disserere, aliud vero de *sede* ac *sedis titulo*. Residentia enim non ita uni affixa est loco, ut justis intercedentibus causis non possit alio transferri . . . . . Sedes vero, prout Petri est ac sedis titulus a nulla humana auctoritate immutari potest, aut in aliam sedem titulumve transferri.“ Romani Pontifices, medio episcopatu romano, potiuntur Petri primatu. Successores Petri in episcopatu romano sunt *jure ecclesiastico;* successores autem Petri in primatu sunt *jure divino.* (Nota editoris.)

lata, ubicunque ille obiret, sive Mediolani, sive Neapoli, sive Parisiis etc. semper Romana Sedes vacaret, et qui in demortui locum esset electus, is non Mediolanensis, non Neapolitanus, non Parisiensis, sed Romanus Episcopus esset S. Petri successor, in quem ex institutione Christi, cui derogare nequit Ecclesia, primatus jure successionis transisset. Nihil ergo succensendum erat Benedicto XIV. (Lib. 2. de Synod. Dioeces. c. 1.), si refutandam credidit eorum opinionem, qui praedictam adnexionem primatus Romanae Sedi factam asseruerunt *ita esse de jure humano, ut possit ab Ecclesia dissolvi, et una ab altera separari.* Recte autem Febronius, cum confessus sit talis translationis legitimam causam hactenus defuisse, Christumque primatus auctorem atque conservatorem voluisse Romanae Sedi ac successioni, non obstantibus tot tantisque vicissitudinibus, suam constare firmitatem; non dubitandum quin eodem protegente futuris quoque temporibus eadem firmitas sit constituta.

§. III.

Animadversio in verba allocutionis S. Cypriani ad Patres concilii III. Carthaginensis, et in commentarium a Febronio iisdem verbis subjectum cap. 2. §. 1. n. 1. tom. 1. pag. 71.

Celebria sunt illa S. Cypriani verba ad Patres concilii Carthaginensis tertii, quibus proposita de qua agebatur quaestione circa baptisma, num collatum extra Ecclesiam esset irritum, ait: *Superest, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut a jure communicationis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis et potestatis suae arbitrium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare. Sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus et solus habet potestatem et praeponendi nos in Ecclesiae suae gubernatione et de actu nostro judicandi.* Etsi his verbis indirecte pungere voluisse credatur S. Stephanum Papam, qui excommunicationis

minas in Africanos intenderat, nisi a sententia de irrito haereticorum baptismo, quae re ipsa falsa erat, recederent; cum tamen haec verba non ad Stephanum, sed ad Africanos ejus concilii Episcopos directa fuerint, quorum nemo ex institutione Christi alii erat superior; nemo se Episcopum Episcoporum credere poterat, cui scilicet jus in alium competeret. Cum vero idem S. Cyprianus Romani Pontificis primatum, seu, ut Febronius ibidem vocat, *principatum in universa Ecclesia* agnosceret, et principatum quidem *ex institutione Christi,* ut ex aliis ejusdem Martyris testimoniis explorate erui idem Febronius fatetur; hic locus aeque Stephano Papae ac aliis Africanis Episcopis aptari nequit. Romanum quidem Pontificem ob divinae institutionis primatum seu *principatum in universali Ecclesia* adeo supra Episcopos jurisdictionem habere Cyprianus credidit, ut in causa Marciani Arelatensis ad Papam scripserit, eum auctoritate sua comprimeret, atque deponendum praeciperet. Quod ergo de Episcopis inter se aequalibus affirmavit Cyprianus, de Summo Pontifice interpretandum non est. Si vero de Episcopis potestate aequalibus vera est prima illa pars, qua pronuntiavit nullum posse judicari ab alio potestatis aequalis; secunda certe pars, qua dixit judicium ejusmodi *uni et soli Deo* esse reservatum, cum non est vera generatim de ipsis Episcopis, quos Papae judicio subjectos idem Cyprianus agnovit, ut gesta de Marciano patefaciunt, tum vero de solo Romano Pontifice verissima est, cum ob potentiorem divinae institutionis primatum nulli potestati Ecclesiasticae subsit, ut suo loco probavi.

Ut autem intelligantur apertius recitata Cypriani verba, juverit ejus mentem intimius inquirere et declarare. Cum sciret quanta esset apud omnes Pontificiae Sedis auctoritas, quae suae sententiae adversabatur; vidit in hujus patrocinium perutile futurum contraponere Stephano omnium suae frequentissimae synodi Episcoporum consensum, qui concitatas illius minas posset efficacius temperare, et forsitan etiam reprimere. Ne vero hic omnium consensus in suspicionem veniret, dum suffragia illorum petiit, ut haec non favore aut metu extorta, sed omnino libera esse apud omnes constaret, eosdem initio

certos facere voluit se neminem a sua communione amoturum, etiamsi contra suammet ipsius sententiam in eadem allocutione expressam congregati Episcopi pronuntiarent. Haec satis obvia laudati loci explicatio nonne Cyprianum, in sui defensionem tantummodo intentum, ab impetenda Apostolica auctoritate alienum praefert? Sed de Cypriani verbis et consilio satis.

Nunc addenda nonnulla de commentario Febronii, quo ex recitatis verbis manifestum fieri affirmat, S. Cyprianum *licet alias primatum Romani Pontificis probe recognosceret, verumtamen imperium et externam coactionem ab eo exclusisse. Talem scilicet hic Sanctus Martyr praeterpropter fatebatur principatum Summi Pontificis in universali Ecclesia, qualem Cyprianus gerebat in Africana, qui aequalitatem et libertatem Episcoporum Africae non infirmabat; sed jus solum dabat concilia convocandi, illisque praesidendi, Coëpiscopos fraterne admonendi, similiaque, quae Romano Pontifici per totam Ecclesiam competunt, in sua Africana exercendi, eo semper salvo, quod Stephani Romani Pontificis universalis primatus sit ex institutione Christi, Cyprianus e contra humanae ordinationis.* Optime quidem his verbis fatetur Febronius *primatum* seu *principatum Summi Pontificis in universali Ecclesia ex institutione Christi.* Peto autem, num primatum meri ordinis et honoris, quem haeretici et schismatici Romanis Pontificibus concedere non dubitarent, an vero etiam intelligat primatum verae peculiaris jurisdictionis, quem vel ipsi adversarii omnes catholici eisdem vindicant cum catholica Ecclesia? (Vide lib. de vi primat. cap. 2.) Si Febronius abhorrens a nomine *jurisdictionis* mallet uti voce *auctoritatis*, ut ibidem significat n. 2. dum re conveniamus, *inutilis,* ut ipse ait, *esset concertatio.* Cum vero Summis Pontificibus deneget *verum imperium,* quod *omni jurisdictioni meri tali connatum* (id est connaturale) eodem loco pronuntiat; propriae et verae jurisdictionis primatum denegare videtur. Dicet forsitan jurisdictionis nomen sibi displicere, quatenus imperium in subditos et aliquem dominatum a spiritu regiminis Ecclesiastici

alienum videtur adstruere, non ita vero auctoritatis vocabulum, quod convenit etiam patribus in filios, dominis in servos etc. qui tamen jurisdictione in ipsos proprie dicta non gaudent. Hoc sensu noster auctor c. 5. §. 4. n. 8. loquens de obedientia Romanis Pontificibus debita, *constare* ait *non omnem obedientiam supponere aut involvere ex opposito jurisdictionem: hoc patet in patre, hero, magistro etc.* Ita jurisdictionem propriam Pontificio primatui iterum videtur adimere, sicut et connaturale jurisdictioni imperium atque coactionem externam superiori textu negavit. Has tamen propositiones incaute exciderint homini, quem a catholica de primatu sententia nihilum abesse certissime judico. Neque enim crediderim ipsum reipsa velle potestati Ecclesiasticae, quae est potestas ligandi et solvendi, ferendi leges, praecipiendi, judicandi etc. haec jura adimere, quae jurisdictionis et imperii propria sunt. Haec autem si non neget Romanorum Pontificum primatui, seu *principatui in universali Ecclesia;* non video quomodo verum imperium, et externam etiam coactionis vim poenis, si opus sit, ac censuris Ecclesiasticis inferendam negare possit: et siquidem ipsi primatui subest *universalis Ecclesia;* nonne omnes, qui sunt in Ecclesia, ipsorum spirituali regimini subditi sunt, et dici queunt? Textum quem eodem num. 8. recitat ex S. Bernardo lib. V. *de Considerat.* c. 1. imperium typi saecularis et effraenis atque arbitrarii dominatus extrudit, non vero imperium in unitatis bonum et in aedificationem Ecclesiae. Hoc si utantur Pontifices supra ipsos etiam majorum Sedium Episcopos, quis reprehendere potest, quasi a primatus potestate exorbitans et extraordinarium?

Gesta S. Cypriani, cum S. Stephanum excitavit ad praecipiendam Gallicanis Marciani Arelatensis depositionem, nonne imperii et externae coactionis potestatem confirmant? Neque dicant, S. Cyprianum non excitasse S. Stephanum, ut hanc depositionis sententiam ferret per se, sed ut eo praecipiente a Gallicanis in provincia ferretur. Cur id non egerunt Gallicani per sese, si id tunc proprio jure agere potuissent? Cur scripserunt ad Stephanum, et cum ipsis

Sanctus quoque Cyprianus apud eundem intercessit, ut datis ad ipsos litteris *abstento* (id est deposito) *Marciano alius in locum ejus substitueretur?* Quae sane Pontificiam auctoritatem eo casu exercendam declarant. S. Cyprianus certe id agere ausus non est, cum jus, quod sibi humana institutione competebat, extra Africam non extenderetur. Ex zelo scribere et excitare Stephanum poterat, Marcianum deponere, aut depositionem ejus Gallicanis praecipere, aliumve substituere non poterat. Gallicani autem, quos ad Stephanum ea de re scripsisse S. Cyprianus testatur, ea forte de causa confugerunt ad Stephanum, quia jus, quod primis illis saeculis aliquando exercuerant nonnulla Episcoporum concilia in Episcopos provinciae, cum humanae institutionis esset (solus nimirum Romanus Antistes S. Petri successor Episcopis jurisdictione praestat jure divino), poterat vocari in dubium apud Gallos, qui tunc nullum forsitan inter suos exemplum ejusmodi depositionum noverant; at jus Pontificium supra quoscunque universalis Ecclesiae Episcopos, quod e divinae institutionis primatu oritur, nulla Ecclesiastica institutione aut exemplo poterat infirmari, aut in dubium adduci. Num Papa hoc jus exerceret per se Romae, an vero exercendum crederet per Episcopos provinciae, eo quod haec methodus facilior magis expediret, juris Pontificii substantiam nec immutat nec infirmat. Hoc factum ex Cypriano deductum inanem detegit Febronii nisum, quo ex ejusdem Martyris gestis colligi ait, hunc Romano primatui *jus solum dedisse concilia convocandi, illisque praesidendi, Coëpiscopos fraterni admonendi, similiaque praestandi*, quae cum primatui meri honoris et ordinis congruunt, tum vero imperium et externam coactionem, quae in depositione Marciani exerenda erat, nequaquam praeferunt. Quodsi S. Cyprianus in litteris ad Stephanum, a vocibus imperii et coactionis abstinens, communem in eo omnium Episcoporum sollicitudinem commendavit; non idcirco parem cuique Episcopo ac Stephano auctoritatem asseruit. Commune omnibus vigilantiae debitum et officium in eo collocat, quatenus omnes Ecclesiae ubilibet laboranti ex communi zelo debent subvenire; Stephano

autem, quem in Episcopali ordine *praeeminere* affirmavit *celsiore fastigio*, eam praecipiendi et deponendi auctoritatem vindicavit, quam ex potentiori primatu eidem competere non ignorabat.

§. IV.

Num Tridentinum generale concilium supra Papam auctoritatem exercuerit. In cap. 6. Febronii §. 1. num. 5. t. 1. pag. 181.

Quod hic affirmat: *Ipsum Concilium Tridentinum . . . . . superioritatem in Pontificem actu exercuisse variis locis deprehenditur*, falsissimum est. Fallaciae, quae Febronio fucum fecit, origo si detegatur, omnia facile intelligentur. Concilii generalis nomine accipiendi non sunt soli Episcopi ad Concilium convocati separatim a Papa, qui tanquam caput eidem concilio vel per se vel per suos legatos non solum abesse, verum etiam praeesse ita debet, ut decreta tum fidei tum disciplinae vi generalis synodi careant, si ejus assensus vel confirmatio desit. Vide lib. *De potest. Eccles.* quoad definitiones fidei cap. 2., et cap. 4. quoad canones disciplinae. Cum itaque sermo est de decretis concilii oecumenici, non est sermo de decretis latis a solis Episcopis adunatis in synodo, sed de decretis latis simul a Papa assentiente seu confirmante eadem decreta vel per se vel per legatos, qui Papae sententiam suo calculo protulerunt: haecque sententia ceterorum singularium Episcoporum sententiis ita praestat, ut quidquid ceteri sine ipso constituerent, nullam vim generalis synodi propriam obtineret. Quod autem ipso assentiente ratum est, adversariis non prodest: sicut enim in consentientem, aut in seipsum nemo habet imperium, ita ex decretis synodi, quae Papa consentiente vel confirmante oecumenicae synodi vim habent, ejusmodi concilii auctoritas seu coactiva vis supra Papam nequit inferri.

Hoc uno principio omnia Febronii objecta enervantur. Quaecunque enim decreta et canones generalis concilii nomine editi, non Episcoporum tantum, sed Papae etiam auctoritate et assensu editi intelliguntur. In hac unitate maxima conciliorum generalium vis est, quae cum auctoritati Papae his decretis maxime necessariae nihil praejudicat, tum vero

nocet Febronio, nisi probare possit decreta a solis Patribus edita sine consensu Papae, vel contra ejus sententiam, generalis synodi vim obtinere, ipsumque Papam etiam invitum per se cogere. Dico *per se cogere;* si quid enim aliquando exigeret, ut in quibusdam negotiis disciplinae Papa sese accommodaret sententiae plurimorum, ne scissurae et scandala excitarentur; id non auctoritati Patrum concilii tribuendum esset, sed illi altiori divino et naturali juri, quo scissuris et scandalis obviam ire etiam ipse summus Pontifex obligatur: nec tamen, si se hac de causa accommodaret plurimorum sententiae, assensus ejus sufficiens deesset, ex quo decreta concilii ipsi quoque essent tribuenda. Hinc si conciliorum decreta edita leguntur non Papae, sed concilii oecumenici nomine, nihil obest; cum nomine generalis concilii non Episcoporum tantum, nec solius Papae intelligatur auctoritas, sed Episcoporum saltem plurium et Papae in eandem sententiam consensus, seu (ut Galli adversarii explicare solent) consensus corporis Episcoporum cum capite. Hinc quando Tridentina synodus abolevit quaedam mandata Apostolica, mentales reservationes, accessus et recessus, qui eo aevo a Pontificibus concedebantur, coadjutorias, vel alia hujusmodi, exemptorumque privilegia in aliquot capitibus restrinxit; cum haec Papa assentiente facta fuerint, quis concilium exercuisse supra Papam jurisdictionem concludat? Non absimili aequivocatione *Ecclesiae* nomine, quod Tridentina synodus alicubi adhibet, Febronius abutitur, cum Ecclesia memoratur in iis, quae facultates Pontificias tangunt, ac si hinc probetur jus coactivum, seu proprie dicta jurisdictio supra Papam et in facultates Pontificias.

§. V.

De potestate jurisdictionis distinguenda a potestate ordinis.

Distinctionem apud Theologos solemnem inter potestatem ordinis et jurisdictionis perstringit Febronius c. 7. §. 1, n. 9. (t. 2. pag. 5.). Licere quidem ait distinguere *duplicem potestatem Episcopalis officii* in eam quae est ordinis et quae jurisdictionis: at eas dividere *nefas esse* contendit,

et ejus naturae repugnare: quasi natura Episcopatus utramque potestatem ita requirat, ut Episcopalis ordo sine jurisdictione stare non possit, et jurisdictionem Episcopalem ab ordine separare *dilaceratio sit Episcopalis dignitatis a Christi instituto aliena, easque dissociare, et inter se quodammodo discindere sit piaculum.* Haec si stricte accipienda essent, non sine piaculo quispiam Episcopatui cederet: cessione enim jurisdictio, cui cedens renuntiat, sejungitur ab ordine, qui nunquam amittitur: et ita culpandi essent non pauci Sanctissimi viri a Febronio quoque laudati c. 4. §. 7. n. 2. (t. 1. pag. 121.), qui justis de causis Episcopatum dimiserunt: nec eximi possent a gravi censura Nicaeni et Africani Patres, qui Episcopos a schismate, in quo Episcopali jurisdictione fruebantur, redeuntes ad catholicam unitatem, in gradum simplicis presbyteri recipientes, Episcopalem jurisdictionem ab ordine dissociarunt. Christus quidem Apostolis ordinem simul et jurisdictionem contulit, eorumque successores Episcopi cum *non sine certae jurisdictionis* et dioeceseos attributione consecrentur, utramque simul et ordinis et jurisdictionis potestatem accipiunt. At hanc utriusque potestatis connexionem ita esse necessariam jure divino, ut alteram ab altera disjungere criminosum sit, affirmari non potest. Si haec Febronius eo consilio tantopere inculcavit, ut facilius suaderet eas Episcopales facultates, quae ad jurisdictionem pertinent, non potuisse a summis Pontificibus limitari atque restringi, falso principio laborasset. Sicut enim justa de causa ab Episcopatus ordine potest separari (ex. gr. per cessionem) tota Episcopalis jurisdictio; ita justis de causis poterit ex parte limitari atque restringi ab ea auctoritate, quae Episcopis superior est: et siquidem hac ratione eam potuerunt limitare vel restringere concilia etiam provincialia; cur non potuerunt summi Pontifices, qui jure primatus ipsis conciliis provincialibus sunt superiores?

§. VI.

In textum Febronii c. 8. §. 3. ubi nonnulla quorundam antiquorum sanctorumque Pontificum gesta augendae potestatis consilio attribuit.

Cum Febronius de Pseudo-Isidoro queritur, ac si suis supposititiis decretalibus monarchica Romanorum Antistitum potestas superstructa fuerit et ad excessum aucta; tum vero antiquiorum saeculorum atque Pontificum, qui haec commenta ignorarunt, disciplinam et moderationem identidem laudat. At c. 8. §. 3. humanae imbecillitatis vitium perstringens, *quo superiori potestati plerumque incitamenta adduntur ad sese altius efferendum cum pressione inferiorum*, hujusmodi, ut vocat, augumentorum initia deducenda putavit *ex saeculo II. in Victore, ex III. in Stephano, ex V. in Innocentio I. et Bonifacio I.* seu potius *in Zosimo, in Coelestino, in Leone Magno et Gelasio, et ex VI. saeculo in Gregorio Magno.* Quis vero ex ipsis tantorum ac tam antiquorum Pontificum nominibus, quos tanquam sanctos et ex parte etiam martyres tota veneratur Ecclesia, quosque ab omni fastu ac dominatu alienos ipsorum gesta testantur; quis, inquam, non statim intelligat, excessivo pruritu carpendae potestatis Pontificiae Febronium abreptum, qui incompetentis auctoritatis augumentum, et usurpationem quandam in indicatis ab eo illorum gestis detegere sibi visus est? Incompetens potestas affirmari non potest in iis, quae illi gesserunt (De potest. Eccl. c. 5. §. 5.), nisi generatim negetur potestas illorum suprema in Episcopos, quam jure primatus ipsis attribuendam probavimus; neque potestatis abusus iisdem appingendus, nisi negetur justam fuisse causam agendi, cujus defectu potestate alias competenti utendum non fuisset.

Cum S. Victor obligare volebat Polycratem Ephesiorum Episcopum, ut in celebrando paschate sese conformaret diei, in quo non solum Romana cum omnibus Occidentalibus, sed aliae etiam pleraeque conveniebant ipsius Orientis Ecclesiae; nonne haec fere omnium in tanta solemnitate celebranda consensio, justa ratio credenda est, qualem sane ita justam approbavit Nicaena synodus, ut eundem diem edito decreto in

tota Ecclesia servandum edixerit? Si quid in Victore hac occasione gestum non omnino probandum videatur, illud unum est, quod in hac materia non fidei sed disciplinae, quae et antiquorum auctoritate et insignium Ecclesiarum consuetudine fulciebatur, non expediret cum tot Ecclesiis pacem et unitatem abrumpere, uti (ne hac de causa abrumperetur) ante aliquanto ab Aniceto Pontifice obtinuerat S. Polycarpus Episcopus Smyrnensis: lege epistolam S. Irenaei ad ipsum Victorem apud Eusebium lib. 5. c. 24. Verum haec non potestatem impetunt, sed potestatis usum ad normam ejus, quod expedit, exigendum insinuant: in quo cum aliis aliter citra culpam videri possit, non est absolute damnandus Victor, si eam rationem per se justam sibique maxime probabilem secutus est.

Multo autem justior fuit causa Stephani I. cum in Africanos, vel Asianos excommunicationis minas intendit, ut eos removeret a praxi baptizandi redeuntes ad Ecclesiam, qui extra Ecclesiam fuerant baptizati. Haec enim praxis innitebatur sententiae catholico dogmati contrariae, at nondum tum definitae, et magnis hinc inde concertationum nebulis involutae, atque magnis et synodorum particularium et insignium Ecclesiarum auctoritatibus comprobatae, quarum causâ si S. Dionysius Alexandrinus bono pacis sese apud eundem Stephanum interponens institit, ne excommunicationem in illos actu ferret, non potestatem negavit, sed potestatis usum, ex eo quod non expedire existimabat, coërcuit. Hac de re vide lib. *De vi primatus* c. 13. num. 53. pag. 167. Hac eadem oeconomia, quae potestati nihil praejudicii affert, usi sunt alii plures et sancti Episcopi, qui communionem non duxerunt abrumpendam, etiam ubi causa erat justissima, cum gravius scandalum timeretur.

Si S. Innocentius I. scribens ad Decentium, Occidentis Ecclesias ad disciplinae ac rituum unitatem, quae dissensionibus aliisque scandalis obviaret, revocare studuit; quis cum Febronio (c. 5. §. 2. n. 2.) id ei succensendum putet? Nonne disciplinae consensio ad muniendam ipsam unitatem communionis et fidei conspirat? Nonne praeter universalis

primatus jus peculiari jure patriarchico in Ecclesias Occidentales Romanus Pontifex fungebatur, quo in idem unitatis bonum eandem in disciplina consensionem aequissime procuraret? Nonne saltem hic muniendae utriusque unitatis scopus aptam rationem praefert, ne Innocentii studium ad ostensionem et augendae Apostolicae auctoritatis consilium traducatur?

Etsi Africani in litteris ad Bonifacium et Coelestinum sese opposuerint appellationi Apiarii, seu inferiorum clericorum ad sedem Apostolicam; nihil tamen in illis detegi, quo Apostolicum jus vocaretur in dubium, sed omnia referri ad impedienda improba ipsorum clericorum effugia et fraudes, quae in eadem Apiarii causa fuerunt detectae, probavi late in *Observationibus* ad dissertationem V. Quesnelli part. 1. c. 6. n. 30. pag. 971 et seqq. tom. 2. Operum S. Leonis nov. edit. Venetae insertis. Immo Romanae auctoritati in ea ipsa causa quantum re ipsa detulerint Africani, ibidem explicatum invenies. Qui ex hujusmodi gestis jus Pontificum non potest inficiari, incompetentis moliminis aut ambitiosi vitium Pontifici nequit imputare, etiamsi aliquid minus rectum ex aliena fraude aut deceptione subrepsisset.

Quid Febronius reprehendere velit *in Bonifacio I. seu potius Zosimo* ex cap. 5. §. 6. n. 5. ignoro: neque enim loca ab ipso hic allegata ad hos Pontifices pertinent. Si vero respicit factum Coelestii, qui Romam profectus Zosimum Papam dolo malo decepit, et a decepto litteras obtinuit, quae postea detecta fraude revocatae et correctae fuerunt; non video, cur hoc factum adversario prosit. Nihil hic gestum ad ostensionem et augmentum juris; sed unum illud exinde consequitur, summos Pontifices in judiciis circa personas posse decipi, et aliquid perperam errore facti scribere, quod melius instructi corrigant.

Censuram contra S. Leonem M. a Febronio ingestam ob judicium Romae institutum adversum S. Hilarium Arelatensem prolixe refutavi in *Observationibus* ad Dissertationem V. Quesnelli, ad quam idem Febronius lectores remittit. Has

observationes jam ab an. 1756. Venetiis (t. 2. Oper. S. Leonis.) editas, quae non solam particularem Hilarii causam explicant, sed Apostolicum quoque in ea aliisque Episcopalium appellationum causis jus luculentissime vindicant, si legisset Febronius; nescio, utrum tam confidenter potuisset sanctum Pontificem vellicare.

Aliam censuram, qua cap. 5. §. 4. n. 3. eundem sanctum Pontificem pungit, ac si *auctoritatis suae commendandae multum studiosus NON PETITAM concilii* (Chalcedonensis) *confirmationem fuerit impertitus*, ipse S. Leo solvit apertissime, cum eam a Marciano Imperatore (ep. 110. inter Leon. ep. 114.) petitam, non alio fine se dedisse protestetur, nisi ut iis obviaret, qui dubium sparserant, num definitionem fidei a Concilio editam approbaret, dum disciplinae canonibus novitatem inducentibus acriter restitisset. Id Leonis studium in custodienda et vindicanda fide commendat, non vero amplificandi juris nisum subindicat.

Sed quid in his Febronii nisibus excutiendis moramur pluribus? Ille certe nisus mirificus videri debet, quo amplificatoribus Pontificiae auctoritatis accensendum credidit etiam S. Gregorium Magnum, cujus studium a dominatione et ab augenda sua auctoritate alienissimum testimonia de humilitate ejusdem ab ipso Febronio laudata manifestum faciunt.

§. VII.

In quaedam loca Febronii, ubi auctoritatem Pontificum in provinciales synodos et in majoribus causis vellicat.

Negari non potest, quin olim et per multa saecula pleraque in Ecclesiis gererentur auctoritate Episcoporum et Conciliorum particularium; Romanorum vero Pontificum auctoritatem, etsi summam ac plenam per se in universa Ecclesia, non tamen fuisse passim, nec ab omnibus requisitam. Serius quaedam inducta, et ab illis gesta, quae prius non obtinuerant. Cum vero distinguatur potestas a potestatis usu (potest enim quis etiam diutius non uti ea potestate qua fruitur); adversarii Pontificiae auctoritatis male prorsus ipsi potestatem multis in facultatibus ex eo denegant, quia antiquis saeculis eis-

dem facultatibus usa non est. Supremam plenamque potestatem, qua summi Pontifices jure primatus poterant moderari ac restringere Episcoporum facultates, superius probavi, etsi prioribus saeculis ipsam non exercuerint. Eadem ratione potuerunt pariter moderari atque certis conditionibus coërcere facultates quoad Episcopos collectos in particularibus synodis, quibus non minus quam Episcopis ipsis potestate praestare certissimum est ex constitutis in prooemio *De potest. Eccles.*, licet olim nihil tale ab ipsis gestum legeretur. Multitudo ac distantia provinciarum atque regionum, temporum vicissitudines, diligentior disciplinae custodia aliaeque circumstantiae in causa fuere, ne potestatem ejusmodi olim exerere utile vel necessarium crederetur. Id autem non impedit, quominus aliis atque aliis oborientibus causis ac circumstantiis, ubi expediret publico bono, potuerint Pontifices circa ipsa particularia concilia quaedam statuere, et facultatem, quam anterioribus saeculis non exercuerant, exerere et exercere.

Queritur Febronius de illa aliquot apocryphis Pseudo-Isidori decretis inserta sententia, qua traditur concilia etiam provincialia celebrari non posse absque assensu vel auctoritate summi Pontificis. Duo hic in reprehensionem adduci queunt, restrictio potestatis conciliorum provincialium et novitas anterioribus saeculis ignota. Si haec restrictio sub Pseudo-Isidori aevum fuisset inducta, nulloque antiquo exemplo fulciretur; nonne aequitatem ipsius satis vindicaret ratio, ob quam ab ipso Pseudo-Isidoro restringenda visa est generalis et illimitata illa eorundem conciliorum auctoritas, ne tam facile Episcopos opprimerent, quod explicavi cap. 5. §. 1.? De aequitate satis. De novitate autem plura et apertiora proferre licet. Testimonium enim valde antiquum in eandem sententiam invenio apud Socratem lib. 2. cap. 8. ex versione Epiphanii Scholastici in Tripartita lib. 4. c. 9. ***Regula Ecclesiastica jubet, non oportere praeter sententiam Romani Pontificis concilium celebrari.*** Licet graecus Socratis textus vocem ***concilium*** non praeferat; sententiam tamen eandem continet, quae ad concilia pertinet: *Cum ecclesiastica regula vetet, ne absque consensu Romani Pontificis quicquam in Ecclesia decer-*

natur, utique in conciliis: occasione enim Antiochenae synodi haec regula producitur. Quamvis hic Socratis textus multis materiem dederit disputandi; constat nihilominus hanc regulam esse valde antiquam, et Pseudo-Isidoro multo anteriorem, et apud ipsos Graecos vulgatam, et a Socrate receptam, qui ante Chalcedonensem synodum scripsit. Idem principium aliis licet verbis repetit idem Socrates lib. 2. cap. 17. et legitur etiam apud Sozomenum lib. 3. cap. 10. Ex utroque autem liquet hanc regulam deductam fuisse ex Julii I. epistola ad Orientales Antiocheni concilii, in qua conquestus de Eusebianorum Orientalium synodis, a quibus S. Athanasius inconsulto Romano Pontifice depositus fuerat, ait: *An ignoratis hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur, et hinc quod justum est decernatur?* Quod hic Julius affirmavit de synodis Orientis, dum ageretur de judicio contra Alexandrinae sedis Episcopum, Socrates et Sozomenus generatim de quibuslibet particularibus synodis accipiendum putarunt. Huic juri, quod Julius sedi Apostolicae asserit *ex consuetudine,* suffragantur pariter gesta alius vetustioris Alexandrini Episcopi Dionysii, qui, ut notavit P. Constantius (in ep. 1. Julii col. 386. not. e.), cum in suspicionem venisset haereseos, ad Dionysium Papam delatus, sese purgare non distulit. Quod autem idem Constantius subdit, hoc Apostolicae sedis speciale jus posse referri ad Alexandrinae Ecclesiae originem, quae S. Marcum S. Petri discipulum fundatorem habuit, non omnino probandum est: idem enim jus ratione originis competit non solum in Alexandrinae, sed etiam in Antiochenae sedis Episcopos, quam idem S. Petrus fundavit, sicut et in omnes Occidentis Ecclesias, quae a sede Apostolica habent originem, ut Innocentius I. (epist. ad Decent. c. 1.) prodidit. Vera autem ac generalis hujus praerogativae ratio ex primatu divinae institutionis est deducenda, quo Romani Pontifices successores S. Petri in singulas tum Patriarchales, tum Metropoliticas, tum Episcopales sedes jurisdictionem obtinent.

Ratio sane, quam pro suae sedis jure praemiserat idem Julius in causa Athanasii aliorumque, quos Eusebiani impetiverant, his verbis exprimitur: *Oportuit omnibus nobis*

scripsisse, ut ita ab omnibus quod justum est decerneretur. Episcopi enim erant, qui patiebantur, nec vulgares Ecclesiae, quae vexabantur, sed quas ipsi Apostoli per se gubernarunt. Ubi vides idem jus sibi asserere, primum generatim in causis Episcoporum, multo autem magis in iis, quae spectarent ad Episcopos Ecclesiarum non vulgarium, ac tandem magis multo in causis Episcoporum Apostolicarum sedium, qualis erat illa S. Athanasii Alexandrini, in quam Pontificia auctoritas non ex jure patriarchico Romani Praesulis in solas Occidentales Ecclesias competenti colligi potest, sed ex jure divino primatus ipsa etiam consuetudine firmato; cui cum patriarchicum jus praejudicare non potuit, tum vero male Febronius multos actus jurisdictionis in Occidentales aut Orientis Ecclesias ad patriarchicum jus perinde retulit, quasi nihil exinde inferri possit pro jure primatus, vel patriarchicum jus jurisdictionem primatus excludat. In Romano enim Pontifice utrumque jus probe cohaeret, ita ut qui actus illi non competunt ex jure patriarchico extra dioecesim Occidentis, competant ex jure primatus, quod extenditur in universam Ecclesiam.

Cum Sozomenus loco laudato eam Julii rationem, qua Orientalium Synodorum contra Athanasium ausus repressit, sic exposuit: *Legem esse Pontificiam* (apud Nicephorum melius *Ecclesiasticam*), *ut pro irritis habeantur, quae praeter sententiam Episcopi Romani fuerint gesta;* praeivit certissime illis quarundam Pseudo-Isidori decretalium sententiis, quibus conciliorum gesta Apostolica approbatione ita indigere dicuntur, ut nihil sit ex illis ratum, cui non accesserit Apostolicae Sedis auctoritas. Cum autem Julius loquatur de Episcoporum causis, quae inter majores censentur; de his tantum Sozomeni locus accipiendus, non vero de quibuscunque aliis provincialium Conciliorum judiciis et causis. Id sane, quod tanquam novum opponit Febronius (t. 1. c. 4. §. 8. n. 5. pag. 99), nullas Synodos nec ipsarum decreta rata esse posse, si careant auctoritate et confirmatione Apostolica; ad judicia potissimum de Episcopis pertinet et ad *majores causas,* de quibus alia atque alia Pseudo-Isidori decreta ab eodem

memorantur, atque carpuntur. Novitatem vero hac in materia purgant illa, quibus *majores causae* et Episcopales praesertim in Occidente vel olim ad Sedem Apostolicam delatae fuerunt non solum in causa appellationis, verum etiam in quibusdam Episcoporum causis primae cognitionis, de quibus egi in Observationibus ad dissert. v. Quesnelli tom. 2. editionis S. Leonis. *Maximas* quoque *Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Romanam: et, quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse,* testatur Bonifacius I. (Ep. 15. edit. Constant. col. 1042. c.). Quis ignorat hac in re aliarum insignium Sedium Orientalium praerogativam? Antiochenae Sedi, quae S. Petrum habuit auctorem, nonne hoc jus in toto Oriente ejusdem Sedis Antistiti Alexandro asseruit (Ib. ep. 24. n. 1. col. 852.) Innocentius I.? *Ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic et ceteros non sine permissu conscientiaque tua sinas Episcopos procurari.* Et rationem post pauca addit: *Quo enim de maxima expectat* (id est, ut explicat Constantius, *ad te pertinet*) *cura, praecipue tuum debent mereri judicium.* Quem textum non immerito commendavit Nicolaus I. epist. 42. n. 9.

Quid dicam de CP. Episcopo, postquam Constantinopolim Imperii Sedes translata est? Socrates lib. 3. c. 28. legem memorat Attico Episcopo, *qua sancitum est, ne praeter sententiam Episcopi Constantinopolitani ulla fiat Sacerdotis* (id est Episcopi) *ordinatio.* Extat quoque Theodosii lex (Cod. Theod. lib. 16. tit. 1. L. 45.) ad Philippum Praefectum praetorio Illyrici praecipiens, ut in Illyricianis provinciis, *si quid dubietatis emerserit; id oporteat non absque scientia viri reverentissimi sacrosanctae legis antistitis urbis Constantinopolitanae, quae Romae veteris praerogativa laetatur, conventui sacerdotali sanctoque judicio reservari.* Haec reservatio ei fundamento innixa, quod Constantinopolitana urbs *Romae veteris praerogativa laetatur;* nonne eandem praerogativam jure potiori tributam praesumit Romanae urbis Episcopo, ut in causis difficilioribus nihil absque ejus scientia atque consensu fieret? Revocata quidem eadem Theo-

dosii lex fuit (Ex collect. Holstenii), non tam epistola Honorii ad eundem Theodosium, quam rescripto Theodosii ipsius: sed cum revocata fuerit, ne Romani Episcopi praerogativis praejudicio esset; hujus jus praecipue in Episcoporum aliisque difficilioribus causis, cui praeservando ea lex recissa fuit, confirmatur. Mirandum itaque maxime est, Febronium ausum fuisse hoc antiquissimum jus Romanorum Pontificum tribuere supposititiis Isidori decretis, et ausum quoque fuisse notare non solum Innocentium III. sed etiam Tridentinam synodum, quae idem jus in causis majoribus Apostolicae auctoritati tribuit, ac si Isidorianis commentis decepta, jus probaverit, quod nunc detecta ipsorum decretorum falsitate corrigendum esset. Ita praejudicium male constituti systematis hominem huc adduxit, ut oecumenicam quoque synodum totius Ecclesiae veneratione consecratam docere, et ad sui systematis regulas jure evocare se posse censuerit. Alias ipsius Febronii animadversiones et correctiones ejusdem concilii videtis cap. 1. §. 8. n. 10. et cap. 8. §. 5. n. 5.

§. VIII.

Num auctoritas Pontificia utilitati aut necessitati Conciliorum generalium opponatur.

Haec quaestio de utilitate ac necessitate conciliorum generalium, de qua nonnulla ingeruntur a Febronio, non erat praetermittenda, ne auctoritati Apostolicae obesse credantur ea quorundam antiquorum testimonia, quae utilitatem aut necessitatem illorum commendant. Expendenda res est tum in fidei materiis, tum in canonibus disciplinae.

In quaestionibus fidei ad has dirimendas absolute necessariam non esse concilii generalis auctoritatem testatur Augustinus (lib. 4. contra ep. Pelagianorum n. 34.), probatque evidentissime antiquis exemplis, animadvertens plerasque haereses sine concilio generali fuisse sopitas. Romanae Sedis fides a summis Pontificibus definita, cum qua omnes debent unitatem servare, deberet per se sufficere ad controversiam finiendam, ut ne generalis concilii convocatione opus esset, quemadmodum S. Flavianus in causa Eutychis scripsit. Ubi

vero ei auctoritati quamvis infallibili dissidentes non pareant, vel majoribus turbis excitatis gravius resistant; utilia vel etiam necessaria haberi queunt, et habita sunt ejusmodi concilia, ut dissensiones componerentur facilius, et vel dubitantes ad unitatem adducerentur, vel pertinacium contumacia palam fieret. Hoc novum examen atque judicium sicut nihil praejudicat auctoritati et infallibilitati conciliorum generalium, post quae aliqui dubia et difficultates produxerunt, ut de Chalcedonensi definitione vidimus, post quam ob compescendos Eutychianorum motus novum judicium Leone Imperatore postulante ab omnium provinciarum Episcopis habitum fuit; ita nec praejudicant infallibilitati Apostolicae generalium conciliorum judicia, quae novo examine causae in eundem finem aliquando fuerunt instituta.

Quandoque etiam potest esse utilis vel necessaria generalis synodi convocatio, antequam Pontifex definitivam sententiam pronuntiet in materia fidei, si de quaestione dogmatica agatur adeo implexa et obscura, ut Papa judicet non esse decidendam, aut non expedire ipsam decidere absque consultatione synodi oecumenicae, in qua Episcopis totius Ecclesiae rem discutientibus, catholica traditio et veritas facilius certiusque dignoscatur ab omnibus, et oppositiones contrariae manifestius solvantur, aditusque praecludatur novis difficultatibus atque gravioribus scissuris, quae Ecclesiam turbarent. Hinc sicut infallibilitas Papae in materia fidei conciliorum generalium auctoritati non opponitur, nec infallibilitas conciliorum repugnat infallibilitati Papae (neque enim duo infallibiles pugnant inter se, neque repugnare queunt): sed altera alteram juvat, validiusque corroborat, ac ex utraque in unum conspirante maxima soliditas et certitudo exoritur, qualis vel ab adversariis admittitur in unitate membrorum cum capite. Neque alterutra superflua dici potest, sed utraque aliquo modo necessaria, ne sublata ex una parte infallibilitate Papae oporteat semper convocare generale concilium, ut dissidia circa fidem peremptorio decreto definiantur; ex altera vero ne in generalibus conciliis desit auctoritas, qua dissidentes facilius certiusque instruantur, et contumacium detegatur perversitas, et comprimatur.

In materiis quoque disciplinae, in quibus unitas omnium non ita est necessaria, ut in negotio fidei, utile vel necessarium multo magis judicari potest generale concilium, ubi statuendum sit aliquid novum, quod obliget omnes. Potestas scilicet Papae licet per se sufficiat ad generales leges ferendas, cum toti praesit Ecclesiae; cum tamen ei potestas tradita fuerit in aedificationem Ecclesiae, non vero in destructionem; ubi aliquam legem in dissensiones cessuram timeri possit, ferenda non est: ac propterea Romani Pontifices leges ejusmodi consueverunt suspendere atque differre, quoad eas tute ac pacifice et utiliter edi posse cognoscant. Id aliquot in casibus non sine generali concilio fieri posse intellexerunt, vel non sine praevia illarum Ecclesiarum seu Episcoporum consultatione, a quibus contradictio timeatur. Licet Benedicto XIV. persuasum esset minuendum dierum festorum numerum; noluit tamen generalem diminutionem constituere, sed per litteras exquirendam antea credidit hac in re Episcoporum aliorumque celebrium virorum sententiam; iisque solis eam diminutionem concessit, qui annuerent, eos vero, qui repugnarent aut difficultates opponerent, data lege non cogendos duxit, ne scandala excitarentur. Haec pauca intelligentibus sufficient.

Ad Majorem Dei gloriam Deiparaeque Honorem.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

16*

Impressit F. A. Brockhaus Lipsiae.

ERRATA.

Pag.	12.	lin.	21	lege	inane.
-	34.	-	25	-	sententia.
-	54.	-	27	-	constitui.
-	57.	-	39	-	deinceps.
-	60.	-	28	-	disserentem.
-	70.	-	23	-	spoliatus.
-	81.	-	34	-	reassumpsit.
-	107.	-	6	-	epitome.
-	153.	-	18	-	non tam expressum quam tacitum Ecclesiae dispersae consensum.
-	184.	-	13	-	multa.
-	198.	-	13	-	inductas.
-	202.	-	23	-	coelibatum.

